

Επίσημη Εφημερίδα C 162

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

51ο έτος

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

25 Ιουνίου 2008

Ανακοίνωση αριθ.	Περιεχόμενα	Σελίδα
	III Προπαρασκευαστικές πράξεις	
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ		
442η σύνοδος ολομέλειας της 13ης και 14ης Φεβρουαρίου 2008		
2008/C 162/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ορισμός του ρόλου και του καθεστώτος των ομαδικών αγωγών του κοινοτικού δικαίου για την κατανάλωση»	1
2008/C 162/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή: Στρατηγική της ΕΕ για την πολιτική καταναλωτών 2007-2013 — Ενδυνάμωση των καταναλωτών, προώθηση της ευημερίας τους και αποτελεσματική προστασία τους» COM(2007) 99 τελικό	20
2008/C 162/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική COM(2007) 212 τελικό	24
2008/C 162/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την εφαρμογή της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 1999, σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών, καθώς και ανάλυση της περίπτωσης εισαγωγής της άμεσης ευθύνης του παραγωγού» COM(2007) 210 τελικό	31
2008/C 162/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Έκθεση της Επιτροπής — Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2006 COM(2007) 358 τελικό	35
2008/C 162/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την έγκριση τύπου των διατάξεων φωτισμού και φωτεινής σηματοδότησεως των γεωργικών δασικών ελκυστήρων με τροχούς» (Κωδικοποιημένη έκδοση) COM(2007) 840 τελικό — 2007/0284 (COD)	40
2008/C 162/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των ονομασιών των υφανσίμων» (Αναδιατύπωση) COM(2007) 870 τελικό — 2008/0005 (COD)	40

EL

Τιμή:
22 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2008/C 162/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που έχουν παράνομα απομακρυνθεί από το έδαφος κράτους μέλους» (Κωδικοποιημένη έκδοση) COM(2007) 873 τελικό — 2007/0299 (COD)	41
2008/C 162/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ουσίες που μπορούν να προστεθούν στα φάρμακα για το χρωματισμό» (Αναδιατύπωση) COM(2008) 1 τελικό — 2008/0001 (COD)	41
2008/C 162/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μια ανεξάρτητη αξιολόγηση των υπηρεσιών κοινής ωφελείας»	42
2008/C 162/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Προαγωγή της ευρείας πρόσβασης όλων των κατοίκων της ΕΕ στην ευρωπαϊκή ψηφιακή βιβλιοθήκη	46
2008/C 162/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Το ενεργειακό μείγμα στις μεταφορές»	52
2008/C 162/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ενεργειακή απόδοση των κτηρίων — συμβολή των τελικών χρηστών» (διερευνητική γνωμοδότηση)	62
2008/C 162/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ενδεχόμενος θετικός ή αρνητικός αντίκτυπος των αυξανόμενων περιβαλλοντικών και ενεργειακών απαιτήσεων στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας»	72
2008/C 162/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 460/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών ως προς τη διάρκειά του» COM(2007) 861 τελικό — 2007/0291 (COD)	79
2008/C 162/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Εργαλεία διαχείρισης με βάση τα αλιευτικά δικαιώματα»	79
2008/C 162/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί τροποποίησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς, όσον αφορά το καθεστώς στήριξης για το βαμβάκι» COM(2007) 701 τελικό — 2007/0242 (CNS)	83
2008/C 162/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την περιορισμένη χρήση γενετικώς τροποποιημένων μικροοργανισμών (Αναδιατύπωση) COM(2007) 736 τελικό — 2007/0259 (COD)	85
2008/C 162/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ίδρυση του ευρωπαϊκού οργανισμού περιβάλλοντος και του ευρωπαϊκού δικτύου πληροφοριών και παρατηρήσεων σχετικά με το περιβάλλον (Κωδικοποιημένη έκδοση)» COM(2007) 667 τελικό — 2007/0235 (COD)	86
2008/C 162/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. .../... του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των γενικών κανόνων σχετικά με τον ορισμό, τον χαρακτηρισμό και την παρουσίαση των αρωματισμένων οίνων, των αρωματισμένων ποτών με βάση τον οίνο και των αρωματισμένων κοκτέιλ αμπελοοινικών προϊόντων COM(2007) 848 τελικό — 2007/0287 (COD)	86
2008/C 162/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εκμετάλλευση και τη θέση στο εμπόριο των φυσικών μεταλλικών νερών (Αναδιατύπωση) COM(2007) 858 τελικό — 2007/0292 (COD)	87

2008/C 162/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι προοπτικές έρευνας στους τομείς του άνθρακα και του χάλυβα στην Ευρώπη»	88
2008/C 162/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την κατάργηση της απόφασης 85/368/ΕΟΚ του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την αντιστοιχία των τίτλων επαγγελματικής εκπαίδευσης μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας» COM(2007) 680 τελικό — 2007/0234 (COD)	90
2008/C 162/24	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών (βάσει του άρθρου 128 της συνθήκης ΕΚ) COM(2007) 803 τελικό/2 (Μέρος V) — 2007/0300 (CNS)	92
2008/C 162/25	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, με θέμα: «Χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση: οι ευρωπαϊκές χρηματιστηριακές αγορές» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	96

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

442Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 13ΗΣ ΚΑΙ 14ΗΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2008

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ορισμός του ρόλου και του καθεστώτος των ομαδικών αγώνων του κοινοτικού δικαίου για την κατανάλωση»

(2008/C 162/01)

Στις 16 Φεβρουαρίου 2007, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«Ορισμός του ρόλου και του καθεστώτος των ομαδικών αγώνων του κοινοτικού δικαίου για την κατανάλωση»

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 31 Ιανουαρίου 2008, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. PEGADO LIZ.

Κατά την 442^η σύνοδο ολομέλειας της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 14ης Φεβρουαρίου) η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 134 ψήφους υπέρ, 94 κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ αποφάσισε να ανακινήσει τη συζήτηση όσον αφορά την αναγκαιότητα και τη σκοπιμότητα να πραγματοποιηθεί εις βάθος προβληματισμός σχετικά με τον ρόλο και το νομικό καθεστώς μιας μορφής ενιαίας συλλογικής αγωγής σε κοινοτικό επίπεδο, ιδιαίτερα στους τομείς του δικαίου της κατανάλωσης και του ανταγωνισμού, τουλάχιστον σε πρώτη φάση.

1.2 Η ΕΟΚΕ πάντοτε υποστήριξε ότι πρέπει να δοθεί ένας ορισμός κοινοτικού επιπέδου σε μία ομαδική αγωγή, η οποία θα στοχεύει στην αποτελεσματική αποκατάσταση της βλάβης σε περίπτωση παραβίασης των συλλογικών ή κοινών δικαιωμάτων. Μια τέτοια αγωγή θα συμπληρώσει επωφελώς την προστασία που ήδη παρέχεται τόσο με τα εναλλακτικά όσο και με τα δικαστικά ένδικα μέσα, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται, κυρίως, η αγωγή για παράλειψη όπως ορίζεται στην οδηγία 98/27/ΕΚ της 19ης Μαΐου 1998.

1.3 Πράγματι, η ΕΟΚΕ έχει υπερασπιστεί επανειλημμένως την ανάγκη κοινοτικής παρέμβασης στον τομέα αυτό, στο βαθμό που έκρινε ότι μια τέτοια αγωγή:

- μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στην άρση των εμποδίων στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς που οφείλονται στις αποκλίσεις των διαφόρων εθνικών νομικών καθεστώτων, δίνοντας έτσι νέα εμπιστοσύνη στους καταναλωτές όσον αφορά τα οφέλη της ενιαίας αγοράς και διασφαλίζοντας επιπλέον συνθήκες πραγματικού και θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων [άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία γ) και ζ) της Συνθήκης].
- επιτρέπει την ενίσχυση της προστασίας των καταναλωτών, διότι διευκολύνει και καθιστά αποτελεσματικότερο τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούν να επικαλούνται τα δικαιώματά τους ενώπιον της δικαιοσύνης και έτσι διασφαλίζει την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας [άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο τ) της Συνθήκης].
- ανταποκρίνεται στην θεμελιώδη αρχή του δικαίου για το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον αμερόληπτου δικαστηρίου, δικαίωμα που εγγυάται ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (άρθρο 47).

1.4 Το γεγονός ότι πολλά κράτη μέλη υιοθέτησαν κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών διαφορετικά δικαιοδοτικά συστήματα εκπροσώπησης των συλλογικών δικαιωμάτων των καταναλωτών, ενώ άλλα δεν έχουν ακόμη υιοθετήσει αντίστοιχα συστήματα δημιουργεί ανισότητες όσον αφορά την προσφυγή στη δικαιοσύνη και βλάπτει την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς. Η ΕΟΚΕ λυπάται ακόμη περισσότερο για την κατάσταση αυτή, επειδή η ικανοποίηση και η εμπιστοσύνη των πολιτών αποτελούν έναν από τους στόχους που προβλήθηκαν ευρέως για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς κατά τον 21^ο αιώνα. Η ΕΟΚΕ προτίθεται να μελετά με προσοχή τις συνέπειες όλων των εξεταζόμενων μέτρων για την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και τις επιπτώσεις που θα έχουν τελικά οι δυσανάλογες επιβαρύνσεις στους εργαζόμενους και στους καταναλωτές.

1.5 Η ΕΟΚΕ προτίθεται, συνεπώς, να συμβάλει στον εν λόγω προβληματισμό με συγκεκριμένες συστάσεις σχετικά με το νομικό καθεστώς της ομαδικής αγωγής, λαμβάνοντας υπόψη τα ισχύοντα εθνικά συστήματα των ευρωπαϊκών χωρών, αλλά και τις εμπειρίες άλλων χωρών που έχουν εισάγει παρόμοιες αγωγές. Συνεκτιμά ιδιαίτερα τις αρχές που διατυπώνονται στη Σύσταση αριθ. C(2007)74 του Συμβουλίου Υπουργών του ΟΟΣΑ, της 12ης Ιουλίου 2007, σχετικά με τη ρύθμιση των διαφορών κατανάλωσης και την αποκατάστασή τους.

1.6 Για τον ορισμό των προτεινόμενων παραμέτρων σχετικά με μια νομοθετική πρωτοβουλία σε κοινοτικό επίπεδο, η ΕΟΚΕ έλαβε υπόψη της την κοινή νομική παράδοση των ευρωπαϊκών δικαιοδοτικών οργάνων και τις κοινές θεμελιώδεις αρχές της πολιτικής δικονομίας των κρατών μελών και συνεπώς απέρριψε τη μορφή της «συλλογικής αγωγής» κατά το αμερικανικό πρότυπο, που είναι ασύμβατη με τις εν λόγω παραδόσεις και αρχές. Η ΕΟΚΕ κρίνει εξαιρετικά επιβλαβή την ανάπτυξη εμπνευσμένων από τις «συλλογικές αγωγές» των ΗΠΑ πρακτικών, σύμφωνα με τις οποίες αποδίδονται είτε σε τρίτους επενδυτές είτε σε δικηγόρους σημαντικά μερίδια των ποσών που επιδικάστηκαν ως αποζημίωση αντισταθμιστικού ή ποινικού χαρακτήρα από διαδικασίες που κινήθηκαν υπέρ των συμφερόντων των καταναλωτών.

1.7 Έχοντας υπόψη τους στόχους και τους σκοπούς ενός τέτοιου μέσου, η ΕΟΚΕ ανέλυσε τις κυριότερες δυνατές επιλογές όσον αφορά το νομικό καθεστώς (πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα ενός καθεστώτος προαιρετικής συμμετοχής (opt-in), εξαίρεσης (opt-out) ή μικτού καθεστώτος), τον ρόλο του δικαστή, την αποζημίωση των βλαβών, τα ένδικα μέσα και τη χρηματοδότηση.

1.8 Η νομική βάση μιας τέτοιας πρωτοβουλίας, καθώς και το νομικό μέσο που θα χρησιμοποιηθεί, αποτελούν πολύ σημαντικά θέματα που αναλύθηκαν επίσης και για τα οποία διατυπώνονται προτάσεις.

1.9 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει, εξάλλου, ότι ο προβληματισμός αυτός για τη θέσπιση μηχανισμού ομαδικής αγωγής δεν αντιβαίνει καθόλου, αντίθετα μάλιστα, στην ύπαρξη και στην ανάπτυξη εναλλακτικών τρόπων επίλυσης των διαφορών (ADR/ΕΕΔ). Η ΕΟΚΕ είναι μάλιστα από τους πρώτους που διατύπωσαν την άποψη ότι είναι ανάγκη να δημιουργηθούν αποτελεσματικά μέσα που θα επιτρέπουν στους καταναλωτές να διεκδικούν τα δικαιώματά τους, ατομικά ή συλλογικά, χωρίς να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ μιας καλύτερης εναρμόνισης των καθεστώτων διαμεσολάβησης που υφίστανται στους τομείς που άπτονται της κατανάλωσης, ιδιαίτερα στις περιοχές όπου έχει αναπτυχθεί περισσότερο ή όπου προβλέπεται να αναπτυχθεί το διασυνοριακό εμπόριο.

1.10 Οι ομαδικές αγωγές για τους καταναλωτές που έχουν υποστεί βλάβη καλύπτουν ένα φάσμα που μπορεί να περιλαμβάνει ατομικές, εθελοντικές και συναινετικές αγωγές μέχρι ομαδικές και δικαστικές αγωγές. Καθένα από τα επίπεδα αυτά διευθέτησης διαφορών πρέπει να λειτουργεί με βέλτιστο τρόπο ώστε να διευκολύνεται η αποκατάσταση των βλαβών που έχουν υποστεί τα θύματα στο πιο προσιτό επίπεδο που να έχει όσο το δυνατό λιγότερο αναγκαστικό χαρακτήρα για την υπεράσπιση

1.11 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόθεση της Επιτροπής να συνεχίσει τη μελέτη του θέματος. Όμως, επιμένει ότι είναι ανάγκη να υπάρχει παράλληλα πραγματική πολιτική βούληση που θα οδηγήσει στις ενδεδειγμένες νομοθετικές πρωτοβουλίες.

1.12 Ερμηνεύοντας τη βούληση των αντιπροσώπων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, η ΕΟΚΕ απευθύνεται επίσης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και στα κράτη μέλη, ώστε ο προβληματισμός αυτός να γίνει λαμβάνοντας υπόψη τα συμφέροντα των διάφορων μερών και τηρώντας τις αρχές της αναλογικότητας και της επικουρικότητας, να τον ακολουθήσουν οι απαραίτητες πολιτικές αποφάσεις και να αναληφθεί, εντός εύλογου χρόνου, πρωτοβουλία προς την προτεινόμενη κατεύθυνση.

2. Εισαγωγή

2.1 Ο στόχος της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας είναι η προώθηση ευρύτερου προβληματισμού σχετικά με τον ρόλο και το νομικό καθεστώς μιας μορφής ομαδικής αγωγής ⁽¹⁾ σε κοινοτικό επίπεδο, ιδίως στον τομέα του δικαίου της κατανάλωσης και του ανταγωνισμού, τουλάχιστον σε πρώτη φάση ⁽²⁾. Απώτερος σκοπός της είναι να παροτρύνει την κοινωνία των πολιτών και τα αρμόδια όργανα της ΕΕ να εξετάσουν την αναγκαιότητα και τον αντίκτυπο που θα έχει η ανάληψη μιας τέτοιας πρωτοβουλίας και να προβληματισθούν για τον ορισμό της νομικής φύσης της και για τους όρους και τις συνθήκες της εφαρμογής της, στο πλαίσιο ενός ευρωπαϊκού νομικού χώρου.

2.2 Για το σκοπό αυτό, η χρησιμοποιούμενη μέθοδος βασίζεται στην προηγούμενη ανάλυση των αναγκών στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς και της συμμόρφωσης της πρωτοβουλίας με το κοινοτικό δίκαιο. Στη συνέχεια θα μελετηθεί η ικανότητα της να επλύει τις διασυννοριακές διαφορές αποτελεσματικά και ταχέως, ιδίως όσον αφορά τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών.

3. Η ενιαία αγορά και τα συλλογικά συμφέροντα των καταναλωτών

3.1 Η «μαζικοποίηση» των εμπορικών συναλλαγών, λόγω της ανάπτυξης της εν σειρά παραγωγής, από το δεύτερο ήμισυ του περασμένου αιώνα και μετά, είχε ως συνέπεια σημαντικές αλλαγές στον τρόπο ανάθεσης των συμβάσεων και σύναψης των συμφωνιών πωλήσεων και παροχής υπηρεσιών.

Η εμφάνιση της κοινωνίας της πληροφορίας και οι δυνατότητες που δημιουργήθηκαν με τις εξ αποστάσεως πωλήσεις και το ηλεκτρονικό εμπόριο συνεπάγονται νέα οφέλη για τον καταναλωτή, ο οποίος όμως ενδέχεται να αντιμετωπίζει νέες μορφές πιέσεων και να διατρέχει νέους κινδύνους κατά τη σύναψη συμβάσεων.

3.2 Όταν αναπτύσσονται οι δημόσιες προσφορές, οι συμβάσεις προσχώρησης, οι επιθετικές μορφές της διαφήμισης και του μάρκετινγκ, η ελλιπής προσυμβατική πληροφόρηση, οι γενικευμένες αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, οι αντιανταγωνιστικές πρακτικές, μπορούν να προξενίσουν ζημιές σε σημαντικές ομάδες καταναλωτών, οι οποίες πολύ συχνά δεν προσδιορίζονται ή είναι δύσκολο να προσδιοριστούν.

3.3 Τα ομοιογενή ατομικά συμφέροντα, τα συλλογικά συμφέροντα ομάδων ή τα κοινά συμφέροντα όλου του κόσμου δεν βρίσκουν πάντοτε στα νομικά συστήματα του παραδοσιακού δικονομικού δικαίου, που έχουν την προέλευσή τους στο ρωμαϊκό δίκαιο, τις κατάλληλες μορφές εύκολων, ταχείων, όχι πολύ δαπανηρών και αποτελεσματικών δικαστικών ενεργειών ⁽³⁾.

3.4 Σχεδόν σε όλο τον κόσμο και ιδιαίτερα στα κράτη μέλη της ΕΕ, τα νομικά συστήματα προτείνουν μορφές νομικής προστασίας των συλλογικών ή των κοινών συμφερόντων.

3.4.1 Όμως τα συστήματα αυτά είναι αρκετά ανόμοια και διαφέρουν σημαντικά όσον αφορά την προστασία των εν λόγω συμφερόντων. Οι διαφορές αυτές δημιουργούν στρεβλώσεις στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

⁽¹⁾ Σύμφωνα με την πολιτική δικονομία και με αντικείμενο την υπεράσπιση των συλλογικών ή κοινών συμφερόντων είτε μέσω πρόληψης (αγωγή ακύρωσης) είτε μέσω αποκατάστασης (αγωγή αποζημίωσης). Μια άλλη έννοια του όρου «συλλογική αγωγή» συναντάται ιδίως στην αγγλοσαξονική νομική βιβλιογραφία και αναφέρεται στις κοινωνιολογική καταγωγή των ενώσεων (βλ. «Collective action in the European Union; interests and the new politics of associability» Justin GREENWOOD και Mark ASPINWALL, Routledge, London, 1998.), με σημαντικό ενδιαφέρον σε επίπεδο έρευνας για την κοινωνιολογική προέλευση και τις κοινωνικές ανάγκες που δικαιολογούν τις συλλογικές αγωγές με την αυστηρή δικονομική έννοια.

⁽²⁾ Δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί η δυνατότητα, η οποία παρέχεται ήδη σε πολλά εθνικά νομικά συστήματα, να διευρυνθεί το πλαίσιο εφαρμογής των συλλογικών αγωγών σε όλα τα συλλογικά ή κοινά συμφέροντα σε τομείς όπως το περιβάλλον, η πολιτιστική κληρονομιά και η χωροταξία, ανεξαρτήτως του αν στρέφονται εναντίον νομικών προσώπων ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των κρατικών, διοικητικών ή δημόσιων αρχών.

⁽³⁾ Είναι σπάνιο να βρεθεί στη νομική βιβλιογραφία μια διατύπωση τόσο λακωνική όσο εκείνη που βρήκε ένας διάσημος πορτογάλος νομικός και βουλευτής, για να υποστηρίξει κατά τη διάρκεια κοινοβουλευτικής συζήτησης την καθιέρωση των ομαδικών αγωγών στην Πορτογαλία.

Αναφερόμενος στα νέα δικαιώματα της δεύτερης και τρίτης γενιάς, του εργατικού δικαίου, του δικαίου των καταναλωτών, του περιβάλλοντος, της χωροταξίας, της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, «οικουμενικά δικαιώματα τα οποία, ενώ ανήκουν στον καθένα, ανήκουν και σε πολλούς, εάν όχι σε όλους», ο βουλευτής κ. ALMEIDA SANTOS διερωτήθηκε: «Καθώς τα δικαιώματα αυτά ανήκουν σε όλους, ή τουλάχιστον σε πολλούς, δικαιολογείται άραγε η προστασία τους να είναι τόσο περιορισμένη, οι ενάγοντες να σχηματίζουν ουρές περιμένοντας την εκδίκαση της υπόθεσής τους, ενδεχομένως πανομοιότυπης με την υπόθεση του συναδέλφου τους ή του γείτονά τους, και συχνά να δικαιώνονται ενώ το αποτέλεσμα δεν έχει πλέον καμία αξία, ενώ η αποζημίωση έχει ήδη εκμηδενιστεί λόγω του πληθωρισμού, ενώ η αποκατάσταση της τιμής έρχεται πολύ αργά για να εμποδίσει το διαζύγιο ή για την ανάκτηση της αξιοπιστίας ή, τέλος, ενώ το τέρμα μιας μακράς και επώδυνης διαδικασίας αποτελεί τη ζωντανή εικόνα της αναποτελεσματικότητας και της αχρηστίας; Πρέπει άραγε να διατηρήσουμε ως έχει την καφκική εικόνα του δικαστικού καθαρτηρίου;»

Ξαφνικά, αντιλαμβανόμεθα ότι η αποκλειστικά ατομική νομική προστασία δεν είναι ικανοποιητική, ότι υπάρχουν δικαιώματα και συμφέροντα «μεταατομικά», που βρίσκονται στο ενδιάμεσο μεταξύ ατομικών και συλλογικών δικαιωμάτων, ότι το δικαίωμα προσφυγής στη δικαιοσύνη όσων έχουν υποστεί βλάβη, άμεσα ή έμμεσα, είναι ανεπαρκές: ότι το τέλος μιας ατομικιστικής έννοιας του δικαίου και της δικαιοσύνης πλησιάζει, ότι η αυγή ενός νέου πλουραλισμού και ενός νέου δικαίου ξεμυτίζει στον ορίζοντα (στο D.A.R. I Série, n° 46, 21/02/1990, σ. 1617).

Πράγματι, με την ευκαιρία αυτή εξετάστηκε για πρώτη φορά εμπειριστικά και με κοινοτική προοπτική το θέμα της εφαρμογής ενός ενιαίου καθεστώτος αγωγών για παράλειψη, τις οποίες πολλοί θεώρησαν ότι θα χρησιμεύσουν ως βάση για μια πραγματικά ομαδική αγωγή υπεράσπισης των συμφερόντων των καταναλωτών ⁽¹²⁾.

3.12 Από την πλευρά του, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναφέρει στο ψήφισμά του της 22ας Απριλίου 1994 ⁽¹³⁾, ότι είναι σκόπιμο να εναρμονιστούν ορισμένοι δικονομικοί κανόνες των κρατών μελών, να προβλεφθεί η δυνατότητα καθιέρωσης, για τις υποθέσεις μέχρι ορισμένου ποσού, κοινοτική διαδικασία που θα επιτρέπει την ταχεία επίλυση των διασυνοριακών διαφορών, και προσθέτει επίσης ότι πρέπει να εναρμονιστούν, μέχρις ενός σημείου, οι προϋποθέσεις που θα ισχύουν για την άσκηση αγωγής για παράλειψη κατά παράνομων εμπορικών πρακτικών.

3.13 Επίσης, η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότηση της που υιοθέτησε ομόφωνα στη σύνοδο ολομέλειας της 1ης Ιουλίου 1994 ⁽¹⁴⁾, μεταξύ άλλων παρέπεμψε στην αρχή «της γενικής αναγνώρισης του δικαιώματος δικαστικής προστασίας στις οργανώσεις των καταναλωτών, για την εκπροσώπηση των κοινών και των συλλογικών συμφερόντων ενώπιον οποιασδήποτε δικαστικής ή εξωδικαστικής αρχής οποιασδήποτε κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την εθνικότητα των ενδιαφερομένων, την εθνικότητα των ιδίων των οργανώσεων και τον αρχικό τόπο της διαφοράς» και κάλεσε ρητώς την Επιτροπή να καθιερώσει ενιαία διαδικασία για τις συλλογικές και τις κοινές αγωγές, όχι μόνο για την παύση των παράνομων πρακτικών αλλά και για τις αγωγές αποζημίωσης ⁽¹⁵⁾.

⁽¹²⁾ Πρέπει πάντως να τονισθεί ότι το Πράσινο Βιβλίο στηρίζεται σε πολλές αποφάσεις και σε παλαιότερα έγγραφα εργασίας, τα οποία το υποστηρίζουν και του προσφέρουν την απαραίτητη πολιτική βάση στήριξης για να γίνει αποδεκτό. Πράγματι, τον Μάρτιο του 1992, η Επιτροπή ανέθεσε σε ομάδα ανεξάρτητων προσωπικοτήτων υπό την προεδρία του κ. Peter Sutherland τη σύνταξη έκθεσης για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, προκειμένου να εξετασθεί ο αντίκτυπος από την εφαρμογή του Λευκού Βιβλίου για την εσωτερική αγορά.

Η εν λόγω έκθεση, που δημοσιεύθηκε στις 26 Οκτωβρίου 1992, εξετάζει ιδίως το θέμα της προσφυγής στη δικαιοσύνη και διευκρινίζει ότι δεν υπάρχουν βεβαιότητες σχετικά με την αποτελεσματικότητα της προστασίας των δικαιωμάτων του καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένης της ανησυχίας που δημιουργήθηκε από την αναποτελεσματικότητα της Σύμβασης των Βρυξελλών του 1968, για την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων και των δυσκολιών που απορρέουν για την εκτέλεση σε κράτος μέλος εκτελεστού τίτλου που εκδόθηκε από τις δικαστικές αρχές άλλου κράτους μέλους, και συνιστά συνεπώς την επείγουσα εξέταση του εν λόγω θέματος από την Κοινότητα (σύσταση αριθ. 22). Η σύσταση αυτή που έλαβε τη μορφή ανακοίνωσης της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 2 Δεκεμβρίου 1992 με θέμα «η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς της Κοινότητας μετά το 1992 — Η συνέχεια δόθηκε στην έκθεση Sutherland» [SEC (92) 2277 τελικό]. Το έγγραφο εργασίας «στρατηγικό πρόγραμμα για την εσωτερική αγορά», που παρουσιάστηκε από την Επιτροπή τον Ιούνιο του 1993, αναγνωρίζει την ανάγκη δημιουργίας ενός συνεκτικού επιχειρησιακού πλαισίου για την προσφυγή στη δικαιοσύνη στο οποίο θα έπρεπε να ενσωματώνεται ένα σύνολο μέτρων για τη διάδοση, τη διαφάνεια και την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου [COM(93) 256 τελικό]. Εξάλλου η ανακοίνωση της Επιτροπής στο συμβούλιο της 22ας Δεκεμβρίου 1993, επέσυρε την προσοχή στο γεγονός ότι η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς θα μπορούσε να οδηγήσει στην αύξηση του αριθμού των υποθέσεων όταν οι μόνιμοι κάτοικοι κράτους μέλους θα ζητούσαν το σεβασμό των δικαιωμάτων τους σε άλλο κράτος μέλος (COM(93) 632 τελικό).

Δεδομένου ότι σύμφωνα με την Επιτροπή στις αρμοδιότητες της Κοινότητας δεν ενέπιπτε η επιδίωξη της εναρμόνισης που καθήργησε τα ειδικά χαρακτηριστικά των διαφόρων εθνικών νομικών καθεστώτων, η Επιτροπή είχε πάντως την πρόθεση να καταβάλει προσπάθειες υπέρ της ενθέρωσης και της επιμόρφωσης στο κοινοτικό δίκαιο, της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και της αυστηρότητας όσον αφορά την εφαρμογή του εν λόγω δικαίου, και υπέρ του συντονισμού και της συνεργασίας στον τομέα της δικαιοσύνης μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής, που θα διευκολύνοντο με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης του Μάαστριχτ και ιδίως του «επίτου πλώνα της». Οι προσπάθειες αυτές αποτελούσαν την προαναγγελία της δημοσίευσης του Πράσινου Βιβλίου και της εγχείρισης διαβούλευσης που θα ακολουθούσε τα ίχνη του. Στη συνεδρίαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1993, (686^a συνεδρίαση «Εσωτερική αγορά»), το Συμβούλιο είχε καταλήξει ότι είχε πρωταρχική σημασία η εμφάνιση του προβληματισμού σχετικά με την προσφυγή στη δικαιοσύνη, ιδίως με βάση ένα Πράσινο Βιβλίο που ανακοίνωσε η Επιτροπή για τα τέλη του έτους, στο οποίο θα εξετάζονταν το θέμα των διαδικαστικών μέσων καθώς και, αν συντρέχει λόγος, το θέμα για περισσότερη διαφάνεια όταν πρόκειται για κυρώσεις. Τέλος, την ίδια εποχή αναφέρεται η παρουσίαση σημαντικής μελέτης που παρήγγειλε η Επιτροπή στους ERIC BALATE, CL. NERRY, J. BIGOT, R. TËCHEL M. A. MUNGE, L. DORR και P. PAWLAS, με τη βοήθεια του κ. A. M. PETTOVICCH, ακριβώς με θέμα «A right to group actions for consumer associations throughout the Community» (Σύμβαση B5-1000/91/012369), μελέτη ακόμη και σήμερα ασυναγώνιστη στον τομέα αυτό.

⁽¹³⁾ PE 207.674 της 9^{ης} Μαρτίου, εισηγητής ο κ. Medina ORTEGA.

⁽¹⁴⁾ Αλλωστε το ενδιαφέρον της ΕΟΚΕ για το θέμα αυτό δεν ήταν καινούργιο. Σε άλλα έγγραφα, ιδίως σε δύο γνωμοδοτήσεις πρωτοβουλίας για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς και την προστασία των καταναλωτών, που εκπονήθηκαν από τον κ. Ataíde FERREIRA και υιοθετήθηκαν, αντιστοίχως, στις 26 Σεπτεμβρίου 1992 (CES 1115/91, EE C 339 της 31.12.1991) και στις 24 Νοεμβρίου του ίδιου έτους (CES 878/92, EE C 19 du 25.1.1993), είχε ήδη επισυρθεί η προσοχή της Επιτροπής στην ανάγκη να προσδιοριστούν οι δυνατότητες ενέργειας στον τομέα της διευθέτησης των διασυνοριακών διαφορών και να αναγνωριστούν οι εξουσίες αντιπροσώπευσης των οργανώσεων των καταναλωτών στις διαφορές, τόσο για τις εθνικές όσο και τις διασυνοριακές (σημείο 5.42 του doc. CES 1115/91, και σημείο 4.12 του εγγρ. CES 878/92 και τμήμα 4 της ενδιαφέρουσας συνημμένης μελέτης που πραγματοποιήσαν από κοινού οι Eric BALATE, Pierre DEJEMEPPE και η Monique GOYENS και δημοσιεύθηκε από την ΕΟΚΕ (CES-93-003) σελ. 103 και επομ.).

⁽¹⁵⁾ Αλλωστε, το θέμα αυτό θα εξετασθεί αργότερα από την ΕΟΚΕ σε πολλές γνωμοδοτήσεις της μεταξύ των οποίων διακρίνουμε, ανάλογα με τη σημασία τους, τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας *Ενιαία αγορά και προστασία των καταναλωτών: Ευκαιρίες και εμπόδια* (εισηγητής ο κ. CEBALLO HERRERO), που υιοθετήθηκε στη συνεδρίαση της 22ας Νοεμβρίου 1995, κατά την οποία διαπιστώθηκε ότι έως την ημερομηνία αυτή δεν είχε δοθεί καμία συνέχεια στις υποδείξεις και προτάσεις της προηγούμενης γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ σχετικά με το Πράσινο Βιβλίο (CES 1309/95): τη γνωμοδότηση με θέμα *Έκθεση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο — η ενιαία αγορά το 1994*, [COM(95) 238 τελικό], εισηγητής ο κ. VEVER, στην οποία γίνεται αναφορά στις καθυστερήσεις για την αποτελεσματική υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς, ιδίως όσον αφορά τη νομοθεσία στον τομέα της κατανάλωσης, ιδιαίτερα δε για τις διασυνοριακές σχέσεις (CES 1310/95 — EE C 39 της 12.2.1996): τη γνωμοδότηση με θέμα *Ανακοίνωση της Επιτροπής: Προτεραιότητες για την πολιτική των καταναλωτών (1996–1998)*, εισηγητής ο κ. KOOPMAN, στην οποία η ΕΟΚΕ μολονότι επικρίμασε την πρόταση οδηγίας για τις αγωγές για παράλειψη και το σχέδιο δράσης που παρουσίασε η Επιτροπή σχετικά με την προσφυγή των καταναλωτών στη δικαιοσύνη, δήλωνε ότι περιμενε με ενδιαφέρον τις εξελίξεις στον τομέα αυτό και διαπίστωνε ότι η ενιαία αγορά, στον τομέα αυτό, απείχε πολύ από την ολοκλήρωση και ότι η ενουνοειδήτη προσχώρηση στα δικαιώματα των καταναλωτών αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση για την απόκτηση της εμπιστοσύνης τους (CES 889/96, EE C 295 της 7.10.1996). Η ίδια μορφή ανησυχιών εμφανίζεται επίσης στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα *Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο: αντίκτυπος και αποτελεσματικότητα της εσωτερικής αγοράς* [COM(96) 520 τελικό της 23^{ης} Απριλίου 1997, εισηγητής ο κ. PASOLLI, CES 467/97 — EE C 206 της 7.7.1997].

3.14 Από την πλευρά της η Επίτροπος κ. Emma Bonino, μόλις ανακοινώθηκαν οι προτεραιότητες της, έδωσε έμφαση στην εφαρμογή της κοινοτικής διαδικασίας που θα επιτρέπει την ταχεία επίλυση των διασυνοριακών διαφορών και την εναρμόνιση των προϋποθέσεων που θα εφαρμόζονται για την άσκηση αγωγών για παράλειψη κατά παράνομων εμπορικών πρακτικών, και θα συνοδεύεται από αμοιβαία αναγνώριση της νομιμότητας των ενώσεων των καταναλωτών να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη ⁽¹⁶⁾.

3.15 Εν συνεχεία, στις 26 Ιανουαρίου 1996 δημοσιεύθηκε πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις αγωγές για παράλειψη στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών ⁽¹⁷⁾.

Με την οδηγία αυτή, η Επιτροπή έδωσε συνέχεια στην σύσταση της έκθεσης Sutherland και έτσι ανταποκρινόταν στην υπόδειξη, που είχε γίνει ευρέως αποδεκτή και περιείχετο στο Πράσινο Βιβλίο ⁽¹⁸⁾ ⁽¹⁹⁾.

3.16 Αναμφισβήτητα, η σχετική οδηγία άλλαξε ριζικά το κοινοτικό δίκαιο διότι για πρώτη φορά η Κοινότητα νομοθετούσε σε τομέα που αφορούσε την πολιτική δικονομία ⁽²⁰⁾.

Παρόλα αυτά, η υπόδειξη που απέβλεπε στην επέκταση του πεδίου εφαρμογής για την αποκατάσταση των ζημιών δεν υιοθετήθηκε.

3.17 Παράλληλα, η Επιτροπή κατάρτισε ένα «Σχέδιο δράσης σχετικά με την πρόσβαση των καταναλωτών στη δικαιοσύνη και τη ρύθμιση των διαφορών κατανάλωσης στην εσωτερική αγορά» που παρουσίασε στις 14 Φεβρουαρίου 1996, το οποίο αφού εξέτασε και προσδιόρισε το πρόβλημα των διαφορών σχετικά με την κατανάλωση και μελέτησε τις διάφορες λύσεις που δόθηκαν σε εθνικό επίπεδο στα κράτη μέλη, ανήγγειλε ορισμένες πρωτοβουλίες που σκόπευε να ξεκινήσει. Μεταξύ αυτών μπορούμε να διακρίνουμε μια σκέψη όσον αφορά την δυνατότητα για τους καταναλωτές που υπέστησαν ζημία από τον ίδιο επαγγελματία να εξουσιοδοτήσουν τις καταναλωτικές οργανώσεις να συγκεντρώσουν τις «πρότερες» αξιώσεις τους προκειμένου να συνενώσουν τις ταυτόσημες ατομικές περιπτώσεις με σκοπό να τις υποβάλουν από κοινού και συγχρόνως ενώπιον της ίδιας δικαστικής αρχής ⁽²¹⁾.

3.18 Σχετικά με τα ανωτέρω το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο ψήφισμά του της 14ης Νοεμβρίου 1996 αναφέρει τα εξής, έχοντας υπόψη ότι η προσφυγή στη δικαιοσύνη αποτελεί αφενός θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου και απαραίτητη προϋπόθεση εγγύησης όσον αφορά την ασφάλεια του δικαίου, είτε είναι εθνικό είτε

⁽¹⁶⁾ Ήδη από την πρώτη δημόσια ομιλία της, κατά τη διάρκεια ακρόασης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις 10 Ιανουαρίου 1995, η νέα Επίτροπος αρμόδια για την κατανάλωση αναγνώριζε την πολιτική των καταναλωτών ως στοιχείο πρωταρχικής σημασίας για την οικοδόμηση της Ευρώπης των πολιτών και ανέλαμβανε ρητώς τη δέσμευση να παρακολουθήσει συγκεκριμένα τις διαβουλεύσεις που διεξήγοντο ήδη στα πλαίσια του Πράσινου Βιβλίου για την προσφυγή στη δικαιοσύνη.

Σε συγκεκριμένη ερώτηση για την υφιστάμενη κατάσταση στον τομέα της προσφυγής στη δικαιοσύνη, η Επίτροπος αναγνώρισε ότι η πρόσβαση των καταναλωτών στη δικαιοσύνη απέχει πολύ από το να είναι ικανοποιητική και ότι η διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών σε ορισμένα κράτη μέλη έθετε σε σοβαρό κίνδυνο την αποτελεσματικότητα του δικαιώματος των καταναλωτών.

⁽¹⁷⁾ COM(95) 712 τελικό.

⁽¹⁸⁾ Η Επιτροπή, λαμβάνοντας ως νομική βάση το άρθρο 100-A της συνθήκης της ΕΕ, και έχοντας υπόψη τις αρχές της επικουρικότητας και αναλογικότητας πρόβλεπε την εναρμόνιση των διαδικαστικών κανόνων των διαφορών κρατών μελών που αφορούσαν ορισμένα ένδικα μέσα με τους εξής στόχους:

- την παύση ή απαγόρευση κάθε πράξης που αποτελεί παραβίαση των συμφερόντων των καταναλωτών που προστατεύονται από πολλές οδηγίες που περιλαμβάνονται στο παράρτημα,
- τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την αποκατάσταση των αποτελεσμάτων της παραβίασης, συμπεριλαμβανομένης της δημοσίευσης της απόφασης, και
- την καταδίκη του εναγομένου οποιός καταδικάζεται σε υποχρεωτική χρηματική ποινή σε περίπτωση μη εκτέλεσης της απόφασης εντός της προθεσμίας που ορίζεται από την απόφαση.

Η ίδια πρόταση πρόβλεπε ότι κάθε αντιπροσωπευτική οντότητα των συμφερόντων των καταναλωτών σε κράτος μέλος, όταν τα συμφέροντα που αντιπροσωπεύει θίγονται από παραβίαση που έχει την προέλευση της σε άλλο κράτος μέλος, να μπορεί να προσφύγει στον δικαστή ή στην αρμόδια αρχή σ' αυτό το κράτος μέλος για να διεκδικήσει τα δικαιώματα εκείνων που αντιπροσωπεύει.

⁽¹⁹⁾ Το τελικό κείμενο της εν λόγω οδηγίας υιοθετήθηκε στο Συμβούλιο «Καταναλωτές» του Λουξεμβούργου, στις 23 Απριλίου 1998 με ειδική πλειοψηφία, με μία ψήφο κατά, εκ μέρους της Γερμανίας, στην τελική μορφή της περιλαμβάνει, σε μεγάλο βαθμό, τις προτάσεις και τις κριτικές που διατυπώθηκαν και δημοσιεύθηκαν στις 11 Ιουνίου 1998.

⁽²⁰⁾ Οδηγία 98/27/CE, της 19ης Μαΐου 1998, ΕΕ L 166 της 11.6.1998. Πρέπει να υπομνησθεί ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο άσκησε αυστηρή κριτική για το πεδίο εφαρμογής και τους περιορισμούς της πρότασης και επέβαλε διάφορες τροποποιήσεις στο αρχικό κείμενο, ιδίως για:

- την έκταση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας για όλες τις μελλοντικές οδηγίες στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών,
- την ένταξη, μεταξύ των οντοτήτων των οποίων η νομιμότητα πρέπει να αναγνωριστεί, των οργανώσεων και των αντιπροσωπευτικών ομοσπονδιών των καταναλωτών ή των επιχειρήσεων που ενεργούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο και όχι αποκλειστικά εθνικό.

Σε γνωμοδότηση που εκπόνησε ο κ. RAMAËKERS, η ΕΟΚΕ εκφράστηκε κατά της νομικής βάσης της πρότασης, εκτιμώντας ότι αυτή θα έπρεπε να είναι το άρθρο 129-A και όχι το άρθρο 100-A της συνθήκης, όσον αφορά το πολύ περιορισμένο πεδίο εφαρμογής και κατά της υποχρέωσης της εκ των προτέρων προσφυγής σε οντότητα της χώρας στην οποία θα πρέπει να αναληφθεί η ενέργεια, η απαίτηση αυτή θα μπορούσε να καθυστερήσει σοβαρά και χωρίς λόγο την εξέλιξη της ενέργειας (CES 1095/96 — ΕΕ C 30 της 30.1.1997).

⁽²¹⁾ COM(96) 13 τελικό.

κοινοτικό, αναγνώριζε τη σημασία των εξωδικαστικών διαδικασιών ρύθμισης των διαφορών κατανάλωσης, επέσυρε όμως την προσοχή στην ανάγκη να διασφαλισθεί η δυνατότητα στον καταναλωτή να προσφύγει αφού εξάντησε μάταια όλες τις εξωδικαστικές διαδικασίες συμφιλίωσης, στις συνήθεις δικαστικές διαδικασίες, τηρώντας την αρχή της αποτελεσματικότητας και της ασφάλειας του δικαίου. Κατά συνέπεια, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλούσε την Επιτροπή να εκπονήσει περαιτέρω προτάσεις με στόχο τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ευρωπαίων πολιτών που δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι μιας χώρας στις εθνικές δικαστικές διαδικασίες και παρότρυνε τα κράτη μέλη ότι «πρέπει να προωθηθεί από τα κράτη μέλη η δυνατότητα άσκησης δράσης εκ μέρους των ενώσεων των καταναλωτών, (...), ως εντολοδόχων όσων εγείρουν μεμονωμένως απαίτηση» ⁽²²⁾.

3.19 Από τότε το θέμα φαίνεται ότι παραπέμφθη στις ελληνικές καλένδες από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽²³⁾.

Αντίθετα, στην ΕΟΚΕ το θέμα εξετάστηκε επανειλημμένως με σκοπό να αποδειχθεί ότι είναι αναγκαία η καθιέρωση διαδικασίας της πολιτικής δικονομίας, σε κοινοτικό επίπεδο, που θα επιτρέπει την υπέρσπιση ενώπιον της δικαιοσύνης κοινών, συλλογικών ή ατομικών συμφερόντων ⁽²⁴⁾.

3.20 Η Επιτροπή μόλις πρόσφατα επανεξέτασε το θέμα στο «Πράσινο Βιβλίο: Αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων της ΕΚ» ⁽²⁵⁾, σε όρους που πρέπει να υπογραμμισθούν,

«Η άσκηση αγωγής αποζημίωσης για παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων, από καταναλωτές και αγοραστές με πολύ μικρές αξιώσεις, θα είναι απίθανη αν όχι αδύνατη για πρακτικούς λόγους. Θα πρέπει επομένως να εξετασθούν οι τρόποι για την καλύτερη δυνατή προστασία των συμφερόντων αυτών με την άσκηση συλλογικών αγωγών. Πέραν της ειδικής προστασίας των συμφερόντων του καταναλωτή, οι συλλογικές αγωγές μπορεί να χρησιμεύσουν για την ενοποίηση μεγάλου αριθμού μικρότερων αξιώσεων σε μία αγωγή, εξοικονομώντας έτσι χρόνο και χρήμα.»

3.21 Η ΕΟΚΕ με τη γνωμοδότηση της 26^{ης} Οκτωβρίου 2006, υποστήριξε την πρωτοβουλία αυτή της Επιτροπής και επιβεβαίωσε ότι οι συλλογικές αγωγές είναι αναγκαίες εφόσον θα αξιώνουν αποζημίωση στο μέτρο που: «(οι συλλογικές αγωγές) ανταποκρίνονται πλήρως σε ορισμένους βασικούς στόχους: 1) αποτελεσματική αποζημίωση, δεδομένου ότι οι συλλογικές αγωγές διευκολύνουν τη διεκδίκηση αποζημιώσεων από οργανώσεις εξ ονόματος των θιγόμενων καταναλωτών και συμβάλλουν στην ουσιαστική πρόσβαση στη δικαιοσύνη· 2) πρόληψη και αποτροπή συμπεριφορών που συνιστούν παράβαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, δεδομένης της ευρύτερης κοινωνικής επίπτωσης αυτού του είδους αγωγών» ⁽²⁶⁾.

3.22 Εντωμεταξύ, η Επιτροπή ζήτησε από το Κέντρο για το δίκαιο της κατανάλωσης του Καθολικού Πανεπιστημίου της Λουβέν την πραγματοποίηση σημαντικής μελέτης, που δημοσιεύθηκε πρόσφατα, για τα εναλλακτικά μέσα ρύθμισης των διαφορών. Σημαντικό μέρος της εν λόγω μελέτης, μεγέθους 400 σελίδων, αφιερώθηκε στην περιγραφή των 28 εθνικών συστημάτων για τα δικαστικά συλλογικά μέσα υπέρσπισης των καταναλωτών, δηλαδή των 25 κρατών μελών συν των ΗΠΑ, του Καναδά και της Αυστραλίας ⁽²⁷⁾.

⁽²²⁾ Έγγρ. Α — 0355/96 (PE 253.833).

⁽²³⁾ Πράγμα που δεν σημαίνει όμως ότι δεν εμφανίζονται από καιρού εις καιρόν σε ορισμένες οδηγίες του κοινοτικού κεκτημένου παραπομπές σε συλλογικές προσφυγές ως κατάλληλο και αποτελεσματικό μέσο για να διασφαλισθεί η τήρηση των διατάξεων τους. Πρόκειται π.χ. για την περίπτωση της οδηγίας 97/7/ΕΚ της 20.5.1997 (πωλήσεις εξ αποστάσεως), άρθρο 11, ή για την οδηγία 2002/65/ΕΚ της 23.9.2002 (πωλήσεις εξ αποστάσεως οικονομικών υπηρεσιών), άρθρο 13.

⁽²⁴⁾ Υπενθυμίζουμε σχετικά:

- τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ 141/2005 — ΕΕ C 221 της 8.9.2005, με θέμα Η πολιτική των καταναλωτών μετά τη διεύρυνση, (σημείο 11.6),
- τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ 230/2006 — ΕΕ C 88 της 11.4.2006, για τη θέσπιση προγράμματος κοινοτικής δράσης στον τομέα της υγείας και της προστασίας των καταναλωτών για την περίοδο 2007-2013, (σημείο 3.2.2.2.1.),
- τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ 594/2006 — ΕΕ C 185 της 8.8.2006, με θέμα το Νομικό πλαίσιο της πολιτικής για τους καταναλωτές.

⁽²⁵⁾ COM(2005) 672 τελικό της 19.12.2005.

⁽²⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ 1349/2006 — ΕΕ C 324 du 30.12.2006, εισηγήτρια η κ. SÁNCHEZ, το ίδιο θέμα είχε εξάλλου εξετασθεί στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με τον τίτλο «Ρύθμιση του ανταγωνισμού και καταναλωτές» (γνωμοδότηση ΕΟΚΕ 949/2006 — ΕΕ C 309 της 16.12.2006).

⁽²⁷⁾ Η μελέτη αναφέρεται στην υποσημείωση 4. Μολονότι είναι πολύ πλήρης, είναι λόγω συγκριτική μελέτη δεν περιλαμβάνει την κατάσταση στη Βουλγαρία, στη Ρουμανία και δεν εξετάζει τις πιο πρόσφατες εξελίξεις στη Φιλανδία, ούτε τα πολύ προοδευτικά συστήματα της Βραζιλίας, του Ισραήλ και της Νέας Ζηλανδίας, ούτε ακόμη τις προτάσεις που συζητήθηκαν στη Γαλλία και στην Ιταλία. Όσον αφορά το αυστραλιανό σύστημα, βλ. τη συλλογική εργασία «Consumer Protection Law» των J. GOLDRING, L.W. MAHER, Jill McKEOUGH και G. PEARSON, The Federation of Press, Sydney, 1998; για το νεοζηλανδικό σύστημα βλ. «Consumer Law in New Zealand», της Kate TOKELEY, Butterworth, Wellington, 2000, για μια περίληψη των εξελίξεων στην Ασία και ιδιαίτερα στην Ινδία, στις Φιλιππίνες, στο Χονγκ Κονγκ, στη Μπαγκλαντές, στην Ταϊλάνδη και στην Ινδονησία, βλ. «Developing Consumer Law in Asia», Έγγραφο του σεμιναρίου IACL/IOCU, Kuala Lumpur, Faculty of Law, University of Malaya, 1994.

Εν τω μεταξύ φαίνεται ότι η Επιτροπή ξεκίνησε πρόσφατα μια άλλη μελέτη με θέμα Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των μηχανισμών συλλογικής προσφυγής στην ΕΕ (Προκήρυξη διαγωνισμού 2007/S 55-067230 du 20.3.2007).

3.23 Η νέα αρμόδια για τους καταναλωτές Επίτροπος κ. Meglena KUNEVA έχει ανακοινώσει σε πολλές δηλώσεις ότι το θέμα αυτό αποτελεί μία από τις προτεραιότητες της θητείας της. Περιέχεται, εξάλλου, στην πρόσφατη ανακοίνωση με τίτλο «Στρατηγική της ΕΕ για την πολιτική καταναλωτών 2007-2013»⁽²⁸⁾. Το θέμα αυτό επιβεβαιώθηκε εκ νέου τόσο από την Επίτροπο κ. Neelie KROES όσο και από την Επίτροπο κ. Meglena KUNEVA σε πρόσφατη συνέντευξη τύπου στη Λισαβόνα κατόπιν πρωτοβουλίας της πορτογαλικής Προεδρίας⁽²⁹⁾.

3.24 Το Συμβούλιο Υπουργών του ΟΟΣΑ υιοθέτησε πρόσφατα και αυτό μια σύσταση σχετικά με τη ρύθμιση των διαφορών καταπόνησης και την αποκατάστασή τους [C(2007)74 της 12ης Ιουλίου 2007], στην οποία αναγνωρίζει ότι η πλειονότητα των συστημάτων που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη για τη ρύθμιση των διαφορών καταπόνησης και την αποκατάστασή τους θεσπίστηκαν με στόχο τη διευθέτηση υποθέσεων σε εθνικό επίπεδο και δεν ενδείκνυται πάντοτε για την αποζημίωση καταναλωτών καταγόμενων από κάποιο άλλο κράτος μέλος.

4. Γιατί ομαδική αγωγή σε κοινοτικό επίπεδο

4.1 Η νομική προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών στα κράτη μέλη και στην ΕΕ προϋποθέτει, όχι μόνο την αναγνώριση των ουσιαστικών δικαιωμάτων, αλλά και τη θέσπιση κατάλληλων διαδικασιών για να μπορούν οι καταναλωτές να διεκδικούν αυτά τα δικαιώματα.

Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι η αύξηση των διασυνοριακών συναλλαγών είχε ως αποτέλεσμα την αντίστοιχη αύξηση των καταναλωτικών διαφορών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Σε πολλές περιπτώσεις απεδείχθη ότι η ατομική ρύθμιση των διαφορών είναι ανεπαρκής. Το κόστος της και η βραδύτητα της συμβάλλουν ευρέως στην αναποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων των καταναλωτών, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για πολλούς καταναλωτές (πολλές χιλιάδες και μάλιστα εκατομμύρια) που ζημιώθηκαν από την ίδια πρακτική και όταν το ύψος των ατομικών ζημιών είναι σχετικά χαμηλό. Η προοδευτική ανάπτυξη της «ευρωπαϊκής κοινωνίας» δημιουργεί επίσης προβλήματα προσδιορισμού του εφαρμοστέου δικαίου, θα ήταν ευκαίριο να διεκδικούν οι ευρωπαίοι πολίτες τα δικαιώματά τους με ενιαίο τρόπο. Σήμερα, καταχρηστικές συμπεριφορές, που σημειώνονται σε παρόμοιες περιστάσεις και δημιουργούν ταυτόσημες ζημιές σε πολλά κράτη μέλη, δεν μπορούν να αποζημιωθούν παρά μόνο στα σπάνια κράτη μέλη που διαθέτουν σύστημα ομαδικής αγωγής.

4.2 Εξάλλου, τα συντάγματα όλων των κρατών μελών και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη Διασφάλιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών κατοχυρώνουν το δικαίωμα για μια δίκαιη δίκη. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει κυρίως το δικαίωμα προσφυγής σε δικαστήριο με τρόπο χρήσιμο και αποτελεσματικό.

4.3 Σήμερα, τα δικαστικά συστήματα δεν επιτρέπουν στους πολίτες να αμφισβητήσουν συγκεκριμένα και αποτελεσματικά ορισμένες πρακτικές που τους ζημιώνουν και να προσφύγουν στη δικαιοσύνη.

Πολλά κράτη μέλη έδωσαν από πολλές δεκαετίες δύο είδη λύσης στο πρόβλημα αυτό.

Σε πρώτη φάση, αναγνώρισαν για το συλλογικό συμφέρον των καταναλωτών το δικαίωμα να προστατεύεται είτε με την υποβολή αιτήματος ενώπιον των διοικητικών αρχών είτε με την άσκηση αγωγής ενώπιον των δικαστηρίων. Μια άλλη κατάλληλη απάντηση δόθηκε επίσης με την αναγνώριση διαδικασίας ομαδοποίησης των ατομικών αγωγών. Οι αγωγές αυτές βασίζονται κυρίως στον περιορισμό των διαδικασιών εφόσον συγκεντρώνουν το σύνολο των αγωγών σε μία, που ακολουθεί μία και μόνο διαδικασία.

⁽²⁸⁾ COM(2007) 99 τελικό της 13.3.2007, σημείο 5.3, έγγραφο για το οποίο η ΕΟΚΕ αποφάνθηκε σε πρόσφατη γνωμοδότηση με εισηγήτρια την κ. DARMANIN.

⁽²⁹⁾ «Conference on Collective Redress: Towards European Collective Redress for Consumers?» (9/10 Νοεμβρίου 2007) Κατά τη διάρκεια της οποίας η Επίτροπος κ. KROES ανέφερε τα εξής: «Οι καταναλωτές όχι μόνο έχουν δικαιώματα αλλά θα πρέπει επίσης να μπορούν να τα επιβάλουν αποτελεσματικά, και αν χρειάζεται και μέσω δικαστικών ενεργειών. Όταν όμως μια δικαστική ενέργεια μπορεί να αναληφθεί μόνο ατομικά από κάθε καταναλωτή, τότε κανείς καταναλωτής δεν θα προσφύγει ποτέ στο δικαστήριο: γι' αυτό οι συλλογικοί μηχανισμοί αποζημίωσης χρειάζονται οπωσδήποτε! Μόνο τότε θα μπορούν οι καταναλωτές να επωφεληθούν πλήρως της ενιαίας αγοράς. Από την πλευρά της η Επίτροπος κ. KUNEVA τόνισε επακριβώς τα εξής: Οι καταναλωτές δεν θα μπορέσουν να απολαύσουν πλήρως τα οφέλη της ενιαίας αγοράς, παρά μόνο εάν καθιερωθούν αποτελεσματικά συστήματα για την αποκατάσταση των καταγγελιών τους, τα οποία θα τους παρέχουν τα μέσα για τη δέουσα αποζημίωση. Η συλλογική αποζημίωση μπορεί πιθανόν να είναι ένα αποτελεσματικό μέσο για την ενίσχυση του πλαισίου επανόρθωσης που έχουμε ήδη δημιουργήσει για τους ευρωπαίους καταναλωτές, με την ενθάρρυνση μηχανισμών ADR και την καθιέρωση διασυνοριακής διαδικασίας μικροδιαφορών.»

4.4 Η καθιέρωση ευρωπαϊκής ομαδικής αγωγής θα επιτρέψει την προσφυγή στη δικαιοσύνη σε όλους τους καταναλωτές, ανεξαρτήτως εθνικότητας, οικονομικής κατάστασης και ύψους της ζημίας που υπέστησαν. Θα προσφέρει επίσης πλεονεκτήματα στους επαγγελματίες χάρη στον περιορισμό των διαδικασιών. Το κόστος για μια τέτοια δίκη θα είναι κατώτερο σε σύγκριση με εκείνο της άσκησης πολλών ατομικών αγωγών. Η διαδικασία αυτή θα έχει επίσης το πλεονέκτημα της ασφάλειας δικαίου, εφόσον με την ίδια απόφαση θα δίνεται λύση σε αναρίθμητες παρόμοιες αγωγές ⁽³⁰⁾. Τέλος, θα επιτρέψει να αποφεύγονται αντιφάσεις στη νομολογία μεταξύ των δικαστηρίων των ευρωπαϊκών κρατών που θα αποφαίνονται για παρόμοιες διαφορές.

Αυτό το κοινό σύστημα για όλες τις ευρωπαϊκές χώρες θα επιτρέψει, συνεπώς, την καλύτερη προστασία των καταναλωτών, θα ενισχύσει όμως και την εμπιστοσύνη των επαγγελματιών και κατά συνέπεια τις συναλλαγές και το εμπόριο στην ΕΕ.

4.5 Η αγωγή που ορίζεται με τον τρόπο αυτόν θα έχει θετικό αντίκτυπο στον τομέα του διεθνούς ιδιωτικού δικαίου, δεδομένων των δυσκολιών ερμηνείας και εφαρμογής των κανόνων για την επίλυση των συμβατικών και εξωσυμβατικών διαφορών (Ρώμη I και Ρώμη II). Θα επιτρέψει επίσης να οριστούν με ακρίβεια οι κανόνες δικαστικής δικαιοδοσίας, αναγνώρισης και εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (Κανονισμός 44/2001). ⁽³¹⁾

4.6 Έτσι, το δικαίο της κατανάλωσης θα ενισχυθεί λόγω της αύξησης των προσφυγών που θα επιτρέπουν την καταβολή δίκαιης αποζημίωσης υπέρ των καταναλωτών και την αποτελεσματική προστασία του «αδύνατου μέρους», η οποία αποτελεί θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου. Πιστεύεται ότι αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση της πρόσφατης οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Οι εν λόγω πρακτικές συχνά αναπτύσσονται συγχρόνως σε αρκετά κράτη μέλη, ζημιώνοντας μια πληθώρα καταναλωτών, οι οποίοι δεν έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν από κοινού αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν. Η άσκηση ομαδικής αγωγής συνιστά συμπληρωματικό διαδικαστικό μέσο, το οποίο είναι απολύτως αναγκαίο για την αποτελεσματική εφαρμογή αυτής της οδηγίας.

Έτσι, θα ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα του συνόλου των μέχρι σήμερα γνωστών οδηγιών του τομέα της προστασίας των καταναλωτών, όπως αυτές μεταφέρθηκαν στα κράτη μέλη, χάρη στην αναγνώριση της ομαδικής αγωγής στους τομείς που καλύπτουν οι οδηγίες.

Είναι ευκαίριο να εφαρμοστούν επίσης οι διατάξεις αυτές προς όφελος των ΜΜΕ που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση.

4.7 Βέβαια, η εφαρμογή της συλλογικής δικαστικής διαδικασίας σε κοινοτικό επίπεδο ως έσχατη προσφυγή στις προσπάθειες επίλυσης των διαφορών, δεν θίγει καθόλου τα εξωδικαστικά συστήματα επίλυσης των διαφορών του τομέα της κατανάλωσης. Η ΕΟΚΕ υποστήριξε ανεπιφύλακτα τα εν λόγω συστήματα. Οι δυνατότητές τους πρέπει να εξετασθούν εμπεριστατωμένα και να αναπτυχθούν.

5. Ορολογία

5.1 Για να κατανοηθεί καλά το θέμα της πρότασης πρέπει να συμφωνηθεί η μορφή της υπό εξέταση δικαστικής ενέργειας.

Όπως φαίνεται από την σύνθεση των συστημάτων που ισχύουν στα κράτη μέλη, ο ορισμός και το περιεχόμενο των διαφορών ειδών αγωγών διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό. Έτσι πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των συλλογικών αγωγών, των αγωγών συλλογικού συμφέροντος και των ομαδικών αγωγών.

⁽³⁰⁾ Όπως υπενθύμισε ακριβώς ο κ. Patrick von BRAUNMUEHL, στην εκδήλωση «Leuven Brainstorming Event on Collective Redress», που οργάνωσε η Επιτροπή στις 29 Ιουνίου 2007, «συλλογικές αγωγές θα μπορούσαν να μειώσουν τον αριθμό των ατομικών υποθέσεων που οφείλονται σε συγκεκριμένο συμβάν. Ειδικότερα, σε ένα καθεστώς εξαίρεσης μια εταιρεία μπορεί να ρυθμίσει μεγάλο αριθμό αξιώσεων καταναλωτών σε μία μόνο δίκη. Μπορεί να διαπραγματευθεί με μια ομάδα που αντιπροσωπεύει όλους τους εμπλεκόμενους καταναλωτές και μπορεί να επικεντρώσει τους πόρους της σε μία μόνο δικαστική υπόθεση αντί σε πολλές διαφορετικές υποθέσεις. Ακόμη και αν δεν είναι δυνατή μια εκούσια ρύθμιση και το δικαστήριο πρέπει να αποφασίσει υπάρχει μεγαλύτερη νομική ασφάλεια εάν η απόφαση καλύπτει όλες τις υποθέσεις που αναφέρονται στο ίδιο περιστατικό ή υπάρχει παράβαση του κοινού δικαίου.»

⁽³¹⁾ Το σημείο αυτό αναλύθηκε στο σεμινάριο «Rome I & Rome II», που διοργάνωσε η πορτογαλική Προεδρία από κοινού με τη γερμανική και τη σλοβενική Προεδρία και την Ακαδημία Ευρωπαϊκού Δικαίου (Europäische Rechtsakademie — ERA) στη Λισαβόνα στις 12 και 13 Νοεμβρίου 2007.

5.2 Οι αντιπροσωπευτικές αγωγές δεν αφορούν παρά τις ενώσεις καταναλωτών ή τις διοικητικές οντότητες (συνήγορο του πολίτη) προκειμένου να σταματήσουν ενέργειες αντίθετες προς τα συμφέροντα των καταναλωτών, και μάλιστα σε ορισμένες χώρες, για να καταργήσουν καταχρηστικές ή παράνομες ρήτρες στις συμβάσεις κατανάλωσης.

5.3 Οι αγωγές συλλογικού συμφέροντος δίνουν τη δυνατότητα στις ενώσεις των καταναλωτών να προσφύγουν ή όχι ενώπιον δικαστικής αρχής, όταν το συλλογικό, το γενικό συμφέρον των καταναλωτών βλάπτεται από παραβίαση, είτε συγκεκριμένης διάταξης του θετικού δικαίου, είτε από γενικό πρότυπο συμπεριφοράς. Το συλλογικό συμφέρον δεν είναι το σύνολο των ατομικών συμφερόντων των καταναλωτών αλλά ομοιάζει με το γενικό συμφέρον.

5.4 Η ομαδική αγωγή είναι προσφυγή ενώπιον της δικαιοσύνης που επιτρέπει σε μεγάλο αριθμό ατόμων να ζητήσουν την αναγνώριση των δικαιωμάτων τους και να αποζημιωθούν. Τεχνικά, αποτελεί συνεπώς την εφαρμογή συλλογικής διαδικασίας για τα ατομικά δικαιώματα.

5.5 Η ομαδική αγωγή δεν αφορά μόνο τον τομέα της προστασίας των καταναλωτών και του ανταγωνισμού.

Πάντως, στην περίπτωση της παρούσας γνωμοδότησης αναφέρεται μόνο στο καθ' ύλην πεδίο, όπως αναγνωρίζεται από το κοινοτικό δίκαιο.

5.6 Προτείνεται συνεπώς στην παρούσα γνωμοδότηση να χρησιμοποιηθεί ο όρος «ομαδική αγωγή» ⁽³²⁾.

6. Νομική βάση

6.1 Η νομική βάση για την πολιτική προστασίας των καταναλωτών περιέχεται στο κεφάλαιο XIV της Συνθήκης με τον τίτλο «Προστασία των καταναλωτών».

Το άρθρο 153 αποτελεί προφανώς σημαντικό στοιχείο του προβληματισμού.

6.2 Πράγματι, ακόμη και εάν το δίκαιο της κατανάλωσης αναπτύχθηκε γύρω από την αναφορά που αποτελεί το άρθρο 95 της Συνθήκης, η πολιτική προστασίας του καταναλωτή, όπως περιγράφεται εδώ, αποτελεί ακριβώς μέτρο για την προώθηση των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών.

6.3 Είναι αναμφισβήτητο ότι με την ομαδική αγωγή θα διασφαλισθεί ένα υψηλότερο επίπεδο προστασίας και θα επιτραπεί στις οργανώσεις των καταναλωτών να οργανωθούν προκειμένου να διαφυλάξουν τα συμφέροντα των καταναλωτών, δηλαδή να τους διασφαλίσουν δίκαιη αποζημίωση σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων που τους αναγνωρίζει κυρίως το σύνολο του κοινοτικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένου του δικαίου του ανταγωνισμού.

6.4 Η ομαδική αγωγή σε κοινοτικό επίπεδο θα συμβάλει επίσης στη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς υπέρ των καταναλωτών, όπως επιδιώκεται με τη «μεταρρύθμιση της εσωτερικής αγοράς». Οι καταναλωτές θα έχουν περισσότερη εμπιστοσύνη στην ανάπτυξη του διασυνοριακού εμπορίου ⁽³³⁾.

⁽³²⁾ Μια λεπτομερής συγκριτική ανάλυση των διαφόρων ορολογιών που χρησιμοποιούνται σε πολλά κράτη μέλη και της σημασίας τους σε κάθε γλώσσα παρέχεται στο άρθρο των Louis DEGOS και Geoffrey V. MORSON «Class System», στο Los Angeles Lawyer Magazine, Νοέμβριος 2006, σελ. 32 και επομ. Στην Ιρλανδία, χρησιμοποιείται ο όρος «Multi-party litigation» (MPL). Στην Αγγλία πρόκειται για τους όρους «group litigation order» (GLO) ή απλά «group action», στη Γερμανία γίνεται λόγος για «Gruppenklage», στη Σουηδία χρησιμοποιείται ο όρος «Grupptalan» ή «Collective lawsuit», στην Πορτογαλία «Popular lawsuit» και στην Ουγγαρία «Combined lawsuit».

⁽³³⁾ Βλ. την ανακοίνωση της Επιτροπής «Ενιαία αγορά για την Ευρώπη του 21ου αιώνα» [COM(2007) 724 τελικό], 20.11.2007.

6.5 Μπορεί επίσης να υποστηριχθεί ότι, καθώς πρόκειται για ένα αμιγώς νομικό μέσο, τα άρθρα 65 και 67 θα μπορούσαν ενδεχομένως να επιλεγούν ως κατάλληλη νομική βάση. Πράγματι, με αυτήν ακριβώς τη νομική βάση η Επιτροπή έχει προτείνει από το 1996 και το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο έχουν υιοθετήσει σειρά νομικών μέσων στον τομέα της πολιτικής δικονομίας σε κοινοτικό επίπεδο ⁽³⁴⁾.

Η λύση αυτή θα μπορεί να εξετασθεί εφόσον η εν λόγω ομαδική αγωγή μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο για τις διασυνοριακές όσο και για τις εθνικές διαφορές καθώς και σε τομείς άλλους εκτός του δικαίου της κατανάλωσης.

6.6 Εν πάση περιπτώσει, η ομαδική αγωγή θα πρέπει να τηρεί τις αρχές της επικουρικότητας και αναλογικότητας χωρίς ποτέ να προχωρεί πέραν του αναγκαίου για να διασφαλισθούν οι στόχοι της Συνθήκης, στο μέτρο που αυτοί δεν μπορούν να εκπληρωθούν ικανοποιητικά από τα κράτη μέλη και συνεπώς υλοποιούνται καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο.

6.7 Η ομαδική αγωγή θα πρέπει επίσης να είναι σύμφωνη με τις αρχές και τους μηχανισμούς που προβάλλονται στη σύσταση του Συμβουλίου των Υπουργών του ΟΟΣΑ [C(2007)74 της 12ης Ιουλίου 2007] και παρουσιάζεται ως στοιχείο κοινό στα κράτη μέλη, παρά την ποικιλομορφία της νομικής τους παράδοσης.

⁽³⁴⁾ Μεταξύ των οποίων:

- Πράσινο Βιβλίο — Προσφυγή των καταναλωτών στη δικαιοσύνη και ρύθμιση των διαφορών κατανάλωσης στην ενιαία αγορά [COM (93) 576 τελικό].
- Σύσταση της Επιτροπής της 12ης Μαΐου 1995 σχετικά με τις προθεσμίες πληρωμής στις εμπορικές συναλλαγές και Ανακοίνωση σχετικά με τη σύσταση της Επιτροπής με το ίδιο θέμα, ΕΕ L 127 της 10.06.1995 και ΕΕ C 144 της 10.06.1995.
- Ανακοίνωση της Επιτροπής «Σχέδιο δράσης σχετικά με την πρόσβαση των καταναλωτών στη δικαιοσύνη και τη ρύθμιση των διαφορών κατανάλωσης στην εσωτερική αγορά» της 14ης Φεβρουαρίου 1996 [COM (96) 13 τελικό].
- Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Προς αύξηση της αποτελεσματικότητας στην έκδοση και την εκτέλεση των αποφάσεων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης» [COM(97) 609 τελικό, ΕΕ C 33 της 31.01.1998].
- Οδηγία 98/27/ΕΚ, της 19ης Μαΐου 1998, περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών, ΕΕ L 166 της 11.06.1998.
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1346/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας, ΕΕ L 160 της 30.06.2000. Εισηγητής της σχετικής γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ ήταν ο κ. G. Ravoet (CES 79/2001, της 26ης Ιανουαρίου 2000, ΕΕ C 75 της 15.03.2000).
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1347/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί της διεθνούς δικαιοδοσίας, αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας έναντι των κοινών τέκνων των συζύγων, όπου προηγουμένως. Εισηγητής της σχετικής γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ ήταν ο κ. Braghin (CES 940/1999 της 20ής Οκτωβρίου 1999, JO C 368 της 20.12.1999).
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1348/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί επιδόσεως και κοινοποίησης στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδικών πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις, όπου προηγουμένως. Εισηγητής της σχετικής γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ ήταν ο κ. Hernández Bataller (CES 947/1999 της 21ης Οκτωβρίου 1999, ΕΕ C 368 της 20.12.1999).
- Οδηγία 2000/35/ΕΚ, της 29ης Ιουνίου 2000, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, ΕΕ L 200, της 08.08.2000.
- Πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων επί αστικών και εμπορικών υποθέσεων, ΕΕ C 12 της 15.05.2001)
- Απόφαση του Συμβουλίου της 28ης Μαΐου 2001 σχετικά με τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 174 της 27.06.2001. Εισηγητής της σχετικής γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ ήταν ο κ. Retureau (CES 227/2001 της 28ης Φεβρουαρίου 2001, ΕΕ C 139 της 11.05.2001).
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1206/2001 του Συμβουλίου της 28ης Μαΐου 2001 για τη συνεργασία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών κατά τη διεξαγωγή αποδείξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 174 της 27.06.2001. Εισηγητής της σχετικής γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ ήταν ο κ. Hernández Bataller (CES 228/2001 της 28ης Φεβρουαρίου 2001, ΕΕ C 139 της 11.05.2001).
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (Βρυξέλλες Ι), ΕΕ L 12 της 16.01.2001. Εισηγητής της σχετικής γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ ήταν ο κ. Malosse (CES 233/2000 της 1ης Μαρτίου 2000, ΕΕ C 117 της 26.04.2000).
- Πράσινη Βίβλος για τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών αστικού και εμπορικού δικαίου [COM (2002) 196 τελικό της 19.4.2002].
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 805/2004, της 21ης Απριλίου 2004, για τη θέσπιση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφιβητούμενες αξιώσεις, ΕΕ L 143 της 30.04. 2004. Εισηγητής της σχετικής γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ ήταν ο κ. G. Ravoet (CESE 1348/2002 της 11ης Δεκεμβρίου 2002, ΕΕ C 85 της 08.04.2003).
- Πρόταση κανονισμού για τη θέσπιση ευρωπαϊκής διαδικασίας μικροδιαφορών [COM(2005) 87 τελικό της 15.03.2005]. Εισηγητής της σχετικής γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ ήταν ο κ. Pegado Liz (CESE 243/2006 της 14ης Φεβρουαρίου 2006).
- Πράσινη Βίβλος για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση: η κατάθεση τραπεζικών λογαριασμών [COM (2006) 618 τελικό]. Εισηγητής της σχετικής γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ ήταν ο κ. Pegado Liz (CESE 1237/2007 της 26ης Σεπτεμβρίου 2007).
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1896/2006 της 12ης Δεκεμβρίου 2006 (ΕΕ L 399 της 30ής Δεκεμβρίου 2006) για τη θέσπιση διαδικασίας ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής [COM(2004) 173 τελικό της 19.03.2004]. Εισηγητής της σχετικής γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ ήταν ο κ. Pegado Liz (CESE 133/2005 της 22ας Φεβρουαρίου 2005).

7. Οι παράμετροι της ομαδικής αγωγής σε κοινοτικό επίπεδο

7.1 Τι δεν μπορεί να είναι η ομαδική αγωγή

7.1.1 Η ομαδική αγωγή δεν μπορεί να είναι αντιπροσωπευτική αγωγή:

7.1.1.1 Η αντιπροσωπευτική αγωγή δεν ασκείται παρά από ορισμένες οντότητες που είναι ειδικά αρμόδιες (οργανώσεις καταναλωτών, συνήγορος του πολίτη). Οι καταναλωτές γενικά δεν μπορούν να αποζημιωθούν για τις ατομικές τους ζημιές.

7.1.1.2 Οι διαδικασίες αυτές έχουν ως βασικό αντικείμενο την παύση των ενεργειών που αντίκεινται στα δικαιώματα των καταναλωτών, και μάλιστα, σε ορισμένες χώρες, την κατάργηση καταχρηστικών ή παράνομων ρητρών σε συμβάσεις κατανάλωσης, στις οποίες ο δικαστής δεν μπορεί να προβλέψει οποιαδήποτε αποκατάσταση.

7.1.1.3 Ορισμένες χώρες προσαρμόσαν τους μηχανισμούς αυτούς προκειμένου να επιτραπεί η καταβολή αποζημίωσης στους καταναλωτές. Η αποζημίωση αυτή δεν καταβάλλεται παρόλα αυτά ατομικά στους καταναλωτές, αλλά προορίζεται για τις αντιπροσωπευτικές οντότητες ή καταβάλλεται στο κράτος για κοινωνικούς σκοπούς.

7.1.1.4 Συνεπώς, ο μηχανισμός αυτός δεν ανταποκρίνεται στην πράξη σε μια πραγματική ομαδική αγωγή στην οποία όλοι οι καταναλωτές αποζημιώνονται σε μία μόνο δίκη.

7.1.2 Η ομαδική αγωγή δεν μπορεί να είναι «συλλογική αγωγή» αμερικανικού τύπου:

7.1.2.1 Η καθιέρωση μιας ευρωπαϊκής ομαδικής αγωγής δεν συνεπάγεται ότι η Ευρώπη θα υιοθετήσει τη συλλογική αγωγή των Ηνωμένων Πολιτειών. Το αμερικανικό δικαστικό σύστημα είναι πολύ διαφορετικό των αντίστοιχων συστημάτων των κρατών μελών. Τα αδύνατα σημεία της συλλογικής αγωγής που κατηγορούνται για εκτροπές είναι ίδιο χαρακτηριστικό του εν λόγω δικαστικού συστήματος και δεν μπορούν να συμβούν στην Ευρώπη.

7.1.2.2 Στις Ηνωμένες πολιτείες, οι δικαστικές αποφάσεις εκδίδονται από δικαστήρια ενόρκων και από εκλεγμένους δικαστές. Η ιδιαίτερη αυτή σύνθεση που διαφέρει από εκείνη της πλειοψηφίας των κρατών μελών (επαγγελματίες δικαστές) οδηγεί πολύ συχνά ορισμένες δικαιοδοσίες των πολιτειών στο να επιτρέπουν παράλογες αγωγές και να εκδίδονται αποφάσεις πάρα πολύ ευνοϊκές στους ενάγοντες, εφόσον οδηγούν τους καταναλωτές να παρουσιάσουν τις αξιώσεις τους ενώπιον ορισμένων δικαστηρίων αντί σε άλλα που είναι γνωστά ως λιγότερο ευνοϊκά (forum shopping).

7.1.2.3 Αντίθετα, η ευρωπαϊκή ομαδική αγωγή, αποτελεί το προπύργιο κατά του forum shopping, εφόσον μία μόνο μορφή διαδικασίας θα δημιουργηθεί και θα καθιερωθεί σε κάθε κράτος μέλος, με αποτέλεσμα ότι οποιαδήποτε διαδικασία ή οποιοδήποτε κράτος επιλεγεί από τους ενάγοντες, η πορεία της αγωγής και η απόφαση του δικαστή θα είναι οι ίδιες.

7.1.2.4 Η αποζημίωση μπορεί να συνοδεύεται από κυρώσεις με τη μορφή χρηματικής αποζημίωσης και τόκων. Η αποζημίωση αυτή που καθορίζεται από ενόρκους και από εκλεγμένους δικαστές προσεγγίζει συχνά αστρονομικά ποσά. Στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη δεν προβλέπονται αντίστοιχες κυρώσεις.

7.1.2.5 Οι δικηγόροι αμείβονται με ένα γενικό σύστημα των *contingency fees* (αμοιβή υπό όρους). Πρόκειται για ένα είδος συμφωνίας «με ποσοστά», κατά το οποίο οι δικηγόροι που μπορεί να είναι αυτοί οι ίδιοι ενάγοντες απολαύουν από τα αποτελέσματα της αγωγής. Το σύστημα αυτό απαγορεύεται στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ, είτε από τον νόμο είτε από τον κώδικα δεοντολογίας των δικηγόρων.

7.2 Η βασική επιλογή: καθεστώς συμμετοχής (*opted-in*) ή καθεστώς εξαίρεσης (*opted-out*)

Η μελέτη των διαδικασιών ομαδικής αγωγής που έχουν υιοθετηθεί από τα κράτη μέλη επιτρέπει να τις κατατάξει κανείς ανάλογα με τον βασικό μηχανισμό για την έναρξη της ενέργειας και της παρέμβασης του καταναλωτή στη διαδικασία. Αυτός είτε πρέπει να ενεργήσει εκουσίως για να συμμετάσχει στη διαδικασία, οπότε γίνεται λόγος για συμμετοχή (*opted-in*)· είτε η έναρξη της ενέργειας συνεπάγεται αυτόματα την παρέμβαση του εν λόγω καταναλωτή στη διαδικασία, χωρίς να χρειάζεται να δηλώσει τη βούληση του, τότε πρόκειται για το καθεστώς εξαίρεσης (*opted-out*). Ο καταναλωτής διατηρεί πάντοτε τη δυνατότητα, στην τελευταία περίπτωση, να μην συμμετάσχει στη διαδικασία. Η επεξεργασία μιας ευρωπαϊκής ομαδικής αγωγής διέρχεται συνεπώς κατ' ανάγκη από την επιλογή του βασικού μηχανισμού.

7.2.1 Συμμετοχή (opted-in) και υπόθεση που δημιουργεί προηγούμενο (test case)

7.2.1.1 Το αποκαλούμενο καθεστώς συμμετοχής προβλέπει τη δήλωση βούλησης του ατόμου να καταστεί διάδικος. Κατά συνέπεια, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να εμφανισθούν και να συμπεριληφθούν ρητώς στην αγωγή πριν εκδοθεί η απόφαση.

Παράλληλα με το εν λόγω καθεστώς συμμετοχής έχουν αναπτυχθεί μηχανισμοί που αποκαλούνται «υποθέσεις που δημιουργούν προηγούμενο» (test case) ή που βασίζονται σε μια αναγνωριστική απόφαση δικαστηρίου. Οι διαδικασίες αυτές μοιάζουν με τις ομαδικές αγωγές που βασίζονται στη συμμετοχή, εφόσον και σε αυτήν οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να δηλώσουν τη βούληση τους για να συμμετάσχουν στη διαδικασία και να υποβάλλουν ατομικές αγωγές. Η ιδιαιτερότητα του εν λόγω μηχανισμού συνίσταται όμως στο γεγονός ότι ο δικαστής επιλέγει μία από τις εν λόγω ατομικές αγωγές και αποφαίνεται μόνο γ' αυτή. Η απόφαση που εκδίδεται στη διαδικασία της test case θα ισχύσει και για όλες τις άλλες ατομικές αγωγές που έχουν καταχωρηθεί στο δικαστήριο.

7.2.1.2 Πλεονεκτήματα αυτών των μηχανισμών

7.2.1.2.1 Κάθε μέλος της ομάδας πρέπει να δηλώσει τη βούληση του για να συμμετάσχει στη διαδικασία, και να καταχωρηθεί σε ένα μητρώο. Συνεπώς υπάρχει ρητή δήλωση βούλησης με την οποία συμφωνεί κανείς με την αρχή της ελευθερίας για προσφυγή στη δικαιοσύνη. Ο ενάγων δεν ενεργεί για λογαριασμό προσώπων παρά μόνο αφού αυτά δήλωσαν επίσημα ότι συμφωνούν.

7.2.1.2.2 Η μέθοδος του «καθεστώτος συμμετοχής» (opted-in) παρέχει τη δυνατότητα να προσδιοριστεί εκ των προτέρων η πιθανή εμβέλεια των διακυβευόμενων αποζημιώσεων. Αυτό είναι σημαντικό τόσο για την υπεράσπιση που έχει άμεση σχέση με το αίτημα αποζημίωσης, γενικά, όσο και για τη δυνατότητα σύναψης ασφαλειών ικανών να καλύψουν μέρος των προβλεπόμενων βλαβών. Με τον τρόπο αυτό, επαρκείς οικονομικοί πόροι θα υπάρχουν για την κάλυψη των νόμιμων αιτημάτων αποζημίωσης. Η μέθοδος του «καθεστώτος συμμετοχής», σε συνδυασμό με τη δυνατότητα της υπεράσπισης να το διευρύνει σε όλα τα θύματα, εκτός και υφίσταται σαφής αντίρρηση εκ μέρους αυτών, ανταποκρίνεται κατά τον καλύτερο τρόπο στο πρόβλημα αυτό.

7.2.1.2.3 Στη διαδικασία της (test case), υποβάλλεται στο δικαστή ένας μόνο ατομικός φάκελος για να εξεταστεί το ζήτημα: αυτό αποτελεί κέρδος χρόνου και αποτελεσματικότητας για τον δικαστή εφόσον κρίνει την επαγγελματική ευθύνη βάσει μόνο μιας υπόθεσης.

7.2.1.3 Μειονεκτήματα αυτών των μηχανισμών

7.2.1.3.1 Η διαχείριση των μηχανισμών αυτών είναι δύσκολη και δαπανηρή: οι ενδιαφερόμενοι οφείλουν να δηλώσουν τη βούλησή τους για να καταστούν διάδικοι και να σχηματίσουν ατομικό φάκελο. Η διαχείριση των ατομικών φακέλων καθίσταται πολύπλοκη από τη στιγμή που ο αριθμός των ενδιαφερομένων είναι σημαντικός.

7.2.1.3.2 Αυτό καθυστερεί πολύ τη διαδικασία επειδή το δικαστήριο πρέπει να οργανώσει και να επεξεργασθεί όλους αυτούς τους ατομικούς φακέλους. Κατά συνέπεια, όταν ο αριθμός των διαφορών είναι μεγάλος, στις οποίες άλλωστε βασίζονται οι περισσότερες από τις ομαδικές αγωγές, οι ατομικές ζημιές είναι σχετικά παρόμοιες και δεν χρειάζονται συχνά ατομική εξέταση.

7.2.1.3.3 Στην περίπτωση του μηχανισμού της test case, ο δικαστής δεν καθορίζει πάντοτε το ποσό των αποζημιώσεων που οφείλεται και παραπέμπει πολλές φορές σε ατομικές διαδικασίες. Αυτό συνεπάγεται προβλήματα διαχείρισης και παράταση των προθεσμιών της διαδικασίας.

7.2.1.3.4 Η μελέτη των ομαδικών αγωγών με το καθεστώς συμμετοχής (opted-in) ή των υποθέσεων που δημιουργούν προηγούμενο (test case) στις χώρες που διαθέτουν τον εν λόγω μηχανισμό αποκαλύπτει, εξάλλου, ότι μεγάλο μέρος των καταναλωτών δεν προσφεύγει στη δικαιοσύνη λόγω ελλείψεως αποτελεσματικής πληροφόρησης ότι προβλέπεται σχετική διαδικασία. Οι ενδιαφερόμενοι, μεγάλο μέρος των οποίων αρνείται επίσης να προσφύγει στο δικαστήριο, λόγω των υλικών, οικονομικών και ψυχολογικών κωλυμάτων που δημιουργεί η προσφυγή στη δικαιοσύνη (χρειάζεται χρόνος, χρήμα και είναι άκρως πολύπλοκη).

7.2.1.3.5 Συνεπώς, υπάρχει μεγάλη απόλεια μεταξύ του αριθμού των ατόμων που ενεργούν πραγματικά και εκείνων που πιθανώς ενδιαφέρονται. Η αποζημίωση των καταναλωτών δεν είναι πάντοτε πλήρης. Το παράνομο κέρδος που πιθανόν αποκομίζεται από τον επαγγελματία, κατά τη συναλλαγή, ίσως μεγάλο μέρος του να κατακρατείται από τον ίδιο. Ο αποτρεπτικός σκοπός της διαδικασίας δεν έχει επιτευχθεί.

7.2.1.3.6 Οι μηχανισμοί αυτοί θέτουν επίσης ένα πρόβλημα όσον αφορά το δεδικασμένο. Η απόφαση που εκδόθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας της ομαδικής αγωγής δεν θα ισχύσει παρά μόνο για τα άτομα που συμμετείχαν στην αγωγή. Επομένως, οι καταναλωτές που δεν συμμετείχαν στην ομαδική αγωγή είναι ελεύθεροι να υποβάλουν ατομικές αγωγές, η έκβαση των οποίων πιθανόν να είναι αντίθετη προς εκείνη της ομαδικής αγωγής.

7.2.2 Opted-out (καθεστώς εξαίρεσης)

7.2.2.1 Η συνήθης ομαδική αγωγή βασίζεται στο καθεστώς εξαίρεσης (opted-out), το οποίο περιλαμβάνει κατ' αρχήν όλα τα άτομα που ζημιώθηκαν από μια συμπεριφορά, εκτός εκείνων που δήλωσαν ρητώς τη βούλησή τους ότι δεν επιθυμούν να συμμετάσχουν.

Ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη εμπνεύσθηκαν από το καθεστώς αυτό και δημιούργησαν μια «*sui generis*» (ιδιότυπη) διαδικασία για την ομαδική αγωγή.

7.2.2.2 Πλεονεκτήματα αυτού του μηχανισμού

7.2.2.2.1 Η εξέταση των εθνικών συστημάτων που έχουν υιοθετήσει το καθεστώς εξαίρεσης (opted-out) δείχνει ότι η διαχείριση της διαδικασίας αυτής είναι απλούστερη και αποτελεσματικότερη σε σύγκριση με τα άλλα συστήματα που υιοθέτησαν ορισμένα κράτη μέλη.

7.2.2.2.2 Η διαδικασία αυτή εγγυάται την πραγματική πρόσβαση των ενδιαφερομένων στην δικαιοσύνη, και μέσω αυτής σε μια δίκαιη και αποτελεσματική αποζημίωση για όλους τους ζημιωθέντες, από τις πρακτικές, καταναλωτές.

7.2.2.2.3 Με τη διαδικασία αυτή αποφεύγονται οι δυσκολίες διαχείρισης για τον ενάγοντα και για το δικαστήριο (πράγματι τα μέλη της ομάδας δεν γίνονται γνωστά παρά στο τέλος της διαδικασίας και όχι στην αρχή).

7.2.2.2.4 Διαθέτει, εξάλλου ένα πραγματικά αποτρεπτικό αποτέλεσμα για το υπεύθυνο μέρος, διότι αυτή αναγκάζεται να αποζημιώσει όλα τα άτομα που υπέστησαν ζημία λόγω μιας πρακτικής, και πιθανόν να επιστρέψει το παράνομο κέρδος που απέκομισε.

7.2.2.2.5 Είναι επίσης αναγκαίο να ληφθούν υπόψη τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει αυτή η μορφή διαδικασίας για τον επαγγελματία. Η ομαδική αγωγή επιτρέπει την εξοικονόμηση ανθρωπίνων και οικονομικών πόρων και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα για την υπεράσπιση του επαγγελματία. Αντί να πρέπει να αντιμετωπίσει, ταυτόχρονα, πληθώρα παρόμοιων διαφορών ενώπιον πολλών και διαφόρων δικαιοδοσιών, προετοιμάζει τα μέσα αμύνης του ενώπιον ενός μόνο δικαστηρίου.

7.2.2.3 Μειονεκτήματα αυτού του μηχανισμού

7.2.2.3.1 Το καθεστώς αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι αντικείται, αφενός, στις συνταγματικές αρχές ορισμένων χωρών και, αφετέρου, στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, κυρίως με την αρχή της ελευθερίας για προσφυγή στη δικαιοσύνη, εφόσον τα άτομα αυτά καθίστανται αυτόματα, μέλη της ομάδας χωρίς να έχουν δηλώσει ρητώς ότι συμφωνούν με την ενέργεια. Εάν δεν ζητήσουν τον αποκλεισμό τους, θα μπορούσαν να δεσμευθούν από την απόφαση που θα εκδοθεί.

Είναι όμως απόλυτα δυνατόν να διαφυλαχθεί αυτή η ατομική ελευθερία, είτε πληροφορώντας προσωπικά τα υπό εξέταση άτομα, πράγμα που θα έχει ως αποτέλεσμα να θεωρηθεί ότι τα άτομα αυτά, που δεν ζήτησαν τον αποκλεισμό τους, συγκατατέθηκαν σιωπηρώς για την αγωγή, είτε δίδοντας το δικαίωμα στα μέλη της ομάδας να ζητήσουν τον αποκλεισμό τους από τη διαδικασία οποτεδήποτε, ακόμη και μετά την έκδοση της απόφασης, και εάν η απόφαση είναι εις βάρος τους να τους επιτραπεί να αρχίσουν ατομικές ενέργειες.

7.2.2.3.2 Θα εθίγοντο επίσης τα δικαιώματα υπεράσπισης όπως είναι η αρχή της κατ' αντιδικίαν διεξαγωγής της δίκης και η αρχή της ισότητας των μέσων: ο επαγγελματίας πρέπει να μπορεί να επικαλεσθεί τα ατομικά μέσα άμυνας εναντίον ενός από τα θύματα που είναι μέλη της ομάδας. Η αρχή αυτή συνδέεται με εκείνη της «δικαιής δίκης» του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Πράγματι, στο καθεστώς εξαίρεσης, όλοι οι ενδιαφερόμενοι ίσως να μην αναφέρονται ονομαστικά και να μην είναι γνωστοί στον επαγγελματία. Επομένως, ο τελευταίος πιθανόν να μην μπορέσει να προβάλει τα ατομικά μέσα άμυνας.

Όμως, στα πλαίσια της ομαδικής αγωγής, υπάρχει κατ' ανάγκη κάποια ομοιογένεια των προσωπικών καταστάσεων, της οποίας ο δικαστής είναι ο εγγυητής. Οι διαφορές καταναλώσης και ανταγωνισμού οφείλονται βασικά στις συμβάσεις και επομένως η κατάσταση των ενδιαφερομένων είναι σχεδόν ταυτόσημη. Η νομική αιτία είναι μία και η αυτή. Μας φαίνεται λοιπόν δύσκολο κατά πόσον ο επαγγελματίας θα μπορέσει να επικαλεσθεί κατά ενός καταναλωτή ένα ειδικό μέσο άμυνας.

Ο δικαστής μπορεί να διαθέτει σε όλη τη διαδικασία τη δυνατότητα να απορρίψει μια προσφυγή στην οποία θα διαπιστώσε μεγάλη ανομοιογένεια πραγματικών ή νομικών καταστάσεων.

Τέλος, στο στάδιο της αποζημίωσης, ο δικαστής έχει τη δυνατότητα να συστήσει υποομάδες, προκειμένου να προσαρμόσει βασικά το ύψος των αποζημιώσεων ανάλογα με τις ατομικές καταστάσεις και συνεπώς με τον περιορισμό, πιθανών ευθυνών.

7.2.3 Καθεστώς εξαίρεσης και καθεστώς συμμετοχής (*opted-out* και *opted-in*) ανάλογα με τη μορφή της διαφοράς

7.2.3.1 Το σύστημα που επέλεξαν πρόσφατα η Δανία και η Νορβηγία προβλέπει τόσο το καθεστώς εξαίρεσης όσο και το καθεστώς συμμετοχής. Ο δικαστής μπορεί να επιλέξει το καθεστώς εξαίρεσης εάν οι διαφορές αφορούν μικρά ποσά, πρόκειται για παρόμοιες αξιώσεις και εάν είναι δύσκολο να διεξαχθεί μια διαδικασία με βάση το καθεστώς συμμετοχής. Υπάρχουν πολλές διαφορές στον τομέα της κατανάλωσης για τις οποίες οι καταναλωτές δεν μπορούν να ασκήσουν ατομικά αποτελεσματικές προσφυγές λόγω του σημαντικού αριθμού των εμπλεκόμενων ατόμων και του περιορισμένου μεγέθους των σχετικών ποσών. Η διαδικασία που βασίζεται στο καθεστώς εξαίρεσης επιτρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλα τα εμπλεκόμενα άτομα και να επιβληθεί μια κύρωση ανάλογη με το παράνομο κέρδος που ενδεχομένως απεκτήθη. Για τις διαφορές στις οποίες οι ατομικές ζημιές είναι υψηλές επιλέγεται το καθεστώς που βασίζεται στη συμμετοχή και υποδηλώνει ότι κάθε καταναλωτής πρέπει να δηλώσει τη βούλησή του να καταστεί διάδικος.

7.2.3.2 Πλεονεκτήματα αυτού του μηχανισμού

Για τις διαφορές μεγάλου αριθμού καταναλωτών, η διαχείριση της διαδικασίας διευκολύνεται. Ο στόχος της αποζημίωσης επιτυγχάνεται εάν υπάρχει αποτελεσματική πληροφόρηση. Ο αποτρεπτικός στόχος επιτυγχάνεται επίσης.

Οι ενδεχόμενες παραβιάσεις των συνταγματικών αρχών και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αντισταθμίζονται από αυτήν την αποτελεσματικότητα όσον αφορά την αποζημίωση και την αποτροπή.

7.2.3.3 Μειονεκτήματα αυτού του μηχανισμού

Πρέπει πρώτα να εξετασθεί η δυσκολία για τον καθορισμό του ορίου μεταξύ των δύο καθεστώτων, δηλ. του καθεστώτος συμμετοχής και του καθεστώτος εξαίρεσης. Οι δύο ως άνω χώρες υιοθέτησαν πρόσφατα τα καθεστώτα αυτά και δεν διαθέτουμε ακόμη συγκεκριμένες περιπτώσεις. Στους νόμους υπάρχει μόνο αναφορά σε «διαφορές μεγάλου αριθμού ατόμων για μικροποσά, για τις οποίες δεν πρέπει να αναμένονται ατομικές διαδικασίες».

Αυτό το πρόβλημα του ορίου που δεν καθορίζεται με σαφήνεια ενδέχεται να αποτελέσει αφορμή για μακροσκελέστατες συζητήσεις κατά τη διάρκεια της διαδικασίας και για ένδικα μέσα που θα παρατείνουν αυτή τη διάρκεια.

7.3 Ο ρόλος του δικαστή

7.3.1 Σ' αυτή την ιδιαίτερη μορφή διαδικασίας στην οποία λαμβάνουν μέρος πολλοί ενάγοντες, οι εξουσίες που ανατίθενται στο δικαστή αποτελούν μείζον θέμα.

7.3.2 Πράγματι, στα περισσότερα καθεστώτα εξαίρεσης, η πρώτη φάση της διαδικασίας αφιερώνεται στην εξέταση από το δικαστή του παραδεκτού της αγωγής. Στις υποθέσεις που δημιουργούν προηγούμενο, η εξέταση του ατομικού φακέλου έχει τον ίδιο σκοπό.

7.3.2.1 Το ενδιαφέρον της εν λόγω φάσης σχετικά με το παραδεκτό της αγωγής έγκειται στο γεγονός ότι επιτρέπει να σταματήσει, στην αρχή της διαδικασίας, όλες τις αγωγές που είναι προφανώς αβάσιμες ή υπερβολικές και οι οποίες θα μπορούσαν να βλάψουν παράνομα την εικόνα του αντιπάλου. Έτσι, αποφεύγονται καταχρηστικές ή ακατάλληλες διαδικασίες που θα είναι αναποτελεσματικές.

7.3.2.2 Ο δικαστής είναι ο εγγυητής για την καλή πορεία της εν λόγω φάσης για το παραδεκτό της αγωγής. Συγκεκριμένα, οφείλει να ελέγξει ότι τηρούνται οι προϋποθέσεις που καθορίζονται από τον νόμο για την υποβολή της ομαδικής αγωγής.

7.3.2.3 Πρόκειται ιδίως για:

- την ύπαρξη της διαφοράς (δεν θα πρέπει να έχει παραγραφεί),
- το γεγονός ότι η σύνθεση της ομάδας καθιστά αδύνατη την κοινή διαδικασία ή μια διαδικασία κατόπιν εξουσιοδότησης,
- την ύπαρξη κοινών νομικών και πραγματικών στοιχείων για τα μέλη της ομάδας (η ίδια «*causa petendi*»),
- το αν η αγωγή κατά του επαγγελματία ανταποκρίνεται στους προβαλλόμενους ισχυρισμούς (αρχή «*fumus boni iuris*»),
- το αν ο ενάγων είναι σε θέση να εκπροσωπήσει και να προστατεύσει δεόντως τα συμφέροντα των μελών της ομάδας.

7.3.3 Σε μεταγενέστερη φάση, είναι επίσης σημαντικό να μπορεί ο δικαστής να εγκρίνει την ενδεχόμενη πρόταση συναλλαγής ή να την αρνηθεί εάν κρίνει ότι δεν είναι προς το συμφέρον των μελών της ομάδας. Γι' αυτό θα πρέπει να διαθέτει ανώτερη εξουσία από εκείνη για την έγκριση των συναλλαγών που του παρέχει συνήθως ο νόμος στα περισσότερα δικαιοδοτικά συστήματα των κρατών μελών.

7.3.4 Η ιδιαιτερότητα της διαδικασίας αυτής οδηγεί επίσης στην πρόβλεψη προσαρμοσμένων προϋποθέσεων για την παραγωγή αποδείξεων. Ο δικαστής πρέπει να έχει τη δυνατότητα χρήσης εξουσιών εντολής έναντι του αντιδίκου ή τρίτων για να τους ζητήσει έγγραφα ή ακόμη να διατάξει τη διεξαγωγή περαιτέρω αποδείξεων. Η νομοθεσία που θεσπίζει την ομαδική αγωγή πρέπει να προβλέπει ρητώς ότι ο δικαστής δεν μπορεί να αρνηθεί να ενεργήσει προς την κατεύθυνση αυτή εφόσον οι ενάγοντες υποβάλουν σχετικό αίτημα.

7.3.5 Προκειμένου να ανταποκρίνονται οι δικαστές, όσο το δυνατόν καλύτερα στις εξουσίες αυτές, φαίνεται απαραίτητο να προβλεφθεί ότι μόνο ορισμένα δικαστήρια που θα αναφέρονται ονομαστικά θα είναι αρμόδια να εξετάζουν ομαδικές αγωγές. Θα πρέπει, συνεπώς, να προσαρμοστούν οι δικαστικές δομές των κρατών μελών και να προβλεφθεί ειδική επιμόρφωση για τους δικαστές των εν λόγω δικαστικών αρχών.

7.4 Πραγματική αποκατάσταση των ζημιών

7.4.1 Με την ομαδική αγωγή πρέπει να ζητείται η αποκατάσταση της υλικής βλάβης (οικονομικής), της φυσικής βλάβης και της ψυχικής οδύνης, καθώς και άλλων ηθικών ζημιών. Το αντικείμενο της αγωγής είναι τόσο η αποζημίωση των καταναλωτών όσο και η αποτροπή. Φαίνεται ότι είναι αναγκαίο να προβλεφθεί η ολοσχερής αποζημίωση των ζημιών. Θα πρέπει επίσης να είναι δυνατόν να τίθενται στη διάθεση των δικαστηρίων απλές μέθοδοι αξιολόγησης, όχι δαπανηρών και διαφανών, χωρίς να εγκαταλείπεται η αρχή της αποζημίωσης.

7.4.2 Οι ενάγοντες της ομαδικής αγωγής πρέπει επίσης να μπορούν να ζητούν από το δικαστή περισσότερους τρόπους αποζημίωσης. Παράλληλα με την διακοπή των ενεργειών ή το άκυρο μιας πράξης που είναι πάντοτε δυνατή, η αποζημίωση των βλαβών πρέπει να είναι άμεση ή έμμεση. Εξάλλου, θα πρέπει να συνοδεύεται με άλλα μέτρα αποκατάστασης όπως είναι η πληροφόρηση της διάδοσης, η ανάρτηση κλπ.

7.4.3 Η άμεση και ατομική αποζημίωση δεν πρέπει να είναι η μόνη που προβλέπεται διότι σε ορισμένες περιπτώσεις θα είναι δύσκολο, και μάλιστα αδύνατο, να πραγματοποιηθεί είτε διότι τα μέλη της ομάδας είναι αδύνατο να προσδιοριστούν στο πλαίσιο του καθεστώτος εξαίρεσης, είτε διότι είναι πάρα πολλά, είτε διότι η έκταση της ατομικής τους βλάβης είναι πολύ περιορισμένη. Το βασικό είναι ότι τα άτομα αποζημιώνονται πάντοτε ακόμη και έμμεσα και το να επιτευχθεί το αποτρεπτικό αποτέλεσμα.

7.4.3.1 Πρέπει να σχεδιαστούν κατάλληλοι μηχανισμοί στην περίπτωση που ο δικαστής μπορεί να υπολογίσει το ύψος κάθε ατομικής αποζημίωσης για τα μέλη της ομάδας που έχουν προσδιορισθεί ή που μπορεί να προσδιορισθούν (συμμετοχή, υπόθεση που μπορεί να αποτελέσει προηγούμενο, ή ακόμη και εξαίρεση όταν π.χ. ο επαγγελματίας υπέβαλε τον κατάλογο των εμπλεκόμενων πελατών), αλλά και για την περίπτωση που αυτή η ατομική κατανομή αποδεικνύεται πολύ επαχθής σε σύγκριση με το μικρό ποσό της ατομικής βλάβης.

7.4.3.2 Με τον ίδιο τρόπο, εάν δεν διανεμηθούν όλα τα ποσά, πρέπει να προτιμηθεί ένα μέσο έμμεσης αποζημίωσης με το συνολικό ποσόν που αποτελεί στην περίπτωση αυτή υπόλοιπο. Πρέπει ο δικαστής στην απόφαση του να αναφέρει αναλυτικά ότι η αγωγή χρηματοδοτήθηκε από το υπόλοιπο και να καθορίσει τις προϋποθέσεις για τον έλεγχο της υλοποίησης της που μπορεί να ανατεθεί σε τρίτο.

7.4.3.3 Στην περίπτωση που ακόμη και αυτό το μέτρο της έμμεσης αποζημίωσης είναι αδύνατο, το σύνολο του υπολοίπου που καθορίζεται από το δικαστή πρέπει να καταβληθεί σε ένα ταμείο αρωγής των ομαδικών αγωγών για τη χρηματοδότηση νέων διαδικασιών.

7.4.3.4 Εάν ο δικαστής δεν μπορεί να υπολογίσει το ποσό για κάθε ατομική αποζημίωση, στις περιπτώσεις που είναι αδύνατον να προσδιοριστούν όλα τα μέλη της ομάδας (μόνο καθεστώς εξαίρεσης), τότε πρέπει να καθορίσει την κλίμακα αξιολόγησης των διαφόρων κατηγοριών της βλάβης. Η κατανομή των εν λόγω ποσών μπορεί να ανατεθεί στο γραμματέα του δικαστηρίου, αλλά και στον δικηγόρο του αντιπροσώπου της ομάδας, σε ένα τρίτο (ασφαλιστή, λογιστή κλπ.), πράγμα που έχει το πλεονέκτημα να απαλλαγεί το δικαστήριο από αυτήν την πολύπλοκη και μακρά φάση ανάλυσης των ατομικών αξιώσεων.

7.4.3.5 Ο δικαστής στη δεύτερη αυτή περίπτωση πρέπει να προβλέψει την ατομική αποζημίωση για τα μέλη της ομάδας που θα δηλώσουν τη βούλησή τους κατόπιν της κοινοποίησης της απόφασης και το υπόλοιπο πρέπει να διατεθεί για ενέργειες που αποκαθιστούν έμμεσα τη βλάβη που υπέστη η ομάδα.

7.4.3.6 Εάν κανένα έμμεσο μέτρο δεν είναι δυνατόν, τότε το υπόλοιπο πρέπει να καταβληθεί στο ταμείο αρωγής.

7.5 Ένδικα μέσα

7.5.1 Η ομαδική αγωγή πρέπει να αναγνωρίζει ένδικα μέσα και στους δύο διαδικίους.

7.5.2 Ενόψει της σημασίας που έχουν, αφενός, η ανάγκη ταχείας αποζημίωσης των θυμάτων και, αφετέρου, η βεβαιότητα ότι τα δικαιώματα και των δύο διαδικίων εκτιμήθηκαν σωστά, πρέπει να γίνει αποδεκτό ότι το δικαίωμα να ασκηθεί έφεση κατά της απόφασης το έχουν και τα δύο μέρη.

7.5.3 Φαίνεται, συνεπώς, σημαντικό ότι η αναγνώριση του ως άνω δικαιώματος υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν μια ταχεία διαδικασία για τον δεύτερο βαθμό (έφεση), προκειμένου να αποφευχθεί ένας καθαρά παρελκυστικός μηχανισμός.

7.5.4 Εξάλλου, η βεβαιότητα ότι για τις αποζημιώσεις στις οποίες καταδικάστηκε το υπεύθυνο μέρος υπάρχει η απαραίτητη κάλυψη στα λογιστικά βιβλία του αποτελεί επίσης εγγύηση, σε περίπτωση που ασκηθεί έφεση για τα μέλη της ομάδας.

7.6 Η χρηματοδότηση του συστήματος

7.6.1 Το σύστημα της ομαδικής αγωγής θα πρέπει να αυτοχρηματοδοτείται μακροπρόθεσμα.

7.6.2 Έχοντας υπόψη ότι δεν είναι ευκαίιο, και μάλιστα ούτε καν δυνατό, να καθιερωθεί ένα γενικό σύστημα (δαπανών) «contingency fees» (αμοιβή υπό όρους) αμερικανικού τύπου, διότι αντίθετα με την ευρωπαϊκή νομική παράδοση, είναι απαραίτητο να προβλεφθεί ένας τρόπος χρηματοδότησης που θα επιτρέψει στους ενάγοντες, που δεν διαθέτουν τα οικονομικά μέσα να ασκήσουν ομαδική αγωγή, να τους δοθεί μια προκαταβολή για τις δικαστικές δαπάνες (αμοιβή δικηγόρου, εμπειρογνομosύνη στο πλαίσιο ανακριτικών μέτρων που έγιναν δεκτά από τον δικαστή κλπ.).

7.6.3 Ένα από τα μέσα χρηματοδότησης του συστήματος, είναι η σύσταση ενός Ταμείου Αρωγής για Συλλογικές Προσφυγές, το οποίο θα τροφοδοτείται με τα ποσά των «παράνομων κερδών» των επιχειρήσεων που καταδικάζονται, όπως αυτά αποφασίζονται από τον δικαστή κατά τη διαδικασία, εφόσον δεν τα απαιτήσουν τα άτομα που ζημιώθηκαν άμεσα και τα οποία είναι γνωστά⁽³⁵⁾.

7.6.4 Το Ταμείο Αρωγής μπορεί, εξάλλου, να έχει ως αποστολή τη συγκέντρωση όλων των πληροφοριών που είναι σχετικές με τις τρέχουσες ομαδικές αγωγές και να του ανατεθεί η διάδοση των πληροφοριών που αφορούν τις ενέργειες που θα πρέπει να γίνουν για τη γνωστοποίηση, τον αποκλεισμό από την ομάδα ή την προβολή αξίωσης για αποζημίωση.

7.7 Λοιποί διαδικαστικοί κανόνες

Για τις λεπτομέρειες, υπάρχει πληθώρα διαδικαστικών κανόνων που θα πρέπει να προβλεφθούν και τους οποίους αναφέρουμε απλώς προς υπόμνηση.

Πρόκειται για:

- το καθεστώς των αναγγελιών για την γνωστοποίηση των ενδιαφερομένων,
- τα δικαστικά έξοδα και τη δικαστική συνδρομή,
- τη συνεργασία μεταξύ των δικαστικών και διοικητικών αρχών των κρατών μελών,
- τις προθεσμίες για την άσκηση δικαστικών πράξεων και προθεσμίες παραγραφής,
- τη χρήση του Διαδικτύου (ηλεκτρονική δικαιοσύνη).

8. Νομικά μέσα: κανονισμός ή οδηγία

8.1 Η εισαγωγή της εν λόγω ομαδικής αγωγής σε κοινοτικό επίπεδο, μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε μέσω οδηγίας είτε κανονισμού· δεν θεωρούμε, ότι εξ' ορισμού, μια απλή σύσταση μπορεί να συγκεντρώσει τις απαραίτητες προϋποθέσεις αποτελεσματικότητας και ενοποίησης για την εναρμονισμένη υιοθέτηση παρόμοιας πρωτοβουλίας στα 27 κράτη μέλη.

⁽³⁵⁾ Ένα καλό παράδειγμα είναι το «Ταμείο αρωγής για συλλογικές προσφυγές» που υπάρχει στο Κεμπέκ, το οποίο θεωρείται απαραίτητο για την εξέλιξη των συλλογικών προσφυγών. Το ταμείο αυτό τροφοδοτείται από τις επιστροφές των ποσών που καταβλήθηκαν στους ενάγοντες που κέρδισαν την ομαδική αγωγή τους, καθώς και από το υπόλοιπο των αποζημιώσεων που δεν ζητήθηκαν από τα μέλη της ομάδας. Στον ενάγοντα που ασκεί ομαδική αγωγή θα πρέπει να του επιδικάσει ο δικαστής την επιστροφή των καταβληθέντων εξόδων για τη δική κατόπιν υποβολής των σχετικών δικαιολογητικών.

8.2 Εφόσον εξετάζεται ένα περιεχόμενο διευρυμένο με άλλα θέματα και όχι αποκλειστικά σε σχέση με τα δικαιώματα των καταναλωτών και αφού η νομική βάση που επελέγη, αποτελείται από τα άρθρα 65 και 67 της Συνθήκης, εξετάζεται η υιοθέτηση ενός κανονισμού, ισότιμου, π.χ. με τους κανονισμούς για τις διαδικασίες αφερεγγυότητας, του ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου, της ευρωπαϊκής διαδικασίας διαταγής πληρωμής, της ευρωπαϊκής διαδικασίας για τα μικροποσά ή την κατάσχεση τραπεζικών λογαριασμών.

8.3 Όμως εάν αποφασισθεί να περιορισθεί, τουλάχιστον σε πρώτη φάση, ο τομέας εφαρμογής της εν λόγω πρωτοβουλίας στα δικαιώματα των καταναλωτών για τις διασυνοριακές διαφορές, ο πιο κατάλληλος τρόπος για την εισαγωγή της εν λόγω ομαδικής αγωγής σε κοινοτικό επίπεδο, φαίνεται να είναι η οδηγία, η οποία θα αποτελέσει τη συνέχεια της οδηγίας για την αγωγή για παράλειψη.

8.4 Πράγματι, υπάρχουν ακόμη σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τους κανόνες διαδικασίας και κατά συνέπεια πρέπει να εξαχθούν, γενικότερα, οι θεμελιώδεις αρχές της ομαδικής αγωγής, έχοντας υπόψη ότι τα κράτη θα εφαρμόσουν την οδηγία, εφαρμόζοντας τις συνήθεις αρχές τους για τις διαδικασίες.

Δεν είναι βέβαιο, πράγματι, ότι η εναρμόνιση π.χ. είναι δυνατή, εφόσον τα δικαστήρια που ορίζονται ως αρμόδια για την εν λόγω αγωγή εξαρτώνται από τους κανόνες δικαστικής οργάνωσης κάθε κράτους.

Οι τρόποι προσφυγής στο δικαστήριο πρέπει να προσαρμοστούν στις ιδιαιτερότητες των κρατών. Επομένως, ένας κανονισμός θα ήταν ακατάλληλος.

8.5 Είναι σαφές επίσης ότι η οδηγία στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να είναι μια οδηγία πλήρους εναρμόνισης, ώστε να μην μπορούν τα κράτη μέλη να καταστήσουν το σύστημα πιο δεσμευτικό εις βάρος των επιχειρήσεων που έχουν την έδρα τους στο εν λόγω κράτος.

Βρυξέλλες, 14 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και
Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

της γνωμοδότησης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι ακόλουθες τροπολογίες, οι οποίες συγκέντρωσαν τουλάχιστον το 25 % των εκπεφρασμένων ψήφων, απορρίφθηκαν στην πορεία των συζητήσεων:

1. Σημείο 7.2.2.2.4

«Διαθέτει, εξάλλου ένα πραγματικά αποτρεπτικό αποτέλεσμα για το υπεύθυνο μέρος, διότι αυτή αναγκάζεται να αποζημιώσει όλα τα άτομα που υπέστησαν ζημία λόγω μιας πρακτικής, ~~και πιθανόν να επιστρέψει το παράνομο κέρδος που απέκομισε~~».

Αιτιολογία

Βλέπε σημείο 7.6.3

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 104 Κατά: 114 Αποχές: 13

2. Να διαγραφεί

το σημείο 7.6.1

~~«Το σύστημα της ομαδικής αγωγής θα πρέπει να αυτοχρηματοδοτείται μακροπρόθεσμα»~~

Αιτιολογία

Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη αποτελεί ευθύνη των κρατικών αρχών και δεν μπορεί να εξαρτάται από την επιτυχία προηγούμενων προσφυγών και χωρίς σχέση με μεταγενέστερες διαδικασίες (βλ. αιτιολογία σημείου 7.6.3).

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 107 Κατά: 116 Αποχές: 10

3. Να αντικατασταθεί

το σημείο 7.6.3:

~~«Ένα από τα μέσα χρηματοδότησης του συστήματος είναι η σύσταση ενός Ταμείου Αρωγής για Συλλογικές Προσφυγές, το οποίο θα τροφοδοτείται με τα ποσά των "παράνομων κερδών" των επιχειρήσεων που καταδικάζονται, όπως αυτά αποφασίζονται από τον δικαστή κατά τη διαδικασία, εφόσον δεν τα απαιτήσουν τα άτομα που ζημιώθηκαν άμεσα και τα οποία είναι γνωστά. Εναπόκειται στις κρατικές αρχές να εγγυώνται την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, π.χ. χρησιμοποιώντας το προϊόν των προστίμων για παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου καταπόνησης για τη χρηματοδότηση ομαδικών αγωγών»~~

Αιτιολογία

Η προβλεπόμενη προσφυγή έχει ως στόχο την αποκατάσταση των βλαβών που έχουν υποστεί οι καταναλωτές, εξαιρώντας κάθε «αποζημίωση ποινικού χαρακτήρα». Η έννοια αυτή, που προέρχεται από τις ΗΠΑ συγχέει άσκοπα τα αστικά συμφέροντα με τις ποινικές πτυχές του θέματος. Το γεγονός ότι πρέπει να αποζημιώνονται οι καταναλωτές που έχουν υποστεί βλάβη αποδαρρύνει έντονα τον υπεύθυνο και παρέχει στα θύματα πλήρη αποζημίωση για τη βλάβη που υπέστησαν.

Όσον αφορά το θέμα του κατά πόσο προκύπτει κέρδος από μια παράβαση του νόμου ή μια απάτη, αυτό εξαρτάται από τις ποινές που επιβάλλουν οι δημόσιες αρχές. Οι τελευταίες μπορούν να χρησιμοποιήσουν το προϊόν των προστίμων που προέρχονται από τις πρακτικές αυτές για τη διευκόλυνση της υποβολής ομαδικών προσφυγών. Η ευθύνη της κατοχύρωσης της πρόσβασης στη δικαιοσύνη εναπόκειται στις δημόσιες αρχές, υποκείμενη σε δημοκρατικό έλεγχο, παρά σε φυσικά πρόσωπα και οργανισμούς ιδιωτικού δικαίου.

Επειδή οι αποζημιώσεις πρέπει να καταβάλλονται στους καταναλωτές που έχουν υποστεί βλάβη, δεν είναι σκόπιμο να δημιουργηθούν πλασματικές σχέσεις μεταξύ του υπολοίπου μιας αγωγής και μεταγενέστερων προσφυγών, ιδίως στην περίπτωση κατά την οποία η διαχείριση θα μπορούσε να παρουσιάζει ενδιαφέρον το οποίο δεν είναι πλέον εκείνο της δέουσας αποζημίωσης των καταναλωτών που έχουν υποστεί βλάβη σε περίπτωση παραβάσεως.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 104 Κατά: 106 Αποχές: 18

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή: Στρατηγική της ΕΕ για την πολιτική καταναλωτών 2007-2013 — Ενδυνάμωση των καταναλωτών, προώθηση της ευημερίας τους και αποτελεσματική προστασία τους»

COM(2007) 99 τελικό

(2008/C 162/02)

Στις 13 Μαρτίου 2007, και σύμφωνα με το Άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την:

«Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή: Στρατηγική της ΕΕ για την πολιτική καταναλωτών 2007-2013 — Ενδυνάμωση των καταναλωτών, προώθηση της ευημερίας τους και αποτελεσματική προστασία τους»

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 31 Ιανουαρίου 2008, με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Darmanin.

Κατά την 442^α σύνοδο ολομέλειας, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 148 ψήφους υπέρ και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη στρατηγική για την περίοδο 2007-2013 και φρονεί ότι αποτελεί ελπιδοφόρο βήμα στο χώρο της πολιτικής για την προστασία των καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι πρόκειται για ένα φιλόδοξο, αν και ορισμένες φορές ασαφές, σχέδιο της Επιτροπής και ευελπιστεί ότι οι στόχοι θα επιτευχθούν εντός του καθορισμένου χρονικού πλαισίου.

1.1.1 Εντούτοις, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η διάθεση προϋπολογισμού ανερχόμενο κατά μέσο όρο σε 22,7 εκατομμύρια ευρώ ετησίως στο Πρόγραμμα της Στρατηγικής για την πολιτική καταναλωτών αποτελεί δυστυχώς υπερβολικά χαμηλό ποσό για την εφαρμογή των ενεργειών που περιγράφονται στην παρούσα στρατηγική. Υπάρχει προφανής αναντιστοιχία μεταξύ της φιλοδοξίας που εκφράζεται στη στρατηγική και των πόρων που διατίθενται για την εφαρμογή της.

1.2 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, παρά το γεγονός ότι η στρατηγική είναι θετική και φιλόδοξη, ωστόσο οι πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί μέχρι σήμερα σε τομείς που συνδέονται με τους καταναλωτές αποδείχθηκαν στην πράξη απογοητευτικές και, κατά συνέπεια, δεν προμηνύουν την επιτυχία της παρούσας στρατηγικής. Για την επίτευξη των φιλοδοξιών της, η Επιτροπή θα πρέπει να διαμορφώσει ένα δυναμικό πρόγραμμα στο εγγύς μέλλον.

1.3 Επίσης, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών η νομοθεσία διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο. Από την άλλη πλευρά, όμως, η υφιστάμενη νομοθεσία δεν είναι ευέλικτη και η ύπαρξη μιας δίκαιης αγοράς θα μπορούσε να είναι εξαιρετικά σημαντική για τους καταναλωτές και τους προμηθευτές. Όταν η αγορά δεν λειτουργεί ικανοποιητικά, η νομοθεσία είναι αναπόφευκτη. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διασφαλίσει την απτή εφαρμογή και την τήρηση της νομοθεσίας, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο. Δεν θα πρέπει δε να διγεί κατά κανένα τρόπο η υφιστάμενη προστασία των καταναλωτών στα κράτη μέλη. Ένα από τα μέσα που έχουν εντοπιστεί σε αυτό το πλαίσιο είναι η καλύτερη παρακολούθηση της αγοράς και, για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διασφαλίσει τη διενέργεια κατάλληλων μικροοικονομικών και μακροοικονομικών ερευνών της αγοράς. Η νομοθεσία πρέπει να συνδυαστεί με μέτρα επιβολής και διαρκή αξιολόγηση. Περαιτέρω, είναι θεμελιώδες η νομοθεσία να είναι απλή και κατανοητή, ιδιαίτερα εάν ληφθεί υπόψη ότι οι πλειονότητα των φορέων στην εσωτερική αγορά είναι ΜΜΕ.

1.3.1 Το πρόγραμμα για την πολιτική καταναλωτών θεωρείται ενδεδειγμένο να μην εξασφαλίζει μόνον την επιβολή της νομοθεσίας και την αξιολόγηση της προάσπισης των δικαιωμάτων των καταναλωτών, αλλά να συμβάλλει συγχρόνως στη διευκόλυνση της συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ του τομέα των επιχειρήσεων και του τομέα των οργανώσεων προστασίας των καταναλωτών στο εκάστοτε κράτος μέλος. Σε τελική ανάλυση, πέρα από τη νομοθεσία, τα δικαιώματα των καταναλωτών προστατεύονται κατά τον καλύτερο τρόπο όταν οι δύο προαναφερθέντες τομείς επιδιώκουν αμφότεροι την υλοποίηση ενός κοινού στόχου.

1.4 Η κατάρτιση των καταναλωτών και των εμπόρων λιανικής πώλησης/παρόχων υπηρεσιών αποτελεί βασικό στοιχείο για την παρακολούθηση και τη γνώση της νομοθεσίας, αλλά έχει επίσης ζωτική σημασία για την υπεύθυνη και βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή.

1.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί εξαιρετικής σημασίας την αντιμετώπιση, κατά την περίοδο 2007-2013, των ακόλουθων προκλήσεων:

— αύξηση της χρήσης της τεχνολογίας με στόχο τη δίκαιη προώθηση και την υπεύθυνη κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών — το ηλεκτρονικό εμπόριο (eCommerce) χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών, παρότι σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο δεν υπάρχει καμία μορφή προστασίας των καταναλωτών, δεδομένου ότι η εξέλιξη του ηλεκτρονικού εμπορίου συντελείται ταχύτερα από τη διαμόρφωση θέσεων για την προστασία των καταναλωτών στον εν λόγω τομέα·

— επιβολή της νομοθεσίας, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο — η νομοθεσία των κρατών μελών και τα μέτρα επιβολής της διαφέρουν από χώρα σε χώρα εντός της ΕΕ. Οι χώρες με τα λιγότερα μέτρα επιβολής απαιτείται να φθάσουν στο ίδιο επίπεδο με τα κράτη μέλη που εμφανίζουν «καλύτερες επιδόσεις»·

— έννομη προστασία των καταναλωτών, τόσο σε συλλογική όσο και σε ατομική βάση — οι καταναλωτές πρέπει να διαθέτουν εύχρηστα και αποτελεσματικά μέσα για την έννομη προστασία τους τόσο στη χώρα τους όσο και εκτός των εθνικών τους συνόρων. Επιπλέον, οι μηχανισμοί για τη συλλογική έννομη

προστασία χρίζουν εναρμόνισης σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ, προκειμένου οι ομάδες μεμονωμένων καταναλωτών αλλά και οι καταναλώτριες εταιρείες (κυρίως οι ΜΜΕ) να έχουν τη δυνατότητα να απολαύουν της εν λόγω έννομης προστασίας:

- προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών στις διεθνείς αγορές·
- συνεκτίμηση της προστασίας των καταναλωτών σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές και στη νομοθεσία της ΕΕ· και
- σθεναρή εποπτεία σε ορισμένους τομείς της αγοράς όπου η προστασία των καταναλωτών είναι απολύτως απαραίτητη.

2. Κύρια σημεία της στρατηγικής της Επιτροπής

2.1 Στη στρατηγική επισημαίνονται οι βασικές προκλήσεις που θα αντιμετωπιστούν προσεχώς κατά τη διάρκεια της προαναφερθείσας περιόδου. Στην ουσία, οι προκλήσεις αυτές περιστρέφονται γύρω από το γεγονός ότι η αγορά λιανικής πώλησης και η αγορά υπηρεσιών εξελίσσονται και αναπτύσσονται κατά τρόπο ο οποίος ενδυναμώνει ακόμη περισσότερο τον ρόλο των καταναλωτών. Εντούτοις, η εν λόγω περαιτέρω ενδυνάμωση του ρόλου των καταναλωτών ενδέχεται να προκαλέσει μεγαλύτερο διαχωρισμό μεταξύ των καταναλωτών που διαθέτουν γνώσεις και μέσα και εκείνων που ανήκουν σε πιο ευάλωτες ομάδες. Ωστόσο, αυτή η ενδυνάμωση δεν σημαίνει ότι η ευημερία των καταναλωτών μεγιστοποιείται οπωσδήποτε και επομένως είναι ουσιώδες να μην διακυβευθεί η εμπιστοσύνη των καταναλωτών. Μια άλλη πρόκληση αφορά την ικανότητα των επιχειρήσεων, και ιδιαίτερα των ΜΜΕ, να προσαρμοστούν στις τεχνολογικές εξελίξεις οι οποίες επιφέρουν αλλαγές στο πρότυπο πώλησης του προϊόντος/της υπηρεσίας τους και στηρίζονται περισσότερο στο ηλεκτρονικό εμπόριο και στην παροχή υπηρεσιών προσαρμοσμένων στις συγκεκριμένες ανάγκες των καταναλωτών.

2.2 Οι στόχοι που τίθενται στην εν λόγω στρατηγική, προς επίτευξη έως το 2013, είναι οι ακόλουθοι:

- ενδυνάμωση των καταναλωτών της ΕΕ, η οποία θεωρείται ότι αποτελεί καθοριστική συνιστώσα για την εξασφάλιση της ευημερίας των καταναλωτών με παράλληλη ανάζωογόνηση της ανταγωνιστικότητας, με βάση θεμιτές και σχετικές πληροφορίες, νόμιμες συμβάσεις και παροχή έννομης προστασίας·
- ενίσχυση της ευημερίας των καταναλωτών όσον αφορά τις τιμές, την επιλογή, την ποιότητα, την ποικιλία, τη δυνατότητα προσίτων τιμών και την ασφάλεια·
- αποτελεσματική προστασία των καταναλωτών από σοβαρούς κινδύνους και ιδιαίτερα από εκείνους που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν απευθείας σε ατομικό επίπεδο.

Οι στόχοι αυτοί εκλαμβάνονται ως θεμελιώδεις συνιστώσες για την οικονομική ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς.

2.3 Οι προαναφερθέντες στόχοι θα επιτευχθούν μέσω των δαπανών για την πολιτική καταναλωτών της ΕΕ που θα στοχοθετηθούν δια της διευθέτησης του νομικού πλαισίου, κατά τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η προστασία των καταναλωτών και η αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας μέσω της επιβολής της σχετικής νομοθεσίας, της πληροφόρησης, της εκπαίδευσης και της έννομης προστασίας.

2.4 Ως εκ τούτου, οι προτεινόμενοι τομείς προτεραιότητας καλύπτουν τα ακόλουθα θέματα:

- καλύτερη παρακολούθηση των καταναλωτικών αγορών και των εθνικών πολιτικών για τους καταναλωτές
- καλύτερη ρύθμιση της προστασίας των καταναλωτών
- καλύτερη επιβολή της νομοθεσίας και έννομη προστασία
- καλύτερη ενημέρωση και εκπαίδευση των καταναλωτών
- τοποθέτηση των καταναλωτών στο επίκεντρο των υπόλοιπων πολιτικών και ρυθμίσεων της ΕΕ.

Στην εν λόγω στρατηγική επισημαίνεται ένας ορισμένος αριθμός ενεργειών στο πλαίσιο κάθε τομέα προτεραιότητας, κάποιες από τις οποίες σχολιάζονται στο κεφάλαιο που φέρει τον τίτλο «Ειδικές παρατηρήσεις».

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη στρατηγική για την πολιτική καταναλωτών 2007-2013 και υποστηρίζει ιδιαίτερα την έννοια που επεξηγείται στη στρατηγική, σύμφωνα με την οποία η εμπιστοσύνη και η προστασία των καταναλωτών αποτελούν ζωτική συνιστώσα μιας υγιούς και ευημερούσας εσωτερικής αγοράς. Απαιτείται ωστόσο να επιδειχθεί προσοχή σε επιτυχημένα παραδείγματα εντός της ΕΕ όσον αφορά την αυτορύθμιση και τη συρρύθμιση (από κοινού ρύθμιση), καθώς και τη διαμόρφωση κωδίκων συμπεριφοράς.

3.1.1 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ δεν περιορίζει την πολιτική για τους καταναλωτές στην υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς. Αντιθέτως, όπως ορθά αναφέρεται στο έγγραφο «Ενιαία αγορά για την Ευρώπη του 21^{ου} αιώνα» της Επιτροπής [COM(2007) 724 τελικό], η εσωτερική αγορά πρέπει να στοχεύει στην ικανοποίηση και εξυπηρέτηση των συμφερόντων των καταναλωτών.

3.1.2 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Επιτροπή πρέπει να κατευθύνει την πολιτική της προς την επίτευξη διαφάνειας στις αγορές και προς την ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς, προς μια πολιτική καταναλωτών η οποία λειτουργεί προς όφελος της αποτελεσματικότητας των αγορών, να συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη και στην απασχόληση και να βελτιώνει την ευημερία των καταναλωτών.

3.2 Οι προκλήσεις που προσδιορίζονται από την Επιτροπή σχετικά με την εσωτερική αγορά αποτελούν πραγματικές προκλήσεις οι οποίες χρήζουν αντιμετώπισης και στοχοθετούνται απλά στο πλαίσιο της εν λόγω στρατηγικής. Ωστόσο, ενώ οι προκλήσεις αυτές αφορούν την αγορά, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή αντιμετωπίζει άλλες δύο προκλήσεις: πραγματική εναρμόνιση των εθνικών πολιτικών και τοποθέτηση της ευημερίας των καταναλωτών στο επίκεντρο των εργασιών των διαφόρων Γενικών Διευθύνσεων της.

3.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η νέα ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη στρατηγική για την περίοδο 2007/2013 είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό και ελπιδοφόρο βήμα, καλύτερα διαρθρωμένο σε σχέση με την προηγούμενη κοινή στρατηγική για τη δημόσια υγεία και την προστασία των καταναλωτών [COM(2005) 115 τελικό] για την οποία εξέδωσε γνωμοδότηση ⁽¹⁾ και η ΕΟΚΕ.

⁽¹⁾ ΕΕ αριθ. C 88 της 11.04.2006. INT/271 — Εισηγητής ο κ. Pegado Liz.

3.4 Η ΕΟΚΕ ανησυχεί για τις ανακολουθίες οι οποίες ενδέχεται να προκληθούν από την παρούσα πρόταση έναντι άλλων μέτρων που έχουν ήδη εγκριθεί σε κοινοτικό επίπεδο. Κρίνεται δε σκόπιμη η επίτευξη συνοχής μεταξύ των επιχειρησιακών στόχων και της απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση προγράμματος κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής για τους καταναλωτές (2007-2013) (2).

3.5 Μολονότι οι στόχοι που τίθενται από την Επιτροπή είναι εξαιρετικά φιλόδοξοι και ορισμένες φορές ασαφείς και αρκετά συγκεκριμένοι, η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι θα υλοποιηθούν εντός του προσδιοριζόμενου χρονικού πλαισίου και κατά τον τρόπο που αρμόζει περισσότερο στις απαιτήσεις τόσο της εσωτερικής αγοράς όσο και των καταναλωτών.

3.6 Παρότι η Επιτροπή έχει ήδη αναλάβει μια σειρά πρωτοβουλίες για την επίτευξη των στόχων της πολιτικής αυτής, όπως π.χ. η Πράσινη Βίβλος για την αναθεώρηση του καταναλωτικού κεκτημένου, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ξεκινήσει την ενδελεχή αναθεώρηση των συγκεκριμένων οδηγιών. Οι πρόσφατα υποβληθείσες ανακοινώσεις, σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις [COM(2006) 514 τελικό] της 21^{ης} Σεπτεμβρίου 2006, σχετικά με τις εγγυήσεις και την άμεση ευθύνη του παραγωγού [COM (2007) 210 τελικό] και σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας περί τροποποίησης της οδηγίας για τη χρονομεριστική μίσθωση το 2007, θεωρήθηκαν απογοητευτικές από την ΕΟΚΕ δεδομένου ότι οι προτάσεις αυτές δεν συντελούν έμπρακτα στην πλήρη διευθέτηση των εκκρεμών ζητημάτων που εξακολουθούν να υφίστανται όσον αφορά τις προαναφερθείσες υπηρεσίες. Επιπλέον, οι εν λόγω τροποποιήσεις δεν εκπληρώνουν στο έπακρο τους στόχους που τίθενται στο πλαίσιο της στρατηγικής για την πολιτική καταναλωτών.

3.6.1 Η ΕΟΚΕ αναμένει με ενδιαφέρον την πρόταση οδηγίας της Επιτροπής σχετικά με τα συμβατικά δικαιώματα των καταναλωτών, όπως αναφέρεται στο Νομοθετικό Πρόγραμμα και το Πρόγραμμα Εργασίας της Επιτροπής για το 2008 [COM(2007) 640 τελικό], και μόλις υιοθετηθεί η εν λόγω πρόταση θα είναι έτοιμη να εκφέρει γνώμη σχετικά με αυτό το θέμα, και ιδιαίτερα σχετικά με την εκκλήρωση των αρχών που εκτίθενται στη διαδικασία απλοποίησης του κοινοτικού δικαίου.

3.7 Η πλήρης εναρμόνιση της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών αποτελεί προσέγγιση την οποία η ΕΟΚΕ είναι διατεθειμένη να υποστηρίξει υπό ορισμένες συνθήκες και για πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις κατά τις οποίες η υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς αποτελεί κύριο στόχο. Εντούτοις, μια τέτοια προσέγγιση δεν θα πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την αποδυνάμωση των υφισταμένων δικαιωμάτων, αλλά να αποσκοπεί περισσότερο στην εδραίωση των δικαιωμάτων των καταναλωτών στα διαφορά κράτη μέλη κατά τρόπο ώστε να ενθαρρυνθούν περαιτέρω οι διασυνοριακές αγορές προς το κοινό όφελος τόσο των καταναλωτών όσο και της αγοράς λιανικής πώλησης/υπηρεσιών. Η προσέγγιση αυτή δεν θα πρέπει να αναληφθεί μόνον στο επίπεδο στο οποίο τα κράτη μέλη διασφαλίζουν τη δέουσα προστασία των καταναλωτών, αλλά και στο επίπεδο της ΕΕ στο οποίο καταβάλλονται προσπάθειες για την επίτευξη πραγματικής ολοκλήρωσης της αγοράς.

3.8 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τις ενέργειες που υποδεικνύονται στους τομείς προτεραιότητας οι οποίοι περιλαμβάνονται στη στρατηγική για τους καταναλωτές και προσβλέπει στην απτή υλοποίησή τους. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι πόροι (τόσο οι δημοσιονομικοί όσο και οι ανθρωπίνους) της Γενικής Διεύθυνσης για την Προστασία των Καταναλωτών (ΓΔ SANCO) είναι πράγματι περιορισμένοι, γεγονός το οποίο δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο τις προσπάθειες που κατα-

βάλλει η εν λόγω ΓΔ για την επίτευξη των στόχων της. Επιπλέον, ένας προϋπολογισμός ανερχόμενος κατά μέσο όρο σε 22,7 εκατ. ευρώ είναι δυστυχώς υπερβολικά χαμηλός για την υλοποίηση των ενεργειών που προβλέπονται στο πλαίσιο του προγράμματος της στρατηγικής για τους καταναλωτές.

3.8.1 Η εμπειρία που αποκτήθηκε από το προηγούμενο πρόγραμμα κατέδειξε ότι πάρα πολλά σχέδια δεν μπόρεσαν να τεθούν σε εφαρμογή λόγω, μεταξύ άλλων, και της έλλειψης προσωπικού. Επιπλέον, ο προϋπολογισμός που είχε διατεθεί σε ετήσια βάση προσέγγισε στην πραγματικότητα περισσότερο τον προϋπολογισμό που προβλέπεται για την τρέχουσα περίοδο, με λιγότερο φιλόδοξους στόχους.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Καλύτερη παρακολούθηση των καταναλωτικών αγορών: η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι πρέπει να βελτιωθεί η πληροφόρηση σχετικά με τις αγορές και υποστηρίζει έμπρακτα τα μέτρα που προτείνονται στο πλαίσιο αυτού του τομέα προτεραιότητας. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ συνιστά ενθέρμως στην Επιτροπή να αναζητήσει καινοτόμους τρόπους για τον αντικειμενικό προσδιορισμό της εμπειρίας και των εντυπώσεων των καταναλωτών. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή θα μπορούσε να προωθήσει μια μακρο-προσέγγιση για τον προσδιορισμό των εμπειριών των καταναλωτών στα κράτη μέλη, μέσω της ανάλυσης συγκεκριμένων περιπτώσεων και της συνακόλουθης διευθέτησής τους. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η συλλογή πληροφοριών σχετικά με τις αγορές δεν θα πρέπει να επιβαρύνει τις μεμονωμένες επιχειρήσεις, και κυρίως τις ΜΜΕ, με πρόσθετες επαχθείς υποχρεώσεις.

4.2 Καλύτερη ρύθμιση της προστασίας των καταναλωτών: κατά την ανάληψη πρωτοβουλιών στο πλαίσιο αυτού του τομέα προτεραιότητας θα πρέπει να εξετάζεται ενδελεχώς η επίδραση που ασκεί το ηλεκτρονικό εμπόριο και ο ψηφιακός κόσμος στα δικαιώματα των καταναλωτών και να καθορίζονται, επομένως, με σαφήνεια οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που υφίστανται στο ψηφιακό περιβάλλον. Επιπλέον, απαιτείται ο προσδιορισμός των ενεργειών προκειμένου να αποτραπεί ο αποκλεισμός ορισμένων κατηγοριών καταναλωτών από τη χρήση κάποιων υπηρεσιών εξαιτίας του «ψηφιακού χάσματος», δεδομένου ότι κάτι τέτοιο θα είχε ως μοναδικό αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας ακόμη ευάλωτης ομάδας καταναλωτών.

4.3 Καλύτερη επιβολή της νομοθεσίας και έννομη προστασία: Η επιβολή της νομοθεσίας είναι ασφαλώς επιβεβλημένη για τη διασφάλιση της απτής υλοποίησης των στόχων της εν λόγω πολιτικής· η ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής είναι πρωταρχικής σημασίας. Οι ενέργειες που προτείνονται από την Επιτροπή για τη συλλογική έννομη προστασία των καταναλωτών επικροτούνται και υποστηρίζονται από την ΕΟΚΕ. Αυτή η μορφή έννομης προστασίας εξασφαλίζει την έμπρακτη αντιμετώπιση των προβλημάτων των καταναλωτών που δεν μπορούν να διευθετηθούν σε ατομικό επίπεδο.

4.4 Καλύτερη ενημέρωση και εκπαίδευση των καταναλωτών: η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η εκπαίδευση και η ενημέρωση αποτελούν εντελώς αναπόσπαστο τμήμα της προστασίας των καταναλωτών. Το Δίκτυο Ευρωπαϊκών Κέντρων Καταναλωτών (Δίκτυο — ΕΚΚ) συνιστά αξιοσημείωτο βήμα προόδου προς την κατεύθυνση της ενημέρωσης των καταναλωτών. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή θα πρέπει επίσης να βρει ορισμένα πιο καινοτόμα εν δημιουργικά μέσα ενεργού επικοινωνίας με τους καταναλωτές εν γένει, χρησιμοποιώντας μια γλώσσα αρεστή στην κοινή γνώμη.

(2) Απόφαση αριθ. 1926/2006/ΕΚ της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2006 — ΕΕ L 404, 30.12.2006, σελ. 39

4.5 Υπεύθυνη και βιώσιμη κατανάλωση: μολονότι στόχος πρέπει να είναι η ύπαρξη πλήρως ενημερωμένων καταναλωτών θεωρείται σημαντικό να τονιστεί ότι η κατανάλωση πρέπει να γίνεται υπεύθυνα. Η στρατηγική ορίζει ότι δεν θα υπάρξει ανοχή για επικίνδυνα προϊόντα και για κακόπιστους εμπόρους λιανικής πώλησης/παρόχους υπηρεσιών. Ωστόσο πρέπει να επισημανθεί ότι οι επιχειρήσεις και οι έμποροι αναμένουν από τους καταναλωτές να επιδεικνύουν υπεύθυνη καταναλωτική συμπεριφορά. Περαιτέρω, η βιώσιμη κατανάλωση πρέπει να οριστεί σημαντικός τομέας της εσωτερικής αγοράς και τόσο οι πάροχοι υπηρεσιών/έμποροι λιανικής πώλησης όσο και οι καταναλωτές πρέπει να εκπαιδευτούν και να ενημερωθούν καλύτερα με την έννοια της βιώσιμης κατανάλωσης και να υιοθετήσουν μια τέτοιου είδους συμπεριφορά.

4.6 Στοιχεία σχετικά με την προστασία των καταναλωτών πρέπει να ενσωματωθούν σε όλες τις άλλες πολιτικές και τις ρυθμίσεις της ΕΕ: τα μέτρα που προτείνονται από την Επιτροπή, όπως π.χ. ο ορισμός Υπεύθυνων για τους Καταναλωτές στις Γενικές Διευθύνσεις, είναι θετικά και αναμένεται ότι θα συνεισφέρουν εποικοδομητικά στην υλοποίηση αυτής της προτεραιότητας. Η ΕΟΚΕ συμμαρτίζεται την άποψη ότι κάθε Γενική Διεύθυνση οφείλει να παρουσιάζει σε ετήσια βάση τον τρόπο κατά τον οποίο η πολιτική καταναλωτών ενσωματώθηκε στον συγκεκριμένο τομέα αρμοδιότητάς της. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ επικροτεί τη συμπερίληψη της παραγράφου^{ο2} του άρθρου 153 στις γενικές διατάξεις (νέο άρθρο 12 του σχεδίου μεταρρυθμιστικής συνθήκης).

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

4.7 Καλύτερη προστασία των καταναλωτών στις διεθνείς αγορές: οι καταναλωτές απαιτείται να προστατεύονται και στο πλαίσιο της διεθνούς αγοράς. Η εν λόγω προστασία δεν θα πρέπει να καλύπτει μόνο την ασφάλεια των προϊόντων, η οποία αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία για τους καταναλωτές της ΕΕ, αλλά και τις υπηρεσίες/τα προϊόντα που πωλούνται κυρίως μέσω του ηλεκτρονικού εμπορίου και δημιουργούν προβλήματα στους καταναλωτές.

4.8 Στην υπό εξέταση στρατηγική αναφέρεται ότι: «στόχος της Επιτροπής είναι να εξασφαλίσει ότι η πολιτική για τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας (ΥΚΩ) συνοδεύεται από κατάλληλα μέτρα για τους καταναλωτές». Η ΕΟΚΕ αναμένει από την Επιτροπή να συμμαρτιστεί την άποψη της — την οποία έχει εκφράσει σε διάφορες γνωμοδοτήσεις σχετικά με τις ΥΚΩ και την καθολική υπηρεσία — σύμφωνα με το νέο Πρωτόκολλο της Συνθήκης της Λισσαβώνας σχετικά με τις Υπηρεσίες Κοινής Ωφέλειας.

4.9 Συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και οργανώσεων προστασίας των καταναλωτών: πέρα από την πτυχή της νομοθεσίας και της επιβολής της, αυτό που πραγματικά θα συμβάλει στη επίτευξη της προστασίας των καταναλωτών είναι η συνεργασία μεταξύ των εν λόγω δύο τομέων. Θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για να διευκολυνθεί η προαναφερθείσα συνεργασία, ενώ κρίνεται σκόπιμο να χρησιμοποιηθούν σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών προερχόμενα από κράτη μέλη τα οποία ακολουθούν μια τέτοιου είδους προσέγγιση και συγχρόνως διαθέτουν κώδικες συμπεριφοράς που οφείλουν να τηρούν.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική

COM(2007) 212 τελικό

(2008/C 162/03)

Στις 26 Απριλίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 31 Ιανουαρίου 2008, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. **Van Iersel**.

Κατά την 442α σύνοδο ολομέλειας της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2008), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 145 ψήφους υπέρ, μία κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Για στρατηγικούς, πολιτικούς και οικονομικούς λόγους, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ρητώς την ανεξάρτητη ευρωπαϊκή πρόσβαση στο διάστημα. Συνεπώς προσυπογράφει τις πολιτικές, όπως σκιαγραφούνται στα έγγραφα του Κοινού Συμβουλίου Διαστήματος, της Επιτροπής και του ΕΟΔ ⁽¹⁾ τον Απρίλιο και Μάιο του 2007.

1.2 Μια Ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική θα πρέπει να έχει ειρηνικούς σκοπούς στους οποίους να συμπεριλαμβάνεται η προστασία της συλλογικής ασφάλειας.

1.3 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι ευρωπαϊκές διαστημικές δραστηριότητες, είτε αναπτύσσονται σε εθνικό επίπεδο είτε σε επίπεδο Ε.Ε., ή ακόμη στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος, αποδεικνύονται επωφελείς για διάφορους τομείς, όπως είναι η επιστημονική έρευνα, η επιθυμητή παροχή υποδομών και δεδομένων, και ευρύ φάσμα οικονομικών εφαρμογών ως αποτέλεσμα της ολοκλήρωσης των συστημάτων που βασίζονται στο διάστημα και των χερσαίων συστημάτων.

1.4 Ο ΕΟΔ έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα επιτυχής στο να διασφαλίζει μέχρι τώρα στην Ευρώπη ένα σημαντικό και παγκοσμίου εμβέλειας ρόλο στον τομέα του διαστήματος. Η σύνδεσή του με τις δραστηριότητες της Επιτροπής πρόκειται να ελευθερώσει επιπλέον δυναμικό. Για το σκοπό αυτό, θα πρέπει να αναπτυχθούν διαδικασίες συνεργασίας, να καταμεριστούν οι αρμοδιότητες και να γίνει επιμερισμός του κόστους μεταξύ Επιτροπής και ΕΟΔ.

1.5 Οι παγκόσμιες εξελίξεις —ΗΠΑ, Ρωσία, Ιαπωνία, Κίνα, Ινδία, χώρες που δραστηριοποιούνται στον τομέα του διαστήματος— αναγκάζουν την Ευρώπη να αναλάβει μεγαλύτερη δράση ως ανταγωνιστής και εταίρος στο διάστημα. Αυτό απαιτεί την επεξεργασία συγκεκριμένων προγραμμάτων σε σύντομο χρονικό διάστημα και την εισαγωγή διαδικασιών για τη λήψη αποφάσεων που να είναι δυνατόν να ευθυγραμμίζονται με την διαδικασία λήψης αποφάσεων των άλλων παγκόσμιων εταίρων.

1.6 Ταυτόχρονα, μια ταχύτερη, συντονισμένη διαδικασία για τη λήψη αποφάσεων θα βελτιώσει τις ευκαιρίες για τον καθορισμό και συνεπακόλουθα την πραγματοποίηση αποστολών με βάση τις ανάγκες των χρηστών.

1.7 Το GALILEO και το GMES (Παγκόσμια Παρακολούθηση του Περιβάλλοντος και της Ασφάλειας) φέρουν «ευρωπαϊκές σημαίες». Τα προγράμματα του GALILEO θα πρέπει να υλοποιηθούν χωρίς καθυστέρηση.

1.8 Η εισαγωγή του «διαστήματος» στο 7ο πρόγραμμα πλαίσιο και στις κοινοτικές πολιτικές θα πρέπει να οδηγήσει σε ολοκληρωμένη προσέγγιση όλες τις ενδιαφερόμενες ΓΔ. Η διεύρυνση της βάσεως της στρατηγικής σκέψης εντός της Επιτροπής θα είναι επωφελής για τις ολοκληρωμένες προσεγγίσεις που συχνά δεν υπάρχουν σε εθνικό επίπεδο. Είναι επιθυμητή η ανάληψη συντονισμένης προσπάθειας σε αυτό τον τομέα.

1.9 Όλα τα κράτη μέλη, και τα πιο μικρά και τα νέα κράτη μέλη, πρέπει να επωφεληθούν από την ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική με τη δημιουργία επαρκών ευκαιριών για επιστημονικές ικανότητες καθώς και για ικανότητες υψηλής εξειδίκευσης σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή επικράτεια τόσο στους ανάντη όσο και στους κατάντη τομείς.

1.10 Στην βιομηχανική πολιτική της «δίκαιης επιστροφής» του ΕΟΔ ⁽²⁾ κάθε χώρα ανακτά την επένδυσή της μέσω συνδρομών και παραχωρήσεων. Συνεπώς, οι σχέσεις μεταξύ κυβερνήσεων, ΕΟΔ, ιδιωτικών εταιρειών και ερευνητικών ινστιτούτων αντικατοπτρίζουν βαθιά ριζωμένα πρότυπα.

1.11 Μέχρι σήμερα, η εφαρμογή της στρατηγικής της δίκαιης επιστροφής για την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού δυναμικού στο χώρο του διαστήματος υπήρξε επιτυχής. Όμως, η αυξανόμενη ωρίμανση της διαστημικής αγοράς θα απαιτήσει περισσότερη ευελιξία, εφόσον τα σταθερά σχήματα συνεργασίας κατά κανόνα δεν διευκολύνουν τη βιομηχανική καινοτομία. Λόγω της ζήτησης της αγοράς, των αναγκών των χρηστών, και της ανάπτυξης υπηρεσιών, ιδιαίτερος των ΜΜΕ, οι επιχειρήσεις αυτές αναμένεται να ανταποκριθούν με τον κατάλληλο τρόπο στις νέες απαιτήσεις και επιλογές της ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής.

1.12 Από την άλλη πλευρά, οι αφινίδες αλλαγές των σταθερών διαδικασιών και σχέσεων μπορεί να είναι αντιπαραγωγικές, ιδίως αν ληφθούν υπόψη οι μεγάλες ανισότητες στις συνεισφορές προς τον ΕΟΔ.

1.13 Συνεπώς, η ΕΟΚΕ συνηγορεί υπέρ μιας ανοιχτής και διαφανούς ανάλυσης και διαλόγου όσον αφορά τις επιθυμητές επιδόσεις της Ευρώπης σε δέκα χρόνια: ποιοι στόχοι πρέπει να τεθούν και ποια αντίστοιχα θεσμικά μέσα απαιτούνται —από πλευράς ΕΟΔ, Επιτροπής και κρατών μελών— προκειμένου να επιτευχθεί από κοινού συντονισμένη ευρωπαϊκή αποστολή. Μεταξύ άλλων ο διάλογος θα πρέπει να περιλαμβάνει τον τρόπο χρηματοδότησης του ΕΟΔ, την δυναμική συμβολή των εταιριών μεσαίου μεγέθους και τη διατήρηση του υψηλότερου επιπέδου ανταγωνισμού.

⁽²⁾ Η βιομηχανική πολιτική του ΕΟΔ είναι όλως ιδιαίτερη. Η μορφή και το περιεχόμενό της δεν πρέπει να συγχέονται με την βιομηχανική πολιτική της Επιτροπής που αφορά τους παραγωγικούς κλάδους.

⁽¹⁾ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαστήματος.

1.14 Στα πλαίσια αυτά οι ευθύνες της Επιτροπής όσον αφορά τις εφαρμογές και την προώθηση των αναγκών των χρηστών είναι σημαντικές. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι η Επιτροπή θα διασφαλίσει τη διεξαγωγή ανοιχτών συζητήσεων και την συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, ιδιαίτερος των ΜΜΕ.

1.15 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το Συμβούλιο για τη σημασία του διαστήματος από πλευράς άμυνας και ασφάλειας. Θα πρέπει να προωθηθεί ο σχεδιασμός μελλοντικών συστημάτων που θα συμβάλουν στην προσέγγιση των ευρωπαϊκών χωρών.

1.16 Καθώς τα όρια μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών εφαρμογών γίνονται όλο και περισσότερο ασαφή, θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν πλήρως τα αποκαλούμενα αποτελέσματα διπλής χρήσεως.

1.17 Τέλος, η επικοινωνία έχει μεγάλη σημασία. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ θα έπρεπε να κοινοποιούνται περισσότερο οι θετικές επιπτώσεις του διαστήματος στην καθημερινή ζωή.

1.18 Μια καλώς στοχοθετημένη ανακοίνωση με θέμα την ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική θα έπρεπε να ενθαρρύνει τους νέους να ασχοληθούν με τον τομέα και γενικότερα να καθιστά τον τομέα ελκυστικό έτσι ώστε οι νέοι να αποφασίζουν να ακολουθήσουν τεχνικό ή επιστημονικό κλάδο σπουδών.

2. Μια νέα προσέγγιση προς την ευρωπαϊκή πολιτική διαστήματος

2.1 Κατά την τελευταία δεκαετία τα ευρωπαϊκά όργανα και οι εθνικές ειδικές υπηρεσίες ασχολούνται όλο και περισσότερο με την εξέταση του μέλλοντος μιας ευρωπαϊκής πολιτικής διαστήματος και των βημάτων που πρέπει να ακολουθηθούν.

2.2 Τον Απρίλιο του 2007 η Επιτροπή δημοσίευσε σε στενή συνεργασία με τον ΕΟΔ ⁽³⁾ ανακοίνωση για την διαστημική πολιτική ⁽⁴⁾, που συνοδεύεται από ανάλυση αντικτύπου και εκτεταμένο πρόγραμμα προβλεπόμενων δράσεων από τον ΕΟΔ, την Επιτροπή και τα κράτη μέλη.

2.3 Στις 21 Μαΐου 2007, το Συμβούλιο Διαστήματος ⁽⁵⁾ υιοθέτησε ψήφισμα για την ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική, που βασίζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής.

2.4 Το αυξανόμενο ενδιαφέρον, που αποδεικνύεται από τα προαναφερθέντα έγγραφα, οφείλεται στο ευρύ φάσμα των παγκόσμιων εξελίξεων και τους ευρωπαϊκούς στρατηγικούς στόχους:

- οι δυνατότητες να χρησιμοποιούνται οι υπηρεσίες που βασίζονται στο διάστημα για όλα τα θέματα καθώς και ως μέσο για ευρύ φάσμα ευρωπαϊκών πολιτικών που αφορούν το περιβάλλον, την ασφάλεια, τις μεταφορές, την έρευνα, την αναπτυξιακή βοήθεια, την συνοχή και εκπαίδευση, επιπλέον της έρευνας·
- η μόνιμη ανάγκη της Ευρώπης να έχει ανεξάρτητη πρόσβαση στο διάστημα ως προϋπόθεση για μια ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική·

⁽³⁾ Ο ΕΟΔ (Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαστήματος) αποτελεί έναν απολύτως ανεξάρτητο οργανισμό. Επί του παρόντος διαθέτει 17 μέλη. Όλα τα μέλη του ΕΟΔ δεν αποτελούν και κράτη μέλη της ΕΕ, ενώ όλα τα μέλη της ΕΕ δεν είναι μέλη και του ΕΟΔ. Ο ΕΟΔ χρηματοδοτείται από κοινού από τα μέλη του, τα οποία καταβάλλουν σε ένα «υποχρεωτικό» και ένα προαιρετικό πρόγραμμα.

⁽⁴⁾ COM(2007) 212 τελικό.

⁽⁵⁾ Το Συμβούλιο Διαστήματος είναι το Κοινό Συμβούλιο Διαστήματος που αποτελεί συγχώνευση μεταξύ του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και του Διακυβερνητικού Συμβουλίου Διαστήματος που λαμβάνει αποφάσεις για τις πολιτικές του ΕΟΔ.

- ο αυξανόμενος αριθμός των (αναδυόμενων) παγκόσμιων εταιρών στον τομέα αυτό και η ανάγκη για πλήρη συμμετοχή της Ευρώπης τόσο ως εταιρού όσο και ως ανταγωνιστή·

- το διάστημα ως πηγή καινοτομίας, βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας και οικονομικής μεγέθυνσης·

- ενίσχυση των επιστημονικών υποδομών· κοινωνία της γνώσης και στόχοι της Λισσαβώνας·

- η ανάγκη να συνδεθεί η ευρωπαϊκή έρευνα με τις εφαρμογές·

- η συμβολή και ο συμπληρωματικός ρόλος των τεχνολογιών του διαστήματος προς τις χερσαίες τεχνολογίες και εφαρμογές·

- η σημασία του διαστήματος για την ευρωπαϊκή άμυνα και ασφάλεια·

- τα ασαφή όρια μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών εφαρμογών των τεχνολογιών του διαστήματος·

- η συνειδητοποίηση ότι τα επιμέρους κράτη μέλη δεν είναι ικανά να ανταποκριθούν στις απαραίτητες απαιτήσεις για μια αξιόπιστη διαστημική πολιτική και συνεπώς,

- η ανάγκη για σαφή καθορισμό του έργου και της αποστολής των ευρωπαϊκών οργάνων και οργανισμών όσον αφορά το διάστημα.

2.5 Το 2003 και το 2004 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε μια πράσινη και μια λευκή βίβλο για την διαστημική πολιτική. Και στις δύο βίβλους είναι έκδηλος ο σχεδιασμός μιας μελλοντικής διαστημικής πολιτικής. Περιλαμβάνουν πολλά στοιχεία —μεγάλης εμβέλειας μερικές φορές— από την προαναφερθείσα ανακοίνωση.

2.6 Στο ψήφισμά του της 22ας Μαΐου το Συμβούλιο επιβεβαιώνει ότι ο διαστημικός τομέας «αποτελεί στρατηγικό πλεονέκτημα που συμβάλλει στην ανεξαρτησία, ασφάλεια και ευημερία της Ευρώπης και του ρόλου της παγκοσμίως». Η ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας για τη δημιουργία υπηρεσιών που βασίζονται στο διάστημα προς όφελος των πολιτών αποτελεί βασικό θέμα. Το Συμβούλιο συνδέει την διαστημική πολιτική με την στρατηγική της Λισσαβώνας και υποστηρίζει τη σημασία της για την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας.

2.7 Το ψήφισμα του Συμβουλίου τονίζει το στόχο της οικοδόμησης του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας και επιβεβαιώνει τη συνεργασία μεταξύ ΕΟΔ και Επιτροπής η οποία θα αυξήσει την αποτελεσματικότητα, τη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, και θα εξασφαλίσει μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ τεχνολογίας και εφαρμογών. Η σχέση ΕΟΔ και Επιτροπής θα εξελιχθεί βασίζομενη στην εμπειρία. Εντούτοις, το ζήτημα της συγχρηματοδότησης των υφιστάμενων βασικών υποδομών (Κουρου, Darmstadt) παραμένει ανοιχτό.

2.8 Κεντρικό θέμα αποτελεί η συνεργασία και ο καταμερισμός της εργασίας μεταξύ ΕΟΔ και Επιτροπής. Ο ΕΟΔ κρατεί τα σκήπτρα στη διερεύνηση και τεχνολογία, ενώ η Επιτροπή θα αναλάβει τις εφαρμογές που σχετίζονται με τις πολιτικές της όπως η πολιτική για τις μεταφορές, το περιβάλλον, την ασφάλεια και τις σχέσεις με τρίτες χώρες καθώς και για την επίσημανση των αναγκών των μη κυβερνητικών χρηστών για βελτιωμένες υπηρεσίες.

2.9 Η αποδοτικότητα από πλευράς κόστους στα δημόσια προγράμματα θα συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα των ιδιωτικών βιομηχανικών και εμπορικών εταιριών. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι ΜΜΕ και η πλευρά της προσφοράς. Ταυτόχρονα το Συμβούλιο αναγνωρίζει τη βιομηχανική πολιτική του ΕΟΔ, ιδιαίτερος την αρχή της «δίκαιης επιστροφής», ως μέσο για την ενθάρρυνση των επενδύσεων και την αύξηση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας.

2.10 Αναμφισβήτητα, το ψήφισμα του παρελθόντος Μαΐου εισάγει ένα νέο στάδιο το οποίο δέχτηκαν με ενθουσιασμό οι κυριότεροι φορείς (6).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Ο κόσμος του διαστήματος μεταβάλλεται ταχέως. Κατά την τελευταία δεκαετία η ΕΟΚΕ εξέφρασε την επιδοκιμασία της για την Πράσινη και την Λευκή Βίβλο της Επιτροπής με θέμα την διαστημική πολιτική (7). Και πάλι η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τα νέα βήματα που αποφάσισαν το Συμβούλιο, η Επιτροπή και ο ΕΟΔ τον παρελθόντα Μάιο. Έχει συμβολική αξία ότι οι σημαντικές αποφάσεις για την διαστημική πολιτική λαμβάνονται στις αρχές του 21ου αιώνα. Μια νέα εποχή αρχίζει.

3.2 Οι παγκόσμιες εξελίξεις στο χώρο του διαστήματος έχουν αυξανόμενο στρατηγικό και τεχνολογικό αντίκτυπο.

3.2.1 Η διαστημική πολιτική γίνεται όλο και πιο σημαντική αν όχι απαραίτητη προκειμένου να συμβάλει στους στόχους που συνδέονται με την γη, δηλαδή οι διαστημικές εφαρμογές έχουν ζωική σημασία για την πραγματοποίηση των οικονομικών και κοινωνικών στόχων για μια Ευρώπη που τελεί υπό ολοκλήρωση.

3.2.2 Στην επιστήμη και στην έρευνα οι πρόοδοι της αστρονομίας και της πλανητικής έρευνας είναι εμφανείς. Ο ΕΟΔ επωφελείται από τα υφιστάμενα δίκτυα και συμβάλει με στοχοθετημένα προγράμματα και αξιολογήσεις ειδικών. Σε αντίθεση με τον επιστημονικό κόσμο ο στρατιωτικός τομέας παραμένει σε εθνικά πλαίσια.

3.2.3 Από στρατηγική άποψη, η Ευρώπη πρέπει να προστατεύσει την ανεξαρτησία της έναντι των ΗΠΑ και της Ρωσίας και σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό της Κίνας και της Ινδίας, καθώς και άλλων χωρών που δραστηριοποιούνται στο χώρο του διαστήματος, που είναι ταυτόχρονα ανταγωνιστές και εταίροι στο διάστημα. Γενικότερα, η θέση της Ευρώπης στον κόσμο πρέπει να αποτελεί το σημείο εκκίνησης για κάθε διαστημική πολιτική.

3.3 Το ψήφισμα του Συμβουλίου διαστήματος της 22ας Μαΐου 2007, και τα έγγραφα που το συνοδεύουν, όπως η ανακοίνωση της Επιτροπής, η αξιολόγηση αντικτύπου, η δήλωση του γενικού διευθυντή του ΕΟΔ και τα προκαταρκτικά στοιχεία ενός κοινού

ευρωπαϊκού προγράμματος για τον ΕΟΔ, την Επιτροπή και τα κράτη μέλη αποτελούν ένα μεγάλο βήμα προς τα εμπρός, αρκεί να ληφθεί υπόψη ότι:

- εξαρχής οι κανόνες της εσωτερικής αγοράς δεν εφαρμόζονταν στο διάστημα ως συνέπεια εθνικών στρατηγικών εννοιών, προγραμμάτων και στρατιωτικών αναγκών·
- υπήρχαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των εθνικών συμφερόντων, των χρηματοπιστωτικών δεσμεύσεων και των τεχνολογικών στόχων και βιομηχανικών επιδόσεων και
- σαν συνέπεια επικράτησαν διαφορετικά εθνικά βιομηχανικά πρότυπα.

3.4 Η συμφωνία-πλαίσιο του 2003 (8) μεταξύ του ΕΟΔ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης έθεσε τα θεμέλια για τη σύγκληση του σχεδιασμού και των δράσεων στην Ε.Ε. και τον ΕΟΔ. Τώρα, το Συμβούλιο διατυπώνει μια σφαιρική προσέγγιση με σκοπό τον καλύτερο συντονισμό και την αύξηση της αποτελεσματικότητας των επιμέρους σχεδίων είτε είναι εθνικά είτε διακυβερνητικά ή ευρωπαϊκά.

3.5 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, τα σημαντικά στοιχεία είναι η αυξανόμενη συναίνεση και το κοινό όραμα των κρατών μελών· η επιβεβαίωση της συνεργασίας μεταξύ Επιτροπής και ΕΟΔ και ο καταμερισμός των αρμοδιοτήτων μεταξύ των δύο αυτών οργάνων, που παρέχει τη βάση για αυξανόμενη κοινοτική χρηματοδότηση· μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ Ε&Α και εφαρμογών και το σημαντικότερο, η σαφής πρόθεση να τεθούν οι ανάγκες των χρηστών στην πρώτη γραμμή· οι συμπράξεις του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και οι προτεραιότητες GALILEO και GMES (9) που τίθενται ως σημαιοφόροι στα πλαίσια της ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής.

3.6 Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι τα προτιθέμενα βήματα αποτελούν μέρος μιας μακροχρόνιας διαδικασίας που σίγουρα δεν βρίσκεται στο τελικό της στάδιο. Πρέπει ακόμα να καταρτιστούν συγκεκριμένα σχέδια και να καθοριστούν συγκεκριμένες χρηματοδοτικές ροές.

3.7 Ο συνολικός προϋπολογισμός του 2005 για διαστημικές δραστηριότητες του ΕΟΔ, του EUMETSAT και των κρατών μελών έφθασε τα 4,8 δισεκατομμύρια ευρώ (χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η Επιτροπή) (10). Η Επιτροπή θα διαθέσει ένα εγγυημένο ποσό άνω των 1,4 δισεκατομμυρίων ευρώ κατά το διάστημα 2007-2013 για διαστημικές εφαρμογές και δραστηριότητες μέσω του 7ου προγράμματος πλαισίου. Ο παγκόσμιος προϋπολογισμός για το διάστημα ανέρχεται σε 50 δις ευρώ. Ο προϋπολογισμός των ΗΠΑ είναι περίπου 40 δις ευρώ εκ των οποίων άνω του 50 % αφορά τον στρατιωτικό τομέα. Επιπλέον, οι αμερικανικές δαπάνες επικεντρώνονται ιδιαίτερος στην Αμερική πράγμα που επηρεάζει τη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων οργάνων και εταιριών (11). Κατά βάση, οι ΗΠΑ αποτελούν μια κλειστή αγορά η οποία είναι αρκετά μεγάλη για να υποστηρίξει την διαστημική βιομηχανία των Ηνωμένων Πολιτειών χωρίς να είναι αναγκασμένη να ανταγωνίζεται επιτυχώς στη διεθνή εμπορική αγορά.

(6) Μεταξύ των ανακοινώσεων τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΕΟΔ σχετικά με τα αποτελέσματα του Συμβουλίου Διαστήματος της 22ας Μαΐου συγκαταλέγονται τίτλοι ως ακολούθως: «Το Συμβούλιο Διαστήματος καλωσορίζει την Ιστορική Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική», και «Η Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική γίνεται πραγματικότητα σήμερα».

(7) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την Ανακοίνωση της Επιτροπής «Η ευρωπαϊκή βιομηχανία αεροδιαστημικής απαντά στην παγκόσμια πρόκληση», (Εισηγητής: κ. Serri), ΕΕ C 95, 30.3.1998, σελ. 11. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πράσινη Βίβλος — Η Ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική» (Εισηγητής: κ. Buffetaut), ΕΕ C 220, 16.9.2003, σελ. 19.

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Λευκή Βίβλος — Σχέδιο δράσης για εφαρμογή της ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής» (Εισηγητής: κ. Buffetaut), ΕΕ C 112, 30.4.2004, σελ. 9.

(8) Η συμφωνία-πλαίσιο ΕΟΔ — Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Οκτωβρίου 2003, καθιερώνει μέθοδο εργασίας και στενότερη σχέση μεταξύ ΕΟΔ και Επιτροπής.

(9) Παγκόσμια Παρακολούθηση του Περιβάλλοντος και της Ασφάλειας.

(10) ΕΟΔ 2485 εκατομ. ευρώ, EUMETSAT 330 εκατομ. ευρώ, κράτη μέλη (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία) 1190 εκατομ. ευρώ (πολιτικός τομέας) και 790 εκατομ. ευρώ (στρατιωτικός τομέας).

(11) Από την άλλη πλευρά δεν πρέπει να τονίζεται υπερβολικά η αποτελεσματικότητα του κοινού αμερικανικού προγράμματος και της κεντρικής οργάνωσης. Τα επιμέρους κράτη και επιχειρήσεις, που έχουν το καθένα τους εκπροσώπους τους στο Capitol Hill και τις ομάδες πίεσης και τα δίκτυά τους επηρεάζουν το είδος των συμβολαίων και τους στόχους. Η NASA πλήττει επίσης από την γραφειοκρατία και την μονοπωλιακή της θέση.

3.8 Οι ευρωπαϊκές διαστημικές δραστηριότητες αποτελούν ένα μείγμα ευρωπαϊκών (διακυβερνητικών ή κοινοτικών) και εθνικών προγραμμάτων. Ο ρόλος του ΕΟΔ δεν περιορίζεται μόνο στον συντονισμό των σχεδίων και έχει αποδειχθεί εξαιρετικά επιτυχής μέχρι στιγμής. Ο ΕΟΔ είναι ένας οργανισμός έρευνας και ανάπτυξης που αναπτύσσει με επιτυχία μεγάλα έργα υποδομών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο διάστημα υπάρχουν μεγάλοι ευρωπαϊκοί φορείς που υπάγονται στον ΕΟΔ όπως: Arianespace, EUMETSAT, Eutelsat. Εκτός από τα προγράμματα αυτά, ορισμένα κράτη μέλη έχουν τα δικά τους προγράμματα που βασίζονται σε εθνικές πολιτικές και τεχνολογικές παραδόσεις και στόχους και συνεπώς σε εθνικές ικανότητες, δίκτυα και εφαρμογές. Το ευρωπαϊκό πρότυπο αποτελεί ένα πολύπλοκο σύστημα κοινών και εθνικών προγραμμάτων.

3.9 Είναι πιθανό να προστεθούν νέα μέλη στον ΕΟΔ, με αποτέλεσμα ο αριθμός των μελών του να αυξηθεί από 17 σε 22 ⁽¹²⁾. Αναμένονται οφέλη από τις υφιστάμενες επιστημονικές δεξιότητες και την ενδεχόμενη ενίσχυση των οικονομικών ομίλων.

3.10 Η επικάλυψη των εργασιών μεταξύ των εθνικών προγραμμάτων και του ΕΟΔ είναι πιθανή. Τα σχέδια που αφορούν την άμυνα παραμένουν εθνικά. Το γεγονός αυτό μπορεί να δημιουργήσει αναποτελεσματικότητες λόγω της ασάφειας των ορίων μεταξύ τεχνολογιών για στρατιωτικούς και πολιτικούς στόχους. Η νέα σφαιρική προσέγγιση μπορεί να συμβάλει σε μεγαλύτερη σύγκλιση.

3.11 Οι προϋπολογισμοί είναι ανάλογοι των υποδομών και της συλλογής δεδομένων. Όσο καλύτερα είναι οργανωμένες οι σχέσεις με τις δυνάμεις της αγοράς και τις επιχειρήσεις τόσο πιο εκτεταμένο είναι το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα μέσω των εφαρμογών και υπηρεσιών. Καλό παράδειγμα στα πλαίσια αυτά αποτελεί ο φορέας των μετεωρολογικών δορυφώρων EUMETSAT και μπορεί να χρησιμεύσει ως πρότυπο για άλλους τομείς.

3.12 Δεδομένων των περιορισμών του προϋπολογισμού, είναι ιδιαίτερα συνετό το ότι η Ευρώπη επικεντρώνεται στις προτεραιότητες και είναι απολύτως ανοιχτή στην διεθνή συνεργασία. Η διεθνής συνεργασία έχει μεγάλη προστιθέμενη αξία και μερικές φορές εντυπωσιακά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Ωστόσο, για να σταθεί ως ίσος εταίρος προς τις τρίτες χώρες οι ικανότητες της Ευρώπης πρέπει να ανταποκρίνονται σε βασικές απαιτήσεις εκτός των προτεραιοτήτων. Καλό θα ήταν οι απαιτήσεις να αποσφραζίζονται από κοινού και κατόπιν να γίνονται επαρκείς επενδύσεις.

3.13 Σε πρόσφατη γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει απόλυτα το σχέδιο GALILEO, ένα ευρωπαϊκό σχέδιο σφαιρικής πλοήγησης ⁽¹³⁾. Το GALILEO θα εξασφαλίσει μεγαλύτερη ακρίβεια στον εντοπισμό θέσεως και στα παγκόσμια δεδομένα για τις πολιτικές εφαρμογές σε πολλούς τομείς. Πρόκειται για ένα σύστημα που μπορεί να συγκριθεί με το υφιστάμενο αμερικανικό σύστημα, το GPS, αλλά με βελτιώσεις.

⁽¹²⁾ Με τη συμμετοχή δύο μη κοινοτικών χωρών, της Ελβετίας και της Νορβηγίας.

⁽¹³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πράσινη Βίβλος για τις εφαρμογές της δορυφορικής πλοήγησης» (Εισηγητής: κ. Buffetaut), CESE 989/2007 (δεν έχει ακόμη δημοσιευτεί στην Επίσημη Εφημερίδα). Στη γνωμοδότηση εξετάζονται μεταξύ άλλων ορισμένα θέματα που κατά την ΕΟΚΕ θα έπρεπε να πραγματοποιηθούν η Πράσινη Βίβλος.

3.13.1 Το GALILEO θα επιβεβαιώσει την ευρωπαϊκή θέση ως ανεξάρτητου εταίρου στο διάστημα.

3.13.2 Δεν υπήρχαν ικανοποιητικές προοπτικές για τον ανάντη τομέα. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την απόφαση του Συμβουλίου να χρηματοδοτήσει το GALILEO και τον καθορισμό των προγραμμάτων. Τα προγράμματα αυτά πρέπει να υλοποιηθούν χωρίς καθυστέρηση για να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες για τον τομέα κατάντη ⁽¹⁴⁾.

3.13.3 Εκτός από τα εμπόδια για μια βιώσιμη σύμπραξη δημοσίου-ιδιωτικού τομέα που είναι συνήθως πολύπλοκη ούτως ή άλλως, παραμένουν αναπάντητα ορισμένα ερωτήματα τα οποία επείγει να επιλυθούν προκειμένου να επιτευχθεί αποτελεσματική συμμετοχή των ιδιωτικών εταιριών.

3.14 Επιπροσθέτως των υφιστάμενων υπηρεσιών το GMES θα παράσχει αυξανόμενο αριθμό απαραίτητων συνεκτικών επίγειων υπηρεσιών γεωσκόπησης. «Το πρόγραμμα GMES θα βελτιώσει την ικανότητα της Ευρώπης για παρακολούθηση και αξιολόγηση στην περιβαλλοντική πολιτική και θα συμβάλει στην κάλυψη των αναγκών ασφαλείας» ⁽¹⁵⁾. Οι δυναμικές παγκόσμιες εξελίξεις καθιστούν εμφανή τη χρησιμότητα νέων εργαλείων για να αντιμετωπιστούν οι νέες προκλήσεις του περιβάλλοντος, της αλλαγής του κλίματος, της υγείας και της προσωπικής και συλλογικής ασφάλειας.

3.14.1 Οι προκλήσεις αφορούν ένα πολύ ευρύ φάσμα τομέων, από τις φυσικές καταστροφές και κρίσεις, ως τις επιπτώσεις από την αλλαγή του κλίματος όπως οι εκπομπές αερίων και η μόλυνση της ατμόσφαιρας και την πολιτική άμυνα και τον έλεγχο των συνόρων.

3.14.2 Οι σχετικές εφαρμογές στον τομέα οριοθετούνται από τις ανάγκες των χρηστών, οι οποίοι προέρχονται από ιδιαίτερα διαφορετικές κοινότητες που περιλαμβάνουν αρμόδιους για τη χάραξη πολιτικής, δημόσιες υπηρεσίες, επιχειρήσεις και πολίτες, γεγονός που υπογραμμίζει την ανάγκη για μεγαλύτερο συντονισμό μεταξύ ΕΟΔ, Επιτροπής και κρατών μελών. Είναι συνεπώς σκόπιμο να προβεί η Επιτροπή σε καταγραφή των αναγκών.

3.14.3 Οι υπηρεσίες GMES θα συμβάλουν στην ανάπτυξη και υλοποίηση των διαφόρων πολιτικών της Ε.Ε.. Δεδομένης της αναμενόμενης προστιθέμενης αξίας των GMES, ο προϋπολογισμός (2009) πρέπει να παράσχει λειτουργική χρηματοδότηση για τις διαστημικές υπηρεσίες και εφαρμογές προς υποστήριξη των πολιτικών της Ε.Ε..

3.14.4 Και στην περίπτωση των υποδομών GMES, εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κυβερνήσεων να συλλέξουν στοιχεία κατά τρόπο αξιόπιστο και βιώσιμο. Κατόπιν, θα πρέπει να δημιουργηθούν συνθήκες που θα επιτρέψουν τη συμμετοχή των ιδιωτικών επιχειρήσεων.

3.15 Το GALILEO, το GMES και τα άλλα προγράμματα δείχνουν ότι η διαστημική πολιτική εισέρχεται στο λειτουργικό στάδιο και υποστηρίζει τις συνεχιζόμενες τεχνολογικές επιδόσεις και εφαρμογές που θα συμβάλλουν στη χρησιμοποίηση νέων μεθόδων ανάλυσης, πρόβλεψης και επίλυσης κοινωνικών θεμάτων.

⁽¹⁴⁾ Στα πλαίσια αυτά παρατηρείται μια νέα εξέλιξη: η ευρωπαϊκή βιομηχανία (που προηγείται) συγκεντρώνει τις απόψεις της στις «Υπηρεσίες Galileo (GS)» και στην Ευρωπαϊκή Ένωση Εταιριών Τηλεπισκόπησης (EARSC).

⁽¹⁵⁾ Ανακοίνωση για την Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική, σελίδα 6.

3.16 Έχει σημασία να επωφεληθούν από την ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική όλα τα κράτη μέλη περιλαμβανομένων των κρατών μικρότερου μεγέθους και των νέων κρατών-μελών. Άλλωστε, η δέσμευση όλων των κρατών μελών εξυπηρετεί επίσης το κοινό συμφέρον της Ε.Ε.

3.17 Τα νέα κράτη μέλη θα επωφεληθούν σίγουρα από τις εφαρμογές. Εξάλλου, θα δημιουργηθούν ευκαιρίες ώστε να συνεισφέρουν τις επιστημονικές τους ικανότητες και τις ιδιαίτερα εξειδικευμένες βιομηχανικές τους ικανότητες προκειμένου να ισχυροποιήσουν τις δυνατότητές τους.

4. Διακυβέρνηση

4.1 Το Συμβούλιο του διαστήματος συνεδρίασε για πρώτη φορά τον Νοέμβριο του 2004 για να εξετάσει και να προωθήσει την ευρωπαϊκή σύγκλιση και τα ευρωπαϊκά προγράμματα. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι οι κατευθυντήριες γραμμές που εξέδωσε το Συμβούλιο τον παρελθόντα Μάιο θα δημιουργήσουν το επιθυμητό πλαίσιο για τη χάραξη μίας διαστημικής πολιτικής που να ανταποκρίνεται στις ευρωπαϊκές φιλοδοξίες.

4.2 Για να υπάρξει πρόοδος απαιτείται πάντοτε βελτίωση των θεσμικών διατάξεων. Συνεπώς η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την αυξανόμενη συμμετοχή του Συμβουλίου και της Επιτροπής στα διαστημικά θέματα καθώς και την προβλεπόμενη σαφή συνεργασία και καταμερισμό των αρμοδιοτήτων μεταξύ ΕΟΔ και Επιτροπής.

4.3 Το Συμβούλιο διαστήματος θεωρεί το απαραίτητο πλαίσιο για τις συζητήσεις βάσει της διακυβερνητικής και κοινοτικής προσέγγισης που θα πρέπει να συνδεθούν αποτελεσματικά.

4.4 Η προσθήκη του «διαστήματος» στις πολιτικές της Κοινότητας και του 7ου προγράμματος-πλαίσιο που αφιερώνει ειδικό κεφάλαιο στη διαστημική πολιτική πρέπει να γίνει ορατή με συγκεκριμένη δέσμευση όλων των ενδιαφερομένων Γενικών Διευθύνσεων. Η γενική αυτή δέσμευση θα οδηγήσει άλλωστε στη διεύρυνση της βάσεως της στρατηγικής σκέψης. Εν προκειμένω η συγκεκριμένη αρμοδιότητα της Ε.Ε. για το διάστημα στη νέα συνθήκη θα είναι οπωσδήποτε χρήσιμη.

4.5 Η έννομη τάξη, που συχνά παραβλέπεται, απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή. Σε ένα «ενιαίο κράτος» όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες η υφιστάμενη έννομη τάξη αποτελεί ένα φυσικό πλαίσιο για συγκεκριμένες δραστηριότητες και συνοδευτικούς κανονισμούς. Αντιθέτως στο πολύπλοκο ευρωπαϊκό πλαίσιο — ΕΟΔ, Επιτροπή, κυρίαρχα κράτη μέλη — δεν υπάρχει καλώς διαρθρωμένη έννομη τάξη πράγμα το οποίο είναι αντιπαραγωγικό. Λαμβάνοντας υπόψη την επέκταση των διαστημικών δραστηριοτήτων στην Ε.Ε. είναι προφανές ότι ένα συνεκτικό και εύλογο νομικό και θεσμικό πλαίσιο θα αποβαίνει όλο και περισσότερο απαραίτητο.

4.6 Η αρμοδιότητα της Επιτροπής για τις εφαρμογές και η εμπλοκή των διαφόρων ΓΔ θα επηρεάσουν θετικά τις συζητήσεις και τη συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα και θα ανοίξουν νέες προοπτικές για την ανάπτυξη σχεδίων προς όφελος των χρηστών.

4.7 Αξίζει να αναφερθεί ιδιαίτερος η διάταξη της νέας συνθήκης που προβλέπει ότι τα καθήκοντα του Υψηλού Εκπροσώπου του Συμβουλίου για την εξωτερική πολιτική και του Αντιπροέδρου της Επιτροπής, θα αναλάβει ένα και το αυτό άτομο.

4.8 Ένα από τα κύρια επιχειρήματα για την ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική είναι ότι η στρατηγική σκέψη της Επιτροπής θα συμβάλει στη κατάρτιση ολοκληρωμένων προσεγγίσεων σε εθνικό επίπεδο που συχνά δεν υπάρχουν. Η συμμετοχή των ΓΔ της Επιτροπής θα ενισχύσει τα δίκτυα με (πιθανούς) χρήστες από τις δημόσιες διοικήσεις.

4.9 Για τον ίδιο λόγο η δημιουργία ενός γραφείου του GMES στα πλαίσια της ΓΔ «Επιχειρήσεις» που θα αναλάβει τον συντονισμό είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη.

4.10 Η συμμετοχή της Επιτροπής θα προσδώσει στην διαστημική πολιτική μια θέση μεταξύ των άλλων κοινοτικών πολιτικών. Ως αποτέλεσμα οι πολίτες θα εκτιμήσουν περισσότερο τα πλεονεκτήματα του «διαστήματος».

4.11 Μέχρι σήμερα η λέξη «διάστημα» συνοδεύεται από απομόνωση και ανεπαρκή δημοσιοποίηση. Καλό θα ήταν να υπάρξει αποτελεσματική ενημέρωση εκ μέρους της Επιτροπής και του Συμβουλίου που θα υπογραμμίζουν τις επιπτώσεις της διαστημικής πολιτικής για την κοινωνία. Μια καλά στοχοθετημένη επικοινωνιακή στρατηγική θα πρέπει να περιλαμβάνει θετικά κίνητρα που θα ενθαρρύνουν τους νέους να ασχοληθούν με το διάστημα και γενικότερα να ακολουθήσουν επιστημονική ή τεχνική εκπαίδευση.

4.12 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη μεγάλη σημασία που έχει μια συστηματική και καθολικά διαφανής αξιολόγηση καθώς και μια σωστή εφαρμογή. Η πολύπλοκη σχέση μεταξύ των κέντρων ερευνών, των δημόσιων αρχών σε κοινοτική και εθνική κλίμακα και των ιδιωτικών επιχειρήσεων, μαζί με τις πολύπλοκες χρηματοδοτικές και οργανωτικές ρυθμίσεις απαιτούν παρακολούθηση. Στα πλαίσια δυναμικής αλληλεπίδρασης η παρακολούθηση θα οδηγήσει σε διαφάνεια και πιθανώς σε απλοποίηση, σε νέες ιδέες και σχέδια, καθώς και στη χρηματοδότησή τους.

5. Δίκαιη επιστροφή και ιδιωτικός τομέας

5.1 Η αρχή της «δίκαιης επιστροφής» εξηγείται από ένα σύνολο στρατηγικών εννοιών και προγραμμάτων των κρατών μελών, συγκεκριμένες εθνικές σχέσεις με ιδιωτικές εταιρείες, διακυβερνητική συνεργασία εντός και εκτός της Ε.Ε., τον διακυβερνητικό χαρακτήρα του ΕΟΔ που βασίζεται στην τεχνολογία: κάθε χώρα ανακτά τις επενδύσεις της στις δραστηριότητες του ΕΟΔ με τη μορφή συμβολαίων με τη βιομηχανία της μέσω ενός πολύπλοκου προτύπου συνδρομών και παραχωρήσεων. Υπό τις κρατούσες συνθήκες η βιομηχανική πολιτική του ΕΟΔ είναι επιτυχής.

5.2 Συνεπώς οι σχέσεις μεταξύ κυβερνήσεων, ινστιτούτων ερευνών, ΕΟΔ και ιδιωτικών επιχειρήσεων αντικατοπτρίζουν μια στέρεα διάρθρωση και λόγω του ότι ο διαστημικός κλάδος αποτελεί μια περιορισμένη αγορά που χαρακτηρίζεται από υψηλή εξειδίκευση.

5.3 Πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ακόλουθες σημαντικές εξελίξεις:

- η ανάγκη να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή παρουσία στο κόσμο·
- η χρήση του «σύμπαντος» για πολιτικούς σκοπούς και ειρηνικούς στόχους που περιλαμβάνουν τη συλλογική ασφάλεια·

- η πολιτική και χρηματοδοτική συμμετοχή της Ε.Ε. και της Επιτροπής σε ευρύ φάσμα τομέων·
- η αυξανόμενη σημασία που αποδίδεται στις εφαρμογές και στις ανάγκες των χρηστών, δηλαδή η μεταβολή των προτεραιοτήτων από την ανάπτυξη των τεχνολογιών προς την ζήτηση της αγοράς·
- ο νέος ρόλος των ιδιωτικών επιχειρήσεων.

5.4 Το Συμβούλιο υποστηρίζει τη διατήρηση της αρχής της «δικαικής επιστροφής» στην περίπτωση του ΕΟΔ. Από την άποψη αυτή τα συμφέροντα των κρατών μελών του ΕΟΔ δεν συμπίπτουν σε όλες τους τις διαστάσεις. Πρέπει σχετικά να σημειωθεί ότι η αρχή αυτή έχει ήδη εξελιχθεί και λάβει πιο ευέλικτη μορφή σε σχέση με το παρελθόν και ότι εκσυγχρονίζεται βαθμιαία. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η αρχή της δικαικής επιστροφής θα πρέπει να αναπτύξει επαρκή ευελιξία, έτσι ώστε να μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα και υψηλά εξειδικευμένες μεσαίου μεγέθους εταιρείες που έχουν (ακόμη) την έδρα τους σε συγκεκριμένη χώρα.

5.5 Σε περίπτωση συμμετοχής και χρηματοδότησης εκ μέρους της Επιτροπής, υπερισχύουν οι κανόνες της Ε.Ε., δηλαδή της πολιτικής ανταγωνισμού και οι κανόνες που διέπουν τις δημόσιες συμβάσεις. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της που η Επιτροπή αναπτύσσει κατάλληλα όργανα και χρηματοδοτικές ρυθμίσεις για κοινοτικά μέτρα στον τομέα του διαστήματος, που να λαμβάνουν υπόψη τους τις ιδιαιτερότητες του διαστημικού τομέα. Αυτό είναι ιδιαίτερα αναγκαίο, ώστε και στο μέλλον να διατηρηθεί ή να δημιουργηθεί μία ισόρροπη βιομηχανική διάρθρωση των κρατών μελών στον τομέα του διαστήματος.

5.6 Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο ρόλο των ΜΜΕ όσον αφορά την ανάπτυξη υπηρεσιών. Πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των μεγάλων εταιριών που αναπτύσσουν συχνά δραστηριότητα διεθνώς, και μεγάλου αριθμού ειδικευμένων μεσαίου μεγέθους εταιριών που ως επί το πλείστον αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους σε εθνικά πλαίσια και οι οποίες αναζητούν ευκαιρίες στην ευρωπαϊκή διαστημική αγορά. Πρέπει να υποστηριχθούν οι κοινοπραξίες των ΜΜΕ στην αγορά του διαστήματος.

5.6.1 Ο ρόλος των ειδικευμένων εταιριών μεσαίου μεγέθους οπωσδήποτε αυξάνεται ⁽¹⁶⁾. Κατά πάσα πιθανότητα η τάση αυτή θα ενισχυθεί στον τομέα λόγω της έμφασης που δίνεται στη ζήτηση της αγοράς και στις ανάγκες των χρηστών και της δυναμικής συμμετοχής των μικρών επιχειρήσεων στην ανάπτυξη υπηρεσιών. Ο λειτουργικός σχεδιασμός και τα σχέδια συνεργασίας με τις εταιρείες μεσαίου μεγέθους θα επεκταθούν.

5.6.2 Μέχρι σήμερα η διαστημική πολιτική ασκείτο χωριστά από τους άλλους τομείς της οικονομίας. Η αλλαγή των προτεραιοτήτων, η οριζόντια προσέγγιση και συνεργασία μεταξύ ΕΟΔ και Επιτροπής θα συμβάλουν στη σύνδεση της τεχνολογίας, των δημόσιων επενδύσεων και των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Η εμπειρία του EUMETSAT με την ανάπτυξη των λειτουργικών υπηρεσιών του μπορεί να έχει πρακτική αξία για το GMES.

5.6.3 Σε ό,τι αφορά τους δορυφόρους, τα επιχειρησιακά σχέδια, το μάρκετινγκ και η εμπορία μπορεί να καθιερώσουν επωφελείς πρακτικές. Τα δίκτυα των εταιριών μεσαίου μεγέθους θα ενισχυθούν.

⁽¹⁶⁾ Βλέπε σχετικά την γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η ανάπτυξη των αλυσίδων αξίας και εφοδιασμού στο ευρωπαϊκό και στο διεθνές πλαίσιο» (Εισηγητής: κ. van Iersel), CESE 599/2007.

5.7 Τα δορυφορικά και επίγεια συστήματα θα πρέπει να ενσωματωθούν όπως προβλέπεται για το GMES. Τα δίκτυα ευφών αισθητήρων μπορούν να αναπτυχθούν περαιτέρω.

5.8 Η συμμετοχή της βιομηχανίας απαιτεί σαφή ορισμό της ζήτησης της Ε.Ε.. Η αυξανόμενη έμφαση που δίδεται στις υπηρεσίες και στις ανάγκες των χρηστών, επιπλέον της έρευνας, της συλλογής δεδομένων και των υποδομών, προϋποθέτει την ευαισθητή και συνεχή εξισορρόπηση μεταξύ επιστήμης και εφαρμογών σε όλη την ευρωπαϊκή επικράτεια ⁽¹⁷⁾.

5.9 Ωστόσο, όπως σημειώθηκε προηγουμένως, οι εφαρμογές απαιτούν την υποστήριξη της τεχνολογικής ανάπτυξης. Η ESTP ⁽¹⁸⁾, στην οποία συμμετέχουν επιστημονικοί και βιομηχανικοί φορείς, αποτελεί μεταξύ άλλων μια ιδιαίτερα φερέλπιδα πλατφόρμα για την επισήμανση των επιθυμητών τεχνολογιών. Αναμένεται να καθορίσει την μακροπρόθεσμη στρατηγική ατζέντα της έρευνας. Η ESTP μπορεί επίσης να παράσχει διασυνδέσεις με άλλους βιομηχανικούς τομείς και κλάδους.

5.10 Μέχρι σήμερα, η εφαρμογή της στρατηγικής της δικαικής επιστροφής για την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού δυναμικού στο χώρο του διαστήματος υπήρξε επιτυχής. Όμως, η αυξανόμενη ωρίμανση της διαστημικής αγοράς θα απαιτήσει περισσότερη ευελιξία, εφόσον τα σταθερά σχήματα συνεργασίας κατά κανόνα δεν διευκολύνουν τη βιομηχανική καινοτομία. Λόγω της ζήτησης της αγοράς, των αναγκών των χρηστών, και της ανάπτυξης υπηρεσιών, ιδιαίτερα των ΜΜΕ, οι επιχειρήσεις αυτές αναμένεται να ανταποκριθούν με τον κατάλληλο τρόπο στις νέες απαιτήσεις και επιλογές της ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής.

5.10.1 Στα πλαίσια αυτά, πρέπει να ληφθούν επίσης υπόψη οι μεγάλες ανισότητες όσον αφορά τις εθνικές συνεισφορές στον ΕΟΔ, ιδιαίτερα στην περίπτωση των νέων κρατών-μελών και των μικρότερων χωρών, καθώς και χωρών εκτός της ΕΕ (που είναι μέλη του ΕΟΔ).

5.11 Συνεπώς, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει μια ανοιχτή και διαφανή ανάλυση και τη διεξαγωγή διαλόγου με θέμα τις επιθυμητές επιδόσεις της Ευρώπης σε δέκα χρόνια προκειμένου να διατηρήσει και βελτιώσει τη θέση της στον κόσμο: ποιοι στόχοι και αντίστοιχα θεσμικά μέσα— όσον αφορά τον ΕΟΔ, την Επιτροπή και τα κράτη μέλη— απαιτούνται για την ανάληψη από κοινού συντονισμένης ευρωπαϊκής αποστολής που να περιλαμβάνει την δυναμική συμμετοχή των εταιριών μεσαίου μεγέθους και την εξασφάλιση του υψηλότερου επιπέδου ανταγωνισμού.

5.12 Η ανάλυση και ο διάλογος θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν τον τρόπο χρηματοδότησης του ΕΟΔ, ιδιαίτερα το αποτέλεσμα των προαιρετικών συμμετοχών, καθώς και ποιες μπορούν να είναι οι διαδικασίες για την προοδευτικά ολοκλήρωση διαστημικών υπηρεσιών στην εσωτερική αγορά της Ε.Ε. ενσωμάτωση, σε κάποια έκταση, του διαστήματος στην εσωτερική αγορά της Ε.Ε.. Στους τομείς στους οποίους θα συμμετέχουν οι ΓΔ της Επιτροπής, πρέπει να αναπτυχθούν ειδικοί κανόνες χρηματοδότησης και να γίνει ο κατάλληλος επιμερισμός του κόστους.

⁽¹⁷⁾ «... δεν μπορούμε πλέον να συνεχίσουμε τον διπλό μονόλογο κατά τον οποίο η βιομηχανία καλεί τα θεσμικά όργανα να καθορίσουν τις ανάγκες τους ενώ τα θεσμικά όργανα καλούν τη βιομηχανία να προτείνει υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.» βλ. επιστολή του ASD-Eurospace, 2 Ιουλίου 2007 προς τον Επίτροπο G. Verheugen και τον κ. J.J. Dordain, ΕΟΔ.

⁽¹⁸⁾ Πλατφόρμα ευρωπαϊκής διαστημικής τεχνολογίας, συνδυασμένη πλατφόρμα των μεγαλύτερων ενδιαφερομένων φορέων στους οποίους περιλαμβάνονται οι συμμετέχουσες χώρες της Ε.Ε., ο ΕΟΔ, η Ευρωπαϊκή Διαστημική Βιομηχανία (άνω των 100 εταιριών) και το Eurospace, εργαστήρια ερευνών και πανεπιστήμια, εθνικοί οργανισμοί διαστήματος καθώς και 21 οργανισμοί.

5.13 Μια σύγχρονη βιομηχανική πολιτική όπως αναπτύσσεται στους διάφορους τομείς από την Επιτροπή μπορεί επίσης να είναι χρήσιμη, εφόσον λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες της διαστημικής πολιτικής. Σε αυτές συγκαταλέγονται η ανάγκη για τεχνολογίες και υποδομές που χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους, η ανάπτυξη πρωτοτύπων, η απουσία πραγματικής αγοράς σε πολλούς τομείς και η ενεργός βιομηχανική πολιτική όσον αφορά το διάστημα που ασκούν και χρηματοδοτούν οι Ηνωμένες Πολιτείες και άλλες χώρες.

5.14 Ως πρώτο βήμα επείγει η στρόφη προς τη βιομηχανία ώστε να λάβει συγκεκριμένη μορφή το όραμα των υπευθύνων για τη χάραξη πολιτικής όσον αφορά τις βιομηχανικές φιλοδοξίες της Ευρώπης.

6. Άμυνα και ασφάλεια

6.1 Το ψήφισμα του Συμβουλίου υπογραμμίζει τη σημασία του διαστήματος για την άμυνα και ασφάλεια. Συζητείται όλο και περισσότερο η καθιέρωση κοινής στρατηγικής όσον αφορά τις ευρωπαϊκές στρατιωτικές ικανότητες.

6.2 Η συζήτηση εντάσσεται στην επιθυμητή πρόοδο όσον αφορά μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την σταδιακά υιοθετούμενη θέση ότι η ασφάλεια δεν θα πρέπει να αποτελεί μια ενιαία πολιτική αλλά ένα μείγμα πολιτικών των ευρωπαϊκών οργάνων και εντός των πλαισίων τους ⁽¹⁹⁾.

6.3 Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι τα όρια μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών εφαρμογών είναι ασαφή. Συνιστάται να υπογραμμιστούν οι πιθανές ευκαιρίες που προσφέρονται αμοιβαίως για τις διαφορετικές κατηγορίες αναγκών που έχει καθέννας από τους δύο τομείς. Τα στρατιωτικά συστήματα μπορεί να επωφεληθούν από πολιτικές ευρωπαϊκές αποστολές λόγω των διπλής χρήσεως αποτελεσμάτων των πολιτικών και στρατιωτικών εφαρμογών.

6.4 Προς το παρόν, η ιδιοκτησία, η διακυβέρνηση και οι προϋπολογισμοί στον τομέα της ασφάλειας είναι αυστηρώς εθνικού

χαρακτήρα. Οι κοινές προσεγγίσεις μεταξύ διαφορετικών χωρών σπανίζουν, αν και ορισμένες δράσεις στον τομέα της άμυνας συντονίζονται σε ευρωπαϊκό πλαίσιο. Υπάρχουν πολλές επιλογές για το μέλλον, που εκτείνονται από μικρό βαθμό συντονισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο σε ένα απολύτως κοινό ευρωπαϊκό υπόδειγμα.

6.5 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι για λόγους ασφαλείας, τεχνολογικούς και προϋπολογισμού θα πρέπει να προωθηθεί ο σχεδιασμός μελλοντικών συστημάτων που θα φέρουν κοντά τις ευρωπαϊκές χώρες.

6.6 Η εθνική λογική σε θέματα ασφαλείας είναι βαθιά ριζωμένη. Ωστόσο εάν αρχίσουμε με ένα κοινό όραμα για το μέλλον που θα περιλαμβάνει τις απαιτούμενες εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι δυνατόν να προωθηθούν συγκεκριμένα σχέδια ενώ εμπειρικά στοιχεία θα συμβάλουν στην πρόοδο.

6.7 Για να αποφευχθούν οι άσκοπες επικαλύψεις, μέρος του κοινού σχεδίου θα μπορούσε να είναι η εξειδίκευση και η κατανομή των εργασιών ⁽²⁰⁾. Θα μπορούσαν να προβλεφθούν ερευνητικά προγράμματα που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των τεχνικών ικανοτήτων.

6.8 Στα πλαίσια αυτά, μπορεί να δοθεί η δυνατότητα στον EDA ⁽²¹⁾ που αποτελεί αναγνωρισμένο φορέα, να αναπτύξει ιδιαίτερες αρμοδιότητες όπως ο ορισμός των ικανοτήτων, η υποβολή αναπτυξιακών προγραμμάτων και ο συντονισμός μεταξύ εθνικών διαστημικών και αμυντικών οργανισμών και ΕΟΔ.

6.9 Η νέα Συνθήκη αφήνει να διαφανεί η προοπτική διεύρυνσης των πρωτοβουλιών που μπορούν να αναλάβουν η Επιτροπή και το Συμβούλιο προκειμένου να αυξηθεί η έρευνα όσον αφορά την ασφάλεια, μολονότι θα πρέπει να αποφευχθούν οποιεσδήποτε συνεπακόλουθες αλληλεπικαλύψεις ή επαναλήψεις.

6.10 Παρόμοιες αποφάσεις απαιτούν προετοιμασία και συνεπώς την ανάληψη δέσμευσης από το Συμβούλιο διαστήματος και το γενικό Συμβούλιο. Στη νέα συνθήκη προβλέπονται θεσμικές βελτιώσεις που βαίνουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽¹⁹⁾ «Σήμερα, η διαστημική πολιτική σε θέματα ασφαλείας δεν είναι μια ενιαία πολιτική αλλά ένα μείγμα πολιτικών που ασκούν τα κράτη μέλη, το Συμβούλιο διαστήματος, η Επιτροπή και τέλος ο ΕΟΔ. Το πολυσύνθετο αυτό πανόραμα απαιτεί καλύτερο συντονισμό για τον εξορθολογισμό της διακυβέρνησης και την αποφυγή επικαλύψεων». Βλ. Το κόστος της μη-Ευρώπης στον τομέα των δορυφορικών συστημάτων, Έκθεση FRS-IAI, Ίδρυμα για τη Στρατηγική Έρευνα, Παρίσι και Ίδρυμα Διεθνών Υποθέσεων, Ρώμη, 24 Μαΐου 2007.

⁽²⁰⁾ Πρόδρομο αποτελεί η συμφωνία MUSIS που υπέγραψαν έξι χώρες, η οποία προβλέπει τη δημιουργία διαστημικού συστήματος απεικόνισης για παρακολούθηση, αναγνώριση και παρατήρηση.

⁽²¹⁾ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την εφαρμογή της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 1999, σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών, καθώς και ανάλυση της περίπτωσης εισαγωγής της άμεσης ευθύνης του παραγωγού»

COM(2007) 210 τελικό

(2008/C 162/04)

Στις 24 Απριλίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της ΣΕΚ, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την εφαρμογή της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 1999, σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών, καθώς και ανάλυση της περίπτωσης εισαγωγής της άμεσης ευθύνης του παραγωγού»

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 31 Ιανουαρίου 2008, με βάση την εισηγητική έκθεση του **κ. Cassidy**.

Κατά την 442η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 145 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Οι έλεγχοι της Επιτροπής σχετικά με τη μεταφορά της οδηγίας 1999/44/ΕΚ στο εθνικό δίκαιο φανερώουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών για τη μεταφορά της εν λόγω οδηγίας. Ορισμένες από τις αποκλίσεις αυτές οφείλονται ενδεχομένως σε ρυθμιστικά κενά της Οδηγίας, ενώ άλλες μπορούν ήδη να θεωρηθούν ως εσφαλμένη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο. Επί του παρόντος δεν είναι σαφές σε ποιο βαθμό αυτές οι αποκλίσεις επηρεάζουν την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και την εμπιστοσύνη των καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να μελετήσει τις επιπτώσεις τόσο για την εσωτερική αγορά όσο και για την εμπιστοσύνη των καταναλωτών ως θέμα προτεραιότητας ⁽¹⁾.

1.2 Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να λάβει μέτρα επιβολής εις βάρος των κρατών μελών που μέχρι σήμερα δεν εφαρμόζουν ορθά την οδηγία 1999/44/ΕΚ.

1.3 Το Πράσινο Βιβλίο σχετικά με το κοινοτικό κεκτημένο για την προστασία των καταναλωτών παρουσιάζει μια σειρά οριζόντιων ζητημάτων. Η Επιτροπή επισήμανε κατά τη διάρκεια της επανεξέτασής του ορισμένα προβλήματα που σχετίζονται με την εφαρμογή της οδηγίας για τις πωλήσεις στους καταναλωτές, ιδίως όσον αφορά το ζήτημα της άμεσης ευθύνης του παραγωγού (DPL).

1.4 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η οδηγία για τις πωλήσεις στους καταναλωτές δεν εξετάζει επίσης επαρκώς τη ρύθμιση των εγγυήσεων

των κατασκευαστών και των λιανοπωλητών, για παράδειγμα τις απαιτήσεις συμμόρφωσης δυνάμει του άρθρου 2 της Οδηγίας.

1.5 Δεν υπάρχουν ακράδαντα στοιχεία που να επιβάλλουν την τροποποίηση αποκλειστικά της οδηγίας 1999/44/ΕΚ για την εισαγωγή της άμεσης ευθύνης του παραγωγού (DPL). Το Πράσινο Βιβλίο σχετικά με την επανεξέταση του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών ⁽²⁾ δρομολόγησε δημόσιες διαβουλεύσεις σχετικά με το θέμα αυτό και άλλα θέματα, τα οποία επισημάνθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά τη διάρκεια επανεξέτασης της κοινοτικής νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών (πρόκειται για τις οκτώ οδηγίες για τους καταναλωτές ⁽³⁾). Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εξετάσει τη σκοπιμότητα εισαγωγής της άμεσης ευθύνης του παραγωγού σε μια πιθανή νομοθετική συνέχεια του Πράσινου Βιβλίου (π.χ. σε μια «οριζόντια» οδηγία), η οποία υποστηρίζεται από φορείς όπως το

⁽²⁾ COM(2006) 744 τελικό («το Πράσινο Βιβλίο»).

⁽³⁾ Οδηγία 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 1985 για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος, ΕΕ L 372, 31.12.1985, σ. 31.

Οδηγία 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 1990 για τα οργανωμένα ταξίδια και τις οργανωμένες διακοπές και περιηγήσεις, ΕΕ L 158, 23.6.1990, σ. 59.

Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 5ης Απριλίου 1993 σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, ΕΕ L 95, 21.4.1993, σ. 29.

Οδηγία 94/47/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Οκτωβρίου 1994 περί της προστασίας των αγοραστών ως προς ορισμένες πλευρές των συμβάσεων που αφορούν την απόκτηση δικαιώματος χρήσης ακινήτων υπό κάθεστως χρονομεριστικής μίσθωσης, ΕΕ L 280, 29.10.1994, σ. 83.

Οδηγία 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 1997 για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις, ΕΕ L 144, 4.6.1997, σ. 19.

Οδηγία 98/6/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Φεβρουαρίου 1998 περί της προστασίας των καταναλωτών όσον αφορά την αναγραφή των τιμών των προϊόντων που προσφέρονται στους καταναλωτές, ΕΕ L 80, 18.3.1998, σ. 27.

Οδηγία 98/27/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 1998 περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών, ΕΕ L 166, 11.6.1998, σ. 51.

Οδηγία 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 1999, σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών, ΕΕ L 171, 7.7.1999, σ. 12.

⁽¹⁾ Το Πανεπιστήμιο του Bielefeld (Γερμανία) εκπόνησε συγκριτική ανάλυση των διαφόρων εθνικών κανονισμών, που περιλαμβάνει πιθανά εμπόδια στο εμπόριο ή στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που προκύπτουν από τις οκτώ οδηγίες που αριθμούνται στην υποσημείωση 3 (η συγκριτική μελέτη μπορεί να ανευρεθεί στην διεύθυνση http://ec.europa.ec/consumers/cons_int/safe_shop/acquis/comp_analysis_en.pdf).

UGAL (*) και το BEUC. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τα αποτελέσματα αυτής της πρωτοβουλίας δεν θα πρέπει να επιβαρύνουν υπερβολικά τον τομέα όπως έχει ζητήσει το Eurocommerce.

1.6 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, πριν η Επιτροπή εκδώσει οριζόντια οδηγία, πρέπει να διεξαχθεί αξιολόγηση.

1.6.1 Πρόκειται για το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η οδηγία πρέπει να εφαρμόζεται σε πρόσδετα είδη συμβάσεων βάσει των οποίων παρέχονται αγαθά στους καταναλωτές (π.χ. εννοικιάσεις αυτοκινήτων) ή υπηρεσίες ψηφιακού περιεχομένου (π.χ. μουσική σε απευθείας σύνδεση). Αφορά επίσης τα μεταχειρισμένα αγαθά που πωλούνται σε δημόσιους πλειστηριασμούς στους οποίους ο καταναλωτής παρευρίσκεται αυτοπροσώπως. Άλλα θέματα όπως ορισμός της παράδοσης, η μετάθεση του κινδύνου, η έννοια και επέκταση των χρονικών ορίων για τη συμμόρφωση των αγαθών, η κάλυψη επαναλαμβανόμενων ελαττωμάτων, το καθεστώς του βάρους της αποδείξεως και ακόμη ορισμένα διορθωτικά μέτρα θα πρέπει να θεωρούνται ότι αποτελούν μέρος ενός οριζόντιου μέσου στα πλαίσια μιας μικτής προσέγγισης για την αναθεώρηση των κεκτημένων του καταναλωτή. Η συζήτηση σχετικά με τις λεπτομέρειες των θεμάτων αυτών θα πρέπει να πραγματοποιηθεί όταν υποβληθεί σχετική πρόταση προς διαβούλευση και δημόσια συζήτηση.

1.7 Τα ενδιαφερόμενα μέρη και τα κράτη μέλη έχουν αποκλίνουσες απόψεις σχετικά με τον αντίκτυπο της άμεσης ευθύνης του παραγωγού στο επίπεδο της προστασίας των καταναλωτών και στην εσωτερική αγορά. Τα περισσότερα κράτη μέλη και ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη θεωρούν ότι η άμεση ευθύνη του παραγωγού αυξάνει δυναμικά την προστασία των καταναλωτών. Ορισμένα κράτη μέλη θεωρούν ότι ο παραγωγός έχει μεγαλύτερη δυνατότητα από τον πωλητή να επιτύχει τη συμμόρφωση των αγαθών με τη σύμβαση. Άλλα κράτη μέλη υποστηρίζουν ότι η εισαγωγή της άμεσης ευθύνης του παραγωγού δεν θα οδηγήσει σε αύξηση της προστασίας των καταναλωτών αλλά μάλλον σε νομική αβεβαιότητα και σημαντική επιβάρυνση για τις επιχειρήσεις. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι χρειάζονται περισσότερες πληροφορίες για το θέμα αυτό (*).

2. Εισαγωγή

2.1 Στις 24 Απριλίου 2007 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε την ανακοίνωση για την εφαρμογή της οδηγίας 1999/44/ΕΚ («οδηγία για τις πωλήσεις στους καταναλωτές») σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών, συμπεριλαμβανομένης ανάλυσης της περίπτωσης εισαγωγής της άμεσης ευθύνης του παραγωγού σύμφωνα με το άρθρο 12 της Οδηγίας.

2.2 Στις 8 Φεβρουαρίου 2007 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε επίσης το Πράσινο Βιβλίο σχετικά με την επανεξέταση του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών. Η οδηγία 1999/44/ΕΚ είναι μία από τις οκτώ οδηγίες για τους καταναλωτές που παρατίθενται στο Παράρτημα 2 του Πράσινου Βιβλίου.

2.2.1 Το Παράρτημα 1 του Πράσινου Βιβλίου θέτει επίσης μια σειρά ερωτημάτων σχετικά με τους ειδικούς κανόνες που εφαρμόζονται στις πωλήσεις στους καταναλωτές. Η παρούσα γνωμοδότηση αποσκοπεί στην παροχή κατευθύνσεων προς την Επιτροπή απαντώντας στην ανακοίνωσή της COM(2007) 210 τελικό «σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών, συμπεριλαμβανομένης ανάλυσης της περίπτωσης εισαγωγής της άμεσης ευθύνης του παραγωγού». Η ΕΟΚΕ κατάθεσε τη γνωμοδότησή της σχετικά με το Πράσινο Βιβλίο (*) στη σύνοδο ολομέλειάς της στις 11 και 12 Ιουλίου 2007. Είχε αποφασίσει τότε να μην γνωμοδοτήσει για το συγκεκριμένο θέμα, δηλαδή το ερώτημα της Επιτροπής που αφορούσε την οδηγία για τις πωλήσεις στους καταναλωτές, το οποίο θα απαντηθεί στην πρόταση της Επιτροπής για οδηγία πλαίσιο σχετικά με τα συμβατικά δικαιώματα των καταναλωτών.

2.2.2 Στο Πράσινο Βιβλίο η Επιτροπή παρουσιάζει ορισμένα οριζόντια ζητήματα για δημόσια διαβούλευση. Σε αυτά περιλαμβάνονται θέματα που αφορούν τις ελλείψεις και τα ρυθμιστικά προβλήματα που εντόπισε η Επιτροπή κατά την επανεξέταση του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών, μεταξύ άλλων και αυτά που απορρέουν από την οδηγία 1999/44.

2.3 Όλα τα κράτη μέλη έχουν μεταφέρει την Οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο (*). Στόχος της ανακοίνωσης είναι να εξετασθεί ο τρόπος με τον οποίο τα κράτη μέλη εφάρμοσαν την Οδηγία. Η ανακοίνωση αποτελεί μέρος της διαδικασίας επανεξέτασης του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών, η οποία είναι σύμφωνη με τις αρχές της βελτίωσης της νομοθεσίας που επιδιώκεται από την Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την ΕΟΚΕ μέσω της απλούστευσης του ρυθμιστικού πλαισίου.

2.4 Στόχος της Οδηγίας είναι η εναρμόνιση των πτυχών του δικαίου των συμβάσεων καταναλωτή που αφορούν κυρίως τη νομική εγγύηση και σε μικρότερο βαθμό τις εμπορικές εγγυήσεις.

2.5 Όλα τα κράτη μέλη όφειλαν να έχουν μεταφέρει την Οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο έως την 1η Ιανουαρίου 2002 το αργότερο, αλλά είχαν επίσης το δικαίωμα να προβλέψουν αυστηρότερες διατάξεις προς όφελος των καταναλωτών.

2.6 Η Επιτροπή εφιστά την προσοχή στην ανεπαρκή εφαρμογή της Οδηγίας από πλευράς ορισμένων κρατών μελών.

3. Κύρια σημεία της ανακοίνωσης της Επιτροπής

3.1 Η ανακοίνωση αφορά την εφαρμογή της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 1999, σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών («οδηγία για τις πωλήσεις στους καταναλωτές») στα κράτη μέλη, και εξετάζει την περίπτωση εισαγωγής, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, της άμεσης ευθύνης του παραγωγού, όπως ορίζει το άρθρο 12 της ίδιας οδηγίας.

(*) UGAL: Ένωση ομάδων ανεξάρτητων λιανοπωλητών της Ευρώπης
(*) Βλέπε υποσημείωση 1.

(*) CESE 984/2007, εισηγητής ο κ. Adams.
(*) EE L 171 της 07.07.1999, σ. 12.

3.2 Η ανακοίνωση της Επιτροπής υπογραμμίζει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ορισμένα κράτη μέλη στην εφαρμογή της Οδηγίας. Ειδικότερα, προβλήματα ανακύπτουν από τους αποκλίνοντες ορισμούς του «καταναλωτή» και του «πωλητή», όταν υπάρχουν διαφορετικοί ορισμοί σε άλλες κοινοτικές πράξεις.

3.3 Ομοίως, ο ορισμός των «καταναλωτικών αγαθών» στο άρθρο 1(2)(β) της Οδηγίας προσδιορίζει το πεδίο εφαρμογής του. Τα κράτη μέλη έχουν μεταφέρει τον ορισμό στο εθνικό τους δίκαιο με διαφορετικούς τρόπους. Σε ορισμένα κράτη μέλη η σχετική νομοθεσία εφαρμόζεται επίσης στις πωλήσεις ακίνητης περιουσίας σε καταναλωτές.

3.4 Ορισμένα κράτη μέλη αποκλείουν «τα μεταχειρισμένα αγαθά που πωλούνται σε δημόσιους πλειστηριασμούς με αυτοπρόσωπη παρουσία των αγοραστών». Ορισμένα αξιοποιούν αυτήν την επιλογή, ενώ άλλα έχουν επιλέξει να περιορίσουν την ευθύνη του πωλητή για τα εν λόγω αγαθά.

3.5 Όλα τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει εθνική νομοθεσία για τη μεταφορά των απαιτήσεων της Οδηγίας. Σύμφωνα με το άρθρο 12 της Οδηγίας, η Επιτροπή οφείλει να υποβάλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο (εντός ορισμένης προθεσμίας) έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της Οδηγίας στα κράτη μέλη, στην οποία να εξετάζει ιδιαίτερα, μεταξύ άλλων, την περίπτωση εισαγωγής της άμεσης ευθύνης του παραγωγού. Η έκθεση θα πρέπει να συνοδεύεται, ενδεχομένως, από προτάσεις. Με την εν λόγω ανακοίνωση αναίρειται η υποχρέωση αυτή.

3.6 Το Μέρος I της ανακοίνωσης περιλαμβάνει την έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας για τις πωλήσεις στους καταναλωτές στα κράτη μέλη και το Μέρος II εξετάζει την περίπτωση εισαγωγής της άμεσης ευθύνης του παραγωγού έναντι των καταναλωτών στην κοινοτική νομοθεσία.

3.7 Η μεταφορά της Οδηγίας στα κράτη μέλη δημιουργεί ορισμένα προβλήματα. Πολλά από αυτά μπορεί να οφείλονται σε ρυθμιστικές ελλείψεις της Οδηγίας, άλλα όμως μπορεί ήδη στο παρόν στάδιο να θεωρηθούν ως εσφαλμένη μεταφορά της Οδηγίας. Οι έλεγχοι της μεταφοράς της Οδηγίας έχουν αποκαλύψει σημαντικές αποκλίσεις ανάμεσα στις εθνικές νομοθεσίες λόγω της χρήσης της ελάχιστης ρήτρας και διαφόρων κανονιστικών επιλογών που προβλέπονται στην Οδηγία. Ωστόσο, δεν είναι σαφές στο στάδιο αυτό σε ποιο βαθμό οι αποκλίσεις αυτές επηρεάζουν τη σωστή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και την εμπιστοσύνη των καταναλωτών.

3.7.1 Το Πράσινο Βιβλίο περιλαμβάνει ορισμένα οριζόντια ζητήματα για δημόσια διαβούλευση, τα οποία αφορούν τις ελλείψεις και τα ρυθμιστικά προβλήματα που εντόπισε η Επιτροπή κατά την επανεξέταση του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών, μεταξύ άλλων και αυτά που απορρέουν από την εν λόγω Οδηγία. Για τους λόγους αυτούς, η Επιτροπή αποφάσισε να μην υποβάλει σε αυτό το στάδιο πρόταση σχετικά με την Οδηγία.

3.7.2 Σχετικά με το θέμα της άμεσης ευθύνης του παραγωγού, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία για να προσδιοριστεί εάν η έλλειψη κανόνων σε επίπεδο ΕΕ έχει αρνητικό αντίκτυπο στην εμπιστοσύνη που επιδεικνύουν οι καταναλωτές στην εσωτερική αγορά. Το θέμα αυτό εξετάζεται περαιτέρω στο πλαίσιο του Πράσινου Βιβλίου.

3.8 Στη γνωμοδότησή της για το Πράσινο Βιβλίο σχετικά με την επανεξέταση του κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών⁽⁸⁾, η ΕΟΚΕ εκφράζει αμφιβολίες κατά πόσο η προτεινόμενη προσέγγιση μπορεί να οδηγήσει σε ένα υψηλό και ομοιόμορφο επίπεδο προστασίας των καταναλωτών σε ολόκληρη την ΕΕ. Στόχο πρέπει να αποτελέσει η γνήσια δημοκρατική νομιμοποίηση του αναθεωρημένου κοινοτικού κεκτημένου για την προστασία των καταναλωτών σε συνδυασμό με μια σαφή νομική και εννοιολογική βάση. Η ΕΟΚΕ επιστά την προσοχή στο έλλειμμα κανονιστικών ρυθμίσεων του ψηφιακού περιβάλλοντος. Οποιοσδήποτε προτάσεις για την εναρμόνιση των κανόνων σε αυτόν τον τομέα πρέπει να συνοδεύονται από κατάλληλη αξιολόγηση του αντίκτυπου και να επιδιώκουν την απλούστευση και τη διασαφήνιση των υφιστάμενων κανόνων. Ξεχωριστή προτεραιότητα πρέπει να αποτελέσει η βελτίωση των μέτρων επιβολής και η ενδυνάμωση ή η εισαγωγή σαφών και απλών διαδικασιών με στόχο την αξιώση αποζημιώσεων. Η εναρμόνιση της νομοθεσίας για τους καταναλωτές σε ολόκληρη την ΕΕ πρέπει να έχει ως κατευθυντήρια αρχή την επίτευξη του καλύτερου και υψηλότερου δυνατού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών στα κράτη μέλη.

4. Προβλήματα μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο

4.1 Οι έλεγχοι της Επιτροπής σχετικά με τη μεταφορά της οδηγίας 1999/44/ΕΚ στο εθνικό δίκαιο φανερώνουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών για τη μεταφορά της εν λόγω οδηγίας. Ορισμένες από τις αποκλίσεις αυτές οφείλονται ενδεχομένως σε ρυθμιστικά κενά της Οδηγίας, ενώ άλλες μπορούν ήδη να θεωρηθούν ως εσφαλμένη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο. Επί του παρόντος δεν είναι σαφές σε ποιο βαθμό αυτές οι αποκλίσεις επηρεάζουν την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και την εμπιστοσύνη των καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να μελετήσει τις επιπτώσεις τόσο για την εσωτερική αγορά όσο και για την εμπιστοσύνη των καταναλωτών ως θέμα προτεραιότητας και να λάβει μέτρα επιβολής εις βάρος των κρατών μελών που δεν συμμορφώνονται⁽⁹⁾.

5. Άμεση ευθύνη του παραγωγού (DPL)

5.1 Ορισμένα κράτη μέλη έχουν εισάγει διάφορες μορφές άμεσης ευθύνης του παραγωγού. Αυτές διαφέρουν σημαντικά ως προς τους γενικούς και ειδικούς όρους. Η οδηγία του 1999 απαιτεί από την Επιτροπή να εξετάσει την περίπτωση εισαγωγής της άμεσης ευθύνης του παραγωγού και, κατά περίπτωση, να υποβάλει σχετική πρόταση. Από τα 17 κράτη μέλη που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο της Επιτροπής, 7 εισήγαγαν κάποια μορφή άμεσης ευθύνης του παραγωγού, ωστόσο οι όροι για την έγερση άμεσων αξιώσεων εις βάρος του παραγωγού ποικίλουν σημαντικά. Υπάρχουν επίσης σοβαρές ενστάσεις από ορισμένα κράτη μέλη και ενδιαφερόμενα μέρη, τα οποία υποστηρίζουν ότι είναι πολύ νωρίς για την εκτίμηση των επιπτώσεων της στην ανάγκη για τροποποίηση αποκλειστικά της οδηγίας 1999/44/ΕΚ⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ CESE 984/2007, EE C256 της 27.10.2007.

⁽⁹⁾ Βλέπε υποσημείωση 1.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε υποσημείωση 3.

5.2 Τα ενδιαφερόμενα μέρη και τα κράτη μέλη έχουν αποκλίνοσες απόψεις σχετικά με τον αντίκτυπο της άμεσης ευθύνης του παραγωγού στο επίπεδο της προστασίας των καταναλωτών και στην εσωτερική αγορά. Τα περισσότερα κράτη μέλη και ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη θεωρούν ότι η άμεση ευθύνη του παραγωγού αυξάνει δυνητικά την προστασία των καταναλωτών. Ωστόσο, υπάρχει διαφωνία μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με την άμεση ευθύνη του παραγωγού, καθώς ορισμένα κράτη μέλη θεωρούν ότι ο παραγωγός έχει μεγαλύτερη δυνατότητα από τον πωλητή να επιτύχει τη συμμόρφωση των αγαθών με τη σύμβαση. Άλλα κράτη μέλη υποστηρίζουν ότι η εισαγωγή της άμεσης ευθύνης του παραγωγού δεν θα οδηγήσει σε αύξηση της προστασίας των καταναλωτών αλλά μάλλον σε νομική αβεβαιότητα. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι χρειάζονται περισσότερες πληροφορίες για το θέμα αυτό.

5.3 Πολλά από τα ενδιαφερόμενα μέρη και ορισμένα κράτη μέλη θεωρούν ότι η άμεση ευθύνη του παραγωγού μπορεί να αποτελέσει σημαντικό φόρτο για τις επιχειρήσεις αφού οι παραγωγοί θα πρέπει να δημιουργήσουν συστήματα για τη διαχείριση των καταγγελιών και να προβούν σε χρηματοοικονομική πρόβλεψη όσον αφορά την έκθεση στην ευθύνη αυτή. Δεν επικρατεί ομοφωνία, αν και άλλα κράτη μέλη και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη διαφωνούν με αυτό.

5.4 Η ύπαρξη αποκρινόντων συστημάτων άμεσης ευθύνης του παραγωγού αποτελεί δυνητικό πρόβλημα για την εσωτερική αγορά. Στο παρόν στάδιο η Επιτροπή δεν είναι σε θέση να καταλήξει σε τελικά συμπεράσματα. Δεν υπάρχουν αρκετά στοιχεία για να

προσδιοριστεί εάν η έλλειψη κανόνων σε επίπεδο ΕΕ σχετικά με την άμεση ευθύνη του παραγωγού έχει αρνητικό αντίκτυπο στην εμπιστοσύνη που επιδεικνύουν οι καταναλωτές στην εσωτερική αγορά.

5.5 Η επιχειρηματολογία που καθιστά την άμεση ευθύνη του παραγωγού υποχρεωτική σε όλα τα κράτη μέλη δεν είναι καθόλου αυτονόητη. Συγκριτικά προς την έγερση αξιώσεων εις βάρος του πωλητή, η άμεση ευθύνη του παραγωγού θα δημιουργούσε μια εκτενή αλυσίδα ευθυνών. Εξαρτάται από το εκάστοτε προϊόν ή υπηρεσία. Η διασυνοριακή αγορά προϊόντων υψηλής αξίας όπως αυτοκίνητα εμπλέκει άμεσα τον κατασκευαστή. Ωστόσο, χάρη στην ευρωπαϊκή νομοθεσία οι πωλητές ή οι αντιπρόσωποι αυτοκινήτων πρέπει να τηρούν την εγγύηση του κατασκευαστή ανεξαρτήτως της χώρας αγοράς του αυτοκινήτου. Για τις διασυνοριακές αγορές οίνων και οινοπνευματωδών ποτών, οι οποίες γίνονται ολοένα και πιο σημαντικές εντός της ενιαίας αγοράς, είναι δύσκολο να ληφθούν μέτρα επιβολής είτε εις βάρος του πωλητή είτε εις βάρος του «κατασκευαστή», εκτός εάν ο αγοραστής πραγματοποιεί συχνές επισκέψεις σε άλλο κράτος μέλος, στο οποίο γίνεται η αγορά των αγαθών. Η καθιέρωση της άμεσης ευθύνης του παραγωγού για όλα τα καταναλωτικά προϊόντα θα αυξήσει σημαντικά την προστασία και την εμπιστοσύνη των καταναλωτών προς την εσωτερική αγορά

5.6 Το θέμα της άμεσης ευθύνης του παραγωγού (DPL) απαιτεί διεξοδικότερη μελέτη συνοδευόμενη από αναλυτική εκτίμηση αντίκτυπου.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την Έκθεση της Επιτροπής — Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2006

COM(2007) 358 τελικό

(2008/C 162/05)

Στις 25 Ιουνίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την:

Έκθεση της Επιτροπής — Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2006

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 31 Ιανουαρίου 2008, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. CHIRIACO.

Κατά την 442^α σύνοδο ολομέλειάς της, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 141 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η ετήσια έκθεση του 2006 επί της πολιτικής ανταγωνισμού επισημαίνει τις αλλαγές που έχουν σημειωθεί στην εσωτερική οργάνωση του τομέα, στις μεθόδους της Επιτροπής και τεκμηριώνει τον τρόπο με τον οποίο η Επιτροπή διασφαλίζει τη συνοχή της δομής της ευρωπαϊκής οικονομικής διακυβέρνησης με στόχο την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

2. Μέσα

2.1 Αντιμονοπωλιακή πολιτική ⁽¹⁾ — Άρθρα 81 και 82 ΕΚ ⁽²⁾

2.1.1 Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα πρόστιμα έχουν καθοριστική σημασία για την αποτροπή των επιχειρήσεων από την παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού.

Έχει υιοθετηθεί νέο όριο **σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπτύξεων**. Σύμφωνα με τις νέες κατευθυντήριες γραμμές, το βασικό ποσό του προστίμου θα υπολογίζεται με βάση το ποσοστό των ετήσιων πωλήσεων του προϊόντος (έως 30 %) και θα πολλαπλασιάζεται με τον αριθμό των ετών συμμετοχής της επιχείρησης στην παράβαση (με δυνατότητα να φτάσει το 100 % σε περίπτωση επανειλημμένων παραβάσεων).

2.1.2 Για να καταστεί αποτελεσματικότερη η μέθοδος ελέγχου υιοθετήθηκε η **Πράσινη Βίβλος για τις αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων της ΕΚ** που περιλαμβάνονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης της ΕΚ. Η Πράσινη Βίβλος προκάλεσε έντονη συζήτηση στην Ευρώπη και τα επιμέρους κράτη μέλη υπέβαλαν πάνω από 150 εισηγήσεις μέσω των κυβερνήσεων, των αρχών ανταγωνισμού, των επιχειρηματικών κλάδων, των οργανώσεων καταναλωτών, των νομικών και πανεπιστημιακών κύκλων.

⁽¹⁾ Οι ακόλουθες αποφάσεις της Επιτροπής έχουν εισαχθεί ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Μέχρι σήμερα δεν έχει ληφθεί καμία οριστική απόφαση, με εξαίρεση την υπόθεση De Beers κατά την οποία η απόφαση της Επιτροπής ακυρώθηκε από το Δικαστήριο: Υπόθεση COMP/38.638 *Συνθετικό καουτσούκ*, απόφαση της Επιτροπής 29.11.2006· Υπόθεση COMP/39.234 *Προσαύξηση κράματος* (νέα υιοθέτηση) απόφαση της Επιτροπής 20.12.2006· Υπόθεση COMP/38.907 *Σωλήνες από χάλυβα* (νέα υιοθέτηση) απόφαση της Επιτροπής 8.11.2006· Υπόθεση COMP/38.121 *Σύνδεσμοι*, απόφαση της Επιτροπής 20.9.2006· Υπόθεση COMP/38.456 *Βιτουμένιο Κάτω Χωρών*, απόφαση της Επιτροπής 13.9.2006· Υπόθεση COMP/38.645 *Μετακρυλικές ενώσεις*, απόφαση της Επιτροπής 31.5.2006· Υπόθεση COMP/38.620 *Υπεροξειδίο του υδρογόνου και υπερβόρακας*, απόφαση της Επιτροπής 3.5.2006· Υπόθεση COMP/38.113 *Prokent/Tomita*· Υπόθεση COMP/38.348 *Repsol CCP*, απόφαση της Επιτροπής 12.4.2006· Υπόθεση COMP/38.381 *De Beers*, απόφαση της Επιτροπής 22.2.2006.

⁽²⁾ ΕΕ C 321 Ε της 1 29.12.2006.

Η πρωτοβουλία της Επιτροπής επιδοκιμάστηκε και από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, μετά από ευρεία συζήτηση, στη γνωμοδότησή της σχετικά με την Πράσινη Βίβλο ⁽³⁾.

2.1.3 Όσον αφορά τις δράσεις για τα **καρτέλ**, η Επιτροπή εξέδωσε **επτά τελικές αποφάσεις**, με τις οποίες επέβαλε πρόστιμα συνολικού ύψους 1846 εκατομμυρίων ευρώ σε 41 επιχειρήσεις (σε σύγκριση με 33 επιχειρήσεις και συνολικό ύψος προστίμων 683 εκατομμυρίων ευρώ το 2005).

2.2 Έλεγχος των συγκεντρώσεων ⁽⁴⁾

2.2.1 Η Επιτροπή ανέλαβε, με τη βοήθεια δημόσιας διαβούλευσης, να **βελτιώσει τις κατευθύνσεις για θέματα δικαιοδοσίας** ⁽⁵⁾, που κατά κανόνα ενδέχεται να τεθούν κατά τον έλεγχο των συγκεντρώσεων, βάσει του κανονισμού συγκεντρώσεων ⁽⁶⁾.

Η νέα ανακοίνωση, η έγκριση της οποίας προβλεπόταν αρχικώς για το 2007, θα αντικαταστήσει τις υφιστάμενες σχετικά με το θέμα αυτό ανακοινώσεις.

2.2.2 Η εφαρμογή των κανόνων συνέβαλε ώστε ο **αριθμός των συγκεντρώσεων που κοινοποιήθηκαν** στην Επιτροπή κατά το 2006 να φτάσει τις 356. Συνολικά, η Επιτροπή εξέδωσε 352 τελικές αποφάσεις, από τις οποίες 207 ελήφθησαν με απλουστευμένη διαδικασία.

2.3 Έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων

2.3.1 Η Επιτροπή απλούστευσε την έγκριση των περιφερειακών ενισχύσεων με τη θέσπιση ενός **κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορίες** ⁽⁷⁾ των ενισχύσεων για την **έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία** (ΕΑΚ) υιοθετώντας ένα νέο πλαίσιο ⁽⁸⁾ των **άμεσων ενισχύσεων για την προώθηση των επενδύσεων στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις** διευκολύνοντας την πρόσβαση των ΜΜΕ στα κεφάλαια ⁽⁹⁾ των **ενισχύσεων υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος**.

⁽³⁾ INT/306. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://eescopinions.eesc.europa.eu/EESCopinionDocument.aspx?identifier=ces\int\int306\ces1349-2006_ac.doc&language=EL.

⁽⁴⁾ Μόνο η ακόλουθη απόφαση της Επιτροπής εισήχθη ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων: Υπόθεση COMP/M.3796 *Omya/J*. M. Huber PCC.

⁽⁵⁾ Υπάρχει στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/legislation/jn_fr.pdf.

⁽⁶⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 139/2004.

⁽⁷⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1628/2006.

⁽⁸⁾ ΕΕ C 323 της 30.12.2006, σελ. 1.

⁽⁹⁾ ΕΕ C 194 της 18.8.2006, σελ. 2.

Τέλος, η Επιτροπή εξέδωσε ένα **νέο κανονισμό για τις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (de minimis)** ⁽¹⁰⁾, βάσει του οποίου δεν θεωρούνται κρατικές ενισχύσεις οι ενισχύσεις ύψους μέχρι 200.000 ευρώ ⁽¹¹⁾ που χορηγούνται σε διάστημα τριών φορολογικών ετών.

2.3.2 Κατά την εφαρμογή των κανόνων η Επιτροπή εξέτασε, το 2006, 921 υποθέσεις κρατικών ενισχύσεων, 36 % επιπλέον σε σύγκριση με το 2005. Η Επιτροπή, λαμβάνοντας 710 τελικές αποφάσεις, επέτρεψε στην ουσία να χορηγηθούν ενισχύσεις για το 91 % των υποθέσεων, εκτιμώντας, χωρίς επίσημη έρευνα, ότι είναι συμβατές με το καθεστώς του ελεύθερου ανταγωνισμού.

2.3.3 Στο πλαίσιο αυτό η Επιτροπή, ενώ θεώρησε χρήσιμες για το κοινό ευρωπαϊκό συμφέρον τις **ενισχύσεις επαγγελματικής εκπαίδευσης**, έκρινε αυστηρά τις **ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης** για τις επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες, θεωρώντας ότι είναι νόμιμες μόνον υπό αυστηρούς όρους ⁽¹²⁾.

3. Εξελίξεις ανά τομέα

3.1 Ενέργεια

3.1.1 Στην **τελική έκθεση για την ενέργεια**, που υιοθέτησε η Επιτροπή στις 10 Ιανουαρίου 2007 ⁽¹³⁾, παρουσιάζεται μία Ευρώπη όπου οι τιμές χονδρικής πώλησης φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας αυξάνονται συνεχώς, ενώ περιορίζεται η επιλογή των καταναλωτών λόγω των φραγμών εισόδου ενεργειακών προϊόντων.

3.1.2 Η Επιτροπή προέβη σε διεξαγωγή ορισμένων **ερευνών αντιμονοπωλιακών κανόνων** σχετικά με τη συσσώρευση δικτυακής και αποθηκευτικής ικανότητας, τις μακροπρόθεσμες κρατήσεις δυναμικού, την κατανομή των αγορών και τις μακροπρόθεσμες συμβάσεις μεταξύ χονδρεμπόρων/λιανοπωλητών και τελικών πελατών.

3.1.3 Η Επιτροπή έχει αναλάβει πολλές δράσεις και έχει λάβει τις σχετικές αποφάσεις για τις **συγκεντρώσεις** στον τομέα της ενέργειας. Οι πιο σημαντικές υποθέσεις υπήρξαν η **DONG/Elsam/Energi E2** ⁽¹⁴⁾ και η **Gaz de France/Suez** ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1998/2006.

⁽¹¹⁾ Το ποσό διπλασιάστηκε σε σχέση με τον προηγούμενο κανονισμό (βλ. κανονισμό ΕΚ αριθ. 69/2001, ΕΕ L 10 της 13.1.2001, σελ. 30)

⁽¹²⁾ Βλ. περίπτωση της τράπεζας Northern Rock (IP/07/1859). Η Επιτροπή θεώρησε ότι η διάθεση ρευστών, συνοδευόμενη από τις κατάλληλες τραπεζικές εγγυήσεις και τόκους, στην οποία προέβη η Τράπεζα της Αγγλίας στις 14 Σεπτεμβρίου 2007, δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση. Αντιθέτως, οι εγγυήσεις που παρείχε το υπουργείο οικονομικών στις καταθέσεις στις 17 Σεπτεμβρίου, καθώς και τα μέτρα που ελήφθησαν στις 9 Οκτωβρίου, που επέτρεψαν στην Northern Rock να διαθέτει επιπλέον ρευστά και εγγυήσεις με κάλυψη του δημοσίου, αποτελούν κρατική ενίσχυση. Τα μέτρα αυτά μπορούν να εγκριθούν ως ενίσχυση διάσωσης και αναδιάρθρωσης κατ'εφαρμογή των κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης των επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές, οι ενισχύσεις αυτές μπορούν να χορηγηθούν με τη μορφή δανείων ή εγγυήσεων με χρονική διάρκεια που δεν υπερβαίνει τους έξι μήνες παρά το γεγονός ότι για τον τραπεζικό τομέα, υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις που υποκείνται σε κανόνες σύνθεσης, που έχουν εφαρμοστεί στην περίπτωση ρευστών. Με βάση τις ίδιες κατευθυντήριες γραμμές οι βρετανικές αρχές δεσμεύτηκαν να υποβάλουν στην Επιτροπή, μέχρι τις 17 Μαρτίου 2008, σχέδιο αναδιάρθρωσης για την Northern Rock που υπερβαίνει την απλή διάσωση βραχυπρόθεσμα. Το κατά πόσον το σχέδιο αυτό αποτελεί κρατική ενίσχυση, θα αποφασιστεί σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά του και τους σχετικούς κανόνες που διέπουν τις ενισχύσεις αναδιάρθρωσης.

⁽¹³⁾ COM(2006) 851 τελικό.

⁽¹⁴⁾ Απόφαση της Επιτροπής για την υπόθεση COMP/M.3868 DONG/Elsam/Energi E2 της 14.3.2006.

⁽¹⁵⁾ Απόφαση της Επιτροπής για την υπόθεση COMP/M.4180 Gaz de France/Suez del 14.11.2006.

3.1.4 Ο **έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων** έδειξε ότι η συμφωνία μεταξύ των δημόσιων φορέων εκμετάλλευσης δικτύων και των παραγωγών στην Ουγγαρία και την Πολωνία, απέκλειε σημαντικά τμήματα των αγορών χονδρικής και, στην Ιταλία, ότι τα ρυθμιζόμενα τιμολόγια ορισμένων βιομηχανικών επιχειρήσεων αλλοίωσαν τον ανταγωνισμό. Σημαντική είναι επίσης η απόφαση σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η οποία εξασφαλίζει ότι η δημόσια χρηματοδότηση πρέπει να περιορίζεται στην κάλυψη εξαιρετικών περιπτώσεων χωρίς να ευνοεί επιχειρήσεις ή δράσεις εκτός προδιαγραφών.

3.2 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες

3.2.1 Το 2005 η Επιτροπή αποφάσισε να αρχίσει **έρευνα στον κλάδο των τραπεζικών υπηρεσιών λιανικής** ⁽¹⁶⁾, ιδίως σε σχέση με τον διασυννοριακό ανταγωνισμό. Η τελική έκθεση, στην οποία εντοπίζονται οι φραγμοί εισόδου, ο κατακερματισμός της αγοράς και ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης μεταξύ εκδοτών και αποδεκτών των καρτών πληρωμής, δημοσιεύτηκε στις 31 Ιανουαρίου 2007.

3.2.2 Η Επιτροπή δημοσίευσε στις 24 Ιανουαρίου 2007 ενδιάμεση έκθεση για την ευρεία **έρευνα στον κλάδο της ασφάλισης επιχειρήσεων**.

3.2.3 Εξάλλου η Επιτροπή ενέκρινε μεγάλο αριθμό **συγκεντρώσεων** στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως στην υπόθεση **Talanx Aktiengesellschaft** ⁽¹⁷⁾.

3.2.4 Ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων εξασφάλισε ισότιμους όρους ανταγωνισμού στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, ιδιαίτερα για τους νεοεισερχόμενους και τις ξένες τράπεζες, ακυρώνοντας ακόμη και το αφανές λουξεμβουργιανό καθεστώς των φορολογικών ενισχύσεων στις εταιρείες χαρτοφυλακίου (*holding*).

3.3 Ηλεκτρονικές επικοινωνίες

3.3.1 Δεδομένου ότι οι περισσότεροι φορείς παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ασκούν τις δραστηριότητές τους εντός του ρυθμιστικού πλαισίου της ΕΕ για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, η Επιτροπή εξέδωσε σύσταση για **18 ειδικές αγορές προϊόντων και υπηρεσιών τόσο σε επίπεδο χονδρικής όσο και λιανικής, οι οποίες κατά τη γνώμη της Επιτροπής, πρέπει να διέπονται από κανονιστικές ρυθμίσεις ex ante που θεσπίζουν οι εθνικές αρχές** ⁽¹⁸⁾. **Οι αγορές ευρυζωνικής πρόσβασης** αποτελούν ενδιαφέρον παράδειγμα εφαρμογής ex ante κανονιστικών ρυθμίσεων σε επιμέρους κλάδο και ex post της νομοθεσίας ανταγωνισμού.

3.4 Τεχνολογίες της πληροφορίας

3.4.1 Στον τομέα των τεχνολογιών της πληροφορίας, η Επιτροπή εξακολούθησε να μεριμνά ώστε να μην σημειωθεί στρέβλωση του ανταγωνισμού σε μια αγορά που χαρακτηρίζεται από ψηφιακή σύγκλιση και αυξανόμενη διαλειτουργικότητα.

⁽¹⁶⁾ Απόφαση της Επιτροπής της 13.6.2005 (ΕΕ C 144 της 14.6.2005, σελ. 13).

⁽¹⁷⁾ Απόφαση της Επιτροπής για την υπόθεση COMP/M.4055 Talanx/Gerling της 5.4.2006.

⁽¹⁸⁾ Σύσταση της Επιτροπής, του Φεβρουαρίου 2003 για τις αγορές σχετικών προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών όπου μπορούν να θεσπισθούν κανονιστικές ρυθμίσεις ex ante σύμφωνα με την οδηγία 2002/21/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Μαρτίου 2002 σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (ΕΕ L 114 της 08/05/2003, σελ. 45). Η Επιτροπή υιοθέτησε νέα σύσταση στις 17 Δεκεμβρίου 2007 (ΕΕ L 334 της 28/12/2007, σελ. 65) στη οποία γίνεται αναφορά μόνο σε 8 αγορές.

Εν προκειμένω ιδιαίτερα ενδεικτικό είναι το παράδειγμα της **Microsoft**, στην οποία υπεβλήθησαν κυρώσεις διότι δεν διέθεσε εγκαίρως τις πληροφορίες που της ζήτησε η Επιτροπή. Η προσφυγή που υπέβαλε η Microsoft κατά της απόφασης της Επιτροπής⁽¹⁹⁾ απορρίφθηκε από το πρωτοδικείο με απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2007⁽²⁰⁾.

3.4.2 Στα πλαίσια του ελέγχου των **συγκεντρώσεων** η Επιτροπή ενέκρινε τη σχεδιαζόμενη συγκέντρωση μεταξύ της **Nokia** και της επιχείρησης εξοπλισμού δικτύων **Siemens AG** και, παράλληλα, τη συγχώνευση της **Alcatel** και της **Lucent Technologies** εφόσον, κατά την άποψή της, ο τομέας της παροχής εξοπλισμού οπτικής δικτύωσης και οι λύσεις ευρυζωνικής πρόσβασης δεν υπέστησαν μείωση του ανταγωνισμού.

3.5 Μέσα μαζικής ενημέρωσης

3.5.1 Ο στόχος της πολιτικής ανταγωνισμού στον τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης είναι να εξασφαλίζονται ισότιμοι όροι ανταγωνισμού είτε μεταξύ των διαφόρων εμπορικών επιχειρήσεων είτε μεταξύ εμπορικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο.

3.5.2 Στον τομέα της **ψηφιακής μετάδοσης**, η Επιτροπή κίνησε διαδικασία για παράβαση κατά της Ιταλίας προκειμένου να διερευνηθεί κατά πόσον η ιταλική νομοθεσία που διέπει την ψηφιακή μετάδοση επιβάλλει περιορισμούς στους ραδιοηλεκτρονικούς φορείς και παρέχει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στους υπάρχοντες φορείς που λειτουργούν με το αναλογικό σύστημα, κατά σαφή παράβαση της οδηγίας για τον ανταγωνισμό.

3.5.3 Η Επιτροπή, εξάλλου, έχει επανειλημμένα παρέμβει για την αποκατάσταση της αποτελεσματικής άσκησης ανταγωνισμού όσον αφορά το **περιεχόμενο υψηλής ζήτησης**, τις κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνται σε **κινηματογραφικές ταινίες και άλλα οπτικοακουστικά έργα** και τη **διαχείριση των δικαιωμάτων**.

3.6 Μεταφορές

3.6.1 Τα μεγαλύτερα προβλήματα αφορούν την προστασία των εθνικών αγορών στον τομέα των οδικών μεταφορών, το χαμηλό επίπεδο διαλειτουργικότητας στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών, καθώς και την έλλειψη πρόσβασης σε λιμενικές υπηρεσίες.

3.6.2 Όσον αφορά τις **οδικές μεταφορές**, η Επιτροπή συνέχισε την πολιτική έγκρισης των κρατικών ενισχύσεων που ευνοούν τη χρήση τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον, καθώς και την τήρηση των υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας.

3.6.3 Σημαντική ήταν η απόφαση της Επιτροπής, στον τομέα των **σιδηροδρομικών μεταφορών**, σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις στις σιδηροδρομικές υποδομές, που θεωρούνται ότι εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των δημόσιων διοικήσεων και ότι δεν αποτελούν κρατική ενίσχυση⁽²¹⁾.

3.6.4 Στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών, η Επιτροπή δεσμεύτηκε να εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή της νομοθεσίας ανταγωνισμού ώστε να διευκολυνθεί η μετάβαση σε πλήρως ανταγωνιστικό καθεστώς. Σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις η Επιτροπή επέμεινε στην κατάργηση κάθε ρήτρας εθνικότητας στα καθεστώτα απαλλαγής των πλοιοκτητών από την καταβολή κοινωνικών εισφορών για τους ναυτικούς τους.

3.6.5 Τέλος, όσον αφορά τις **αεροπορικές μεταφορές**, με τον κανονισμό (ΕΚ) 1459/2006, καταργείται από την 1η Ιανουαρίου

2007 η απαλλαγή από την απαγόρευση του άρθρου 81 παράγραφος 1 της Συνθήκης ΕΚ, για τους ναύλους μεταφορές επιβατών της IATA όσον αφορά τα δρομολόγια εντός της ΕΕ καθώς και η απαλλαγή για τον διαθέσιμο χρόνο χρήσης και τον προγραμματισμό των δρομολογίων.

3.7 Ταχυδρομικές υπηρεσίες

3.7.1 Η έντονη εξέλιξη της αγοράς των ταχυδρομικών υπηρεσιών ώθησε την Επιτροπή, αφενός, να μειώσει τις υπηρεσίες για τις οποίες χορηγούνται μονοπωλιακά δικαιώματα στους φορείς παροχής καθολικής υπηρεσίας και, αφετέρου, να διατηρήσει τον ανταγωνισμό στους απελευθερωμένους τομείς, για να αποφευχθεί η *de facto* εκ νέου μονοπόλησή τους.

3.7.2 Σημαντική είναι η απόφαση της Επιτροπής να θεωρήσει συμβατή με τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων την αντιστάθμιση που παρέχεται για τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος μόνον εφόσον το ύψος της δεν υπερβαίνει το κόστος της υποχρέωσης δημόσιας υπηρεσίας, υπό τον όρο ότι πληρούνται και οι υπόλοιπες υποχρεώσεις.

Στη συνέχεια η Επιτροπή εξέτασε εάν οι φορείς ταχυδρομικών υπηρεσιών διαθέτουν και άλλα πλεονεκτήματα, όπως στην περίπτωση της Γαλλίας⁽²²⁾, στην οποία η Επιτροπή συνέστησε να καταργήσει την απεριόριστη κρατική εγγύηση που παρέχει στα γαλλικά ταχυδρομεία, υπό την ιδιότητά τους ως δημόσιου οργανισμού, πριν από το τέλος του 2008.

4. Τα ευρωπαϊκά δίκτυα ανταγωνισμού και τα εθνικά δικαστήρια

4.1 Το 2006 υπήρξε σημαντικό έτος, διότι παγιώθηκε η βελτίωση του συστήματος που θεσπίστηκε με τον κανονισμό 1/2003 και σημειώθηκε περαιτέρω ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των μελών του ΕΔΑ, δηλ. των εθνικών αρχών ανταγωνισμού, της Επιτροπής και των εθνικών δικαστηρίων.

4.2 Η συνεργασία μεταξύ των μελών του ΕΔΑ (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού) βασίζεται σε δύο υποχρεώσεις των ΕΑΑ (Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού): να ενημερώνουν την Επιτροπή για την κίνηση νέων διαδικασιών, καθώς και πριν από την έκδοση της τελικής απόφασης. Η Επιτροπή ενημερώθηκε από τις εθνικές αρχές για την έναρξη περίπου 150 νέων ερευνών και εξέδωσε γνώμες και παρείχε συμβουλές προς τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού για 125 από αυτές.

4.3 Η στενή συνεργασία στο εσωτερικό του ΕΔΑ οδήγησε, μεταξύ άλλων, σε συνάντηση του γενικού διευθυντή της ΓΔ Ανταγωνισμού με τις αρμόδιες εθνικές αρχές, κατά την οποία εγκρίθηκε το πρότυπο πρόγραμμα επείκειας του ΕΔΑ. Η Επιτροπή και οι εθνικές αρχές πραγματοποίησαν συναντήσεις στις οποίες συζητήθηκαν γενικά θέματα αντιμονοπωλιακής πολιτικής, για έρευνες σε κλάδους ή ειδικούς τομείς.

4.4 Εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού από τα εθνικά δικαστήρια στην ΕΕ

4.4.1 Το άρθρο 15 παράγραφος 1 του κανονισμού 1/2003 επιτρέπει στα εθνικά δικαστήρια να ζητούν από την Επιτροπή πληροφορίες που διαθέτει ή τη γνώμη της. Εξάλλου το ίδιο άρθρο επιβάλλει στα κράτη μέλη να διαβιβάζουν στην Επιτροπή αντίγραφο κάθε γραπτής απόφασης που εκδίδουν τα εθνικά δικαστήρια.

⁽¹⁹⁾ Το κείμενο της απόφασης βρίσκεται στην ακόλουθη δικτυακή διεύθυνση: http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/cases/decisions/37792/art24_2_decision.pdf.

⁽²⁰⁾ Υπόθεση T-201/04 (ΕΕ C 269 της 10.11.2007, σελ. 45)

⁽²¹⁾ Υπόθεση N 478/2004 της 7.6.2006 (ΕΕ C 209 της 31.8.2006).

⁽²²⁾ Υπόθεση E 15/2005, *Recommandation proposant l'adoption de mesures utiles concernant la garantie illimitée de l'Etat en faveur de La Poste* (δεν έχει ακόμη δημοσιευτεί).

4.4.2 Η συνεχής επιμόρφωση και εκπαίδευση των εθνικών δικαστών είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη των γνώσεων σε ό,τι αφορά την κοινοτική νομοθεσία περί ανταγωνισμού. Εν προκειμένω, η Επιτροπή κάθε χρόνο συγχρηματοδοτεί επιμορφωτικά προγράμματα σε όλα τα κράτη μέλη.

5. Διεθνείς δραστηριότητες

5.1 Ενόψει της ένταξης της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας στην ΕΕ, η Επιτροπή συνέβαλε στη διάδοση της εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού στις χώρες αυτές, όπως κάνει και τώρα με την Κροατία και την Τουρκία.

5.2 Έχει ενισχυθεί ο **διμερής διάλογος** μεταξύ Επιτροπής και πολλών εθνικών αρχών αρμόδιων σε θέματα ανταγωνισμού, καθώς και οι επαφές με τις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Ιαπωνία. Η ΓΔ Ανταγωνισμού βοήθησε εξάλλου την Κίνα και την Ρωσία στην επεξεργασία του εθνικού τους δικαίου για τον ανταγωνισμό.

5.3 Τέλος, στο πλαίσιο της **πολυμερούς συνεργασίας**, η ΓΔ Ανταγωνισμού διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στο Διεθνές Δίκτυο Ανταγωνισμού, και είναι μέλος της Επιτροπής Ανταγωνισμού του ΟΟΣΑ.

6. Διοργανική συνεργασία

6.1 Κάθε χρόνο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δημοσιεύει έκθεση πρωτοβουλίας σχετικά με την ετήσια έκθεση της Επιτροπής επί της πολιτικής ανταγωνισμού. Ο Επίτροπος που είναι αρμόδιος για την πολιτική ανταγωνισμού προβαίνει σε τακτικές ανταλλαγές απόψεων με το Συμβούλιο και τις αρμόδιες επιτροπές του Κοινοβουλίου.

6.2 Υπογραμμίζεται, τέλος, ότι η Επιτροπή ενημερώνει την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με τις σημαντικότερες πρωτοβουλίες της και συμμετέχει, ιδίως, στη διαδικασία έγκρισης της γνωμοδότησης που καταρτίζει κάθε χρόνο η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την ετήσια έκθεση της Επιτροπής επί της πολιτικής ανταγωνισμού.

7. Συμπεράσματα και παρατηρήσεις

7.1 *Σχέση μεταξύ της πολιτικής ανταγωνισμού και της οικονομικής πολιτικής ανάπτυξης*

Η πολιτική ανταγωνισμού, εντάσσοντας στη λογική και στη δυναμική της αγοράς το σύνολο των οικονομικών τομέων, συνέβαλε ουσιαστικά στη δημιουργία της συνεκτικής ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, με λιγότερους κανόνες και λιγότερη νομοθεσία.

7.1.1 Η πολιτική ανταγωνισμού διαδραματίζει ολοένα και σημαντικότερο ρόλο στην ευρωπαϊκή οικονομική πολιτική. Στο παρελθόν, τόσο η Επιτροπή⁽²³⁾, όσο και η ΕΟΚΕ⁽²⁴⁾ έχουν συζητήσει την ανάγκη εφαρμογής νέων μέσων οικονομικής πολιτικής με σκοπό τη σύγκλιση της πολιτικής ανταγωνισμού και της βιομηχανικής πολιτικής για την επίτευξη μεγαλύτερης οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, την προστασία της απασχόλησης, δια μέσου συστημάτων ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων και των μορφών μετεγκατάστασης, την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και την προώθηση μεγάλων και δεσμευτικών προγραμμάτων έρευνας και ανάπτυξης.

Σήμερα, η πολιτική ανταγωνισμού συνδέεται άμεσα με τις άλλες πολιτικές, όπως είναι η εσωτερική αγορά και η πολιτική για τους καταναλωτές, με στόχο τη δημιουργία αγορών που να λειτουργούν

καλύτερα προς όφελος των καταναλωτών και της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας.

7.1.2 Με βάση τα στοιχεία ενημέρωσης για τα 7 μεγαλύτερα κράτη μέλη της ΕΕ, η Επιτροπή προέβλεπε για το 2007 οικονομική ανάπτυξη της τάξεως του 2,8 % στην ΕΕ και 2,5 % στη ζώνη του ευρώ⁽²⁵⁾. Παρόλον ότι οι προβλέψεις αυτές αναθεωρήθηκαν προς τα κάτω από το ΔΝΤ με διόρθωση το ποσοστού ανάπτυξης της ευρωζώνης από 2,1 % σε 1,6 %, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ευρωπαϊκή μεγέθυνση θα πρέπει να συνεχιστεί, υποστηριζόμενη από γερές βάσεις και από ένα ευνοϊκό παγκόσμιο περιβάλλον.

7.1.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να επιτύχει η ΕΕ ισορροπημένη οικονομική μεγέθυνση και σταθερότητα των τιμών, κοινωνική οικονομία της αγοράς έντονα ανταγωνιστική που να στοχεύει στην κατάρτιση, στην πλήρη απασχόληση και στην κοινωνική πρόοδο, καθώς και υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος.

7.1.4 Σε μια αγορά όπου θα επικρατήσουν οι πολιτικές ανταγωνισμού, οι οικονομικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί δείκτες αποτελούν παράγοντες καθοριστικής σημασίας για τον υπολογισμό της ανταγωνιστικότητας όχι μόνο όσον αφορά τους τελικούς καταναλωτές αλλά κυρίως τις επιχειρήσεις.

7.1.5 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και υπηρεσιών πρέπει να διατηρηθεί με ένα σύστημα σαφών κανόνων που να στηρίζονται στην ορθή εφαρμογή των πολιτικών ανταγωνισμού σε στενό συντονισμό με τις εμπορικές πολιτικές.

Η ΕΕ είναι σήμερα η πλέον ανοικτή αγορά του κόσμου στα ξένα προϊόντα· η άρση των πιο στοιχειωδών ευρωπαϊκών φραγμών κατά του ντάμπινγκ και των επιδοτήσεων θα πλήξει αδιακρίτως όλους τους ευρωπαίους παραγωγούς στην ΕΕ που παράγουν σεβόμενοι τους κανόνες ανταγωνισμού, το νόμιμο εμπόριο και τους κανόνες της ΕΕ και οι οποίοι δεν επωφελούνται των κρατικών ενισχύσεων.

Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, αφενός, να καταγγείλει στον ΠΟΕ με τη μεγαλύτερη δυνατή προσοχή όλες τις περιπτώσεις αθέμιτου ανταγωνισμού και, αφετέρου, να δεσμευτεί ότι στις διμερείς εμπορικές συμφωνίες θα εισαγάγει μία ρήτρα η οποία να επιβάλλει στους εμπορικούς εταίρους τον σεβασμό των κανόνων ανταγωνισμού, συμπεριλαμβανομένου του πραγματικού ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων.

7.2 Έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων

7.2.1 Η ΕΟΚΕ, κατά την αξιολόγηση της στρατηγικής της Επιτροπής όσον αφορά τον εκσυγχρονισμό του σχεδίου δράσης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων που βασίζεται στις στοχοθετημένες κρατικές ενισχύσεις, στην οικονομική ανάλυση, στις αποτελεσματικές διαδικασίες, στην κοινή ευθύνη Επιτροπής και κρατών μελών, θεωρεί ορθή την αξιολόγηση της Επιτροπής βάσει της οποίας οι κρατικές ενισχύσεις για τη μεταφορά τεχνολογίας, οι καινοτόμες δράσεις, το πολυτομεακό πλαίσιο μεγάλων επενδυτικών σχεδίων θεωρούνται κατά τρόπο ευνοϊκό και διαφορετικό από τις άλλες ενισχύσεις.

7.2.2 Η Επιτροπή, κατά την εξέταση των κρατικών ενισχύσεων θα πρέπει να αιτιολογεί την ειδική φορολογική μεταχείριση ορισμένων κρατών μελών για τις επιχειρήσεις αλληλασφάλισης όπως είναι οι συνεταιρισμοί και οι επιχειρήσεις με μεγάλο κοινωνικό αντίκτυπο.

⁽²³⁾ Υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών: Μια βιομηχανική πολιτική για τη διευρυμένη Ευρώπη, COM(2004) 274 τελικό

⁽²⁴⁾ Γνωμοδότηση CCMI/017.

⁽²⁵⁾ Βλ. IP/07/1295 Περισσότερες πληροφορίες διατίθενται στην ιστοσελίδα: (http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2007/interim_forecast_1107_en.pdf)

7.3 Τράπεζες και χρηματοπιστωτική αγορά

7.3.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις παρεμβάσεις της Επιτροπής για τον έλεγχο των διασταυρούμενων συμμετοχών και τη διαχείριση των χρηματοπιστωτικών προϊόντων. Σε ορισμένες περιπτώσεις συνέβη τα πιστωτικά ιδρύματα να είναι κύριοι μέτοχοι (συμφωνίες μετόχων) βιομηχανικών επιχειρήσεων με αποτέλεσμα τα δάνεια που χορηγούνται από τις τράπεζες να καταλήγουν να χρησιμοποιούνται για την χρηματοδότηση αγοράς ποσοστών κεφαλαίου των ίδιων των τραπεζών.

7.4 Ενέργεια

7.4.1 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι ενέργεια δεν σημαίνει μόνο αγορά αλλά και ανάπτυξη, απασχόληση και περιβάλλον. Σήμερα η ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσει νέους παγκόσμιους ανταγωνιστές⁽²⁶⁾ και πολλές φορές οι νέες δομές της αγοράς οφείλουν να λάβουν υπόψη τον συσχετισμό δυνάμεων.

7.4.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι για την αντιμετώπιση του ζητήματος που θέτει ο διαχωρισμός της παραγωγής από τη διανομή (unbundling) στον τομέα του φυσικού αερίου, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά του τομέα⁽²⁷⁾.

7.5 Πλουραλισμός της ενημέρωσης και δίκαιο του ανταγωνισμού

7.5.1 Η ΕΟΚΕ προτείνει, στον τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης, τη διάκριση της νομοθεσίας που υπερασπίζεται τον πλουραλισμό της ενημέρωσης από τη γενική αντιμονοπωλιακή νομοθεσία, υπογραμμίζοντας ότι η εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού είναι απαραίτητη προϋπόθεση, αλλά όχι και επαρκής, για να εξασφαλιστεί ο πλουραλισμός.

7.5.2 Εάν δεν ληφθεί υπόψη αυτή η ιδιαιτερότητα υπάρχει ο κίνδυνος μείωσης της αποτελεσματικότητας των κανόνων ανταγωνισμού και αποδυνάμωσης της αρχής του πλουραλισμού.

7.6 Τηλεπικοινωνίες

7.6.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο λειτουργικός διαχωρισμός των δικτύων των τηλεπικοινωνιών και η δημιουργία μιας ευρωπαϊκής υπηρεσίας στον τομέα αυτό πρέπει να αξιολογηθούν καταλλήλως σε σχέση με τους άλλους τομείς εφόσον οι επενδύσεις σε αυτόν τον καθοριστικής σημασίας τομέα για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα, δεδομένης κυρίως της ταχύτητας της τεχνολογικής εξέλιξης, είναι θεμελιώδεις για την ανταγωνιστική ανάπτυξη του τομέα.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽²⁶⁾ Η περίληψη των γνωμοδοτήσεων που υιοθετήθηκαν κατά την προαναφερθείσα σύνοδο ολομέλειας υπάρχει στην διεύθυνση: http://www.eesc.europa.eu/activities/press/summaries_plenaries/2007/grf_ces83-2007_d_it.pdf

⁽²⁶⁾ Ιδιαίτερα τους ομίλους Gazprom και Sonatrach

⁽²⁷⁾ Neelie Kroes, «Ανταγωνιστικότερες αγορές ενέργειας: με βάση τα συμπεράσματα της τομεακής έρευνας χάραξη της ορθής πολιτικής λύσης» («More competitive energy markets: building on the findings of the sector inquiry to shape the right policy solution»), Βρυξέλλες, 19 Σεπτεμβρίου 2007.

⁽²⁹⁾ Το κείμενο της συνθήκης της Λισσαβώνας, που υιοθετήθηκε στις Βρυξέλλες στις 3 Δεκεμβρίου 200 από την συνδιάσκεψη των εκπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών ανευρίσκεται στην δικτυακή διεύθυνση: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/cg00014.it07.pdf>

7.7 Εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού και ενίσχυση των εθνικών δικαστηρίων της ΕΕ

7.7.1 Προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων είναι απαραίτητο να υπάρχει συνεχής επιμόρφωση και σταθερή ενημέρωση των εθνικών δικαστών και όλων των νομικών φορέων για το δίκαιο ανταγωνισμού.

Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ κάνει έκκληση στην Επιτροπή να υιοθετήσει όσο το δυνατό νωρίτερα, κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 82 της Συνθήκης ΕΚ, ιδιαίτερα όσον αφορά τις πρακτικές αποκλεισμού.

7.7.2 Η ΕΟΚΕ αν και επικροτεί τη συγχρηματοδότηση των σχεδίων που εκπόνησε η Επιτροπή, θεωρεί ότι, πέρα από τα 15 προγράμματα επιμόρφωσης που εγκρίθηκαν το 2006 για τα 25 κράτη μέλη, μπορεί και πρέπει να κάνει περισσότερα για να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της πολιτικής ανταγωνισμού και στα προβλήματα που δημιουργούνται στις σχέσεις Επιτροπής, επιχειρήσεων, ενώσεων και καταναλωτών.

7.7.3 Ειδικότερα, η σχέση ΕΟΚΕ και Ευρωπαϊκής Επιτροπής ενισχύθηκε πρόσφατα μετά την υπογραφή, κατά τη σύνοδο ολομέλειας της ΕΟΚΕ της 30^{ης} και 31^{ης} Μαΐου 2007⁽²⁸⁾, της προσθήκης στο πρωτόκολλο συνεργασίας του Νοεμβρίου 2005. Η συμφωνία θέτει την ΕΟΚΕ στο επίκεντρο της φάσης επικοινωνίας χάρη στην προνομίωχο θέση που κατέχει η ΕΟΚΕ για την προώθηση του διαλόγου με τους πολίτες.

7.7.4 Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να αναπτύξουν μια πολιτική διοργανικής συνεργασίας που να καθιστά συμβατή την ευρωπαϊκή νομοθεσία με το εθνικό δίκαιο των επιμέρους κρατών μελών.

Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη διαδικασία έγκρισης μιας νέας συνθήκης (όπως η Συνθήκη της Λισσαβώνας) που να απλοποιεί το ρυθμιστικό πλαίσιο αναφοράς και να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της Ένωσης των 27 κρατών μελών, να επιτρέπει δε στην ΕΕ να βρίσκει συμφωνίες για νέες πολιτικές και να λαμβάνει τις αποφάσεις που απαιτούνται για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων που εμφανίζονται.

7.7.5 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει, τέλος, ότι οι πολιτικές για τον ανταγωνισμό δεν πρέπει να ταυτίζονται με συγκεκριμένους στόχους αλλά πρέπει να εξακολουθήσουν να αποτελούν εξολοκλήρου «δραστηριότητες» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁽²⁹⁾.

Για να συμβάλει στη διαφάνεια των εργασιών, η ΕΟΚΕ διοργάνωσε διάσκεψη στην έδρα της με θέμα: «Διακυβερνητική Διάσκεψη 2007: η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών εκφράζει τις απόψεις της για το μέλλον της Ευρώπης», που πραγματοποιήθηκε στις 27-28 Σεπτεμβρίου 2007 και σημείωσε μεγάλη επιτυχία από πλευράς συμμετοχής.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την έγκριση τύπου των διατάξεων φωτισμού και φωτεινής σηματοδότησεως των γεωργικών δασικών ελκυστήρων με τροχούς» (Κωδικοποιημένη έκδοση)

COM(2007) 840 τελικό — 2007/0284 (COD)

(2008/C 162/06)

Στις 25 Ιανουαρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο, απεφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την έγκριση τύπου των διατάξεων φωτισμού και φωτεινής σηματοδότησεως των γεωργικών δασικών ελκυστήρων με τροχούς» (Κωδικοποιημένη έκδοση)

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 442^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13ης και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2008), απεφάσισε, με 147 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 7 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των ονομασιών των υφανσίμων» (Αναδιατύπωση)

COM(2007) 870 τελικό — 2008/0005 (COD)

(2008/C 162/07)

Στις 8 Φεβρουαρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο, απεφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των ονομασιών των υφανσίμων» (Αναδιατύπωση)

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 442^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2008), απεφάσισε, με 128 ψήφους υπέρ, και 2 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που έχουν παράνομα απομακρυνθεί από το έδαφος κράτους μέλους» (Κωδικοποιημένη έκδοση)

COM(2007) 873 τελικό — 2007/0299 (COD)

(2008/C 162/08)

Στις 8 Φεβρουαρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο, απεφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που έχουν παράνομα απομακρυνθεί από το έδαφος κράτους μέλους» (Κωδικοποιημένη έκδοση)

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 442^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2008), απεφάσισε, με 141 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 1 αποχή, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ουσίες που μπορούν να προστεθούν στα φάρμακα για το χρωματισμό» (Αναδιατύπωση)

COM(2008) 1 τελικό — 2008/0001 (COD)

(2008/C 162/09)

Στις 31 Ιανουαρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο, απεφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ουσίες που μπορούν να προστεθούν στα φάρμακα για το χρωματισμό» (Αναδιατύπωση)

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 442^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2008), απεφάσισε, με 122 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 4 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μια ανεξάρτητη αξιολόγηση των υπηρεσιών κοινής ωφελείας»

(2008/C 162/10)

Στις 16 Φεβρουαρίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα

«Μια ανεξάρτητη αξιολόγηση των υπηρεσιών κοινής ωφελείας».

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 23 Ιανουαρίου 2008 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. HENCKS.

Κατά την 442^α σύνοδο ολομέλειας, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 14ης Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 162 ψήφους υπέρ, 24 ψήφους κατά και 11 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η μεταρρύθμιση των Συνθηκών, που αποφασίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2007, επιφέρει νέα πρόοδο, μεταξύ των άλλων, και όσον αφορά τις υπηρεσίες κοινής ωφελείας (ΥΚΩ), με την εισαγωγή στις διατάξεις για τη λειτουργία της Ένωσης (άρθρο 14) μιας ρήτρας γενικής εφαρμογής για τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος (ΥΓΟΣ), η οποία θα πρέπει να εφαρμόζεται σε όλες τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών για την εσωτερική αγορά και τον ανταγωνισμό, και με την προσάρτηση στις δύο Συνθήκες ενός πρωτοκόλλου που αφορά το σύνολο των υπηρεσιών γενικού συμφέροντος, συμπεριλαμβανομένων και των υπηρεσιών γενικού συμφέροντος μη οικονομικού χαρακτήρα.

1.2 Οι ΥΚΩ, ΥΓΟΣ και οι υπηρεσίες γενικού συμφέροντος μη οικονομικού χαρακτήρα συμβάλλουν στην ευημερία του συνόλου των πολιτών και στην πραγματική άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους. Οι εν λόγω υπηρεσίες, οι παρεχόμενες προς όφελος του γενικού συμφέροντος, υπάγονται σε πολιτικές επιλογές και, ως εκ τούτου, εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των νομοθετών.

1.3 Εξ αυτού απορρέει όχι μόνο η ενισχυμένη υποχρέωση της ΕΕ και των κρατών μελών να μεριμνούν για την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, η οποία επιβάλλει, μεταξύ άλλων, την ανάπτυξη μιας προοδευτικής δυναμικής για την αξιολόγηση των επιδόσεων αυτών των υπηρεσιών, αλλά και η ανάγκη για τα όργανα λήψης αποφάσεων να ορίζουν επακριβώς τις έννοιες, τους στόχους και τις αποστολές που αποδίδουν σε αυτές τις τρεις κατηγορίες υπηρεσιών. Εφόσον αυτό δεν ισχύει, οι αξιολογήσεις των επιδόσεων δεν θα είναι σε θέση να προσφέρουν στους πολίτες την νομική ασφάλεια που δικαιούνται να αναμένουν από τα εθνικά και ευρωπαϊκά θεσμικά όργανά τους.

1.4 Σκοπός της εν λόγω αξιολόγησης είναι να συντελέσει στην αύξηση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, στην προσαρμογή τους στις εξελισσόμενες ανάγκες των πολιτών και των επιχειρήσεων και στην παροχή στις δημόσιες αρχές των στοιχείων που χρειάζονται για να κάνουν τις καλύτερες επιλογές· μπορεί επίσης να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στην επίτευξη αρμονικής ισορροπίας μεταξύ της αγοράς και του κοινού συμφέροντος, όπως και μεταξύ των οικονομικών, των κοινωνικών και των περιβαλλοντικών στόχων.

1.5 Δεδομένης της σημασίας που έχουν οι ΥΚΩ για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και την προαγωγή της δικαιοσύνης και της κοινωνικής προστασίας, οι οποίες αποτελούν επίσης στόχους της ΕΕ βάσει της Συνθήκης, επιβάλλεται η τακτική αξιολόγηση, όχι μόνο των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος

για τους οποίους υπάρχουν κοινοτικοί κανόνες, αλλά και των υπηρεσιών γενικού συμφέροντος μη οικονομικού χαρακτήρα, στο επίπεδο των κρατών μελών.

1.6 Στο εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, η αξιολόγηση των υπηρεσιών γενικού συμφέροντος (οικονομικού και μη οικονομικού χαρακτήρα) θα πρέπει να είναι ανεξάρτητη, πολυφωνική, αντιπαραθετική, να καλύπτει και τους τρεις πυλώνες της στρατηγικής της Λισσαβώνας, να βασίζεται σε πολλαπλά κριτήρια και να πραγματοποιείται σε διαβούλευση με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

1.7 Στο κοινοτικό επίπεδο, θα πρέπει να καθοριστούν οι ακριβείς τρόποι ανταλλαγής, αντιπαραβολής, σύγκρισης και συντονισμού και να προαχθεί η δυναμική της ανεξάρτητης αξιολόγησης, με σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας, μέσω του καθορισμού —σε διάλογο με τους εκπροσώπους των ενδιαφερόμενων φορέων— μιας εναρμονισμένης σε ευρωπαϊκό επίπεδο μεθοδολογίας για την αξιολόγηση, με βάση κοινούς δείκτες.

1.8 Για να είναι αυτή η αξιολόγηση αποδοτική και χρήσιμη, θα πρέπει να συσταθεί μια πολυφωνική συντονιστική επιτροπή, η οποία θα λειτουργεί με πλήρη ανεξαρτησία και θα αποτελείται από εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, των Μόνιμων Αντιπροσωπειών των κρατών μελών στην ΕΕ, της Επιτροπής των Περιφερειών και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής.

2. Το σημερινό πλαίσιο

2.1 Σύμφωνα με τις Συνθήκες, οι υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος (ΥΓΟΣ) συγκαταλέγονται στις κοινές αξίες της Ένωσης, ιδίως λόγω της συμβολής τους στην κοινωνική και στην εδαφική συνοχή. Η μεταρρυθμισμένη Συνθήκη, που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 17ης και 18ης Οκτωβρίου 2007, το επιβεβαιώνει αυτό, αναθέτοντας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να καθορίζουν, μέσω κανονισμών, τις αρχές και τις προϋποθέσεις που επιτρέπουν στις ΥΓΟΣ την εκπλήρωση του σκοπού τους, χωρίς να θίγεται η αρμοδιότητα των κρατών μελών για την παροχή, την ανάθεση και τη χρηματοδότηση αυτών των υπηρεσιών, και δίνοντας ταυτόχρονα έμφαση στην κοινή ευθύνη των κρατών μελών και της Κοινότητας.

2.2 Έτσι, εναπόκειται στην ΕΕ και στα κράτη μέλη της, εντός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων του καθενός τους και εντός του πεδίου εφαρμογής της μεταρρυθμισμένης Συνθήκης, να μεριμνούν και να διασφαλίζουν ότι οι υπηρεσίες αυτές λειτουργούν εύρυθμα, βάσει αρχών και προϋποθέσεων, ιδίως οικονομικών και δημοσιονομικών, οι οποίες επιτρέπουν την εκπλήρωση του σκοπού τους.

2.3 Κατά συνέπεια, όταν τεθεί σε εφαρμογή η μεταρρυθμισμένη Συνθήκη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποφασίζοντας μέσω κανονισμών με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, θα πρέπει να καθορίσουν αυτές τις αρχές και τις προϋποθέσεις, με σεβασμό των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

2.4 Ένα πρωτόκολλο για τις υπηρεσίες γενικού συμφέροντος, που έχει προσαρτηθεί στις μεταρρυθμισμένες Συνθήκες, υπογραμμίζει τον ουσιώδη ρόλο και την ευρεία διακριτική ευχέρεια των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών κατά την παροχή, ανάθεση και οργάνωση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος όσο το δυνατόν εγγύτερα στις ανάγκες των καταναλωτών, καθώς και το υψηλό επίπεδο ποιότητας, ασφάλειας και οικονομικής προστότητας, την ίση μεταχείριση και την προώθηση της καθολικής πρόσβασης και των δικαιωμάτων των χρηστών.

2.5 Το ίδιο αυτό πρωτόκολλο αναφέρει, για πρώτη φορά σε κείμενο του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου, τις υπηρεσίες γενικού συμφέροντος μη οικονομικού χαρακτήρα. Υπογραμμίζει ότι η παροχή, η ανάθεση και η οργάνωση των υπηρεσιών αυτών εμπίπτουν στις αρμοδιότητες των κρατών μελών και ότι οι διατάξεις των Συνθηκών ουδώς επηρεάζουν αυτές τις αρμοδιότητες, πράγμα που σημαίνει ότι οι υπηρεσίες γενικού συμφέροντος μη οικονομικού χαρακτήρα εξακολουθούν να εξαιρούνται κατ' αρχήν από τους κανόνες για την εσωτερική αγορά, τον ανταγωνισμό και τις κρατικές ενισχύσεις, με δεδομένο ότι η εφαρμογή των εθνικών αρμοδιοτήτων διέπεται πάντοτε από τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.

2.6 Όσο για τη διάκριση μεταξύ των υπηρεσιών οικονομικού και των υπηρεσιών μη οικονομικού χαρακτήρα, η μεταρρυθμισμένη Συνθήκη δεν παρέχει κανέναν ορισμό, οπότε θα εξακολουθήσει να απαιτείται προσφυγή στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, με αποτέλεσμα να διατηρείται η σημερινή νομική αβεβαιότητα. Οι πολίτες έχουν μεγάλες προσδοκίες από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτή οφείλει να μεριμνά για την ενίσχυση του επιπέδου ευημερίας, για τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και, επιπλέον, πρέπει να διασφαλίζει ότι οι επιλογές της δεν συνεπάγονται οπισθοδρόμηση σε εθνικό επίπεδο.

3. Γιατί χρειάζεται αξιολόγηση των υπηρεσιών κοινής ωφελείας;

3.1 Η υποχρέωση μέριμνας για την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, που προβλέπεται στο άρθρο 14 της μεταρρυθμισμένης Συνθήκης, επιβάλλει, μεταξύ άλλων, την ανάπτυξη μιας προοδευτικής δυναμικής για την αξιολόγηση των επιδόσεων αυτών των υπηρεσιών.

3.2 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, για να μπορεί μια ΥΓΟΣ να διεκδικήσει τον χαρακτηρισμό της εύρυθμης λειτουργίας, θα πρέπει, μεταξύ άλλων:

- να ανταποκρίνεται στις αρχές της ισότητας, της καθολικότητας, της οικονομικής προστότητας και της προσπελασιμότητας, της αξιοπιστίας και της συνέχειας, της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας, της προστασίας των δικαιωμάτων των χρηστών και της οικονομικής και κοινωνικής αποδοτικότητας·
- να λαμβάνει υπόψη τις ειδικές ανάγκες ορισμένων ομάδων χρηστών όπως οι ανάπηροι, οι εξαρτημένοι, οι μειονεκτούντες κλπ.

3.3 Παρότι η μεταρρυθμισμένη Συνθήκη δεν την αναφέρει ρητώς, η αξιολόγηση μπορεί να αποτελέσει το μέσο εποπτείας που υπονοείται στη Συνθήκη.

3.4 Τα κράτη μέλη ή η Ένωση θα πρέπει να καθορίσουν και να προσαρμόσουν, με διαφανή και αμερόληπτο τρόπο, τις αποστολές

και τους στόχους των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος που εμπίπτουν στους τομείς αρμοδιοτήτων τους, με σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας, προς το συμφέρον και τη γενική ικανοποίηση όλων των χρηστών αυτών των υπηρεσιών.

3.5 Για να επαληθεύσει ότι εκτελούνται σωστά και αποτελεσματικά αυτές οι αποστολές κοινής ωφελείας και ότι εκπληρώνονται ή πρόκειται να εκπληρωθούν οι διαφορετικοί (είτε ανάλογα με τον οικονομικό ή μη οικονομικό χαρακτήρα της υπηρεσίας είτε ανάλογα με την ιδιαίτερη φύση της) στόχοι τους, η αρμόδια αρχή οφείλει να θέσει σε εφαρμογή ένα σύστημα για την αξιολόγηση των επιδόσεων, της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των εν λόγω υπηρεσιών, το οποίο να υπερβαίνει τις απλές δημοσκοπήσεις και έρευνες γνώμης.

3.6 Η αξιολόγηση συνίσταται, συνεπώς, στη συστηματική ανάλυση και παρακολούθηση των πραγματικών συνθηκών εφαρμογής της συγκεκριμένης υπηρεσίας κοινής ωφελείας, αφενός σε συνάρτηση με την εκπλήρωσή της και την ικανότητά της να καλύπτει τις ανάγκες των καταναλωτών, των επιχειρήσεων, των πολιτών και της κοινωνίας και αφετέρου σε συνάρτηση με τους στόχους της Ένωσης, ιδίως όσον αφορά την κοινωνική, οικονομική και εδαφική συνοχή, την κοινωνική οικονομία της αγοράς, τη στρατηγική της Λισσαβόνας και την κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

3.7 Οι υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος χαρακτηρίζονται από την επιδίωξη πολλαπλών ισορροπιών:

- μεταξύ της αγοράς και του κοινού συμφέροντος·
- μεταξύ των οικονομικών, των κοινωνικών και των περιβαλλοντικών στόχων·
- μεταξύ των διάφορων χρηστών (ιδιώτες, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτούσων ομάδων, επιχειρήσεις, τοπικές κοινότητες κλπ.), που δεν έχουν όλοι τις ίδιες ανάγκες ή συμφέροντα·
- μεταξύ των αρμοδιοτήτων κάθε κράτους μέλους και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

3.8 Οι ισορροπίες αυτές εξελίσσονται σε συνάρτηση με τις οικονομικές και τις τεχνολογικές μεταλλαγές και τις μεταβαλλόμενες προσωπικές και συλλογικές ανάγκες και προσδοκίες, επιδιώκοντας τη συνοχή ανάμεσα στις διαφορετικές εθνικές καταστάσεις, γεωγραφικές ιδιαιτερότητες και τομεακά χαρακτηριστικά.

3.9 Η αξιολόγηση των επιδόσεων είναι διαφορετική λειτουργία από τη νομοθετική ρύθμιση, αλλά είναι και στοιχείο της. Είναι προς το συμφέρον της ρύθμισης να στηρίζεται σε κατάλληλες αξιολογήσεις και να τις υποκινεί. Ταυτόχρονα, η αξιολόγηση πρέπει να επιτρέπει τον εντοπισμό των δυσλειτουργιών και των διαφορών ποιότητας ή/και τύπου των υπηρεσιών στις διάφορες χώρες και να δίνει έμφαση στην προσαρμογή των απαιτήσεων στις ανάγκες και τις ανησυχίες των χρηστών και των καταναλωτών, όπως και στις μεταλλαγές του οικονομικού, τεχνολογικού και κοινωνικού περιβάλλοντος.

4. Ποιες υπηρεσίες θα πρέπει να αξιολογηθούν;

4.1 Οι στόχοι που έχουν ανατεθεί στις ΥΚΩ και η σημασία τους για την εφαρμογή των διάφορων κοινοτικών πολιτικών καθιστούν απαραίτητη την τακτική αξιολόγηση, όχι μόνο των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος για τους οποίους υπάρχουν κοινοτικοί κανόνες, αλλά και των υπηρεσιών γενικού συμφέροντος μη οικονομικού χαρακτήρα, δεδομένου ότι συμβάλλουν στην πραγματική εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ότι η λειτουργία τους βασίζεται στην αρχή της αλληλεγγύης και στον σεβασμό της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, με αναφορά στις κοινές αρχές που χαρακτηρίζουν το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο.

4.2 Επειδή, όπως επιβεβαιώνει το προσαρτημένο στις Συνθήκες πρωτόκολλο, οι υπηρεσίες γενικού συμφέροντος μη οικονομικού χαρακτήρα εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών, η αξιολόγησή τους θα πρέπει να γίνεται μόνο σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο.

4.3 Δεδομένου, όμως, ότι οι υπηρεσίες γενικού συμφέροντος μη οικονομικού χαρακτήρα σχετίζονται, εξίσου με τις ΥΓΟΣ, με διάφορους στόχους της ΕΕ (σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων, προαγωγή της ευημερίας των πολιτών, κοινωνική δικαιοσύνη, κοινωνική συνοχή κ.ά.) και ότι η ΕΕ έχει ευθύνη για την υλοποίηση αυτών των στόχων, πρέπει να φροντίζει τουλάχιστον να προβαίνουν τα κράτη μέλη σε τακτικές αξιολογήσεις της λειτουργίας αυτών των υπηρεσιών.

5. Η προσέγγιση των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

5.1 Στα Ευρωπαϊκά Συμβούλια της Νίκαιας (2000) και του Λάκεν (2001) συμφωνήθηκε ότι είναι απαραίτητο να προβλεφθεί μια αποτελεσματική και δυναμική αξιολόγηση, σε κοινοτικό επίπεδο, των επιδόσεων των υπηρεσιών κοινής ωφελείας και των συνεπειών τους για τον ανταγωνισμό, με τη δέουσα συνεκτίμηση των εθνικών, των περιφερειακών και των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και αρμοδιοτήτων.

5.2 Διατυπώθηκε επίσης η άποψη ότι αυτή η αξιολόγηση θα πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο των υφιστάμενων δομών και, συγκεκριμένα, μέσω οριζόντιων και τομεακών εκθέσεων, καθώς και μέσω της «έκθεσης του Κάρντιφ» για την οικονομική μεταρρύθμιση, που καταρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και ότι θα πρέπει να καλύπτει τη διάρθρωση και τις επιδόσεις της αγοράς, συμπεριλαμβανομένων των πτυχών που συνδέονται με την απασχόληση, την οικονομική και κοινωνική αξιολόγηση των υποχρεώσεων του δημόσιου τομέα και τις απόψεις των πολιτών και των καταναλωτών για τις επιδόσεις των υπηρεσιών κοινής ωφελείας και για τον αντίκτυπο του ανοίγματος της αγοράς.

5.3 Από το 2001 και εξής, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διενεργεί κάθε χρόνο (με εξαίρεση το 2003) μια οριζόντια αξιολόγηση που αφορά αποκλειστικά τις βιομηχανίες δικτύου (ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο, ηλεκτρονικές επικοινωνίες, ταχυδρομικές υπηρεσίες, αεροπορικές και σιδηροδρομικές μεταφορές) βάσει μιας μεθοδολογίας που έχει καθοριστεί σε ανακοίνωση ⁽¹⁾ της Επιτροπής, αλλά δεν έχει γίνει ομόφωνα δεκτή από τους ενδιαφερόμενους φορείς, ορισμένοι από τους οποίους φρονούν ότι αξιολογούνται περισσότερο οι κοινοτικές πολιτικές για τις βιομηχανίες δικτύου παρά οι επιδόσεις τους.

5.4 Το 2003, στο πλαίσιο του Πράσινου Βιβλίου για τις υπηρεσίες κοινής ωφελείας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε ξεκινήσει μια δημόσια διαβούλευση, προκειμένου να καθοριστεί πώς θα πρέπει να οργανωθεί η αξιολόγηση, ποια κριτήρια θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν, πώς θα εξασφαλιστεί η συμμετοχή των πολιτών και πώς θα βελτιωθεί η ποιότητα των δεδομένων. Τα κυριότερα συμπεράσματα αυτής της διαβούλευσης ήταν ότι η αξιολόγηση θα πρέπει να είναι πολυδιάστατη και θα πρέπει να επανεξεταστούν οι χρησιμοποιούμενοι μηχανισμοί, αλλά, σύμφωνα με την Επιτροπή, δεν υπήρχε συναίνεση ως το προς τον φορέα από τον οποίο θα πρέπει να διενεργείται.

5.5 Το Λευκό Βιβλίο για τις υπηρεσίες κοινής ωφελείας ⁽²⁾ δίνει έμφαση στη διαδικασία αξιολόγησης, η οποία πρέπει στο εξής να προηγείται κάθε προσαρμογής του κοινοτικού νομοθετικού πλαισίου, ιδίως όταν αυτή αφορά την ελευθέρωση των υπηρεσιών.

⁽¹⁾ COM(2002) 331 τελικό, 18.06.2002. Ανακοίνωση της Επιτροπής: Μεθοδολογικό σημείωμα για την οριζόντια αξιολόγηση των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος.

⁽²⁾ COM(2004) 374 τελικό, 12.5.2004. Ανακοίνωση της Επιτροπής: Λευκό βιβλίο σχετικά με τις υπηρεσίες κοινής ωφελείας.

5.6 Σε αυτό το Λευκό Βιβλίο, η Επιτροπή αναγνωρίζει την ιδιαίτερη ευθύνη που οφείλουν να αναλάβουν τα κοινοτικά όργανα στην αξιολόγηση —με τη βοήθεια των δεδομένων που συλλέγονται στο εθνικό επίπεδο— των υπηρεσιών που υπόκεινται σε τομεακό ρυθμιστικό πλαίσιο το οποίο έχει θεσπιστεί από την Κοινότητα. Δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να προβλεφθεί αξιολόγηση σε κοινοτικό επίπεδο και σε άλλους τομείς, εάν μπορεί να αποδειχθεί, σε ειδικές περιπτώσεις, ότι θα δημιουργούσε προστιθέμενη αξία.

5.7 Τέλος, η Επιτροπή ανέθεσε σε εξωτερικό σύμβουλο την εκπόνηση έκθεσης για την ενδελεχή αποτίμηση της μεθοδολογίας της αξιολόγησης, τα κυριότερα συμπεράσματα της οποίας θα συνοψιστούν σε νέα ανακοίνωση, η οποία έχει εξαγγελθεί για το 2008.

5.8 Κατά την Επιτροπή, αυτή η εξωτερική διακρίβωση θα πρέπει να εκτιμήσει την ανάγκη αξιολόγησης των επιδόσεων των βιομηχανικών δικτύων που παρέχουν ΥΓΟΣ στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να διατυπώσει συστάσεις για τη βελτίωση των οριζόντιων αξιολογήσεων και να αποτιμήσει τη χρησιμότητα του ρόλου της Επιτροπής ως παραγωγού οριζόντιων αξιολογήσεων.

5.9 Στην ανακοίνωσή της για τις υπηρεσίες γενικού συμφέροντος ⁽³⁾, η Επιτροπή «θεωρεί σημαντική, για την ποιότητα και τη διαφάνεια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, την τακτική διεξαγωγή μιας σε βάθος αξιολόγησης και την παρουσίαση της μεθοδολογίας και των αποτελεσμάτων αυτής, ώστε να είναι ανοιχτά σε κάθε εξέταση».

6. Αρχές και κριτήρια της αξιολόγησης

6.1 Στην ανακοίνωσή της COM(2002) 331, η Επιτροπή είχε αναλάβει τη δέσμευση να διασφαλίσει τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην οριζόντια αξιολόγηση των επιδόσεων των ΥΚΩ, αναφέροντας συγκεκριμένα ότι «θα δημιουργηθεί ένας μόνιμος μηχανισμός για την παρακολούθηση της άποψης των πολιτών και της εξέλιξής τους» και ότι «θα πραγματοποιούνται επίσης διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, για συγκεκριμένα θέματα σε βάση *ad-hoc*».

6.2 Οι κοινωνικές εξελίξεις δημιουργούν προσδοκίες που αντανακλούν τις αυξημένες απαιτήσεις ενός κοινού (εν προκειμένω, των χρηστών ή των καταναλωτών), το οποίο διεκδικεί όχι μόνο αναγνώριση των δικαιωμάτων του, αλλά και συνεκτίμηση των ιδιαιτεροτήτων του. Οι τρόποι εφαρμογής των υπηρεσιών κοινής ωφελείας εξαρτώνται στενά από τις κοινωνίες στις οποίες αναπτύσσονται.

6.3 Η ποικιλία των δομών και των καθεστώτων (δημόσιοι ή ιδιωτικοί φορείς ή συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα) που εφαρμόζουν οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές δημόσιες αρχές για την παροχή των υπηρεσιών γενικού συμφέροντος καθιστά απαραίτητη μια πολυδιάστατη αξιολόγηση.

6.4 Η αξιολόγηση στο επίπεδο των κρατών μελών θα πρέπει, επιπροσθέτως, να είναι πολυφωνική και να λαμβάνει υπόψη όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και πρόσωπα: τις αρχές που είναι αρμόδιες για τον ορισμό και την εφαρμογή των υπηρεσιών γενικού συμφέροντος, τις ρυθμιστικές αρχές, τους φορείς παροχής των υπηρεσιών, τους εκπροσώπους των καταναλωτών, των συνδικαλιστικών ενώσεων, της κοινωνίας των πολιτών κλπ.

⁽³⁾ COM(2007) 725 τελικό, 20.11.2007. Ανακοίνωση της Επιτροπής που συνοδεύει την ανακοίνωση με τίτλο «Μια Ενιαία Αγορά για τον 21ο αιώνα». Υπηρεσίες γενικού συμφέροντος, περιλαμβανομένων των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος: Μια νέα ευρωπαϊκή δέσμευση.

6.5 Πέρα από τον πλουραλιστικό χαρακτήρα της, η αξιολόγηση θα πρέπει να είναι ανεξάρτητη και αντιπαραθετική, δεδομένου ότι οι διάφοροι παράγοντες δεν έχουν όλοι τα ίδια συμφέροντα· σε ορισμένες περιπτώσεις, μάλιστα, αλληλοσυγκρούονται και χαρακτηρίζονται από ασυμμετρίες πληροφόρησης και εμπειρογνώσιας.

6.6 Ως εκ τούτου, η οικονομική και κοινωνική αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών γενικού συμφέροντος, των δραστηριοτήτων και των επιδόσεων τους δεν θα μπορούσε να αξιολογηθεί με βάση ένα και μοναδικό κριτήριο, εν προκειμένω τους κανόνες ανταγωνισμού, αλλά απαιτούνται πολλαπλά κριτήρια.

6.7 Όπως υπογράμμισαν το CIRIEC και το CEEP σε μια μελέτη που εκπόνησαν το 2000⁽⁴⁾ κατόπιν αιτήσεως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η αξιολόγηση δεν έχει νόημα παρά μόνο σε σχέση με τους στόχους και τις αποστολές που έχουν ανατεθεί στις ΥΓΟΣ και οι οποίοι ορίζονται από τρεις πηγές —τον καταναλωτή, τον πολίτη και το κοινωνικό σύνολο— και έχουν τρεις συνιστώσες, την κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου, την κοινωνική και εδαφική συνοχή και τη χιράξη και εφαρμογή δημόσιων πολιτικών.

6.8 Η αξιολόγηση θα πρέπει να καλύπτει και τους τρεις πυλώνες της στρατηγικής της Λισαβώνας (οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό) και να λαμβάνει ταυτόχρονα υπόψη τις πολιτικές για την εσωτερική αγορά, για τον ανταγωνισμό, για την προστασία των καταναλωτών, για την απασχόληση και για τον εκάστοτε αξιολογούμενο τομέα.

6.9 Θα πρέπει, συνεπώς, να στηρίζεται σε πολλαπλά κριτήρια και να καλύπτει ιδίως:

- τον ορισμό του καθεστώτος της υποχρέωσης παροχής δημόσιας υπηρεσίας και τη σχετική εντολή·
- την ορθή εφαρμογή της/των συγγραφής/ών υποχρεώσεων από τον/τους φορέα/είς παροχής της υπηρεσίας·
- την τιμή, την ποιότητα και την πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην υπηρεσία και την ικανοποίηση των χρηστών·
- τους θετικούς και τους αρνητικούς εξωγενείς παράγοντες·
- την υλοποίηση των στόχων δημόσιας πολιτικής·
- τη μεταφορά των διατάξεων που υπόκεινται σε νομικούς περιορισμούς.

6.10 Η αξιολόγηση θα προσφέρει, συνεπώς, στοιχεία για τη γνώση και την αποτίμηση των πραγματικών πρακτικών και του αντικτύπου των δράσεων στους διάφορους τύπους χρηστών, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα να γεφυρωθεί η διαρθρωτική ανισορροπία πληροφόρησης που χαρακτηρίζει εγγενώς τις σχέσεις μεταξύ φορέων παροχής, ρυθμιστικών αρχών και καταναλωτών.

Βρυξέλλες, 14 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

7. Εφαρμογή της αξιολόγησης

7.1 Το σύστημα αξιολόγησης θα πρέπει να βασίζεται σε περιοδικές εκθέσεις που θα εκπονούνται στο εθνικό ή στο τοπικό επίπεδο από όργανα αξιολόγησης τα οποία θα συσταθούν από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις προαναφερθείσες αρχές.

7.2 Στο κοινοτικό επίπεδο, θα πρέπει να καθοριστούν οι ακριβείς τρόποι ανταλλαγής, αντιπαραβολής, σύγκρισης και συντονισμού. Εναπόκειται, συνεπώς, στην ΕΕ να προωθήσει τη δυναμική της ανεξάρτητης αξιολόγησης, με σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας και των αρχών που διατυπώνονται στο προσαρτημένο στις Συνθήκες πρωτόκολλο, καθορίζοντας —σε διάλογο με τους εκπροσώπους των ενδιαφερόμενων φορέων— μία εναρμονισμένη σε ευρωπαϊκό επίπεδο μεθοδολογία αξιολόγησης βάσει κοινών δεικτών, καθώς και τα μέσα για τη λειτουργία της.

7.3 Για να είναι η αξιολόγηση αποδοτική και χρήσιμη, θα πρέπει να συσταθεί μια πολυφωνική συντονιστική επιτροπή, η οποία θα εκπροσωπεί όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (δημόσιες αρχές, κοινωνικοί εταίροι, φορείς παροχής, ρυθμιστικές αρχές, χρήστες —άτομα και επιχειρήσεις— και συνδικαλιστικές οργανώσεις) και θα μπορούσε, στο κοινοτικό επίπεδο, να αποτελείται από εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, των Μόνιμων Αντιπροσωπειών των κρατών μελών στην ΕΕ, της Επιτροπής των Περιφερειών και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής.

7.4 Αυτή η συντονιστική επιτροπή θα είναι υπεύθυνη για:

- τη μεθοδολογία της αξιολόγησης,
- τον προσδιορισμό των δεικτών,
- τη σύνταξη των συγγραφών υποχρεώσεων για τις μελέτες που θα εκπονηθούν,
- την ανάθεση των μελετών αυτών με βάση διάφορες απόψεις εμπειρογνομένων,
- την κριτική εξέταση των εκθέσεων,
- τη διατύπωση συστάσεων,
- τη διάδοση των αποτελεσμάτων.

7.5 Οι συζητήσεις των εκθέσεων αξιολόγησης με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη θα μπορούσαν είτε να λάβουν τη μορφή ετήσιας διάσκεψης για τις επιδόσεις των ΥΓΟΣ, κατά το πρότυπο της διάσκεψης που διοργανώνει εδώ και μερικά χρόνια η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με τις βιομηχανίες δικτύου, είτε να διοργανώνονται στο περιθώριο της εαρινής συνόδου κορυφής του Συμβουλίου Κοινωνικών Υποθέσεων της ΕΕ.

(4) Μελέτη των CIRIEC/CEEP «Οι υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος στην Ευρώπη: ρύθμιση, χρηματοδότηση, αξιολόγηση, ορθές πρακτικές», http://www.ulg.ac.be/ciriec/intl_fr/research/publications.htm.

CIRIEC: Διεθνές Κέντρο Ερευνών και Ενημέρωσης για τη Δημόσια, την Κοινωνική και τη Συνεταιριστική Οικονομία
CEEP (ΕΣΔΕ): Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίων Επιχειρήσεων και Επιχειρήσεων Γενικού Οικονομικού Συμφέροντος.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Προαγωγή της ευρείας πρόσβασης όλων των κατοίκων της ΕΕ στην ευρωπαϊκή ψηφιακή βιβλιοθήκη

(2008/C 162/11)

Στις 16 Φεβρουαρίου 2007, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 29 §2 του Εσωτερικού της Κανονισμού να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«Προαγωγή της ευρείας πρόσβασης όλων των κατοίκων της ΕΕ στην ευρωπαϊκή ψηφιακή βιβλιοθήκη»

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 23 Ιανουαρίου 2008, με βάση την εισηγητική έκθεση της κ. Pichenot.

Κατά την 442^η σύνοδο ολομέλειας, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2008), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 153 ψήφους υπέρ, 4 κατά και 5 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Λίγο πριν τα εγκαίνια, το 2008, της «Ευρωπαϊκής ψηφιακής βιβλιοθήκης (1)», η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ παρέχει ευρεία υποστήριξη σε αυτό το σχέδιο για την επιγραμματική προσβασιμότητα μέρους του πολιτιστικού, επιστημονικού και τεχνικού ιστορικού πλούτου. Προσφέρει έτσι την υποστήριξη της στις εργασίες των ευρωπαϊκών οργάνων για την καθιέρωση διαδικτυακής πύλης που θα απευθύνεται στο ευρύ κοινό, και θα είναι μέσο διάδοσης οργανωμένων γνώσεων τον καιρό της ψηφιοποίησης.

1.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις κοινές προσπάθειες που κατέβαλαν η Επιτροπή και τα κράτη μέλη και επιδοκιμάζει το συντονισμό των πολιτιστικών ιδρυμάτων που ξεκίνησε η Διάσκεψη των Εθνικών Βιβλιοθηκών (CNEL) προκειμένου να επιτευχθεί η δημιουργία ενός ιδρύματος που θα συγκεντρώνει εθελοντικά όλα τα ιδρύματα για να καταστεί δυνατή η πρόσβαση στον ψηφιοποιημένο ιστορικό τους πλούτο. Καλεί τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο να συμμετάσχουν στο εν λόγω ευρωπαϊκό σχέδιο μεγάλης εμβέλειας για να διασφαλισθεί η καλή πληροφόρηση των πολιτών.

1.3 Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής ψηφιακής βιβλιοθήκης (BNUΕ) θα αποδειχθεί αποφασιστικής σημασίας για τους εξής τέσσερις μείζονες λόγους που δικαιολογούν την ανάληψη δέσμευσης από την ΕΟΚΕ. Πρόκειται για:

- τη συμμετοχή στον καθορισμό συγκεκριμένων κριτηρίων επιλογής των περιεχομένων για ψηφιοποίηση,
- την παροχή υποστήριξης εκ μέρους της κοινής γνώμης στις ανάγκες χρηματοδότησης,
- την ενθάρρυνση ενεργειών συμμετοχής και καινοτομίας όλων των εμπλεκόμενων μερών της αλυσίδας του βιβλίου και άλλων πολιτιστικών οργανώσεων,
- την πρόωξη της ένταξης όλων στην κοινωνία της πληροφορίας.

1.4 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση όλου του έργου που έχει ήδη πραγματοποιηθεί στα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια των διαδοχικών

προεδριών από την Επιτροπή για τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών. Συμφωνεί με την πρόσφατη έκθεση (2) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην οποία περιγράφονται επιτυχώς οι πρόοδοι που έχουν σημειωθεί και οι προσεχείς φάσεις. Στη γνωμοδότηση αυτή, η ΕΟΚΕ προτίμησε να τονίσει την απαραίτητη συμβολή της κοινωνίας των πολιτών, προτρέποντας τις συνιστώσες της να συμμετάσχουν στην ίδρυση της BNUΕ και στις μελλοντικές εξελίξεις της. Η γνωμοδότηση αυτή προτείνει να δοθεί προσοχή στις προσδοκίες και στις ανάγκες των χρηστών για να επιτευχθεί ο στόχος για την πρόσβαση του ευρύτερου κοινού.

1.4.1 Η ΕΟΚΕ, απευθυνόμενη στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών προτείνει:

- να συμμετάσχουν στην επικοινωνία με τους ευρωπαίους πολίτες ήδη από το 2008,
- να δώσουν προσοχή στην παρακολούθηση των πάνελ των χρηστών που δοκιμάζουν την ακρίβεια και τη φιλικότητα προς το χρήστη της κοινής διαδικτυακής πύλης, καθώς και στην ηλεκτρονική πρόσβαση για τα άτομα με ειδικές ανάγκες (3),
- να διοργανώσουν ευρεία ανταλλαγή απόψεων για τα περιεχόμενα σε συνεννόηση με τις παρακείμενες βιβλιοθήκες,
- να προβληματισθούν, στα πλαίσια της κοινωνίας της πληροφορίας, για την προσαρμογή ενός νομικού πλαισίου συμβατού με την ψηφιοποίηση της πνευματικής, καλλιτεχνικής και επιστημονικής σύγχρονης παραγωγής.

1.4.2 Η ΕΟΚΕ απευθυνόμενη στα κράτη μέλη και στην Επιτροπή προτείνει:

- να συγκροτηθεί διευθύνουσα επιτροπή για το σχέδιο που θα είναι ανοικτή στο διάλογο με την κοινωνία των πολιτών
- να αναληφθεί από τα κράτη μέλη χρηματοδοτική προσπάθεια για να επιτευχθεί το 2010 η ψηφιοποίηση σε μεγάλη κλίμακα, λόγω της ποικιλίας των πρωτοτύπων και των υλικών,

(2) Έκθεση με θέμα «i2010: προς μια ευρωπαϊκή ψηφιακή βιβλιοθήκη» (2006/2040(INI), της κ. Marie-Hélène Descamps, μέλους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Ιούλιος 2007).

(3) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μελλοντική νομοθεσία για την ηλεκτρονική προσβασιμότητα» (εισηγητής ο κ. Hernandez Bataller) ΕΕ C 175 της 27.07.2007· Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ίσες ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρίες» (εισηγητής ο κ. Meelis Joost) ΕΕ C 93/08 της 27.04.2007

(1) Ευρωπαϊκή ψηφιακή βιβλιοθήκη (BNUΕ), προσωρινή απόδοση για το ευρωπαϊκό σχέδιο ψηφιοποίησης εγγράφων που προέρχονται από μουσεία, αρχεία, οπτικοακουστικά κέντρα, βιβλιοθήκες κλπ.

- να καταρτισθούν κατόπιν συνεννόησης, σχέδια εθνικής ψηφιοποίησης που θα βασίζονται σε ένα κοινό χάρτη τεκμηρίωσης και θα υποστηρίζονται από τα κέντρα δεξιοτήτας,
- να διατηρηθεί σε κοινοτικό επίπεδο ένα ενισχυμένο πρόγραμμα για την διερεύνηση λύσεων των τεχνικών προβλημάτων λόγω της πολυγλωσσίας και της διαλειτουργικότητας, και να εκπονηθούν κοινές κατευθυντήριες γραμμές με σκοπό τη διασφάλιση της ηλεκτρονικής πρόσβασης των ατόμων με ειδικές ανάγκες,
- να διεξαχθούν έρευνες για τις προσδοκίες, τις ανάγκες και τις πρακτικές των χρηστών (ιδίως των ατόμων με ειδικές ανάγκες) στις οποίες να συμμετάσχει και η ΕΟΚΕ,
- να εξαχθούν συμπεράσματα από την ανάλυση των εθνικών πρακτικών όσον αφορά τις παρεκκλίσεις που περιέχονται στην οδηγία 2001/29/CE⁽⁴⁾ και να διευρυνθεί η διερεύνηση λύσεων για το νομικό κενό (ορφανά έργα, εξαντλημένα, έγγραφα με ψηφιακής προέλευσης, κ.λπ.).

1.4.3 Η ΕΟΚΕ απευθυνόμενη στους οικονομικούς επιχειρηματίες και στα πολιτισμικά ιδρύματα επιθυμεί να τους παροτρύνει για:

- την προώθηση της ευρείας πρόσβασης σε πρόσφατα ή σύγχρονα ψηφιοποιημένα περιεχόμενα, που θα είναι προσβάσιμα στη δικτυακή πύλη της ευρωπαϊκής ψηφιακής βιβλιοθήκης,
- την κατάρτιση προτύπων για την επιγραμμική διάθεση έργων για τα οποία καταβάλλονται δικαιώματα έναντι προσιτής τιμής,
- τη συμμετοχή στην ψηφιοποίηση των ταμείων τους, μέσω συμπράξεων δημοσίου/ ιδιωτών,
- την αποδοχή χορηγιών υπέρ της ψηφιοποίησης,
- την προαγωγή του ρόλου των δημόσιων βιβλιοθηκών όσον αφορά την διάθεση άλλων περιεχομένων μέσω τοπικής πρόσβασης ή εντός κλειστών κυκλωμάτων (ενδοδίκτυα).

2. Καλύτερη ενημέρωση των πολιτών και συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ψηφιακής βιβλιοθήκης του μέλλοντος (BNUE)

2.1 Καλύτερη ενημέρωση των πολιτών για την ευρωπαϊκή ψηφιακή βιβλιοθήκη του μέλλοντος

2.1.1 Το 2010, η επιγραμμική προσβασιμότητα στην πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης που θα προέρχεται από βιβλιοθήκες, αρχεία και μουσεία θα επιτρέψει στον πληθυσμό της αλλά και σε εκείνο όλου του κόσμου να έχει πρόσβαση σε 6 εκατ. ψηφιοποιημένα έγγραφα για να τα χρησιμοποιεί για δημιουργικούς, εκπαιδευτικούς, επαγγελματικούς ή ερευνητικούς σκοπούς. Ο εν λόγω ποσοτικός στόχος θα αποτελέσει την πρώτη φάση ψηφιοποίησης σε μεγάλη κλίμακα.

⁽⁴⁾ Οδηγία 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας

2.1.2 Για το σχέδιο αυτό, που αποκαλείται προσωρινά Ευρωπαϊκή Ψηφιακή Βιβλιοθήκη (ΕΥΒ), και για ευκολία κοινώς «βιβλιοθήκη», η Επιτροπή με την ανακοίνωση⁽⁵⁾ της είχε ήδη ορίσει ένα ευρύ πλαίσιο ψηφιοποίησης, καλώντας όλα τα όργανα να συμμετάσχουν σε αυτήν. Περιλαμβάνει έτσι όλες τις πολιτιστικές, επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις και αφορά κάθε είδος χειρόγραφου, βιβλίου, παρτιτούρας, χαρτών, ηχητικών εγγραφών, οπτικοακουστικών εγγραφών, περιοδικών, φωτογραφιών κ.λπ.

2.1.3 Για την ΕΟΚΕ όπως και για τα κράτη μέλη, στα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Νοεμβρίου 2006, που ελήφθησαν ομόφωνα, το σχέδιο BNUE αποτελεί «πρόγραμμα φάρο» που θα προωθήσει τη συμμετοχή όλων στην κοινωνία της πληροφορίας και θα βοηθήσει τους πολίτες να κατανοήσουν την ευρωπαϊκή ταυτότητα.

2.1.4 Η δεύτερη φιλοδοξία που εκτίθεται στο σχέδιο αυτό συνίσταται στο να καταστήσει τη μελλοντική BNUE πολυγλωσσικό σημείο πρόσβασης που απευθύνεται σε όλους τους κατοίκους της ΕΕ χάρη στην ύπαρξη μιας κοινής πύλης και δεν θα αποτελεί μόνο μια ενδιαφέρουσα πηγή για τις επιστημονικές και καλλιτεχνικές κοινότητες. Με την προοπτική αυτή, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να βελτιώσει την πληροφόρηση των πολιτών για να προωθηθεί η συμμετοχή στο ξεκίνημα της ψηφιακής βιβλιοθήκης, ιδιαίτερα με μια πολυγλωσσική τεκμηρίωση. Ένα σχέδιο επικοινωνίας πρέπει να αφορά όλα τα ευρωπαϊκά όργανα και τα κράτη μέλη και να αρχίσει ήδη με την έναρξη που θα γίνει τον Νοέμβριο του 2008.

2.1.5 Το γιγαντιαίο κύμα της ψηφιοποίησης θα αποτελέσει ιστορικό γεγονός για την ανθρωπότητα. Γι' αυτό αξίζει τον κόπο να εξετασθούν στη συζήτηση αυτή η επιλογή και η οργάνωση των περιεχομένων και των γνώσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι στην ευρεία συζήτηση για τους όρους της μαζικής ψηφιοποίησης πρέπει να διγούν και ορισμένες οικονομικές, τεχνικές και νομικές πτυχές που είναι απαραίτητες για να προχωρήσουμε στην κοινωνία της γνώσης που θα είναι ανοιχτή σε όλους:

- Οι οικονομικοί πόροι που είναι απαραίτητοι για την ψηφιοποίηση του δημόσιου τομέα, πράγμα που προϋποθέτει την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της ψηφιοποίησης των σπανίων ή ευπαθών εγγράφων και της μαζικής ψηφιοποίησης που αναμένεται από το ευρύ κοινό,
- παροχή οικονομικής ενίσχυσης στους εκδότες που πραγματοποιούν την ψηφιοποίηση με δικούς τους πόρους και δέχονται την επιγραμμική πρόσβαση,
- η συμμετοχή ιδιωτικών χρηματοδοτήσεων και χορηγιών για την ψηφιοποίηση και τη διάδοση
- να παραμείνει αμετάβλητη η διάρκεια των 70 ετών, μετά το θάνατο του δημιουργού για τη διατήρηση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
- καθιέρωση διαφάνειας και συλλογικότητας για την επιλογή των προς ψηφιοποίηση εγγράφων, του πολιτιστικού υλικού κάθε είδους (κείμενα, οπτικοακουστικό υλικό, μουσειακά αντικείμενα, αρχεία, κ.λπ.) του δημόσιου τομέα,

⁽⁵⁾ Ανακοίνωση της 30ής Σεπτεμβρίου 2005 «i2010: Ψηφιακές βιβλιοθήκες» COM(2005) 465 τελικό

- ανάγκη για ένα «ευρωπαϊκό τεκμηριωμένο χάρτη» που θα περιέχει τους μεγάλους τομείς γνώσης για ψηφιοποίηση, αυτό προϋποθέτει εκ των προτέρων την καταγραφή της κατάστασης σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την επιγραμματική προσβασιμότητα του υλικού που έχει ήδη ψηφιοποιηθεί,
- τη δυνατότητα για τους συγγραφείς εξαντλημένων έργων που δεν επανεκδόθηκαν να επιλέξουν μια ψηφιακή διάδοση αφού τους χορηγηθεί περιορισμένη άδεια ⁽⁶⁾,
- ενδιαφέρον για τη δημιουργία ενός αμφίδρομου αρχείου ώστε να καταστεί αποτελεσματική η έρευνα των δικαιούχων έργων που έχουν χαρακτηριστεί ως «ορφανά» ⁽⁷⁾,
- η επεξεργασία της επιστημονικής πληροφόρησης ⁽⁸⁾,
- θέματα που συνδέονται με την πρόσβαση στο διαδίκτυο και στο ψηφιακό υλικό από άτομα που έχουν αναπηρία, ιδίως όρασης.

2.2 Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή πολιτιστική ατζέντα τον καιρό της παγκοσμιοποίησης

2.2.1 Μέχρι σήμερα, το σχέδιο παραμένει αποκλειστικά αντικείμενο συζήτησης μεταξύ των ειδικών, πράγμα που αντανακλά την ισχυρή κινητοποίηση των ενδιαφερόμενων συμβαλλομένων μερών (πολιτιστικά ιδρύματα, συγγραφείς, εκδότες, βιβλιοπώλες, κ.λπ.) και την πραγματική συμμετοχή τους στην ομάδα υψηλού επιπέδου που συγκροτήθηκε από την Επιτροπή. Στη διαβούλευση που ξεκίνησε η Επιτροπή «i2010: Ψηφιακές βιβλιοθήκες» ⁽⁹⁾ το 2005, η συμμετοχή των ιδιωτών μειώθηκε στο 7 % μόνο των απαντήσεων και η συμμετοχή των πανεπιστημιακών κύκλων στο 14 %. Δεν εκπλήσσει η φτωχή συμμετοχή του μεγάλου κοινού εάν ληφθεί υπόψη η ξαφνική εμφάνιση της εν λόγω συζήτησης στα τέλη του 2004, μετά την ανακοίνωση της μαζικής ψηφιοποίησης από το Google, ούτε εάν να εξετασθεί η φύση του ερωτηματολογίου, που στόχευε τις ομάδες οικονομικών συμφερόντων που εθίγησαν από τις συνέπειες της ψηφιοποίησης.

2.2.2 Η ευκολία της δωρεάν πρόσβασης στην πληροφορία στο διαδίκτυο, που κρύβεται πίσω τη σημαντική χρηματοδότηση των διαφημίσεων δημιουργεί σύγχυση στην κοινή γνώμη σχετικά με την προσφορά κάθε ψηφιακής βιβλιοθήκης. Η κοινωνία των πολιτών έχει συνεπώς μείζονα ευθύνη ιδίως έναντι των νέων γενιών για να συμμετάσχει σε μια εκστρατεία πληροφόρησης και εκπαίδευσης για την αξία της πνευματικής ή καλλιτεχνικής δημιουργίας και για την ανάγκη να διασφαλίσει το σεβασμό τους.

2.2.3 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αναλάβουν κάθε πρωτοβουλία ώστε να συμμετάσχει περισσότερο η κοινωνία των πολιτών στις μελλοντικές εξελίξεις της ψηφιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών είναι αποφασιστικής σημασίας για τέσσερα μείζονα διακυβεύματα: τον καθορισμό κοινών κριτηρίων επιλογής

⁽⁶⁾ Περιορισμένη άδεια, όπως π.χ. Creative Commons (www.creativecommons.org)

⁽⁷⁾ Έκθεση της 18ης Απριλίου 2007, της ομάδας εμπειρογνομένων υψηλού επιπέδου για τα δικαιώματα δημιουργού, την ψηφιακή διαφύλαξη και τα ορφανά και εξαντλημένα έργα

⁽⁸⁾ Ανακοίνωση της 14ης Φεβρουαρίου 2007 «Οι επιστημονικές πληροφορίες την ψηφιακή εποχή: πρόσβαση, διάδοση, διαφύλαξη» COM(2007) 0056 τελικό

⁽⁹⁾ Ανακοίνωση της 30ης Σεπτεμβρίου 2005 «i2010: Ψηφιακές βιβλιοθήκες» COM(2005) 465 τελικό

των περιεχομένων, την παροχή ενίσχυσης για τις ανάγκες της χρηματοδότησης και την ενθάρρυνση όλων των ενδιαφερομένων μερών για καινοτομία και προώθηση της ένταξης όλων στην κοινωνία της πληροφορίας.

2.2.4 Για να επιτευχθούν τα ανωτέρω, η ΕΟΚΕ προτείνει το άνοιγμα ενός δημόσιου χώρου από το Μάρτιο του 2008 όταν θα ξεκινήσει το πρωτότυπο για να ευνοηθεί η συμμετοχή στις ανταλλαγές απόψεων των εταιρικών, εκπαιδευτικών, πολιτιστικών, οικογενειακών και κοινωνικο-επαγγελματικών διαρθρώσεων, που είναι αντιπροσωπευτικές των μελλοντικών χρηστών. Οι παρεμβάσεις της κοινωνίας των πολιτών θα αποδειχθούν χρήσιμες στις διάφορες φάσεις από το ξεκίνημα, τον Νοέμβριο του 2008 και στις μεταγενέστερες φάσεις ανάπτυξης.

2.2.5 Η ανταλλαγή απόψεων πρέπει να συμπληρώσει τον χάρτη πορείας (2007-2010) που περιέχεται στο παράρτημα των συμπερασμάτων του Συμβουλίου και να τον παρατείνει περισσότερο για να διατηρηθεί η ανάπτυξη της ψηφιοποίησης και ο εμπλουτισμός των χρήσεων.

2.2.6 Μετά το 2008, το ευρωπαϊκό έτος του διαπολιτισμικού διαλόγου, η ανταλλαγή απόψεων θα μπορούσε να παραταθεί και να καταλήξει σε μια νέα διαβούλευση το 2009. Αυτό θα επιστρέψει στην κοινωνία των πολιτών να συμμετάσχει στον καθορισμό των φάσεων πιο μακροπρόθεσμα λαμβάνοντας υπόψη την ευρωπαϊκή πολιτιστική ατζέντα τον καιρό της παγκοσμιοποίησης ⁽¹⁰⁾.

2.3 Προώθηση της ανάπτυξης της βιβλιοθήκης του μέλλοντος

2.3.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της έκθεσης ⁽¹¹⁾ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με την οποία ζητείται η συγκρότηση μιας «Διευθύνουσας επιτροπής» στη BNUE που θα αποτελείται από πολιτιστικά ιδρύματα που ασχολούνται με το δίκτυο της Ευρωπαϊκής Ψηφιακής Βιβλιοθήκης (ΕΨΒ). Θα φροντίσει κυρίως για τη συνέχιση του σχεδίου και την διάρθρωση εθνικών σχεδίων ψηφιοποίησης. Πρέπει να διεξαχθεί ένας αποτελεσματικός διάλογος μεταξύ της Διευθύνουσας επιτροπής και των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των χρηστών και ιδίως με την ΕΟΚΕ.

2.3.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τον μείζονα ρόλο εκπαίδευσης της Διάσκεψης Εθνικών Βιβλιοθηκών (ΔΕΒ-CENL) που υποστηρίζεται από ένα διεθνές κανονιστικό πρότυπο κωδικοποίησης (βιβλιογραφική σημείωση) και την πρόοδο που σημειώθηκε από την ψηφιοποίηση γραπτού λόγου. Προτρέπει τα άλλα εθνικά πολιτιστικά ιδρύματα τόσο σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο όσο και σε ευρωπαϊκό να συμμετάσχουν στο συντονισμό του δικτύου της ΕΨΒ για τις συλλογές των αρχείων, των εθνικών μουσείων και των οπτικοακουστικών κέντρων, ιδιαίτερα στα πλαίσια του ιδρύματος που ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 2007.

⁽¹⁰⁾ Ανακοίνωση της 10ης Μαΐου 2007 «Ανακοίνωση σχετικά με μια ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό σ' έναν κόσμο παγκοσμιοποίησης» COM(2007) 242 τελικό

⁽¹¹⁾ Έκθεση με θέμα «i2010: προς μια ευρωπαϊκή ψηφιακή βιβλιοθήκη» [2006]2040(INI), της κ. Marie-Hélène Descamps, μέλους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Ιούλιος 2007].

2.3.3 Όσον αφορά το εν λόγω σημείο που ασκεί επιρροή στο θέμα, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την εφαρμογή της οδηγίας 2001/29/CE που διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων του δημιουργού και των συγγενών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, ιδίως στον τομέα της αναπαραγωγής και διανομής των έργων. Όμως, τον καιρό της ψηφιοποίησης, η οδηγία αυτή παρουσιάζει ελλείψεις όσον αφορά την μεταχείριση των ορφανών έργων, τις προϋποθέσεις ψηφιακής διαφύλαξης, το καθεστώς των έργων που εξαρχής δημιουργήθηκαν στον παγκόσμιο ιστό (ψηφιακή δημιουργία) και την έλλειψη λύσεων για τα έργα που εξαντλήθηκαν και δεν επανεκδόθηκαν.

2.3.4 Η οδηγία αυτή η οποία προβλέπει εξαιρέσεις κυρίως για τις ειδικές πράξεις αναπαραγωγής που πραγματοποιούνται από βιβλιοθήκες για το κοινό, εκπαιδευτικά ιδρύματα, μουσεία ή αρχεία για τη χρήση ατόμων με ειδικές ανάγκες. Επειδή οι εξαιρέσεις αυτές είναι προαιρετικές η εφαρμογή τους διαφέρει ανάλογα με το κράτος.

2.3.5 Παράλληλα με αυτό το νομικό στοιχείο, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι και άλλα προβλήματα, τεχνολογικής φύσεως, καθιστούν το πρόγραμμα αυτό πολύπλοκο. Στον τομέα αυτό, επιδοκμάζει ιδιαίτερα τις εργασίες που άρχισαν εδώ και πολλά χρόνια από την Επιτροπή για την λύση των τεχνικών πτυχών. Υποστηρίζει τις πρωτοβουλίες που ανελήφθησαν στο πλαίσιο του 7^{ου} Προγράμματος-πλαίσιο για την έρευνα και την ανάπτυξη (ΠΠΕΤΑ) και του προγράμματος «econtentplus» (πολυετές κοινοτικό πρόγραμμα για τη βελτίωση της πρόσβασης, της χρηστικότητας και της αξιοποίησης του ψηφιακού περιεχομένου στην Ευρώπη), ιδιαίτερα στις έρευνες για τη διαλειτουργικότητα και στα κέντρα δεξιοτήτων για την ψηφιοποίηση. Η διαλειτουργικότητα και η πολυγλωσσία —ή οι μηχανισμοί μέσω των οποίων τα περιεχόμενα των μουσείων, των βιβλιοθηκών και των αρχείων θα είναι προσίτα σε ένα κοινό ιστοτόπο— αποτελεί έναν από τους κυριότερους παράγοντες της επιτυχίας της ΒΝΥΕ.

2.3.6 Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, και ιδιαίτερα τα εθνικά οικονομικά και κοινωνικά συμβούλια καλούνται να υποστηρίξουν τις απαραίτητες επενδύσεις για την ψηφιοποίηση σε κάθε κράτος μέλος ώστε να επιτευχθεί η κρίσιμη μάζα των περιεχομένων και να διασφαλισθεί η ποικιλία τους. Η ΕΟΚΕ συνιστά στα κράτη μέλη να ζητήσουν επίσης χρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά ταμεία όπως αποδεικνύεται από το επιτυχημένο παράδειγμα της Λιθουανίας.

3. Προώθηση ευρείας πρόσβασης στην ΒΝΥΕ με ιστορικό και σύγχρονο οργανωμένο περιεχόμενο

3.1 Οι προσδοκίες και οι ανάγκες των χρηστών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ⁽¹²⁾

3.1.1 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι σημαντικό να καταστεί η εξαιρετική αυτή ευκαιρία της ψηφιοποίησης ένας ισχυρός παράγων κοινωνικής και εδαφικής συνοχής ⁽¹³⁾. Ιδιαίτερα η ΕΟΚΕ συνιστά να συμπεριληφθούν στην ψηφιακή προσφορά και στα συστήματα πρόσβασης σε αυτήν οι προσδοκίες των διαφόρων γενεών για να διευκολυνθούν οι σχέσεις και οι διαβιβάσεις. Η μετατροπή των μη αναγνωστών σε αναγνώστες είναι σπάνια όταν κανείς δεν είναι πλέον στην εφηβεία. Η πρόκληση για την κοινωνία της πληροφορίας είναι,

⁽¹²⁾ Ο χρήστης δεν είναι ένας απλός πελάτης, παθητικός, αλλά θεωρείται ως ένας δραστήριος πελάτης που διαδραματίζει ρόλο στον ορισμό της αναμενόμενης υπηρεσίας και στην αξιολόγηση της.

⁽¹³⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μελλοντική νομοθεσία για την ηλεκτρονική προσβασιμότητα» ΕΕ C 175 της 27.07.2007, σ. 91

όταν πρόκειται για την πρόσβαση του ευρέως κοινού στην εν λόγω ψηφιακή βιβλιοθήκη, να κάνει χρήστες τους εν λόγω μη ή ευκαιριακούς αναγνώστες.

3.1.2 Έχοντας υπόψη την έννοια της δια βίου μάθησης ⁽¹⁴⁾, η ψηφιοποίηση των πολιτιστικών έργων και ιδιαίτερα της επιστημονικής των επιστημονικών πληροφοριών ⁽¹⁵⁾ περιέχει ένα τεράστιο δυναμικό για την πρόσβαση στη γνώση. Ο στόχος αυτός συνεπάγεται μεταξύ άλλων την προσαρμογή της αρχικής και συνεχούς κατάρτισης του εκπαιδευτικού προσωπικού ⁽¹⁶⁾ στην εν λόγω νέα πραγματικότητα για να ανταποκριθούν στο νέο πλαίσιο μεταβίβασης γνώσεων.

3.1.3 Οι επιπτώσεις που αναμένονται από τον εν λόγω μηχανισμό καθιστούν απαραίτητη τη διενέργεια ερευνών όσον αφορά τις προσδοκίες και τις πρακτικές των χρηστών. Στην παρούσα φάση, δόθηκε προτεραιότητα στο γραπτό λόγο (χειρόγραφα, βιβλία, περιοδικά ή συνήθη) για τα οποία έχουν προσδιοριστεί οι εξής τρεις βασικές χρήσεις: η έρευνα σε ολόκληρο το κείμενο, η επιγραμμική αναδίφηση και η μη επιγραμμική ανάγνωση (εικονική προσωπική βιβλιοθήκη). Θα πραγματοποιηθούν δοκιμές για νέες χρήσεις όπως για τα συλλογικά εργαλεία, τις πλατφόρμες επεξηγηματικών σημειωμάτων και την προβολή με έντονους τίτλους των περιεχομένων και μάλιστα με την εισφορά πολυμέσων (ήχος, μαγνητοσκόπηση, ψυχαγωγία). Αυτές οι νέες λειτουργίες αποτελούν βοηθητικά εργαλεία όχι μόνο για την διάδοση αλλά πρώτα απ' όλα για την επεξεργασία ενός στοχασμού.

3.1.4 Για τα λοιπά έγγραφα που δεν είναι γραπτά, από το 2007, η δικτυακή πύλη Michael (πολύγλωσση καταγραφή του ευρωπαϊκού πολιτιστικού πλούτου) δίνει πρόσβαση στη δικτυακή πύλη διάφορων ψηφιακών συλλογών μουσείων, βιβλιοθηκών και αρχείων που μέχρι τότε ήταν διασκορπισμένες σε όλη την Ευρώπη. Περιγραφές συλλογών τέθηκαν έτσι στη διάθεση πολλών πολιτιστικών ιδρυμάτων σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Στην αρχή η πρωτοβουλία αυτή κάλυπτε το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία και την Ιταλία, και θα επεκταθεί όμως σε άλλα 15 κράτη μέλη προσφέροντας νέες υπηρεσίες στον πολιτιστικό τουρισμό. Αυτή η δικτυακή πύλη που αποκαλείται «Michael Culture» εντάχθηκε στο ίδρυμα που συγκεντρώνει και διαχειρίζεται από τον Νοέμβριο του 2007 το σύνολο των πολιτιστικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

3.1.5 Η ΕΟΚΕ προτείνει τη δημιουργία ενός «παρατηρητηρίου» χρήσεων για να μελετά την παλέτα των δυνατοτήτων και των πρακτικών. Η ΒΝΥΕ παρουσιάζει ενδιαφέρον λόγω του πλούτου των περιεχομένων και της διάδοσης νέων πρακτικών πολιτισμικών ανταλλαγών και του ανοίγματος σε θέματα έρευνας. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συμμετάσχει στις εργασίες της ομάδας εργασίας «χρήστες» του δικτύου ΕΥΒ.

3.2 Προώθηση μιας ψηφιακής κοινωνίας ενταξιακής για όλους που προσφέρει ιδίως λύσεις στα άτομα με ειδικές ανάγκες ⁽¹⁷⁾

3.2.1 Σύμφωνα με την διυπουργική δήλωση της Ρίγας, του Ιουνίου 2006, για τις νέες τεχνολογίες σε μια ενταξιακή κοινωνία, πρέπει να μην αυξάνει η ΒΝΥΕ τις διαφορές όσον αφορά τη χρήση

⁽¹⁴⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου» και του Συμβουλίου σχετικά με τις βασικές ικανότητες για τη δια βίου μάθηση (εισηγήτρια η κ. Herczog), ΕΕ C 195 της 18.08.2006

⁽¹⁵⁾ Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τις επιστημονικές πληροφορίες.

⁽¹⁶⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Βελτίωση της ποιότητας της κατάρτισης των εκπαιδευτικών» (εισηγήτρια ο κ. Soares), που υιοθετήθηκε στις 16 Ιανουαρίου 2008 (CESE 1562/2007 τελικό).

⁽¹⁷⁾ Εκστρατεία ευαισθητοποίησης της Επιτροπής που υπεβλήθη στο Συμβούλιο για την ενταξία στην κοινωνία της πληροφορίας Η ψηφιακή ενταξία, η σειρά σας να συμμετάσχετε το 2008

του διαδικτύου μεταξύ τρέχουσας χρήσης και εκείνης για τα πιο ηλικιωμένα άτομα, τα άτομα με ειδικές ανάγκες ή τις ευπαθείς ομάδες. Σε πρόσφατες διερευνητικές γνωμοδοτήσεις, η ΕΟΚΕ ορίζει τις δράσεις που μπορούν να τους διασφαλίσουν και την ηλεκτρονική πρόσβαση με τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

3.2.2 Η ψηφιοποίηση και η επιγραμμική πρόσβαση των εγγράφων των βιβλιοθηκών, αρχείων και μουσείων σε όλη την Ευρώπη αποτελούν ασύγκριτα εργαλεία ένταξης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Όμως, ένα πολύπλοκο σχέδιο, ένα ακατάλληλο μορφότυπο ή ακατάλληλα μέτρα προστασίας μπορούν να εμποδίσουν την εν λόγω πρόσβαση.

3.2.3 Η οδηγία του 2001 προβλέπει ρητώς ότι μπορεί να γίνουν παρεκκλίσεις από την αρχή του δικαιώματος του δημιουργού υπέρ των ατόμων με ειδικές ανάγκες (άτομα που έχουν προβλήματα όρασης ή τυφλοί, άτομα με μειωμένη κινητικότητα ή με διανοητική αναπηρία).

3.2.4 Για να καταστεί δυνατή η πρόσβαση στον εν λόγω πολιτιστικό πλούτο, είναι σημαντικό όπως η δικτυακή πύλη της μελλοντικής ΒΝΥΕ και οι εθνικές πύλες που συνεργάζονται να είναι γνωστές από την αρχή ώστε να επιτρέπουν την πρόσβαση στα άτομα με ειδικές ανάγκες μέσω ειδικών τεχνικών μηχανισμών.

3.2.5 Μολονότι οι μηχανισμοί τεχνολογικής προστασίας κατά της πειρατείας αποδεικνύονται συχνά ανεπαρκείς για την αντιμετώπιση των πεπειραμένων χρηστών παρόλα αυτά είναι εξίσου αλήθεια ότι έχουν όρια για τους κοινούς χρήστες. Για το λόγο αυτό η ΕΟΚΕ συνιστά όπως κατά τη μελέτη των μέτρων τεχνολογικής προστασίας να λαμβάνονται εξ αρχής υπόψη τα θέματα της προσβασιμότητας και διαλειτουργικότητας προκειμένου τα μέσα ανάγνωσης που χρησιμοποιούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες, όπως οι συνδότες λόγου, να μπορούν να διαβάσουν τα ψηφιακά κείμενα.

3.3 Αύξηση της προσφοράς των περιεχομένων που είναι ήδη διαθέσιμα με σύγχρονα ή πρόσφατα έγγραφα

3.3.1 Το φθινόπωρο του 2008, η διαδικτυακή πύλη θα εμφανισθεί με 2 εκατ. έργα, φωτογραφίες ή χάρτες, ελεύθερα δικαιωμάτων, δωρεάν προσβάσιμα ηλεκτρονικά και εξ αποστάσεως μεταφορτωμένα. Αυτό αποτελεί, κυρίως για τα σπάνια, πολύτιμα ή εξαντλημένα έγγραφα μια ανεκτίμητη εισφορά. Ωστόσο η πρόσβαση δεν μπορεί μακροπρόθεσμα να περιορισθεί στην προσφορά παρόμοιων εγγράφων ιστορικού πλούτου που δεν έχουν όμως σχέση με την επικαιρότητα.

3.3.2 Στην ΒΝΥΕ ανετέθη επίσης εξ αρχής η αρμοδιότητα να προτείνει στους χρήστες σύγχρονα ή πρόσφατα έγγραφα που επιβαρύνονται ακόμη με τα δικαιώματα δημιουργού, στην ίδια πύλη με τα απαλλαγμένα δικαιωμάτων έγγραφα και με τα έγγραφα ιστορικού πλούτου.

3.3.3 Συγκροτήθηκε, από την Επιτροπή, ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για να προωθηθεί η ανεύρεση λύσεων σχετικά με την πρόσβαση σε πρόσφατα έργα. Η ομάδα αποτελείται από εκπροσώπους εκδοτών, εθνικών βιβλιοθηκών, επαγγελματιών

του οπτικοακουστικού τομέα και αρχείων για να περιορισθεί η «μαύρη τρύπα του 20ού και 21ου αιώνα⁽¹⁸⁾» που οφείλεται στα έργα που επιβαρύνονται ακόμη με δικαιώματα, η ομάδα αυτή υπέβαλε προτάσεις τον Απρίλιο του 2007 που διευκολύνουν την πρόσβαση στα ορφανά και στα εξαντλημένα έργα, και τη ψηφιακή διαφύλαξη.

3.3.4 Η εκπλήρωση του στόχου της μαζικής ψηφιοποίησης προσβάσιμης στο ευρύ κοινό προϋποθέτει την ανακάλυψη ενός νέου οικονομικού μοντέλου που θα διασφαλίζει τη δίκαιη κατανομή μεταξύ δημιουργών, εκδοτών, και διανομέων. Η πρόσβαση σε μία επί πληρωμή, λογική όμως, προσφορά σύμφωνα με τις ισχύουσες τιμές υπάρχει ήδη και οι χρήστες του διαδικτύου μπορούν να την χρησιμοποιούν. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τους οικονομικούς επιχειρηματίες της αλυσίδας του βιβλίου να επιδιώξουν την ανεύρεση λύσεων κατόπιν διαπραγματεύσεων⁽¹⁹⁾. Απέναντι στους καταναλωτές, οι εκδότες, οι δημιουργοί και οι βιβλιοπώλες είναι υπεύθυνοι, σεβόμενοι τις απόψεις των διαφόρων παραγόντων να προτείνουν μια ελκυστική προσφορά για να ενθαρρύνουν αυτή τη νέα αγορά και να απομακρύνουν τους κινδύνους της πειρατείας και της απομίμησης.

3.3.5 Σύμφωνα με τις προτάσεις τους, για τα προστατευόμενα έργα και σε συμφωνία με τους δικαιούχους, οι χρήστες θα έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στην πύλη σε συνοπτικά αποσπάσματα ή ακόμη μέσω ειδικευμένων ιστοθέσεων να αναδηφούν εικονικά το έργο. Πέραν αυτών, για να έχει ο χρήστης του διαδικτύου πρόσβαση σε ολόκληρο το έγγραφο για το οποίο οφείλονται δικαιώματα, θα πρέπει να απευθύνεται εκ νέου σε ιδιωτικούς φορείς συμπεριλαμβανομένου του δικτύου των συνήθων βιβλιοθηκών όπου θα του προσφέρονται πολλές επιλογές έναντι προσιτής τιμής και αναγνώρισης της αμοιβής των δικαιούχων. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τους δικαιούχους να συμφωνήσουν με τις εν λόγω καινοτόμες προτάσεις.

3.3.6 Προκειμένου να ενθαρρυνθεί η εν λόγω επί πληρωμή προσφορά, σε μια προσιτή τιμή, είναι σημαντικό να επεκταθεί από τα κράτη μέλη η ευκολία εισαγωγής του μειωμένου Φ.Π.Α για τα βιβλία και τις άλλες εκδόσεις και στις εκδόσεις σε ηλεκτρονική μορφή.

3.3.7 Με στόχο να προωθηθούν οι πιο ανοικτές άδειες που εμπλουτίζουν τα διαθέσιμα σύγχρονα περιεχόμενα, πρόσφατη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ⁽²⁰⁾ συνιστά να χορηγηθεί σε κοινωτικό επίπεδο η κατάλληλη προστασία στους συγγραφείς/δημιουργούς οι οποίοι επιλέγουν μια περιορισμένη άδεια. Καθιστώντας τα έργα τους προσβάσιμα δωρεάν, πρέπει να τους χορηγούνται εγγυήσεις όσον αφορά τα πνευματικά δικαιώματα τους και να προστατεύονται από καταχρηστικές εμπορικές χρήσεις.

3.3.8 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να αναλάβει την πρωτοβουλία για την ανακάλυψη νέων αδειών που θα έχουν ως στόχο την αποσύνδεση των δικαιωμάτων ψηφιακής διάδοσης από εκείνα που προβλέπονται για τις έντυπες εκδόσεις.

⁽¹⁸⁾ Σύμφωνα με την έκφραση της Επιτρόπου κ. Vivianne Reding ενώπιον της ΕΟΚΕ στις 12 Δεκεμβρίου 2007

⁽¹⁹⁾ Μελέτη του κ. Denis Zwrn, Numilog (Απρίλιος 2007) ενόψει της κατάρτισης ενός οικονομικού μοντέλου συμμετοχής των εκδοτών στην Ευρωπαϊκή ψηφιακή βιβλιοθήκη.

⁽²⁰⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας (Κωδικοποιημένη έκδοση) ΕΕ C 324 της 30.12.2006, σ. 7 και 8

3.3.9 Το 2007 η Επιτροπή πραγματοποίησε εμπειρισταωμένη μελέτη⁽²¹⁾ των εθνικών δικαίων σχετικά με τη μεταφορά της οδηγίας των δικαιωμάτων δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων⁽²²⁾. Η ΕΟΚΕ θα δώσει μείζονα προσοχή στα συμπεράσματα που εξήχθησαν από την έκθεση αυτή προκειμένου να βελτιωθεί η ευρωπαϊκή εναρμόνιση.

3.4 Απόκριση στην απαίτηση για οργανωμένη γνώση

3.4.1 Όντας στις αρχές του 21ου αιώνα, βομβαρδιζόμενοι από πληροφορίες χωρίς επεξηγήσεις και αμφίβολης γνησιότητας λόγω του διαδικτύου, το μείζον πλεονέκτημα του ευρωπαϊκού σχεδίου θα είναι η επιλογή των περιεχομένων για να διασφαλιστεί η αντικειμενικότητα και η πολυφωνία τους καθώς και η οργάνωση των γνώσεων, η ταξινόμηση και η τυποποίηση των μορφότυπων προκειμένου να διαφυλαχθεί το ευανάγνωστο του εν λόγω όγκου. Η διασφάλιση της τελειότητας, της ποιότητας και της ακρίβειας των απαντήσεων στις ερωτήσεις των χρηστών και στις έρευνες τους εξαρτάται από την εξέλιξη των μηχανών αναζήτησης σε αλληλεπίδραση με τον καλύτερο συντονισμό της ψηφιακής γνώσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3.4.2 Για να καταστεί δυνατή η πρόσβαση σε οργανωμένες συλλογές, η ΕΟΚΕ τονίζει το ενδιαφέρον του πειράματος του προτύπου που ξεκίνησε το Μάρτιο του 2007, σε συνεργασία μεταξύ των ιδρυμάτων, της Γαλλίας, της Βουλγαρίας και της Πορτογαλίας και της Ουγγαρίας. Αυτό το ευρωπαϊκό πρότυπο που αναγνωρίστηκε από τους εμπειρογνώμονες αποτελεί την βάση ενός ευρωπαϊκού σώματος ψηφιοποίησης, συμβολή στην προσεχή φάση της ΒΝΥΕ. Εξάλλου, η Europeana είναι ένα ανοικτό σύστημα σε όλες τις μηχανές αναζήτησης. Θα πρέπει να διευκολύνει τις έρευνες μέσω τυποποιημένων ερωτηματολογίων, για να διαμορφωθεί και να εστιασθεί η ζήτηση του χρήστη του διαδικτύου.

3.5 Διασφάλιση της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυφωνίας

3.5.1 Η ΕΟΚΕ τονίζει την πρωτότυπη προσπάθεια για μια πολυγλωσσική βιβλιοθήκη⁽²³⁾ στον παγκόσμιο ιστό που θα αποτελέσει βασικό εργαλείο για τη διαφύλαξη και την αξιοποίηση της πολιτιστικής πολυφωνίας. Η Ευρώπη, πλούσια χάρη σε μια σπάνια πολιτιστική κληρονομιά και σε μια σημαντική παραγωγή περιεχομένων, οφείλει να καταλάβει αποφασιστική θέση στην ψηφιοποίηση των γνώσεων σε παγκόσμια κλίμακα, σύμφωνα με την σύμβαση της UNESCO, για την πολιτιστική πολυφωνία. Χάρη στην διάδοση των ευρωπαϊκών γλωσσών στον κόσμο, η προσβασιμότητα θα χρησιμεύσει τόσο στους πολίτες της όσο και στους τρίτους που επιζητούν πρόσβαση στην παγκόσμια κληρονομιά και στις πηγές της δικής τους κουλτούρας που βρίσκονται στην Ευρώπη.

(21) Μελέτη με θέμα τη μεταφορά και τον αντίκτυπο στις νομοθεσίες των κρατών μελών της οδηγίας 2001/29/CE για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ETD/2005/IM/DI/91)

(22) Η διάρκεια προστασίας των δικαιωμάτων του δημιουργού αυξήθηκε στα 70 χρόνια μετά το θάνατο του και στα 50 χρόνια για τα συγγενικά δικαιώματα.

(23) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Ένα νέο στρατηγικό πλαίσιο για την πολυγλωσσία» ΕΕ C 324 της 30.12.2006, σ. 68

3.5.2 Στη φάση ανάπτυξης της ΒΝΥΕ μετά το 2010, η ΕΟΚΕ συνιστά σε κάθε κράτος μέλος να προσφέρει μια συλλογή από σημαντικές προσφορές από τη λογοτεχνία του σε διάφορες γλώσσες για να συμμετάσχει στη διάδοση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής ταυτότητας και για να ανταποκριθεί στην πολυφωνία.

4. Προώθηση και εκσυγχρονισμός των ιδρυμάτων δημόσιας ανάγνωσης σε ένα σύστημα επιγραμματικής προσβασιμότητας

4.1 Για να διασφαλισθεί η τοπική πρόσβαση σε ένα παγκοσμιοποιημένο σύστημα, η ΕΟΚΕ υποβάλει προτάσεις για να διευκολύνει το ρόλο των ιδρυμάτων δημόσιας ανάγνωσης. Η κυκλοφορία των πολιτιστικών αγαθών απέκτησε παγκόσμια και πολυτροπική διάσταση, θα είναι όμως αποτελεσματική εφόσον το κοινό θα διαθέτει τα υλικά μέσα που θα του επιτρέπουν να έχει πρόσβαση στην τεράστια αυτή προσφορά. Οι δημόσιες βιβλιοθήκες, οι πολιτισμικοί εξοπλισμοί εγγύτητας, παραμένουν μέσο εγγύησης για μια ισότιμη πρόσβαση για τους περισσότερους. Με την προοπτική της κοινωνικής ένταξης, οι δανειστικές βιβλιοθήκες πρέπει να διατηρήσουν το ρόλο τους σχετικά με τη διάθεση των άυλων περιεχομένων.

4.2 Στην αλυσίδα που αρχίζει από τον δημιουργό και φθάνει στον αναγνώστη μέσω του βιβλιοπώλη, οι δανειστικές βιβλιοθήκες και τα Δανειστικά Κέντρα Ταινιών και Δίσκων (ΔΚΤΔ) ανταποκρίθηκαν στη διαβίβαση της οργανωμένης γνώσης και στην πρόσβαση όλων στις πολιτιστικές παραγωγές. Αυτοί οι τοπικοί εξοπλισμοί πρέπει επίσης να συνεχίσουν να διασφαλίζουν τους στόχους για τα άυλα περιεχόμενα. Είναι συνεπώς σκόπιμο να προωθηθούν συμβάσεις ή ειδικές άδειες που θα ευνοούν, χωρίς να δημιουργούν ανισορροπία, παρόμοια ιδρύματα και την εκτέλεση της αποστολής τους που είναι η διάδοση⁽²⁴⁾.

4.3 Είναι σημαντικό να σχεδιασθεί η ψηφιοποίηση του δημόσιου τομέα των εθνικών πολιτιστικών ιδρυμάτων σε συνεννόηση με τις παρακείμενες βιβλιοθήκες και με τα αρχεία. Οι χρήστες των δανειστικών βιβλιοθηκών αποτελούν ένα κοινό από μη ειδικούς των οποίων οι προσδοκίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όταν πραγματοποιούνται οι επιλογές όσον αφορά τα περιεχόμενα που είναι απαλλαγμένα από δικαιώματα προκειμένου να γίνεται σεβαστή η πολυφωνία του κοινού.

4.4 Ανακάλυψη οικονομικών μοντέλων αγοράς και διάθεσης στο κοινό σύγχρονων ψηφιοποιημένων έργων

4.4.1 Οι δανειστικές βιβλιοθήκες αγοράζουν υλικό υποστήριξης (βιβλία συμπαγείς δίσκους, παρτιτούρες, μεθόδους εκμάθησης γλωσσών, κ.λπ.) και τα θέτουν δωρεάν στη διάθεση των χρηστών τους, ή έναντι μικρής συμμετοχής για περιορισμένο χρόνο επιτρέποντάς τους έτσι να μην αποτελεί η οικονομική διάσταση συστηματικό εμπόδιο στην πρόσβαση στο εν λόγω υλικό υποστήριξης. Έναν νέο οικονομικό μοντέλο για το απούλοποιημένο περιεχόμενο πρέπει να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των χρηστών των βιβλιοθηκών και των ΔΚΤΔ και να προσαρμόζεται στη λειτουργία τους. Εξάλλου, οι δανειστικές βιβλιοθήκες είναι πελάτες με μεγάλες δυνατότητες αγοράς των σημερινών περιεχομένων, που βρίσκονται σε άμεση επαφή με την επικαιρότητα της πληροφορίας και των πολιτιστικών και τεχνικών παραγωγών. Πρέπει να συμμετέχουν στον ορισμό του νέου αυτού οικονομικού μοντέλου.

(24) Αιτιολογική σκέψη αριθ. 40 για το δικαιώματα του δημιουργού στην κοινωνία της πληροφορίας.

4.4.2 Συνεπώς, δεν θα πρέπει η γενίκευση των άυλων περιεχομένων και ιδιαίτερα εκείνων που προέρχονται από την ψηφιοποίηση να εμποδίζει τις δανειστικές βιβλιοθήκες να συνεχίσουν την εκπαιδευτική τους αποστολή. Πρέπει συνεπώς τα οικονομικά και τεχνικά μοντέλα κυκλοφορίας των περιεχομένων που προέρχονται από ψηφιοποίηση να λαμβάνουν υπόψη το ρόλο και την αποστολή των δανειστικών βιβλιοθηκών ώστε να τους επιτρέψουν να τα διασφαλίζουν, και αυτό στα πλαίσια των κλειστών κυκλωμάτων των εν λόγω βιβλιοθηκών (ενδοδίκτυο) καθώς και σε εκείνα μιας προσφοράς δανεισμού που απευθύνεται στους χρήστες τους που έχουν εγγραφεί κανονικά.

4.5 Εξασφάλιση στο χρήστη υπηρεσιών για τοπική πρόσβαση επί τόπου

4.5.1 Στα πλαίσια των κλειστών κυκλωμάτων (ενδοδίκτυο) πρέπει οι δανειστικές βιβλιοθήκες να προσφέρουν στους χρήστες τους σε ισότιμη βάση με τις υλικές συλλογές, τις προϋποθέσεις τοπικής πρόσβασης στα άυλα περιεχόμενα: θέσεις εργασίας πληροφορικής, δυνατότητα εκτύπωσης, λογισμικό περιβάλλον, σύνδεση με το διαδικτυο υψηλής ταχύτητας, πληροφόρηση, βοήθεια και μεσο-

λάβηση. Τόσο η αρχική όσο και η συνεχής επιμόρφωση του προσωπικού των δανειστικών βιβλιοθηκών καθώς και η οργάνωση της εργασίας τους πρέπει εφεξής να λαμβάνουν υπόψη και τα άυλα περιεχόμενα.

4.6 Διοργάνωση ψυχαγωγιών και μεσολαβήσεων για την πρόσβαση στις ψηφιακές συλλογές και στα άυλα περιεχόμενα για το ευρύ κοινό

4.6.1 Χωρίς κατάρτιση και χωρίς πληροφόρηση, το ευρύ κοινό έχει την τάση να θεωρεί πολύ συχνά, τον προσωπικό ηλεκτρονικό υπολογιστή, με τον οποίον είναι εξοπλισμένα όλο και περισσότερα νοικοκυριά, ως τερματικό αναμυχής πολυμέσων, παραγνωρίζοντας έτσι τις πολιτιστικές, εκπαιδευτικές, παιδαγωγικές, πληροφοριακές πηγές που είναι προσβάσιμες μέσω του διαδικτύου. Με τον ίδιο τρόπο, που διασφαλίζουν οι δανειστικές βιβλιοθήκες μια δραστήρια μεσολάβηση, για όλες τις ηλικίες, με στόχο το βιβλίο και την ανάγνωση, διοργανώνοντας εκδηλώσεις ψυχαγωγίας, πρέπει να αναπτύξουν και για τα άυλα περιεχόμενα αντίστοιχη μεσολάβηση και διοργάνωση εκδηλώσεων ψυχαγωγίας.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Το ενεργειακό μείγμα στις μεταφορές»

(2008/C 162/12)

Με επιστολή της τής 19ης Μαρτίου 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα:

Το ενεργειακό μείγμα στις μεταφορές.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 18 Δεκεμβρίου 2007 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. ΙΟΖΙΑ.

Κατά την 442^η σύνοδο ολομέλειάς της τής 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 130 ψήφους υπέρ, 11 ψήφους κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ ανταποκρίνεται ευχαρίστως στο αίτημα του Αντιπροέδρου της Επιτροπής και Επιτρόπου Μεταφορών κ. Jacques Barrot, να καταρτιστεί γνωμοδότηση με θέμα *Το ενεργειακό μείγμα στις μεταφορές*, είναι δε πεπεισμένη ότι πρέπει να αναπτυχθεί ένας συστηματικός διάλογος μεταξύ της Επιτροπής και της ΕΟΚΕ, η οποία εκπροσωπεί την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών.

1.2 Η ΕΟΚΕ είναι σύμφωνη με τα συμπεράσματα του εαρινού Συμβουλίου, το οποίο έθεσε τις ακόλουθες προτεραιότητες:

- αύξηση της ασφάλειας του εφοδιασμού·
- διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών οικονομικών και διάθεση της ενέργειας σε τιμές προσιτές·

— προώθηση της περιβαλλοντικής αειφορίας και καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος.

1.3 Οι πολιτικές προσδιορισμού του πλέον κατάλληλου ενεργειακού μείγματος πρέπει, συνεπώς, να λάβουν υπόψη τις τέσσερις αυτές προτεραιότητες, πράγμα εξάλλου που η Επιτροπή έχει ήδη πράξει με την ανακοίνωση της σχετικά με τους στόχους για τα καύσιμα για την περίοδο 2001-2010.

1.4 Η ΕΟΚΕ, θεωρώντας ότι το πετρέλαιο θα εξακολουθήσει να αποτελεί για σειρά ετών το κύριο καύσιμο που θα χρησιμοποιείται στις μεταφορές και ότι το φυσικό αέριο, άλλος μη ανανεώσιμος πόρος, θα συμβάλλει και αυτό στην κάλυψη των αναγκών υποκαθιστώντας εν μέρει τα παράγωγα του πετρελαίου, φρονεί ότι είναι απαραίτητο να αυξηθεί δραστικά η χρηματοδότηση της έρευνας για την παραγωγή και τη χρήση του υδρογόνου, καθώς και για τα

καύσιμα γεωργικής προέλευσης δεύτερης γενεάς, και συνεπώς επιδοκμάζει την πρωτοβουλία της Επιτροπής, η οποία αποφάσισε, στις 9 Οκτωβρίου 2007, να χρηματοδοτήσει μία κοινή τεχνολογική πρωτοβουλία ύψους 1 δις ευρώ για την περίοδο 2007-2013, και υποστηρίζει το αίτημα των επιχειρηματικών και ερευνητικών κύκλων που ασχολούνται με την ανάπτυξη της χρήσης του υδρογόνου να επιταχύνει το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο τη διαδικασία έγκρισης της σχετικής πρότασης.

1.5 Η αυξανόμενη ανησυχία που η κοινή γνώμη έχει εκφράσει για την αλλαγή του κλίματος, οι κίνδυνοι που συνδέονται με την αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη — η οποία, εάν δεν ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα, ενδέχεται να είναι της τάξεως των 2°-6,3° C — καθιστούν απαραίτητη την ενίσχυση όλων των μέτρων που θα μπορούσαν να αντισταθίσουν τις αρνητικές συνέπειες των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα. Η ΕΟΚΕ εκτιμά τις προσπάθειες που καταβάλλει η Ένωση Ευρωπαϊκών Αεροπορικών Εταιριών και την καίρια συμβολή της στην διάδοση των στοιχείων που αφορούν τα αποτελέσματα των μέτρων καταπολέμησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

1.6 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου Περιβάλλοντος της 28^{ης} Ιουνίου 2007 και υποστηρίζει την πρόταση αναθεώρησης, εκ μέρους της Επιτροπής, του 6^{ου} Προγράμματος περιβαλλοντικής δράσης στο πλαίσιο του οποίου έχουν τεθεί οι ακόλουθες προτεραιότητες:

- αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος·
- συγκράτηση της απώλειας βιοποικιλότητας·
- περιορισμός των επιπτώσεων της ρύπανσης στην υγεία·
- προώθηση της βιώσιμης χρήσης των φυσικών πόρων και της βιώσιμης διαχείρισης των αποβλήτων.

1.7 Σε όλους τους τομείς των μεταφορών αναζητούνται οι κατάλληλες λύσεις που θα επιτρέψουν την υλοποίηση των προαναφερθέντων στόχων, οι δε κύριες ευρωπαϊκές υπηρεσίες προσανατολίζουν τις προσπάθειές τους προς την επίτευξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων εντός ολίγων ετών. Η επιλογή να υπαχθούν οι εναέριες μεταφορές — οι οποίες συμβάλλουν σε ολοένα σημαντικότερο βαθμό στην παραγωγή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου — στο σύστημα των πιστοποιητικών εκπομπών θα συμβάλει στην επιτάχυνση της ανάπτυξης νέων καυσίμων. Ήδη ορισμένες εταιρείες εξετάζουν τις δυνατότητες χρήσης καυσίμων γεωργικής προέλευσης, ενώ τα αποτελέσματα που έχουν προκύψει από τις έρευνες για το υδρογόνο έχουν ακόμη εξαιρετικά κατακερματισμένο χαρακτήρα και συνεπώς η εναλλακτική λύση αυτή θα μπορεί να εφαρμοστεί μόνον μετά από την πάροδο αρκετών ετών. Οι μεγάλοι κινητήρες που χρησιμοποιεί η ναυτιλία μπορούν να μετατραπούν ευκολότερα για χρήση με μείγματα καυσίμων με χαμηλότερη περιεκτικότητα σε άνθρακα, ενώ στις σιδηροδρομικές μεταφορές, ο συνδυασμός ηλεκτρικής ενέργειας και ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μπορεί σαφώς να βελτιώσει την ήδη εξαιρετική περιβαλλοντική απόδοση του τύπου αυτού μεταφορών.

1.8 Το καλύτερο καύσιμο είναι αυτό που εξοικονομείται. Κατά την ΕΟΚΕ, η λύση προς την οποία πρέπει να προσανατολιστούν, κατά τρόπο αποφασιστικό, οι προσπάθειες για την επιλογή του πλέον κατάλληλου ενεργειακού μείγματος — μία επιλογή η οποία θα πρέπει να μετατρέπεται ολοένα περισσότερο σε κοινοτική πολιτική — πρέπει να συνυπολογίζει όλους αυτούς τους παράγοντες και να δίδει σαφή προτεραιότητα στο θέμα της υγείας και της ευημερίας των Ευρωπαίων πολιτών, αλλά και ολόκληρου του πλανήτη. Οι φορολογικές πολιτικές, τα κίνητρα, οι συστάσεις και οι ρυθμίσεις που θα υιοθετηθούν θα πρέπει να λαμβάνουν πάντοτε υπόψη την προτεραιότητα αυτή, προωθώντας την επιλογή εκείνη η οποία είναι η πλέον κατάλληλη από οικολογική άποψη και η πλέον βιώσιμη από οικονομική άποψη. Είναι σκόπιμο να επιδιωχθεί εξοικονόμηση ενέργειας προς όφελος των δημοσίων συγκοινωνιών, των εναλλακτικών μέσων μεταφοράς και των επιλογών οικονομικής και

κοινωνικής πολιτικής που αυξάνουν την κινητικότητα των ατόμων, περιορίζοντας ταυτόχρονα την περιττή κινητικότητα των αγαθών.

1.9 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι οι μεταφορές θα πρέπει στο μέλλον να βασίζονται σε καύσιμα με ολοένα μικρότερη περιεκτικότητα σε άνθρακα, ο δε στόχος θα πρέπει να είναι η πλήρης εξάλειψη των εκπομπών αερίων. Η παραγωγή υδρογόνου από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας — όπως η βιομάζα, η φωτολύση, η θερμοδυναμική ή η φωτοβολταϊκή ηλιακή ενέργεια, η αιολική ή η υδροηλεκτρική ενέργεια — είναι η μόνη επιλογή που δεν αποτελεί περιβαλλοντική αυταπάτη, δεδομένου ότι το υδρογόνο ως στοιχείο αποθήκευσης ενέργειας επιτρέπει τον συντονισμό του ενεργειακού εφοδιασμού — που από τη φύση του έχει περιοδικό χαρακτήρα (νύχτα/ημέρα, ετήσιοι κύκλοι, κλπ) — με την μεταβαλλόμενη, αποσυνδεδεμένη ενεργειακή ζήτηση.

1.10 Η ανάπτυξη των τεχνολογιών καύσης και έλξης επέτρεψε την ταχεία διάδοση των αυτοκινήτων που βασίζονται σε υβριδικά συστήματα. Για τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, η καλύτερη λύση φαίνεται να είναι η έλξη αποκλειστικά με ηλεκτρική ενέργεια — μέσω της ανάπτυξης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές — ή η χρήση υβριδικών συστημάτων, τουλάχιστον έως ότου υπάρξει διαθέσιμη σημαντική ποσότητα φυσικού αερίου και υδρογόνου. Μία άλλη, ενδιάμεση, λύση είναι η χρήση μείγματος μεθανίου και υδρογόνου (σε χαμηλό ποσοστό). Η μέθοδος αυτή αποτελεί ένα πρώτο βήμα προς τη χρήση του υδρογόνου για την προαγωγή της κινητικότητας.

1.11 Η χρήση του υδρογόνου ως φορέα ενέργειας κατάλληλο προς χρήση στις μεταφορές αποτελεί, παρά τους περιορισμούς που έχουν πλέον αναγνωριστεί, μία πρόκληση για το μέλλον και η πιθανότητα να αρχίσουν να κυκλοφορούν αυτοκίνητα που θα κάνουν, εν μέρει ή εξ ολοκλήρου, χρήση υδρογόνου μπορεί να γίνει πραγματικότητα σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, αρκεί οι εθνικές και ευρωπαϊκές αρχές να μην παύσουν να υποστηρίζουν την σχετική έρευνα. Τα πορίσματα του σχεδίου CUTE (Καθαρές Αστικές Μεταφορές για την Ευρώπη) φαίνεται να είναι ενθαρρυντικά.

1.12 Η ΕΟΚΕ, όπως ήδη ανέφερε στο πλαίσιο των εργασιών της για την ενεργειακή απόδοση, φρονεί ότι είναι εξαιρετικά χρήσιμο να υπάρχει διαθέσιμη μία δικτυακή πύλη όπου να είναι δυνατόν να δημοσιεύονται οι έρευνες που πραγματοποιούνται στον ακαδημαϊκό χώρο και τα αποτελέσματα των πειραμάτων που διεξάγονται σε εθνική, περιφερειακή και τοπική κλίμακα για την ενημέρωση του ευρύτερου κοινού, κυρίως δε των υπαλλήλων των τοπικών αρχών. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι για την επίτευξη του βέλτιστου ενεργειακού μείγματος απαιτείται ένα κατάλληλο μείγμα στις μεταφορές, με την αύξηση της αποδοτικότητας των υδρογονανθράκων και με τον καθορισμό προτεραιοτήτων στις μεταφορές. Εν αναμονή μιας αξιόπιστης και αποδοτικής παραγωγής υδρογόνου, η χρήση της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας επιβάλλεται άμεσα. Η πρόκληση στις μεταφορές έγκειται στην ολοένα και μεγαλύτερη χρήση της ηλεκτρικής ενέργειας, το ταχύτερο και σπουδαιότερο αυτό είναι δυνατό.

1.13 Η ΕΟΚΕ εξάγει τη σημασία που έχει η ευαισθητοποίηση και η συμμετοχή στις σχετικές προσπάθειες της κοινωνίας των πολιτών, η οποία συμβάλλει, με τις διάφορες συμπεριφορές που υιοθετεί, στην υλοποίηση των στόχων της μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας και της υποστήριξης της έρευνας και της καινοτομίας στον τομέα των καθαρών και βιώσιμων καυσίμων. Οι επιλογές αυτές πρέπει να ενσωματωθούν στις ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές, πρέπει δε να τονιστεί η προστιθέμενη αξία της ικανότητας συνεργασίας και συνοχής των κρατών μελών. Αυτό συνεπάγεται, επίσης, τον σεβασμό των κοινών αξιών και του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου, το οποίο δίδει ιδιαίτερη προσοχή στη διασφάλιση των περιβαλλοντικών αγαθών και της υγείας και της ασφάλειας των Ευρωπαίων πολιτών, καθώς και όσων ζουν και εργάζονται στην Ένωση, και μεριμνά για τις συνθήκες διαβίωσης ολόκληρης της ανθρωπότητας.

2. Εισαγωγή

2.1 Ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπής και Επίτροπος Μεταφορών, κ. Jacques Barrot, ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα *Το ενεργειακό μείγμα στις μεταφορές*.

2.2 Η ΕΟΚΕ συμεριζεται τις ανησυχίες του Επιτρόπου Μεταφορών σχετικά με τον εφοδιασμό σε καύσιμα και συμφωνεί ότι είναι απαραίτητο να προβλεφθεί ή διεξαγωγή αναλύσεων και μελετών με σκοπό την αναζήτηση λύσεων για την περαιτέρω εξέλιξη της πολιτικής μεταφορών και τον εντοπισμό των απαραίτητων μέτρων για τα αντίστοιχα καύσιμα.

2.3 Οι επιλογές που πρέπει να γίνουν στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης και οι προκλήσεις στις οποίες πρέπει να ανταποκριθεί η Ένωση στον συγκεκριμένο τομέα —πλήρης συμμόρφωση προς τους στόχους που προβλέπει το Πρωτόκολλο του Κιότο, αντιμετώπιση της επείγουσας κατάστασης που έχει προκύψει εξαιτίας της αλλαγής του κλίματος, περιορισμός της εξάρτησης από τρίτες χώρες όσον αφορά τον ενεργειακό εφοδιασμό, επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβώνας και της Λευκής Βίβλου για τις μεταφορές, όπως και των στόχων που συνδέονται με την εφαρμογή των συνδυασμένων μεταφορών, επιλογή λύσεων στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης— θέτουν το υπό εξέταση ζήτημα στο επίκεντρο της ενεργειακής στρατηγικής της Ένωσης.

2.4 Ήδη το 2001, με την ανακοίνωσή της σχετικά με τους στόχους για τα καύσιμα για την περίοδο 2001-2010, η Επιτροπή αναφέρθηκε στην ανάγκη αντιμετώπισης του ζητήματος του ενεργειακού μείγματος θέτοντας ορισμένους στόχους για τα καύσιμα πλην του πετρελαίου, κρίνοντας ως πιθανό και αποδεκτό το εξής σενάριο:

- το φυσικό αέριο θα μπορούσε να αυξήσει το μερίδιό του στην αγορά φθάνοντας το 10 % περίπου το 2020·
- το υδρογόνο αποτελεί τον κύριο δυνητικό μελλοντικό φορέα ενέργειας· το μερίδιό του στην κατανάλωση καυσίμων προβλέπεται ότι θα είναι χαμηλό·
- τα υγρά καύσιμα από βιομάζα (BTL) θα μπορούσαν άναετα να φθάσουν το ποσοστό που έχει οριστεί για τα καύσιμα γεωργικής προέλευσης, δηλ. προβλέπεται να υπερβούν το 6 % το 2010, ενώ εκτιμάται ότι το συνολικό δυναμικό των καυσίμων από βιομάζα θα ανέλθει σε 15 %·
- το υδροποιημένο αέριο πετρελαίου (GPL) αποτελεί ένα ήδη καθιερωμένο εναλλακτικό καύσιμο αυτοκινήτων και ο στόχος είναι να αυξήσει το μερίδιό του στην αγορά, πιθανόν κατά 5 % το 2020·
- εν ολίγοις, τα εναλλακτικά καύσιμα έχουν τη δυνατότητα, στις επόμενες δεκαετίες, να αυξήσουν τα μερίδιά τους στην αγορά και, μακροπρόθεσμα, να υπερβούν τους στόχους που έχουν τεθεί για το 2020.

2.5 Η ΕΟΚΕ υποστήριξε την εν λόγω ανακοίνωση και, σε μία γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ⁽¹⁾, αναγνώρισε ότι η ανάπτυξη του φυσικού αερίου ⁽²⁾, η έρευνα για τα καύσιμα γεωργικής προέλευσης και η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των καυσίμων που ήδη κυκλοφορούν στην αγορά, αποτελούν την κατεύθυνση που πρέπει να υιοθετηθεί προκειμένου να καταστεί δυνατή η διαφοροποίηση του εφοδιασμού και, κατ' επέκταση, να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

⁽¹⁾ EE C 195 της 18.8.2006, σσ. 75-79.

⁽²⁾ «Ανάπτυξη και προώθηση εναλλακτικών καυσίμων για τις οδικές μεταφορές στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (EE C 195 της 18.8.2006, σσ. 75-79).

3. Η αλλαγή του κλίματος

3.1 Ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός επιστημόνων συμφωνεί πλέον ότι το κλίμα επηρεάζεται άμεσα από τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Η μέση θερμοκρασία αυξήθηκε, κατά τον 20ό αιώνα, κατά περίπου 1 °C και, με βάση τα τρέχοντα κλιματικά πρότυπα, τα οποία αντικατοπτρίζουν τάσεις παγκοσμίως εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, διατυπώνονται σενάρια σύμφωνα με τα οποία η μέση παγκόσμια θερμοκρασία ενδέχεται να αυξηθεί κατά 2 °C — 6,3 °C, πράγμα που θα έχει καταστροφικό αντίκτυπο στον καιρό, στο επίπεδο της στάθμης του ύδατος, στην γεωργική παραγωγή και στις άλλες οικονομικές δραστηριότητες.

3.2 Το Συμβούλιο «Περιβάλλον», το οποίο πραγματοποιήθηκε στο Λουξεμβούργο στις 28 Ιουνίου 2007, επιβεβαίωσε τη σημασία του 6^{ου} Προγράμματος περιβαλλοντικής δράσης και της ενδιάμεσης αναθεώρησης που πρότεινε η Επιτροπή, δίδοντας έμφαση στις τέσσερις προτεραιότητες που τέθηκαν: αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος, συγκράτηση της απώλειας βιοποικιλότητας, περιορισμός των επιπτώσεων της ρύπανσης στην υγεία και προώθηση της βιώσιμης χρήσης των φυσικών πόρων και της βιώσιμης διαχείρισης των αποβλήτων.

3.3 Το Συμβούλιο «Περιβάλλον» τάχθηκε υπέρ της στρατηγικής ενοποίησης των περιβαλλοντικών και των ενεργειακών πολιτικών και τόνισε ότι είναι απαραίτητο να διεξαχθούν διαπραγματεύσεις με σκοπό την σύναψη, μέχρι το 2009, διεθνούς συμφωνίας για την περίοδο μετά το 2012. Όπως δήλωσε ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου κ. José Socrates κατά τη συνεδρίαση υψηλού επιπέδου που πραγματοποιήθηκε στη Νέα Υόρκη στις 27 Σεπτεμβρίου 2007, η Διάσκεψη του Μπαλί για τις Κλιματικές Αλλαγές υπό την αιγίδα του ΟΗΕ «είναι το κατάλληλο φόρουμ διαπραγμάτευσης των μελλοντικών δράσεων. Από την άποψη αυτή, η σύνοδος κορυφής του Μπαλί ⁽³⁾ αποτελεί σημαντικό ορόσημο. Στο πλαίσιο της συνόδου αυτής αναμένεται ότι η διεθνής κοινότητα θα υιοθετήσει έναν φιλόδοξο χάρτη πορείας για τη διαπραγμάτευση μιας γενικής συμφωνίας σχετικά με την αλλαγή του κλίματος». Η παρουσία των Ηνωμένων Πολιτειών, οι οποίες απέσυραν, μόλις στα μέσα Οκτωβρίου, τις επιφυλάξεις που είχαν διατυπώσει σχετικά με τη συμμετοχή τους, ενισχύει σημαντικά τις αποφάσεις που θα ληφθούν, δεδομένης της σημασίας της οικονομίας των ΗΠΑ και του μεριδίου ευθύνης τους στην εκπομπή αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα.

3.4 Το Συμβούλιο «Περιβάλλον» υπογράμμισε ότι είναι σημαντικό να προβλεφθεί η εσωτερική των δαπανών που συνδέονται με το περιβάλλον, όπως επίσης και των δαπανών που συνδέονται με την κατανάλωση ενέργειας, ώστε να μπορέσουν να χαραχθούν μακροπρόθεσμες βιώσιμες πολιτικές. Εξίσου σημαντικό είναι να χρησιμοποιηθούν ισχυρότερα μέσα αγοράς στην περιβαλλοντική πολιτική, όπως φόροι, εισφορές και πιστοποιητικά εκπομπών προκειμένου να υπάρξει συμβολή στη βελτίωση του περιβάλλοντος. Η οικολογική καινοτομία θα πρέπει να ληφθεί το ταχύτερο δυνατό υπόψη, σε ευρεία μάλιστα κλίμακα, κατά την αναθεώρηση του αντίκτυπου όλων των σχετικών ευρωπαϊκών πολιτικών, ενώ θα πρέπει επίσης να διαδοθεί ευρύτερα και να καταστεί αποτελεσματικότερη η χρήση οικονομικών μέσων, ιδιαίτερα αυτών που αφορούν την κατανάλωση καυσίμων και ενέργειας.

3.5 Η Επιτροπή υπέβαλε, στις 29 Ιουνίου 2007, την Πράσινη Βίβλο για την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος. Κατά την παρουσίασή της, ο Επίτροπος της ΕΕ για το Περιβάλλον, κ. Σταύρος Δήμας, πρότεινε τη ανάληψη συγκεκριμένων και άμεσων δράσεων προκειμένου να καταστεί δυνατή η προσαρμογή στις αλλαγές που έχουν ήδη γίνει αισθητές: αύξηση της θερμοκρασίας, πλημμύρες και ραγδαίες βροχές στο Βορρά, ξηρασία και αποπνικτική ζέση στο Νότο, οικοσυστήματα υπό απειλή, νέες ασθένειες — αυτά είναι ορισμένα από τα προβλήματα που εκτίθενται στο έγγραφο.

⁽³⁾ Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Αλλαγές που πραγματοποιήθηκε στο Μπαλί τον Δεκέμβριο του 2007.

3.6 «Προσαρμογή ή αφανισμός: αυτή είναι η μοίρα ορισμένων τομέων στην Ευρώπη», επιβεβαίωσε ο Επίτροπος Περιβάλλοντος κ. Δήμας — «η γεωργία, ο τουρισμός και η ενέργεια θα υποστούν καταστροφικές ζημιές και συνεπώς είναι απαραίτητο να αναληφθεί αμέσως δράση προκειμένου να καταστεί δυνατό να περιοριστεί, στο μέλλον, το οικονομικό, κοινωνικό και ανθρώπινο κόστος».

3.7 Το έγγραφο υποδεικνύει ορισμένες συγκεκριμένες λύσεις: περιορισμό της σπατάλης ύδατος, κατασκευή αντιπλημμυρικών αναχωμάτων και φραγμάτων για την αντιμετώπιση των κινδύνων πλημμύρας, αναζήτηση νέων τεχνικών για τη διασφάλιση της συγκομιδής, προστασία των στρωμάτων του πληθυσμού που κατεχοχρήν πληττονται από το νέο κλίμα, υιοθέτηση μέτρων για την προστασία της βιοποικιλότητας. Ωστόσο, κύριος στόχος για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ παραμένει η μείωση των εκπομπών CO₂.

4. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

4.1 Το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2007 ασχολήθηκε με τα θέματα που έχουν σχέση με την ενέργεια και το κλίμα και πρότεινε «τη διαμόρφωση βιώσιμης ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής πολιτικής στον τομέα του κλίματος και της ενέργειας», κατατάσσοντας την στις «πλέον επείγουσες προκλήσεις» και υπογραμμίζοντας «τη ζωτική σημασία της επίτευξης του στρατηγικού στόχου που συνίσταται στον περιορισμό της παγκόσμιας μέσης αύξησης της θερμοκρασίας σε όχι περισσότερο από 2 °C άνω του προβιομηχανικού επιπέδου».

4.2 Η ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη (ΕΠΕ) διαρθρώνεται σε μία στρατηγική με 3 άξονες:

- αύξηση της ασφάλειας του εφοδιασμού·
- διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών οικονομιών και διάθεση της ενέργειας σε τιμές προσιτές·
- προαγωγή της περιβαλλοντικής αειφορίας και αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος.

4.3 Όσον αφορά την πολιτική στον τομέα των μεταφορών: «Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τονίζει ότι μία αποτελεσματική, ασφαλής και βιώσιμη ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών συνιστά αναγκαιότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι σημαντικό να υπάρξουν δράσεις που θα αυξάνουν την περιβαλλοντική αποδοτικότητα του ευρωπαϊκού συστήματος μεταφορών. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημειώνει τις υπό εξέλιξη εργασίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση του εξωτερικού κόστους των μεταφορών και για την εσωτερικεύσή του». Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 21^{ης} και 22^{ης} Ιουνίου 2007 έλαβε γνώση της πρόθεσης της Επιτροπής να προτείνει, το αργότερο μέχρι τον Ιούνιο του 2008, ένα υπόδειγμα για την εκτίμηση των επιπτώσεων της εσωτερικεύσης του εν λόγω κόστους σε όλους τους τύπους μεταφορών και δήλωσε ότι θα προβεί στην ανάληψη νέων πρωτοβουλιών, οι οποίες θα είναι σύμφωνες προς την οδηγία «Ευρωβινέτα», όπως π.χ. επέκταση του πεδίου εφαρμογής της στο αστικό περιβάλλον και υποβολή σε ένα σύστημα διοδίων κάθε τύπου οχήματος ή υποδομών.

5. Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου

5.1 Όσον αφορά τις εκπομπές αερίων, οι μεταφορές ευθύνονται σήμερα για το 32 % της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας στην Ευρώπη και για το 28 % του συνόλου των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (*). Ο τομέας θεωρείται επίσης υπεύθυνος για την αύξηση

(*) Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) δημοσίευσε πρόσφατα την ετήσια έκθεσή του TERM 2006 με τίτλο *Transport and Environment: on the way to a new common transport policy*, στην οποία αξιολογείται η πρόοδος και η αποτελεσματικότητα της ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών πολιτικών στις στρατηγικές του τομέα των μεταφορών.

των εκπομπών κατά 90 % κατά το διάστημα 1990-2010 και πιθανόν να αποτελέσει έναν από τους υπαίτιους της μη υλοποίησης των στόχων του Κιότο. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Επιτροπής, οι οδικές επιβατικές μεταφορές προβλέπεται να αυξηθούν κατά 19 %, ενώ οι οδικές εμπορευματικές μεταφορές άνω του 50 %.

5.2 Ένας άλλος τομέας που σημείωσε αλματώδη αύξηση είναι αυτός των εναερίων μεταφορών, οι εκπομπές αερίων του οποίου αυξήθηκαν κατά 86 % μεταξύ του 1990 και του 2004 και ανέρχονται σήμερα σε 2+ % των συνολικών εκπομπών.

5.3 Η έκθεση TERM (Transport and Environment Reporting Mechanism) για το 2006 (*) εκτιμά ότι η πρόοδος που σημειώθηκε κατά το συγκεκριμένο έτος στον τομέα των μεταφορών παραμένει μη ικανοποιητική. Η έκθεση εξετάζει την ενδιάμεση επισκόπηση της Λευκής Βίβλου του 2001 για τις μεταφορές, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει είτε σε οφέλη είτε σε αρνητικά αποτελέσματα ανάλογα με τον τρόπο ερμηνείας της στο εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Ο ΕΟΠ θεωρεί ότι, όσον αφορά το περιβάλλον, η ενδιάμεση επισκόπηση παύει να εστιάζει στην διαχείριση της ζήτησης μεταφορών, δίδοντας πλέον έμφαση στους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να μετριαστούν τα υπάρχοντα αρνητικά αποτελέσματά τους. Εν ολίγοις, η αύξηση της ζήτησης μεταφορών δεν θεωρείται πλέον ένα από τα σημαντικά περιβαλλοντικά ζητήματα του τομέα. Βασικά θέματα όπως η αλλαγή του κλίματος, ο θόρυβος και ο κατακερματισμός του τοπίου (η οποία οφείλεται στον πολλαπλασιασμό των υποδομών που εξυπηρετούν τις μεταφορές), καταδεικνύουν ότι παραμένει απαραίτητη η διαχείριση των υποδομών μεταφορών. Η Λευκή Βίβλος φαίνεται να έχει αποτύχει ως προς τον στόχο αυτόν.

5.4 Μία άλλη σημαντική πτυχή στην οποία εστιάζει η έκθεση είναι οι επιδοτήσεις υπέρ των μεταφορών που στην Ευρώπη ανέρχονται σε ποσό που κυμαίνεται μεταξύ 270 και 290 δις ευρώ. Το 50 % από αυτό, περίπου, προορίζεται για τις οδικές μεταφορές, έναν από τους πλέον φιλικούς προς το περιβάλλον τρόπους μεταφορών. «Οι μεταφορές ευθύνονται για αρκετά περιβαλλοντικά προβλήματα όπως η αλλαγή του κλίματος, οι εκπομπές αερίων και η ηχορρύπανση, ενώ ταυτόχρονα είναι αποδέκτες σημαντικών επιδοτήσεων. Οι οδικές μεταφορές λαμβάνουν ετήσιες επιδοτήσεις ύψους 125 δις ευρώ ετησίως, οι περισσότερες από τις οποίες προορίζονται για τις υποδομές, ενώ, επιπλέον, στη χρηματοδότηση υποδομών συμβάλλουν και οι φόροι επί των οδικών μεταφορών. Οι αεροπορικές μεταφορές, ο τρόπος μεταφοράς με τον σημαντικότερο αποδεδειγμένο αντίκτυπο στο περιβάλλον, εισπράττει σημαντικές επιδοτήσεις με την μορφή προτιμησιακής φορολογικής μεταχείρισης, ιδιαίτερα απαλλαγές από τον φόρο επί των καυσίμων και από τον ΦΠΑ που ισοδυναμούν με 27-35 δις ευρώ ετησίως. Οι σιδηροδρομικές μεταφορές επιδοτούνται με 73 δις ευρώ ετησίως και, με βάση τον τρέχοντα προϋπολογισμό, επωφελούνται περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο τρόπο μεταφοράς πρόσθετων επιδοτήσεων. Τέλος, για τις πλωτές μεταφορές προβλέπονται επιδοτήσεις ύψους 14-30 δις ευρώ ετησίως» (Έκθεση του ΕΟΠ με τίτλο *Size, structure and distribution of transport subsidies in Europe*).

5.5 Στην ετήσια έκθεση του ΕΟΠ με θέμα τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (α.ε.θ.) στην Κοινότητα κατά την περίοδο 1990-2005 και στην έκθεση του 2007 καταδεικνύεται ότι:

- στην ΕΕ των 15 οι ε.α.θ. μειώθηκαν κατά 0,8 % (35.2 εκατ. τόνοι ισοδύναμου CO₂) μεταξύ 2004 και 2005·

(*) Η έκθεση διατίθεται στον δικτυακό τόπο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος: *Annual European Community GHG Inventory 1990-2005 and Inventory Report 2007, Technical Report 7/2007*.

- στην ΕΕ των 15 οι ε.α.θ. μειώθηκαν κατά 2,0 % κατά το 2005 σε σχέση με τα έτη αναφοράς που ορίζει το Πρωτόκολλο του Κιότο·
- στην ΕΕ των 15 οι ε.α.θ. μειώθηκαν κατά 1,5 % μεταξύ 1990-2005·
- στην ΕΕ των 27 οι ε.α.θ. μειώθηκαν κατά 0,7 % (37.9 εκατ. τόνοι ισοδύναμου CO₂) μεταξύ 2004 και 2005·
- στην ΕΕ των 27 οι ε.α.θ. μειώθηκαν κατά 7,9 % σε σχέση με τα επίπεδα του 1990.

Οι εκπομπές CO₂ για τις οποίες ευθύνονται οι οδικές μεταφορές μειώθηκαν κατά 0,8 % (6 εκατ. τόνοι ισοδύναμου CO₂) μεταξύ 2004 και 2005.

6. Ασφάλεια των πρωτογενών πηγών εφοδιασμού

6.1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση εξαρτάται από εισαγωγές ενέργειας (το 91 % των οποίων συνίσταται από πετρέλαιο) για την κάλυψη ποσοστού μεγαλύτερου του 50 % των αναγκών της. Εάν η τάση αυτή δεν μεταστραφεί, το 2030 η εξάρτηση αυτή θα είναι της τάξεως του 73 %. Το Συμβούλιο καθώς επίσης, με διάφορες ευκαιρίες, και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η ίδια η Επιτροπή, έχουν ασχοληθεί με το ζωτικό αυτό θέμα και έχουν διατυπώσει την άποψη ότι είναι απαραίτητο να χαραχθεί μία πολιτική με σκοπό την διασφάλιση του πλέον υψηλού δυνατού επιπέδου ενεργειακής αυτονομίας.

6.2 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, παρατήρησε στο Ψήφισμα σχετικά με τον μακροοικονομικό αντίκτυπο της αύξησης της τιμής της ενέργειας (⁶), που υιοθέτησε στις 15 Φεβρουαρίου 2007, ότι ο τομέας των μεταφορών απορροφά το 56 % της συνολικής κατανάλωσης πετρελαίου και τάχθηκε υπέρ της υιοθέτησης μιας στρατηγικής της ΕΕ για την πλήρη κατάργηση των ορυκτών καυσίμων, κρίνοντας ότι «τα αποθέματα καυσίμων για τις μεταφορές θα μπορούσαν να διευρυνθούν με τη διευκόλυνση της παραγωγής μη συμβατικού πετρελαίου και υγρών καυσίμων με βάση το φυσικό αέριο ή τον άνθρακα, όπου αυτό είναι οικονομικά εφικτό». Το ΕΚ ζητεί, εξάλλου, την υιοθέτηση μιας οδηγίας-πλαίσιο για την ενεργειακή απόδοση των μεταφορών, την εναρμόνιση της νομοθεσίας για τα επιβατικά αυτοκίνητα και την υιοθέτηση ενός φόρου επί των οχημάτων με βάση τις εκπομπές CO₂, ο οποίος θα πρέπει να συνδυαστεί με διαδικασίες επισημάνσης και με φορολογικές διευκολύνσεις, με σκοπό την διαφοροποίηση των ενεργειακών πόρων. Το ΕΚ, τέλος, προτείνει την ανάπτυξη αυτοκινήτων με χαμηλές εκπομπές CO₂, τα οποία να κάνουν χρήση βιοκαυσίμων δεύτερης γενιάς και/ή βιουδρογόνου (υδρογόνου από βιομάζα).

6.3 Η κρίση με την Ρωσία, η οποία κλιμακώθηκε με την απόφαση που ελήφθη την 1η Ιανουαρίου 2006 να περιοριστεί ο ενεργειακός εφοδιασμός του Κιέβου, καθώς και η πολιτική αστάθεια που επικρατεί στην Μέση Ανατολή, θέτουν την Ευρώπη ενώπιον «εποχιακών» προκλήσεων: να επιτύχει τη διασφάλιση ενός ασφαλούς και σταθερού εφοδιασμού, δεδομένου ότι, στο μέλλον, προβλέπεται αύξηση της τάσης της ζήτησης ορυκτών καυσίμων.

6.4 Επί του παρόντος, η ευρωπαϊκή παραγωγή εναλλακτικών και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που προορίζεται για τον τομέα των μεταφορών συνίσταται σχεδόν αποκλειστικά από βιοκαύσιμα τα οποία, αυτή τη στιγμή, καλύπτουν το 1 % των αναγκών των

μεταφορών της ΕΕ σε ενέργεια. Στη γνωμοδότησή (⁷) της για την Έκθεση προόδου για τη χρήση βιοκαυσίμων η ΕΟΚΕ είχε υποστηρίξει την ανάγκη επανεξέτασης της μέχρι τούδε πολιτικής, με την προώθηση των βιοκαυσίμων δεύτερης γενιάς. Εν τω μεταξύ πρέπει να προωθηθεί και να στηριχθεί η ανάπτυξη τεχνολογιών μετατροπής «δευτέρας γενιάς» ώστε να χρησιμοποιούνται πρώτες ύλες προερχόμενες από τις αποκαλούμενες «εσοδείες ταχείας ανάπτυξης», που βασίζονται κυρίως σε φυτοκαλλιέργειες ή δασοκαλλιέργειες, ή από αγροτικά υποπροϊόντα, έτσι ώστε να αποφεύγεται η χρήση των πολύτιμων για την παραγωγή τροφίμων σπόρων. Ειδικότερα, η βιοαιθανόλη και τα παράγωγά της, που σήμερα παράγονται μέσω ζύμωσης (και στη συνέχεια μέσω απόσταξης) των δημητριακών, του ζαχαροκάλαμου και των ζαχαρότευτλων, στο μέλλον θα μπορούν να παράγονται από ένα ευρύτερο φάσμα πρώτων υλών, με την ενσωμάτωση της βιομάζας από υπολείμματα, των καταλοίπων της βιομηχανίας ξύλου και της χαρτοβιομηχανίας καθώς και άλλων ειδικών καλλιεργειών

7. Το μείγμα μεταφορών

7.1 Το ενεργειακό μείγμα στις μεταφορές καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τα μέσα που επιλέγονται για την κάλυψη των διαφόρων αναγκών μεταφοράς εμπορευμάτων και επιβατών. Αυτό το μείγμα είναι σημαντικό διότι τα διάφορα μέσα μεταφοράς είναι λίγο έως πολύ εξαρτημένα από τα ορυκτά καύσιμα. Οποιαδήποτε στρατηγική για την επίτευξη του βέλτιστου ενεργειακού μείγματος στις μεταφορές πρέπει να επιδιώξει τον περιορισμό της εξάρτησης των μεταφορών επιβατών και εμπορευμάτων από τα ορυκτά καύσιμα.

7.2 Οι κυριότερες επιλογές προς το σκοπό αυτό έχουν διττό χαρακτήρα. Πρώτον, απαιτείται να γίνουν αλλαγές όσον αφορά την αποδοτικότητα των υδρογονανθράκων και τις προτεραιότητες στις μεταφορές, όπως αναφέρεται σε άλλο σημείο της παρούσας γνωμοδότησης. Δεύτερον, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη χρήση της ηλεκτρικής ενέργειας. Με τις διαθέσιμες πηγές ενέργειας και τις μελλοντικές δυνατότητες σε ανανεώσιμη ενέργεια και καθαρό άνθρακα, μπορούμε να είμαστε αισιοδοξία για το μέλλον όσον αφορά τον καθαρό ανεφοδιασμό ηλεκτρικής ενέργειας. Η πρόκληση συνίσταται στην αύξηση της χρήσης της ηλεκτρικής ενέργειας στις μεταφορές.

7.3 Το μέσο μεταφοράς με τις μεγαλύτερες δυνατότητες από πλευράς ηλεκτρικής ενέργειας είναι ο σιδηρόδρομος, ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για τη μεταφορά επιβατών ή εμπορευμάτων σε διεθνή, εθνική, περιφερειακή ή αστική κλίμακα. Η επέκταση των σιδηροδρομικών μεταφορών με τη χρήση ηλεκτρικών σιδηροδρόμων μπορεί να οδηγήσει στον περιορισμό των αερομεταφορών μικρών αποστάσεων, των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων για μεγάλες αποστάσεις και γενικά της χρήσης λεωφορείων και αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης.

7.4 Η Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Επιτροπή για την Έρευνα στον Τομέα των Σιδηροδρομικών Μεταφορών (ERRAC) υπογραμμίζει, στο δικό της πρόγραμμα, τις προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με επιτυχία για να μπορέσουν οι σιδηροδρομικές μεταφορές να τριπλασιάσουν έως το 2020 τα εμπορεύματα και τους επιβάτες που μεταφέρουν. Στο επίκεντρο των σχετικών πρωτοβουλιών βρίσκονται η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και τα περιβαλλοντικά θέματα. Στο πλαίσιο των σχεδίων TEN, μελετώνται οι πιθανές εφαρμογές των στοιχείων καυσίμου που τροφοδοτούνται με υδρογόνο, τα οποία θα μπορούσαν να ενταχθούν στο ηλεκτρικό σύστημα των οχημάτων έλξης και να αντικαταστήσουν σταδιακά τις μηχανές σιδηροδρόμων που κυκλοφορούν σήμερα και λειτουργούν με ορυκτά καύσιμα.

(⁶) Ψήφισμα σχετικά με τον μακροοικονομικό αντίκτυπο της αύξησης της τιμής της ενέργειας — Εισηγητής: Manuel António dos Santos (A6-0001/2007) (PES,PT).

(⁷) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Έκθεση προόδου για τα βιοκαύσιμα — Έκθεση προόδου για τη χρήση βιοκαυσίμων και άλλων ανανεώσιμων καυσίμων στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (COM(2006) 845 τελικό), εισηγητής: ο κ. Ioizia

7.5 Στο άμεσο μέλλον, οι αερομεταφορές θα συνεχίσουν να εξαρτώνται από τα καύσιμα υδρογονανθράκων, αλλά η εισαγωγή υπηρεσιών με τρένα μεγάλης ταχύτητας (TMT) θα πρέπει να μειώσει σημαντικά τον αριθμό των προγραμματισμένων πτήσεων για αποστάσεις μικρότερες των 500 χιλιομέτρων. Οι αερομεταφορές εμπορευμάτων αναπτύσσονται ταχύτερα από τις αερομεταφορές επιβατών με τη χρήση ειδικών φορητών αεροσκαφών. Ορισμένες από τις μεταφορές αυτές, ιδιαίτερες οι εμπορικές ταχυδρομικές υπηρεσίες, θα μπορούσαν να εκτραπούν στο μέλλον προς το δίκτυο TMT. Αυτή η αλλαγή του μείγματος μεταφορών θα μπορούσε να επιταχυνθεί με την αύξηση των διασυνδέσεων TMT με αερολιμένες.

7.6 Η Συμβουλευτική Επιτροπή για την Αεροναυτική Έρευνα στην Ευρώπη (ACARE) ασχολείται με την υποστήριξη του στρατηγικού ερευνητικού προγράμματος της με γενικό θέμα την αλλαγή του κλίματος, τις θορυβώδεις εκπομπές και την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα. Το σχέδιο «Clean Sky», μία κοινή πρωτοβουλία τεχνολογικού χαρακτήρα, προβλέπει την αναζήτηση των καλύτερων δυνατών λύσεων στους τομείς του σχεδιασμού, των κινητήρων και των καυσίμων με στόχο τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των εναέριων μεταφορών. Η υλοποίηση του σχεδίου SESAR προβλέπεται ότι θα επιτρέψει σημαντική εξοικονόμηση πόρων μέσω ενός εξορθολογισμού της διαχείρισης του ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας (βλ. τη σχετική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ).

7.7 Οι εθνικές και διεθνείς οδικές μεταφορές εμπορευμάτων είναι ένας από τους σημαντικότερους κλάδους στους οποίους γίνεται χρήση καυσίμων υδρογονανθράκων. Ένα υψηλής ταχύτητας δίκτυο μεταφοράς εμπορευμάτων του εικοστού πρώτου αιώνα, το οποίο να λειτουργεί μεταξύ μείζονος σημασίας διατροφικών κόμβων, θα μπορούσε να οδηγήσει σε ουσιαστική μείωση των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων. Καθώς το δίκτυο TMT αναπτύσσεται, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί τάχιστα για τη μεταφορά εμπορευμάτων. Μια τέτοια αλλαγή μείγματος θα μπορούσε να επιταχυνθεί από μια στρατηγική τιμολόγησης του οδικού δικτύου, των καυσίμων και των αδειών χρήσης οχημάτων.

7.8 Η Ευρωπαϊκή Συμβουλευτική Επιτροπή για την Έρευνα στον Τομέα των Οδικών Μεταφορών (ERTRAC) έχει και αυτή υιοθετήσει ένα στρατηγικό ερευνητικό πρόγραμμα το οποίο εστιάζεται, κατά κύριο λόγο, στο περιβάλλον, την ενέργεια και τους πόρους. Η μείωση, μέχρι το 2020, των ειδικών εκπομπών CO₂ (ανά χιλιόμετρο) των αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσεως έως 40 % και αυτών των βαρέων επαγγελματικών οχημάτων έως 10 %, αποτελεί έναν από τους στόχους προτεραιότητας του προγράμματος, ενώ προβλέπεται και ειδικό κεφάλαιο για τα καύσιμα.

7.9 Οι πλωτές μεταφορές χαίρουν γενικώς της υποστήριξης του κοινού, είτε πρόκειται για εσωτερικές πλωτές, παράκτιες ή ωκεάνιες μεταφορές. Οι μεταφορές μέσω ποταμών, διαύλων και παράκτιων περιοχών προσφέρουν ενεργειακά αποδοτικές εναλλακτικές επιλογές για τις οδικές μεταφορές και θα πρέπει να προωθηθούν στο μείγμα μεταφορών.

7.10 Στις διηπειρωτικές θαλάσσιες μεταφορές χρησιμοποιούνται πράγματι περισσότεροι υδρογονάνθρακες απ' ό,τι στην αεροπορία και ο κλάδος αυτός αναπτύσσεται ταχύτερα. Ο εν λόγω κλάδος καλύπτει περίπου το 95 % του όγκου του παγκόσμιου εμπορίου και είναι σχετικά αποτελεσματικός ταυτόχρονα όμως συνιστά σοβαρή πηγή εκπομπών οξειδίων του θείου και του αζώτου.

7.11 Με την παγκοσμιοποίηση των αλυσίδων ανεφοδιασμού και με την ανάδειξη των οικονομιών της Ασίας, ο κλάδος των διηπειρωτικών θαλάσσιων μεταφορών αναμένεται να αυξηθεί σε όγκο κατά 75 % τα επόμενα 15 χρόνια, με συνακόλουθη αύξηση των εκπομπών, εφόσον αυτό το μέσο μεταφοράς κινείται με ντίζελ. Με την αύξηση των εκπομπών και τη μείωση των αποθεμάτων καυσίμων

υδρογονανθράκων, μήπως πρόκειται να καταλήξουμε σε μια εποχή κατά την οποία οι μεγάλων αποστάσεων μεταφορές εμπορευμάτων μεταξύ σημαντικών λιμένων και στις πέντε ηπείρους θα διεξάγεται με τεράστια φορητά πλοία μεταφοράς φορτίου που θα χρησιμοποιούν εναλλακτικά καύσιμα, όπως τα σύγχρονα υποβρύχια, αεροπλανοφόρα και παγοθραυστικά; Κάτι τέτοιο σίγουρα θα άλλαζε το ενεργειακό μείγμα στις μεταφορές.

7.12 Στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών, στο πλαίσιο του τεχνολογικού προγράμματος «Waterborne», αναπτύσσονται διάφορα ερευνητικά σχέδια με στόχο την συνολική βελτίωση της απόδοσης των θαλάσσιων μηχανών, τον περιορισμό των τριβών και τη διεξαγωγή δοκιμών ως προς την χρήση πιθανών εναλλακτικών καυσίμων, συμπεριλαμβανομένου του υδρογόνου.

7.13 Τα οχήματα μεταφοράς επιβατών είναι πολυλειτουργικά και απαραίτητα μέσα που μας είναι χρήσιμα στην καθημερινή μας ζωή. Εντούτοις, στο πλαίσιο μιας στρατηγικής για την αλλαγή του μείγματος μεταφορών, υπάρχουν πολλές δυνατότητες για την υποκατάσταση της χρήσης αστικών, υπεραστικών και τουριστικών λεωφορείων, καθώς και ιδιωτικής χρήσης αυτοκινήτων, από ηλεκτρικούς σιδηροδρόμους και τραμ.

7.14 Όσον αφορά την επιλογή των πλέον κατάλληλων και αποδοτικών καυσίμων, είναι σκόπιμο να ληφθεί υπόψη η σχετική ενεργειακή ένταση των διαφόρων καυσίμων. Οι προσπάθειες θα πρέπει να προσανατολιστούν προς τη χρήση καυσίμων μεγαλύτερης έντασης. Ενδεικτικά παρατίθεται πίνακας στον οποίο αναφέρονται ορισμένες τιμές έντασης, εκπεφρασμένες σε MJ/Kg.

Καύσιμα	Περιεκτικότητα σε ενέργεια (MJ/Kg)
Αποθηκευμένα ύδατα αντήσεως σε φράγμα ύψους 100 μέτρων	0,001
Υπολείμματα ζαχαροκάλαμου (βαγάση) ⁽¹⁾	10
Ευλεία	15
Ζάχαρη	17
Μεθανόλη	22
Ανθρακας (λιθάνθρακας, λιγνίτης)	23-29
Αιθανόλη (ονόπνευμα βιολογικής προέλευσης)	30
Υγροποιημένο αέριο πετρελαίου (GPL)	34
Βουτανόλη	36
Ντιζελ βιολογικής προέλευσης	38
Πετρέλαιο	42
Gasohol ή E10 (μείγμα βενζίνης 90 % και αλκοόλης 10 %)	44
Βενζίνη	45
Ντιζελ	48
Μεθάνιο (αέριο καύσιμο, εξαρτώμενο από πίεση)	55
Υδρογόνο (αέριο καύσιμο, εξαρτώμενο από πίεση)	120
Πυρηνική σχάση (ουράνιο, U 235)	85 000 000
Πυρηνική σχάση υδρογόνου, H)	300 000 000
Ενέργεια σύνδεσης του ηλίου (He)	675 000 000
Ισοδυναμία μάζας/ενέργειας (εξίσωση του Αϊνστάιν)	90 000 000 000

⁽¹⁾ Από την Wikipedia: η βιομάζα που απομένει από την εκχύλιση ζαχαροκάλαμων

Πηγή: J.L. Cordeiro σύμφωνα με στοιχεία του ΔΟΕ και του Υπουργείου Ενέργειας των ΗΠΑ.

7.15 Εν ολίγοις, υπάρχουν σαφώς δυνατότητες για την αλλαγή του μείγματος μεταφορών κατά τρόπο ο οποίος θα μπορούσε να επηρεάσει πραγματικά την εξάρτηση του κλάδου των μεταφορών στην ΕΕ από τους υδρογονάνθρακες. Το κλειδί για την αλλαγή αυτή είναι η παραγωγή περισσότερης ηλεκτρικής ενέργειας που θα επιτρέψει την περαιτέρω ανάπτυξη των ηλεκτροκίνητων μέσων μεταφοράς και θα προσφέρει την πηγή ενέργειας για οποιαδήποτε μεταγενέστερη ανάπτυξη της παραγωγής ενέργειας από υδρογόνο.

8. Η κοινωνία του υδρογόνου

8.1 Η περιβαλλοντική ζημία οφείλεται κυρίως στα παράγωγα της καύσης ορυκτών καυσίμων, αλλά και στις τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται για την εξόρυξη, τη μεταφορά και την επεξεργασία τους. Οι μεγαλύτερες ωστόσο ζημιές είναι εκείνες που συνδέονται με την τελική χρήση των ορυκτών καυσίμων και, πιο συγκεκριμένα, με την ελεύθερη καύση τους στον αέρα η οποία, εκτός από διοξείδιο του άνθρακα, ελευθερώνει και άλλα στοιχεία που προστίθενται στην φάση καθαρισμού (για παράδειγμα, μολυβδούχες ουσίες).

8.2 Το 2020 προβλέπεται ότι η διεθνής ζήτηση θα είναι ισοδύναμη με 15 δις τόνους πετρελαίου με ετήσιο ποσοστό αύξησης μεγαλύτερο του 2 %. Η ζήτηση αυτή θα πρέπει να εξακολουθήσει να καλύπτεται, κατά κύριο λόγο, από ορυκτές πηγές οι οποίες σήμερα αντιπροσωπεύουν ποσοστό 85 %-90 % της παγκόσμιας ενεργειακής προσφοράς. Ωστόσο, αυτή τη στιγμή παρατηρείται ήδη μία σταδιακή μετακίνηση του ενδιαφέροντος προς καύσιμα με μικρό λόγο άνθρακα/υδρογόνου (C/H), ήτοι μία προτίμηση για το πετρέλαιο και το μεθάνιο έναντι του άνθρακα, ο δε στόχος είναι η πλήρης εγκατάλειψη του άνθρακα, ήτοι η χρήση πλέον του υδρογόνου ως φορέα ενέργειας.

8.3 Κατά τη διάρκεια ακρόασης που πραγματοποιήθηκε στην Πορτογαλία, παρουσιάστηκαν ενδιαφέροντα στοιχεία τα οποία προέκυψαν από πειράματα που έγιναν με την τεχνολογία των στοιχείων καυσίμου που τροφοδοτούνται με υδρογόνο σε λεωφορεία που εκτελούν δημόσιες συγκοινωνίες στο Οπόρτο. Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσίασε η μεταβολή της στάσης του κοινού απέναντι στο υδρογόνο. Η ενημέρωση που έγινε επέτρεψε να περιοριστεί σημαντικά η επιφυλακτικότητα και ο φόβος απέναντι σε αυτόν τον φορέα ενέργειας. Πρέπει να επισημανθεί ότι το υδρογόνο δεν είναι πρωτογενής φορέας ενέργειας που διατίθεται ελεύθερα, αλλά πρέπει να παραχθεί με τη χρήση:

- υδρογονανθράκων όπως το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, πόρων που βρίσκονται ακόμη εν αφθονία αλλά δεν είναι ανανεώσιμοι,
- ηλεκτρόλυσης ύδατος, μέσω της ηλεκτρικής ενέργειας.

Η παγκόσμια ετήσια παραγωγή υδρογόνου ανέρχεται σε 500 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα που αντιστοιχούν σε 44 εκατομμύρια τόνους, εκ των οποίων το 90 % προέρχεται από τη χημική διεργασία ανασχηματισμού των ελαφρών υδρογονανθράκων (κυρίως της μεθανόλης) ή από πυρόλυση βαρύτερων υδρογονανθράκων (του πετρελαίου) και το 7 % από αεριοποίηση του άνθρακα. Μόνο το 3 % προέρχεται από ηλεκτρόλυση.

8.4 Οι υπολογισμοί που έχουν γίνει με βάση τον κύκλο ζωής των εκπομπών έχουν καταδείξει ότι η ποσότητα των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που προκλήθηκαν από τη χρήση υδρογόνου που παρήχθη με παραδοσιακές μεθόδους, δηλ. με την μέθοδο της ηλεκτρόλυσης, είναι —εάν ληφθεί υπόψη το ενεργειακό μείγμα της Πορτογαλίας το οποίο περιλαμβάνει ήδη σημαντικό μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας— 4,6 φορές μεγαλύτερη από αυτήν των εκπομπών αερίων των κινητήρων που κάνουν χρήση ντίζελ ή φυσικού αερίου και 3 φορές μεγαλύτερη από αυτήν των εκπομπών των κινητήρων που κάνουν χρήση βενζίνης. Αυτό σημαίνει ότι η

προοπτική μιας γενικευμένης χρήσης του υδρογόνου εξαρτάται από την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με χαμηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

8.5 Η καμπύλη της κατανάλωσης έχει καταδείξει ότι για να διατηρηθεί η απόδοση ενός κινητήρα, ακόμη και όταν βρίσκεται σε στάση, σημειώνεται απώλεια υδρογόνου σημαντικά μεγαλύτερη από αυτήν των συμβατικών καυσίμων. Η μελλοντική χρήση του στις αστικές μεταφορές, όπου είναι αναπόφευκτες οι συνεχείς στάσεις, είτε λόγω της κίνησης της κυκλοφορίας είτε λόγω των προβλεπόμενων στάσεων, θα πρέπει φυσικά να μελετηθεί περαιτέρω.

8.6 Πρέπει ωστόσο να ληφθεί υπόψη ότι το πείραμα στο Οπόρτο αποτελεί μέρος του ευρύτερου σχεδίου CUTE (Καθαρές Αστικές Μεταφορές για την Ευρώπη). Τα συνολικά πορίσματα αυτού του σχεδίου διαφέρουν από αυτά που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της ακρόασης, για το λόγο ότι οι τοπογραφικές και οι κυκλοφοριακές συνθήκες, καθώς και αυτές που συνδέονται με τους τρόπους χρήσης, δεν ήταν οι ίδιες. Τα συνολικά αποτελέσματα του σχεδίου είναι ενθαρρυντικά, ταυτόχρονα όμως επέτρεψαν να καταστούν σαφή τα προβλήματα που συνδέονται με την ανάπτυξη του υδρογόνου. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η κύρια δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι οι υψηλόβαθμοι αρμόδιοι για τις πολιτικές δεν είναι επαρκώς ευαισθητοποιημένοι προκειμένου να κατανοήσουν σε βάθος τις δυνατότητες και τα πλεονεκτήματα που μπορεί να προσφέρει μία σημαντική αύξηση της χρήσης του υδρογόνου στις αστικές συγκοινωνίες.

8.7 Η πλέον κατάλληλη λύση για τον περιορισμό των εκπομπών φαίνεται να είναι η έλξη αποκλειστικά με ηλεκτρική ενέργεια, συνεπώς είναι απαραίτητη η ανάπτυξη της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή η χρήση υβριδικών συστημάτων, τουλάχιστον έως ότου το φυσικό αέριο και το υδρογόνο είναι διαθέσιμα σε σημαντικές ποσότητες. Δεν έχουν ακόμη εκπονηθεί διεξοδικές μελέτες με θέμα την εναλλακτική αυτή λύση, σύμφωνα ωστόσο με ορισμένες παραμέτρους απόδοσης και ενεργειακής ισχύος, η λύση αυτή φαίνεται να είναι η πλέον αποτελεσματική.

8.8 Μία άλλη ενδιάμεση δυνατότητα είναι η χρήση ενός μείγματος υδρογόνου (σε χαμηλό ποσοστό) και μεθανίου. Η μέθοδος αυτή αντιπροσωπεύει ένα πρώτο βήμα προς την χρήση του υδρογόνου για την κάλυψη των αναγκών κινητικότητας. Παρουσιάζει λίγα μειονεκτήματα, δεδομένου ότι τα συστήματα διανομής και αποθήκευσης επί των οχημάτων είναι παρόμοια, μπορεί δε να χρησιμοποιηθεί και στα οχήματα που βρίσκονται ήδη σε κυκλοφορία, με επιδόσεις ανάλογες με αυτές του μεθανίου, περιορίζοντας όμως ταυτόχρονα τις εκπομπές και αυξάνοντας την ταχύτητα της καύσης, πράγμα που συνεπάγεται τον περιορισμό των ρυπογόνων σωματιδίων και της συγκέντρωσης οξειδίων του αζώτου.

8.9 Πρόσφατες έρευνες που διεξήχθησαν στο πλαίσιο του «Denver Hithane Project» του Colorado State University, με την υποστήριξη του Υπουργείου Ενέργειας των ΗΠΑ, καθώς και από τα National Renewable Energy Laboratories, κατέδειξαν ότι ένα μείγμα 15 % H₂ με CH₄ έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του συνόλου των υδρογονανθράκων κατά 34,7 %, του μονοξειδίου του αζώτου κατά 55,4 %, του οξειδίου του αζώτου κατά 92,1 % και του διοξειδίου του άνθρακα κατά 11,3 %, όπως αναφέρει μία μελέτη που υπέβαλε ο Εθνικός Οργανισμός Εναλλακτικών Μορφών Ενέργειας (ENEA) (*).

8.10 Η παραγωγή H₂ από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι η μόνη επιλογή που δεν αποτελεί «περιβαλλοντικό άπιαστο όνειρο». Το υδρογόνο, ως στοιχείο αποθήκευσης ενέργειας, επιτρέπει τον συντονισμό του ενεργειακού εφοδιασμού —που από τη φύση του έχει περιοδικό χαρακτήρα (νύχτα/ημέρα, ετήσιοι κύκλοι κλπ)— με την μεταβαλλόμενη, αποσυνδεδεμένη ενεργειακή ζήτηση. Το

(* Ecomondo — Ρίμινι, Νοέμβριος 2006 — Giuseppe Migliaccio, ENEA.

υδρογόνο θα παράγεται με χρήση τεχνολογίας χαμηλής έντασης σε ενέργεια, με πλήρη ανάλυση του κύκλου παραγωγής και σε αντιστοιχία με την ζητούμενη ενεργειακή υπηρεσία. Όλες οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που μπορεί να σχετίζονται με τη χρήση σε μορφή θερμότητας, ηλεκτρισμού ή καυσίμων, θα πρέπει να παρέχονται απευθείας για κατανάλωση χωρίς να εντάσσονται στον κύκλο του υδρογόνου που είναι μεγαλύτερος.

8.11 Ένας άλλος παράγοντας ο οποίος θα πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η παραγωγή κοντά στον τόπο κατανάλωσης, πράγμα που περιορίζει το κόστος και τις εκπομπές αερίων που προκύπτουν κατά τη μεταφορά. Το σενάριο αυτό, το οποίο γενικά έχει υπόσταση, ισχύει ακόμη περισσότερο εάν εφαρμοστεί στην ενεργειακή απόδοση, δεδομένου του κόστους της διασποράς που προκύπτει λόγω της μεταφοράς και της διανομής ενέργειας, ενώ μία άλλη πτυχή που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι εδαφική κατανομή της παραγωγής.

8.12 Η προοπτική χρήσης του υδρογόνου συνδέεται επίσης με την έκταση του δικτύου διανομής. Όπως συμβαίνει και στην περίπτωση του πεπεσμένου φυσικού αερίου (CNG) — το δίκτυο διανομής του οποίου είναι πολύ περιορισμένο, σε ορισμένα μάλιστα κράτη μέλη ουσιαστικά ανύπαρκτο — σταθμοί διανομής για τα αυτοκίνητα με στοιχεία καυσίμου που τροφοδοτούνται με υδρογόνο δεν υπάρχουν. Η εισαγωγή του CNG και, μακροπρόθεσμα, του υδρογόνου, πρέπει να συνοδεύεται από πολιτικές μαζικής διανομής τους.

8.13 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εγκρίνει τη διάθεση 470 εκατομμυρίων ευρώ για τη σύσταση της κοινής επιχείρησης «Κυψέλες καυσίμου και υδρογόνο» (COM(2007)571 τελικό), που αποτελεί αντικείμενο επεξεργασίας σχετικής γνωμοδότησης από την ΕΟΚΕ, η οποία θα συμβάλει στην επιτάχυνση της ανάπτυξης της χρήσης του υδρογόνου· τούτο αφορά ασφαλώς και τον τομέα των μεταφορών. Στην κοινοτική χρηματοδότηση προστίθενται χρηματοδοτικοί πόροι ανάλογου ύψους του ιδιωτικού βιομηχανικού κλάδου, ήτοι έχει διατεθεί συνολικά 1 δις ευρώ για την επιτάχυνση της χρήσης του υδρογόνου στην Ευρώπη. Τα κονδύλια αυτά θα χρησιμοποιούνται για την χρηματοδότηση των τεχνολογικών πρωτοβουλιών που θα επιτρέψουν την παραγωγή των στοιχείων καυσίμου που τροφοδοτούνται με υδρογόνο, καθώς και ενός προγράμματος έρευνας και εφαρμογής της σχετικής τεχνολογίας. Η έρευνα θα διεξαχθεί από εταίρους τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα, προερχόμενος από τον ευρωπαϊκό βιομηχανικό και ακαδημαϊκό χώρο, και θα διαρκέσει 6 χρόνια. Ο στόχος είναι σαφής: η διάθεση στην αγορά των υδρογονοκίνητων οχημάτων κατά τη δεκαετία 2010-2020. Εν ολίγοις, σε τρία χρόνια.

8.14 Ήδη σήμερα είναι αρκετά τα υδρογονοκίνητα αυτοκίνητα που θα μπορούσαν ήδη να διατεθούν στην αγορά. Απουσιάζει ωστόσο μία κοινή, τυποποιημένη και απλοποιημένη διαδικασία για την έγκριση της κυκλοφορίας τους. Αυτή τη στιγμή, τα υδρογονοκίνητα οχήματα δεν υπάγονται στο κοινοτικό καθεστώς έγκρισης οχημάτων. Η καθιέρωση ευρωπαϊκών προτύπων θα επιτρέψει τον περιορισμό των περιθωρίων κινδύνου που συνεπάγεται η έρευνα που διεξάγουν οι εταιρείες κατασκευής αυτοκινήτων και, με τον τρόπο αυτό, θα μπορούν πλέον να εκτιμούν ποια πρωτότυπα θα μπορούν όντως να διοχετευτούν με επιτυχία στις διάφορες αγορές.

8.15 Το πρόγραμμα «Zero Regio», το οποίο συγχρηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συνίσταται στην κατασκευή, στην Μάντοβα και στην Φρανκφούρτη, δύο καινοτόμων εγκαταστάσεων υποδομής πολλαπλών καυσίμων με υδρογόνο για τον ανεφοδιασμό, σε πειραματική βάση, των οχημάτων με στοιχεία καυσίμου, με τη βοήθεια διαφόρων τεχνολογικών λύσεων παραγωγής και διανομής του υδρογόνου. Στην Μάντοβα το υδρογόνο παράγεται μέσα στο ίδιο το πρατήριο καυσίμων, χάρη σε μία μονάδα αναμόρφωσης ισχύος 20 mc/h η οποία τροφοδοτείται με φυσικό αέριο. Η σχετική τεχνολογία κάνει χρήση μιας διαδικασίας κατάλυσης σε υψηλές θερμοκρασίες,

με προαναμεμιγμένη ροή ατμού και φυσικού αερίου, η οποία μετατρέπεται σε υδρογόνο μετά από μία σειρά διαδοχικών σταδίων. Ο στόλος των οχημάτων αποτελείται σήμερα από τρία αυτοκίνητα Fiat Panda με στοιχεία καυσίμου. Προβλέπεται επίσης η διάθεση υδρομεθανίου, με σκοπό πάντοτε τον περιορισμό των εκπομπών CO₂. Εξάλλου, οι σταθμοί της Μάντοβας και της Φρανκφούρτης θεωρούνται οικολογικοί σταθμοί καυσίμων (green petrol stations), καθώς είναι εφοδιασμένοι με ηλιακούς και φωτοβολταϊκούς συλλέκτες, ισχύος 8 και 20 kWp αντίστοιχα, οι οποίοι είναι σε θέση να παράγουν ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές ίση με περίπου 30 000 kWh/έτος, με συνακόλουθη μείωση των εκπομπών CO₂ της τάξεως των 16 τόνων/έτος περίπου.

8.16 Οι τεχνικές δέσμευσης και διαχωρισμού του διοξειδίου του άνθρακα είναι πολυδάπανες, γεγονός που επηρεάζει την τελική απόδοση της παραγωγής και γεννά σημαντικές ανησυχίες καθώς εκφράζεται ο φόβος πιθανής ρύπανσης του υδροφόρου ορίζοντα ή απρόοπτης έκλυσης τεράστιων ποσοτήτων διοξειδίου του άνθρακα. Οι διάφορες υποθέσεις παραγωγής του υδρογόνου με τη βοήθεια του άνθρακα φαίνονται προβληματικές (°).

8.17 Πρόσφατες μελέτες (10) επέτρεψαν να γίνει γνωστό ένα πρόβλημα που μέχρι σήμερα παρέμενε στην αφάνεια: η πιθανή κατανάλωση ύδατος σε περίπτωση ταχείας ανάπτυξης της κοινωνίας του υδρογόνου. Η σχετική μελέτη βασίζεται στα τρέχοντα πρότυπα κατανάλωσης ύδατος και αφορά τόσο την παραγωγή με την μέθοδο της ηλεκτρόλυσης, όσο και την ψύξη των σταδίων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Τα στοιχεία που προκύπτουν είναι ιδιαίτερα ανησυχητικά· υπολογίζεται ότι χρειάζονται 5 000 λίτρα ύδατος ανά χιλιόγραμμο υδρογόνου αποκλειστικά και μόνον για την ψύξη και, με βάση τα τρέχοντα πρότυπα απόδοσης, άνω των 65 kw ανά χιλιόγραμμο.

8.18 Η χρήση του υδρογόνου ως φορέα ενέργειας κατάλληλο προς αξιοποίηση στις μεταφορές αντιπροσωπεύει, παρά τους περιορισμούς που αναφέρθηκαν, μία πρόκληση για το μέλλον και η πιθανότητα να τεθούν σε κυκλοφορία αυτοκίνητα που θα χρησιμοποιούν, εν μέρει ή εξ ολοκλήρου, υδρογόνο ίσως γίνει πραγματικότητα σε σχετικά σύντομο διάστημα, αρκεί οι ευρωπαϊκές και εθνικές αρχές να εξακολουθήσουν να υποστηρίζουν τις σχετικές έρευνες.

8.19 Η ΕΟΚΕ, όπως ήδη πρότεινε στο πλαίσιο της γνωμοδότησης για την ενεργειακή απόδοση (TEN/274), υποστηρίζει ότι είναι εξαιρετικά χρήσιμο να υπάρχει διαθέσιμη μία δικτυακή πύλη όπου να είναι δυνατόν να δημοσιεύονται οι έρευνες που πραγματοποιούνται στον ακαδημαϊκό χώρο και τα αποτελέσματα των πειραμάτων που διεξάγονται σε εθνική, περιφερειακή και τοπική κλίμακα, για την ενημέρωση του ευρύτερου κοινού, κυρίως δε των υπαλλήλων των τοπικών αρχών.

(°) Η καθιερωμένη σήμερα τεχνολογία είναι αυτή των λεγόμενων σταθμών κωνιορτοποιημένου άνθρακα με τον κλασικό κύκλο ατμού και με την επεξεργασία των παραγόμενων καύσιμων που παραμένουν στον κλίβανο. Στην πράξη, παράγεται ατμός υπό «συμβατικές» πιέσεις και θερμοκρασίες, ο οποίος τροφοδοτεί στροβίλους σε εγκαταστάσεις που εξακολουθούν να είναι πολύ διαδεδομένες. Σήμερα υφίστανται τέσσερις διαφορετικοί τύποι εγκαταστάσεων (κατά φθίνουσα τάξη, από την άποψη της τεχνολογικής ανάπτυξης και του περιβαλλοντικού αντίκτυπου): υπερκρίσιμοι και εξαιρετικά υπερκρίσιμοι σταθμοί κωνιορτοποιημένου άνθρακα· σταθμοί καύσης σε ρευστή κλίση· σταθμοί αεριοποίησης συνδυασμένου κύκλου· και, τέλος, σταθμοί καύσης με οξυγόνο. Σήμερα υφίστανται δύο λύσεις οι οποίες προβλέπουν την γεωλογική απομόνωση του CO₂: η μία συνίσταται στην καύση του άνθρακα μέσα σε λέβητες στους οποίους προστίθεται οξυγόνο για την επίτευξη υψηλής συγκέντρωσης CO₂ στο σύστημα εξάτμισης, διαδικασία η οποία περιορίζει το κόστος της δέσμευσης και του διαχωρισμού, και η άλλη στην χρήση των λεγόμενων τεχνολογιών Integrated Gasification Combined Cycles, χάρη στις οποίες επιτυγχάνεται η παραγωγή ενός αερίου σύνθεσης που, στη συνέχεια, υπόκειται σε διαδοχικά στάδια επεξεργασίας με σκοπό τον καθαρισμό του και, κατ' επέκταση, τον διαχωρισμό του ευγενούς καυσίμου αερίου από το CO₂.

(10) Webber, Michael E. «The water intensity of the transitional hydrogen economy». Environmental Research Letters, 2 (2007) 03400.

8.20 Στην εν λόγω δικτυακή πύλη θα πρέπει να δημοσιευτούν οι ακόλουθοι μέσοι όροι σε ευρωπαϊκή κλίμακα:

- πόσα γραμμάρια διοξειδίου του άνθρακα απελευθερώνονται στην ατμόσφαιρα για την παραγωγή μίας κιλοβατώρας ηλεκτρικής ενέργειας·
- ποια είναι η ποσότητα διοξειδίου του άνθρακα που εκπέμπεται στην ατμόσφαιρα στη γεωργία και κατά τη διαδικασία παραγωγής ντιζέλ για ένα λίτρο υποκατάστατου του ντιζέλ·
- ποια είναι η ποσότητα διοξειδίου του άνθρακα που εκπέμπεται στην ατμόσφαιρα στη γεωργία και κατά τη διαδικασία παραγωγής βιοαιθανόλης για ένα λίτρο βιοαιθανόλης·

Μόνον έτσι μπορεί να διαπιστωθεί το πραγματικό ύψος των εκπομπών CO₂, και η αντίστοιχη εξοικονόμηση CO₂, και να υπολογιστούν ορθά σε ισοδύναμο βάρος CO₂ οι κιλοβατώρες που εξοικονομούνται.

9. Γενικές παρατηρήσεις

9.1 Απαντώντας στην σχετική πρόσκληση του Επιτρόπου Barrot, η ΕΟΚΕ κατάρτισε την παρούσα γνωμοδότηση. Στόχος της είναι να υποβληθούν, στην Επιτροπή και στα άλλα κοινοτικά θεσμικά επίπεδα, οι προτάσεις που η κοινωνία των πολιτών κρίνει απαραίτητες για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτει το Πρωτόκολλο του Κιότο.

9.1.1 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο προβληματισμός σχετικά με το μελλοντικό μείγμα καυσίμων πρέπει να συνδυαστεί με σημαντικές αλλαγές στους τρέχοντες τρόπους μεταφοράς, να ευνοηθούν μάλιστα οι δημόσιες μεταφορές, τόσο οι αστικές όσο και οι προαστιακές, πράγμα που θα απαιτήσει τον εκσυγχρονισμό του στόλου των αυτοκινήτων και την βελτίωση των υποδομών. Πρέπει να βελτιωθεί η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα των σιδηροδρόμων, με τη βοήθεια επενδύσεων στις υποδομές και στο τροχαίο σιδηροδρομικό υλικό, και, κατά συνέπεια, η παραγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη των σιδηροδρόμων θα πρέπει να βασίζεται ολοένα περισσότερο σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και σε καύσιμα με ολοένα χαμηλότερη περιεκτικότητα σε άνθρακα.

9.2 Ήδη, σε προηγούμενη γνωμοδότησή της (TEN/274), η ΕΟΚΕ υποστήριξε με σαφήνεια: «Ο τομέας των μεταφορών αφιέρωσε πολλή ενέργεια στη μείωση της κατανάλωσης και των ρυπογόνων εκπομπών αερίων. Παρ' όλα αυτά, δικαιολογημένα ζητείται τώρα από αυτόν να καταβάλει μία ακόμη προσπάθεια καθώς πρόκειται για τον τομέα με την μεγαλύτερη αύξηση κατανάλωσης και για μία από τις μεγαλύτερες πηγές αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου». Τονίζεται, εξάλλου, ότι «το γεγονός ότι για τα καύσιμα που χρησιμοποιούνται στις μεταφορές [...] η βιομηχανία της ΕΕ εξαρτάται από τις εισαγωγές από τρίτες χώρες αυξάνει την ευθύνη της και, κατ' επέκταση, την υποχρέωσή της να παράσχει την απαραίτητη συμβολή της στις προσπάθειες βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης, μείωσης των εκπομπών και περιορισμού των εισαγωγών πετρελαϊκών προϊόντων και φυσικού αερίου».

9.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη, την οποία και υποστηρίζει, ότι η απόδοση, η ασφάλεια και η βιωσιμότητα πρέπει να αποτελούν τις κύριες αρχές με βάση τις οποίες τα ευρωπαϊκά όργανα θα πρέπει να εξετάζουν τις προς υιοθέτηση πολιτικές και τα προς εφαρμογή μέτρα, ώστε να καταστεί δυνατό η ενέργεια που καταναλώνεται να είναι πιο καθαρή, ο τομέας των μεταφορών να αποβεί πιο καθαρός και πιο ισορροπημένος, οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να ευαισθητοποιηθούν σχετικά δίχως να ζημιωθεί η ανταγωνιστικότητά τους και να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο που να ευνοεί την ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας.

9.4 Το μελλοντικό ενεργειακό μείγμα καυσίμων για τις μεταφορές θα πρέπει, συνεπώς, να έχει τα εξής χαρακτηριστικά: να

συμβάλλει στη γενική μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, στον περιορισμό — στα μέτρα του δυνατού — της εξάρτησης από τρίτα κράτη όσον αφορά τον εφοδιασμό και την διαφοροποίηση των πηγών, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα ότι οι δαπάνες που θα προκύψουν δεν θα ζημιώσουν την ανταγωνιστικότητα του ευρωπαϊκού οικονομικού συστήματος.

10. Οι προκλήσεις που θα τεθούν στο μέλλον σχετικά με την επιλογή των καυσίμων για τις μεταφορές στην ΕΕ: ανάληψη δράσεων στον τομέα της έρευνας

10.1 Εάν απόλυτη προτεραιότητα είναι η συμμόρφωση προς τους στόχους που έχει θέσει το Πρωτόκολλο του Κιότο, το μεγαλύτερο μέρος των πόρων —τόσο των δημόσιων, όσο και των ιδιωτικών— θα πρέπει να διοχετευθεί στην έρευνα γύρω από τα καύσιμα τα οποία πληρούν απολύτως τις προϋποθέσεις της οικονομικής αποδοτικότητας, της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και των περιορισμένων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, οι οποίες πρέπει απαραίτητως να πληρούνται για να διασφαλίζεται η διαχείριση φιλικών προς το περιβάλλον μεταφορών.

10.2 Η συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων, βιομηχανίας καυσίμων και βιομηχανίας μεταποίησης, ιδιαίτερα δε της αυτοκινητοβιομηχανίας, πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω. Με το 7^ο Πρόγραμμα-πλαίσιο, γνωστό και ως ΠΠ7, τέθηκε ο στόχος —με την απόφαση αρ. 971/2006/ΕΟΚ του Συμβουλίου για το ειδικό πρόγραμμα «Συνεργασία»— να διασφαλίσει η ΕΕ ηγετική θέση στους επιστημονικούς και τεχνολογικούς τομείς κείρας σημασίας. Μεταξύ των προτεραιοτήτων, επελέγη να δοθεί έμφαση στο περιβάλλον και στις μεταφορές.

10.2.1 Ένας τομέας στον οποίο φαίνεται να μην έχει δοθεί η δέουσα σημασία, είναι η βελτίωση της απόδοσης των συμβατικών μπταριών. Η ανάπτυξη των ηλεκτρικών αυτοκινήτων εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τον περιορισμό του βάρους και από την αύξηση της αυτονομίας και της απόδοσης των συμβατικών μπταριών. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να καταβάλει ιδιαίτερες προσπάθειες προς αυτήν την κατεύθυνση.

10.3 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει ήδη διατυπώσει, στη γνωμοδότησή της για το ΠΠ7 ⁽¹⁾, τις ανησυχίες της, τόσο για την αναμενόμενη ανεπάρκεια των ορυκτών καυσίμων και την ολοένα μεγαλύτερη αύξηση των τιμών, όσο και για την αλλαγή του κλίματος, και προτείνει να διατεθούν περισσότεροι πόροι υπέρ της έρευνας στον τομέα, γενικά, της ενέργειας, ενώ τονίζει ότι για να αντιμετωπιστεί η πρόκληση της επίλυσης των κρίσιμων προβλημάτων του τομέα των μεταφορών χρειάζονται απαραίτητως, για την περίοδο 2007-2013, πόροι ύψους 4 100 εκατ. ευρώ.

11. Διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών οικονομιών και παροχή ενέργειας σε προσιτές τιμές

11.1 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι κύριο στοιχείο της στρατηγικής για την διατήρηση της ανταγωνιστικότητας στην Ένωση είναι σαφώς η διασφάλιση προσιτών και σταθερών τιμών. Οι μεταφορές αποτελούσαν ανέκαθεν το απαιτούμενο μέσο για την μεταφορά εμπορευμάτων, προσώπων και ζώων προς τις αγορές. Σήμερα, οι μεταφορές αποκτούν ζωτική σημασία και για μία άλλη βασική ευρωπαϊκή βιομηχανία: τον τουρισμό. Η πλέον περίπλοκη ωστόσο πρόκληση είναι η διασφάλιση της βιωσιμότητας των τιμών. Δεν υφίστανται σήμερα άλλα καύσιμα, πλην των ορυκτών, τα οποία να μπορούν να ανταγωνιστούν τις τιμές του πετρελαίου και του φυσικού αερίου. Παρά τις αυξήσεις που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο εξακολουθούν να είναι τα πλέον ανταγωνιστικά προϊόντα.

⁽¹⁾ ΕΕ C 185 της 08.08.2006, σελ. 10 — εισηγητής: ο κ. WOLF, συνεισηγητής ο κ. PEZZINI.

11.2 Η ΕΟΚΕ φρονεί ωστόσο ότι, στο πλαίσιο της επιδίωξης της σταθερής αύξησης της χρήσης των βιοκαυσίμων και των καυσίμων από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί η εφαρμοσμένη έρευνα σχετικά με τα καύσιμα γεωργικής προέλευσης δεύτερης γενεάς, τα οποία χρησιμοποιούν τα υπολείμματα της βιομάζας ή μη edώδιμη βιομάζα, τα οποία δεν παρουσιάζουν τις δυσκολίες που συνδέονται με τα καύσιμα πρώτης γενεάς, δηλαδή με τα καύσιμα που προέρχονται κατά κύριο λόγο από δημητριακά, τεύτλα και ζαχαροκάλαμο ή από ελαιόσπορους που μπορούν να καταναλωθούν από τον άνθρωπο και τα ζώα ⁽¹²⁾. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι κατά την εκτίμηση της τιμής, δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη αποκλειστικά το τελικό κόστος του προϊόντος, παρά, για να είναι ορθή η σύγκριση του κόστους αυτών των καυσίμων με το κόστος των ορυκτών καυσίμων, πρέπει να εσωτερικεύονται τα εξωτερικά στοιχεία κόστους (περιβαλλοντική ζημία, θέση των πηγών παραγωγής, κόστος μετατροπής, κλπ).

11.3 Παράλληλα με την σταδιακή υποκατάσταση των ορυκτών καυσίμων, όταν δεν είναι δυνατή η χρήση διαδικασιών ανάμειξης, είναι σκόπιμο να επιδιώκεται η σταδιακή προσαρμογή στα νέα προϊόντα και/ή αναθεώρηση των συστημάτων διανομής τους, στο πλαίσιο της οποίας θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η φυσική τους υπόσταση.

11.4 Η ΕΟΚΕ, μολονότι υποστηρίζει τις θετικές πτυχές αυτής της στρατηγικής, έχει εντούτοις επίγνωση ότι, κυρίως στην πρώτη φάση της, θα αποτελέσει μία δαπανηρή διαδικασία η οποία, ενδεχομένως, θα οδηγήσει και σε περιορισμό της ανταγωνιστικότητας του ευρωπαϊκού συστήματος. Για το λόγο αυτό τονίζει ότι, για να αποφευχθεί ο κίνδυνος αυτός και να μην περιοριστούν τα γενικά αποτελέσματα, η Ευρώπη θα πρέπει να μετατραπεί σε πρωταγωνιστή μιας αντιπαράθεσης που θα πρέπει, εντέλει, να συμπαρασύρει προς την ίδια κατεύθυνση και τις άλλες γεωγραφικές περιοχές του πλανήτη.

11.5 Οι απαιτούμενες επενδύσεις στον τομέα των εναλλακτικών πηγών ενέργειας από βιομάζα θα πρέπει να μπορούν να βασιστούν σε ένα κανονιστικό πλαίσιο σταθερό και, συνεπώς, είναι απαραίτητο οι οδηγίες για τα καύσιμα να προσαρμοστούν στους νέους τρόπους παραγωγής και να αναπτυχθούν σαφείς μορφές συνεργασίας με τις βιομηχανίες μεταποίησης, ώστε οι διαδικασίες καινοτομίας να συμβαδίσουν με τις πραγματικές δυνατότητες της βιομηχανίας. Η καινοτομία και η έρευνα στον συγκεκριμένο τομέα, εκτός από τα σχέδια που εντάσσονται στο ΠΠ7, θα πρέπει να τύχουν ιδιαίτερης προσοχής τόσο στο κεντρικό όσο και στο περιφερειακό επίπεδο.

11.6 Προκειμένου να μην αποδειχθούν μάταιες οι προσπάθειες και οι επενδύσεις υπέρ της ανάπτυξης νέων αποτελεσματικών και βιώσιμων καυσίμων, οι σχετικές διαδικασίες θα πρέπει να συνδυαστούν με πρωτοβουλίες που να επιδιώκουν την αύξηση της ταχύτητας διαδρομής των οχημάτων με ταυτόχρονο περιορισμό της κατανάλωσης καυσίμων. Τέτοιες πρωτοβουλίες είναι π.χ., οι παρεμβάσεις στους ευρωπαϊκούς οδικούς κόμβους όπου παρατηρούνται φαινόμενα συμφόρησης («bottleneck») στις εθνικές ή αστικές μεταφορές. Η επιχείρηση δημοσίων συγκοινωνιών Carris της Λισσαβώνας που, εκτός από τα συμβατικά τραμ (το περίφημο 28), διαχειρίζεται και έναν στόλο οικολογικών λεωφορείων, επέτυχε, χάρη σε μέτρα που επέτρεψαν την αύξηση της μέσης ταχύτητας των μέσων μεταφοράς (π.χ. χάρη στον διπλασιασμό των λεωφοριοδρόμων), τον περιορισμό των εκπομπών CO₂ κατά 1,5 %.

11.7 Η επιχείρηση συγκοινωνιών της Coimbra, η SMTUC, πειραματίστηκε, από την πλευρά της, με την λεγόμενη «Γαλάζια γραμμή», η οποία εξυπηρετείται με ηλεκτροκίνητα λεωφορεία που κυκλοφορούν σε λεωφοριοδρόμους στο κέντρο της πόλης και δεν σταματούν σε προκαθορισμένες στάσεις, παρά μόνον εάν τους ζητηθεί. Μία γαλάζια γραμμή στην άσφαλτο υποδεικνύει την διαδρομή αυτή, την οποία μπορούν να χρησιμοποιήσουν επίσης και οι μη μόνιμοι κάτοικοι και οι πολυάριθμοι τουρίστες οι οποίοι φαίνεται να προτιμούν τον αποτελεσματικό και καθαρό αυτό τύπο μεταφοράς. Στην Coimbra, εξάλλου, εκτιμώνται ιδιαίτερα τα τρόλεϊ, τα οποία χάρη στις επιπλέον μπαταρίες που διαθέτουν, μπορούν να αποσυνδεθούν από τις σιδηρογραμμές σε περίπτωση κυκλοφοριακής συμφόρησης. Ο τύπος αυτός συγκοινωνίας συνδυάζει πολύ χαμηλή περιβαλλοντική ρύπανση και ηχορρύπανση με πολύ υψηλότερη μέση διάρκεια ζωής των μέσων, πράγμα που επιτρέπει την απορρόφηση του μεγαλύτερου αρχικού κόστους αγοράς.

11.8 Η ΕΟΚΕ συνιστά να παρασχεθούν κίνητρα για την χρήση των μέσων αυτών αστικών συγκοινωνιών, όπως φορολογικά μέτρα (μειωμένοι φορολογικοί συντελεστές για την αγορά οικολογικών οχημάτων ή, εναλλακτικά, πρόβλεψη έκτακτων χρηματοδοτήσεων υπέρ της τοπικής αυτοδιοίκησης και μείωση της τιμής των εισιτηρίων των οικολογικών λεωφορείων), και να διοργανωθούν εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με την χρήση των οικολογικών λεωφορείων, πρωτοβουλίες οι οποίες θα πρέπει να συντονίζονται σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Θα πρέπει επίσης να βελτιωθούν και να αυξηθούν οι σταθμοί ανταπόκρισης (αυξάνοντας όπου αυτό είναι απαραίτητο την ασφάλεια), οι δε τιμές θα πρέπει να διατηρηθούν σε χαμηλά επίπεδα και να συνενωθούν με αυτές των αστικών συγκοινωνιών, πράγμα που ήδη συμβαίνει σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις.

11.8.1 Η Πράσινη Βίβλος «Διαμόρφωση νέας παιδείας αστικής κινητικότητας» (COM[2007] 551), την οποία υπέβαλε η Επιτροπή στις 25 Σεπτεμβρίου 2007, ασχολείται με αυτά τα προβλήματα και προτείνει λύσεις για την στήριξη των προγραμμάτων εκσυγχρονισμού των αστικών συγκοινωνιών, μέσω πρωτοβουλιών που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ και από το πρόγραμμα CIVITAS. Στην Πράσινη Βίβλο η Επιτροπή στέλνει ένα πολύ ισχυρό μήνυμα υπέρ των οικολογικών αστικών συγκοινωνιών και η ΕΟΚΕ συμπεριζέται αυτήν την θέση, συνιστώντας να μελετηθούν περαιτέρω σαφείς πρωτοβουλίες, οι οποίες να βασίζονται σε αυτές τις θετικές εμπειρίες, μέσω την ενίσχυσης της συνεργασίας με την ΕΤΕπ και την ΕΤΑΑ.

11.9 Το μέλλον των αστικών συγκοινωνιών, όπως ήδη ανέφερε η ΕΟΚΕ ⁽¹³⁾, βρίσκεται σαφώς στα μέσα μαζικής συγκοινωνίας. Κατά τη διάρκεια των ακρόασεων που διεξήχθησαν στο πλαίσιο της επεξεργασίας της παρούσας γνωμοδότησης, παρουσιάστηκαν δύο έρευνες οι οποίες βρίσκονται ήδη στο πειραματικό στάδιο: ένα μίνι ηλεκτρικό αυτοκίνητο, για το οποίο δεν απαιτείται άδεια κυκλοφορίας, και ένα αυτοκίνητο με κυβερνητικό εξοπλισμό, που λειτουργεί με βάση ένα περίπλοκο σύστημα ελέγχων εξ αποστάσεως και το οποίο μπορεί να κυκλοφορεί σε προκαθορισμένες διαδρομές. Τα αυτοκίνητα αυτά θα μπορούσαν να εννοικιάζονται για την κυκλοφορία στο κέντρο των πόλεων και να αντικαταστήσουν, ενδεχομένως, το σύστημα επιβολής τελών που εφαρμόζεται στα ρυπογόνα και ογκώδη οχήματα που επιθυμούν να εισέλθουν στο κέντρο μιας πόλης.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽¹²⁾ Βλ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ TEN/286, μετά τη σύνοδο ολομέλειας της 24^{ης} και 25^{ης} Οκτωβρίου 2007.

⁽¹³⁾ ΕΕ C 168, της 20.07.2007, σσ. 77-86.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ενεργειακή απόδοση των κτηρίων — συμβολή των τελικών χρηστών» (διερευνητική γνωμοδότηση)

(2008/C 162/13)

Στις 16 Μαΐου 2007, η Επιτροπή αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την:

«Ενεργειακή απόδοση των κτηρίων — συμβολή των τελικών χρηστών»

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 23 Ιανουαρίου 2007 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. PEZZINI.

Κατά την 442η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 195 ψήφους υπέρ και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα

1.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η ενεργειακή απόδοση έχει θεμελιώδη σημασία για την προστασία του κλίματος και την τήρηση των δεσμεύσεων που ανέλαβε η ΕΕ στο Κυότο καθώς και των νέων ορίων που καθόρισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου του 2007, σε ό,τι αφορά τη μείωση των εκπομπών και συνιστά την ενίσχυση των προσπάθειών σε επίπεδο καταναλωτών.

1.2 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι στον τομέα των κατοικιών υπάρχουν τεράστιες δυνατότητες για την εξοικονόμηση ενέργειας, ιδιαίτερα όσον αφορά την κατανάλωση ενέργειας για θέρμανση, κλιματισμό, παροχή θερμού ύδατος και φωτισμό, πέρα από τις τεχνικές θερμομόνωσης, κατά το σχεδιασμό και τη χρήση των κτηρίων.

1.3 Κατά τον καθορισμό των μέτρων βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης πρέπει να ληφθούν υπόψη τα οφέλη που επιτυγχάνονται μέσω της ευρείας χρήσης των νέων τεχνολογιών, αποδοτικών από την πλευρά ανάλυσης κόστους/οφέλους, που επιτρέπουν στους τελικούς χρήστες να λαμβάνουν αποφάσεις όντας ενήμεροι όσον αφορά την ατομική τους κατανάλωση ενέργειας.

1.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ουσιώδη, για τους τελικούς χρήστες, που αντιμετωπίζουν άμεσα τα προβλήματα ενημέρωσης και χρηματοδότησης, την ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων: **είναι απαραίτητο οι ιδιοκτήτες και οι ενοικιαστές να μην θεωρήσουν αυτά τα νέα κοινοτικά μέτρα ως έναν νέο φόρο που επιβάλλεται σε ένα πρώτης ανάγκης αγαθό όπως η κατοικία.**

1.5 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ πρέπει να δοθούν νέα πολιτιστικά ερεθίσματα και νέα κίνητρα, αφενός, για να αντισταθμιστεί το μεγαλύτερο κόστος και, αφετέρου, για να αυξηθεί το ενδιαφέρον για:

- την έρευνα σχεδίων·
- την επανεξέταση εποικοδομητικών μεθόδων·
- τη χρήση καλύτερων υλικών στη διαδικασία κατασκευής και
- νέες διαρθρωτικές λύσεις.

1.6 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να επιταχυνθούν οι εργασίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Τυποποίησης (CEN), σύμφωνα με τη σχετική εντολή της Επιτροπής όπου προβλέπεται ο καθορισμός εναρμονισμένων προτύπων μέτρησης της κατανάλωσης ενέργειας των υφιστάμενων κτηρίων, των νέων κτηρίων, πέραν των ενιαίων προτύπων για την πιστοποίηση και τη διαδικασία επιθεώρησης.

1.7 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι έχει σημασία να μην προκληθούν δυσβάστακτες δεσμεύσεις για τα κράτη μέλη έναντι του διεθνούς ανταγωνισμού και να μην επιβαρυνθούν οι ιδιοκτήτες που κατοικούν σε ιδιόκτητη κατοικία με δαπάνες δυσανάλογες προς τις δυνατότητές τους.

1.8 Οι υποχρεώσεις και οι δαπάνες που απορρέουν από τη διαδικασία πιστοποίησης πρέπει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να συνοδεύονται από δημόσια προγράμματα προώθησης, προκειμένου να εξασφαλιστεί η δίκαιη πρόσβαση στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, ειδικότερα στην περίπτωση κτηρίων που χρησιμοποιούνται για κατοικία, που έχουν κατασκευαστεί ή αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής και των πολυώροφων συλλογικών κατοικιών, κυρίως στα νέα κράτη μέλη στα οποία οι περισσότερες πολυκατοικίες αποτελούν το πλέον χαρακτηριστικό είδος κτηρίου και για τις οποίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν συγκεκριμένα έγγραφα πιστοποίησης.

1.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική την ανάπτυξη κοινοτικών πρωτοβουλιών με στόχο την εναρμόνιση των δράσεων των κρατών μελών σε θέματα ενεργειακής απόδοσης ώστε να σημειωθεί μεγαλύτερη ευρωπαϊκή συνοχή, με σεβασμό των τοπικών συνθηκών.

1.10 Η ΕΟΚΕ προτείνει ορισμένα μέτρα που θα μπορούσαν να αποβούν χρήσιμα στους τελικούς χρήστες για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης, γενικά, και των κτηρίων ειδικότερα:

- δωρεάν παροχή συμβουλών για την ενέργεια και δημόσια χρηματοδότηση των μελετών σκοπιμότητας,
- χορήγηση επιστροφών φόρων και/ή επιδοτήσεων που επιτρέπουν την πραγματοποίηση «ενεργειακών ελέγχων»,
- φορολογικές ελαφρύνσεις για την κατανάλωση καυσίμων θέρμανσης, ηλεκτρισμού και παροχής θερμού ύδατος, και οικονομικά κίνητρα και εκπτώσεις/επιστροφές για την αγορά αποτελεσματικών τεχνολογικών εξοπλισμών από ενεργειακής και περιβαλλοντικής πλευράς, ή για τον εξοπλισμό των υφιστάμενων κτηρίων με καλύτερα συστήματα θερμομόνωσης,
- επιδοτούμενα δάνεια για την αγορά εξοπλισμού και αποτελεσματικών συσκευών από ενεργειακής πλευράς (π.χ. λέβητες συμπύκνωσης, ατομικοί θερμοστάτες κ.λπ.) και επιδοτούμενα δάνεια για παρεμβάσεις μέσω της ESCO ⁽¹⁾,

⁽¹⁾ ESCO = *Economy Service Companies* (Εταιρείες παροχής ενεργειακών υπηρεσιών)

- ενισχύσεις ή φοροαπαλλαγές για επενδύσεις σε δράσεις έρευνας και ανάπτυξης, ή σε πιλοτικά σχέδια με στόχο την προώθηση της διάδοσης των νέων τεχνολογιών σε θέματα ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχουν το 7ΠΠ της ΕΤΑ, το πρόγραμμα πλαίσιο CIP 2007-13, το πρόγραμμα LIFE+ και τα διαρθρωτικά ταμεία και το ταμείο συνοχής,
- δάνεια ΕΤΕ, κυρίως για τη βιώσιμη αναδιάρθρωση των μεγάλων δημόσιων κτηρίων ή πεπαλαιωμένων κτηρίων των δημόσιων υπηρεσιών και των κτηρίων κοινωνικών κατοικιών,
- ενισχύσεις σε οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα και στους συνταξιούχους για να βελτιωθεί η ενεργειακή απόδοση των κατοικιών και μακροπρόθεσμα δάνεια με χαμηλό επιτόκιο που να αποσκοπούν στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων,
- σταθερά πακέτα διατίμησης για τακτικές υπηρεσίες συντήρησης, από ειδικευμένο προσωπικό, των λεβήτων και των κεντρικών εγκαταστάσεων κλιματισμού,
- τη δημιουργία κοινοτικής ιστοσελίδας που να συνδέεται με τις εθνικές ιστοσελίδες και στην οποία να έχουν εύκολη πρόσβαση οι τελικοί χρήστες,
- τη δημιουργία διδακτικών ευρωπαϊκών μορφότυπων, σε όλες τις γλώσσες της ΕΕ, με στόχο διάφορες επαγγελματικές ομάδες συμφερόντων, για την έκδοση μιας ευρωπαϊκής πατέντας κατοικίας⁽²⁾,
- ένταξη θεματικών προτεραιοτήτων παρέμβασης στον εκπαιδευτικό τομέα στα σχετικά κοινοτικά προγράμματα: Κοινοτικό Πρόγραμμα εκπαίδευσης· 7ΠΠ -ΕΤΑ· 6 Marie Curie· ΕΤΕ, Πανεπιστήμια,
- υιοθέτηση ενημερωτικού- εκπαιδευτικού μορφότυπου για τα κάθε είδους και βαθμού σχολεία, για τις επαγγελματικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις, για τους καταναλωτές και τις οργανώσεις τους.

1.11 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι τελικοί καταναλωτές πρέπει να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τα εμπόδια που τίθενται στην προώθηση και στην εφαρμογή της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων στην Ευρώπη: εμπόδια τεχνικά, οικονομικά, δημοσιονομικά, νομικά, διοικητικά και γραφειοκρατικά, θεσμικά και διαχειριστικά, κοινωνικά και εμπόδια συμπεριφοράς καθώς και εμπόδια λόγω έλλειψης μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης (έλλειψη ισορροπίας μεταξύ θέρμανσης/ψύξης, μη συνεκτίμηση των κλιματικών ζωνών, ...).

2. Εισαγωγή

2.1 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στα συμπεράσματα της συνόδου κορυφής της 8^{ης} και 9^{ης} Μαρτίου 2007 «τονίζει την ανάγκη να αυξηθεί η ενεργειακή απόδοση στην ΕΕ, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος εξοικονόμησης ενεργειακής κατανάλωσης της ΕΕ κατά 20 % σε σχέση με τις προβλέψεις για το 2020» και επισημαίνει ως προτεραιότητα «την ενεργειακά αποδοτική και ενεργειακά οικονομική συμπεριφορά των καταναλωτών ενέργειας, την ενεργειακή τεχνολογία και καινοτομίες και **την εξοικονόμηση ενέργειας στα κτήρια.**»

⁽²⁾ Που να πιστοποιεί την αποδοτική χρήση των πόρων. Βλ. ανάλογη πρόταση για την ευρωπαϊκή πατέντα υπολογιστών.

2.1.1 Το πρόβλημα της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων εντάσσεται στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών της Κοινότητας σε σχέση με τις κλιματικές αλλαγές (δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί με το Πρωτόκολλο του Κυότο) και με την ασφάλεια εφοδιασμού, ιδιαίτερα στο πλαίσιο των Πράσινων Βίβλων για την ασφάλεια εφοδιασμού ενέργειας και για την ενεργειακή απόδοση, για τις οποίες η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα εκφράσει τη γνώμη της⁽³⁾.

2.1.2 Η κατανάλωση ενέργειας, για υπηρεσίες συναφείς με τα κτήρια, αντιστοιχεί στο 40 %⁽⁴⁾ της κατανάλωσης ενέργειας της ΕΕ.

2.1.3 Η μέση κατανάλωση των κατοικιών πολλών περιοχών της Ευρώπης αντιστοιχεί, μόνο για θέρμανση, σε 180 kWh/κ.μ./έτος. Τούτο καταδεικνύει ότι ο τομέας των κτηρίων πολλών ευρωπαϊκών λαών είναι ιδιαίτερα «φτωχός» σε ό,τι αφορά την ενεργειακή απόδοση.

2.1.4 Τούτο οφείλεται σε πολλούς παράγοντες. Αφενός, η ελλιπής γνώση των καταναλωτών για τις συνεχώς αυξανόμενες δυσκολίες ανεύρεσης ενέργειας σε λογικές τιμές· αφεντέρου, η τάση των αρχιτεκτόνων, των οικοδομικών επιχειρήσεων και του συνόλου των μικρών επιχειρηματιών που εργάζονται στον οικοδομικό τομέα⁽⁵⁾ να χτίζουν χωρίς να δίνουν προσοχή στην ενεργειακή απόδοση και στις επιταγές του περιβάλλοντος και να προωθούν αισθητικές πτυχές που ακολουθούν την επικρατούσα μόδα όπως η ποιότητα των δαπέδων, η πολυτέλεια των ειδών υγιεινής, η ομορφιά, η υαλοποίηση των προσώπων, ο τύπος του υλικού και η διάσταση των πορτών και των παράθυρων.

2.1.4.1 Εξάλλου, πρέπει να επισημανθεί η ελλιπής ευαισθησία ή η ανεπαρκής ενημέρωση των δημόσιων διοικήσεων, ιδιαίτερα δε των τεχνικών γραφείων των δήμων και των υπηρεσιών υγιεινής σε ό,τι αφορά τη σημασία της ενεργειακής κατανάλωσης των κτηρίων που ελέγχονται προκειμένου να κριθούν κατοικήσιμα.

2.1.4.2 Εντούτοις, σε αντίθεση με την κοινή πεποίθηση, υπάρχουν μεγάλα περιθώρια αύξησης της ενεργειακής απόδοσης, όχι μόνον των νέων κτηρίων, αλλά και των υφιστάμενων και κυρίως των πολυκατοικιών των μεγάλων πόλεων⁽⁶⁾.

2.1.5 Όσον αφορά την ανακαίνιση των υφιστάμενων υποδομών, είναι σημαντικές οι συμβάσεις που μπορούν να υπογραφούν με εταιρείες παροχής ενεργειακών υπηρεσιών (ESCO — *Economy Service Companies*), που αναλαμβάνουν να επιφέρουν βελτιώσεις στα

⁽³⁾ Γνωμοδότηση με θέμα Πράσινη Βίβλος — Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, εισηγήτρια: SIRKEINEN, ΕΕ C 221 της 7.8.2001, σελ. 45· διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα Ο ενεργειακός εφοδιασμός της Ε.Ε.: Στρατηγική για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα, εισηγήτρια: Sirkeinen, ΕΕ C 318 της 23.12. 2006, σελ. 185· διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα Ενεργειακή απόδοση, εισηγήτρια: Buffetaut, ΕΕ C 88/53 της 11.4.2006· γνωμοδότηση σχετικά με την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση και των ενεργειακών υπηρεσιών, εισηγήτρια: Sirkeinen, ΕΕ C 120 της 20.5.2005, σελ. 115, γνωμοδότηση με θέμα Σχέδιο δράσης για την ενεργειακή απόδοση. Εισηγήτρια: Iozia, ΕΕ C 10/22 της 15.1. 2008.

⁽⁴⁾ Το 32 % για τις μεταφορές, το 28 % για τη βιομηχανία — Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ ENTR.

⁽⁵⁾ Το ΑΕγχΠ του οικοδομικού τομέα αντιπροσωπεύει πάνω από το 5 % και πλέον του συνολικού ΑΕγχΠ της ΕΕ.

⁽⁶⁾ Εάν η μέση κατανάλωση των κτηρίων στις ευρωπαϊκές περιοχές μειωθεί στις 80 kWh/mq/αππο, δηλαδή στην κλάση Δ, μπορεί να εξοικονομηθεί πολλή ενέργεια από αυτή που καταναλώνεται στον οικοδομικό τομέα. Τούτο είναι σαφές στην οδηγία 2002/91/ΕΚ.

υφιστάμενα κτήρια και να πραγματοποιήσουν οικονομίες, ενίοτε και σημαντικές, στο τιμολόγιο της ενέργειας. Η εταιρεία αμείβεται χάρη στις οικονομίες που έχουν πραγματοποιηθεί μέσω της μείωσης της κατανάλωσης (7).

2.1.6 Εξάλλου θα μπορούσαν να ληφθούν πολλά μέτρα στο πλαίσιο των μικρής κλίμακας αναδιαρθρώσεων, όπως για παράδειγμα, να προβλέπονται τα παντζούρια έξω από τα παράθυρα, να εγκατασταθεί ένας μετρητής πραγματικού χρόνου (*smart meters*), που να επιτρέπει στους καταναλωτές να διαπιστώνουν συνεχώς την κατανάλωσή τους ή συστήματα παραγωγής ζεστού νερού από φυσικό αέριο (*top boxes*), που συμβάλλουν στη μείωση κατά 40 % των εκπομπών βλαβερών αερίων. Πολύ αποτελεσματικά αποδείχθηκαν επίσης και τα μικροσυστήματα εξαερισμού στο εσωτερικό των διαμερισμάτων, ενώ η χρήση συγκεκριμένου υλικού, όπως για παράδειγμα σε έναν διαφανή κάθετο τοίχο (τζαμαρία), μπορεί να μειώσει τουλάχιστον κατά 20 % την απώλεια θερμότητας ενός διαμερίσματος (8). Η ενεργειακή κατανάλωση μπορεί να μειωθεί και μέσω της χρήσης τεχνικών για είδη υγιεινής, χάρη στις οποίες εξοικονομείται νερό. Είναι πολύ σημαντικό για τον καταναλωτή να είναι σε θέση να συγκρίνει την ενέργεια που καταναλώνει για θέρμανση. Ο πάροχος της ενέργειας για θέρμανση θα πρέπει να μεριμνήσει για την επισήμανση, σε συγκεκριμένο τμήμα του λογαριασμού προς πληρωμή, της κατά μέσο όρο θερμοκρασίας του δεδομένου χώρου, τόσο κατά τον μήνα, για τον οποίο εκδίδεται ο λογαριασμός, όσο και κατά τον αντίστοιχο μήνα του περασμένου έτους.

2.1.7 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί σημαντική οικονομία μέσω πρωτοβουλιών στον τομέα αυτόν, συμβάλλοντας έτσι στην επίτευξη των στόχων που αφορούν τις κλιματικές αλλαγές και την ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού. Δεδομένου ότι υπάρχει ένα σχετικά περιορισμένο περιθώριο ελιγμών δράσης, βραχυπρόθεσμα ή μεσοπρόθεσμα, στις συνθήκες εφοδιασμού ενέργειας, είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθούν παρεμβάσεις κατά την τελική χρήση, δηλαδή:

- βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση και τις ενεργειακές υπηρεσίες,
- έλεγχος της ζήτησης ενέργειας,
- προώθηση της παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας (9),
- πρόβλεψη καλύτερης διαχείρισης της ενέργειας που να βασίζεται περισσότερο στον αυτοέλεγχο.

2.1.8 Τα στοιχεία που εμποδίζουν την εξοικονόμηση και μια διαφορετική χρήση των ενεργειακών πόρων είναι ποικίλης φύσεως:

- η πολιτιστική προσέγγιση,
- η δυσκολία διαχείρισης των αλλαγών,
- η ανεπαρκής τεχνογνωσία,
- η ακατάλληλη φορολογική πολιτική,
- η ανεπάρκεια επιχειρηματικών εταιρικών σχέσεων,
- η έλλειψη ενημέρωσης.

(7) Υπάρχουν σήμερα τρία είδη συμβάσεων: η σύμβαση περιορισμένης συνολικής εκχώρησης, η σύμβαση με από κοινού εξοικονόμηση, η σύμβαση με από κοινού εξοικονόμηση με ποσοστό εγγύησης.

(8) Η μείωση αυτή μπορεί να επιτευχθεί με ένα παράθυρο χαμηλής εκπομπής, αποτελούμενο από δύο γυάλινα τοιχώματα που χωρίζονται από ένα στρώμα ευγενούς αερίου (κρυσπτόν, ξένο, αργό).

(9) Η πιθανή συμβολή του ήλιου, ως ανανεώσιμη πηγή ενέργειας: η ηλιακή ακτινοβολία που κρατείται από τη γη είναι 177 000 TW· η ηλιακή ακτινοβολία στο έδαφος είναι 117 000 TW· η συνολική κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας είναι 12 TW (πηγή: Πανεπιστήμιο του Bergamo, σχολή μηχανολόγων).

2.1.9 Στον οικοδομικό τομέα υπάρχει ένα τεράστιο δυναμικό εξοικονόμησης ενέργειας, ειδικότερα όσον αφορά την κατανάλωση για τη θέρμανση, την παροχή θερμού ύδατος και τον φωτισμό κατά τη χρήση των κτηρίων. Τούτο καταδεικνύεται στα αποκαλούμενα παθητικά κτήρια (10), που καθιστούν δυνατή την αξιοποίηση των μεγάλων δυνατοτήτων εξοικονόμησης ενέργειας, με σημαντική προώθηση της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας της Κοινότητας, μέσω ενός προσανατολισμού προς την ανάπτυξη και τη χρήση των νέων τεχνολογιών, που είναι αποτελεσματικότερες από πλευράς ενέργειας.

2.1.10 Οι στρατηγικοί στόχοι της ενεργειακής πολιτικής αποσκοπούν:

- στη μείωση των εκπομπών που ρυπαίνουν και αλλοιώνουν το κλίμα, με σεβασμό των ιδιοτήτων του περιβάλλοντος και του εδάφους,
- στην προώθηση της ανταγωνιστικής ανάπτυξης του συστήματος των ακινήτων, της βιομηχανίας και των νέων τεχνολογιών,
- στην εστίαση της προσοχής στις κοινωνικές πτυχές και στην προστασία της υγείας των πολιτών οι οποίες συνδέονται με την ενεργειακή πολιτική.

2.1.11 Κατά τον καθορισμό των μέτρων βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης πρέπει εξάλλου να ληφθούν υπόψη τα οφέλη που προκύπτουν από τη ευρεία χρήση των αποτελεσματικών τεχνολογικών καινοτομιών με τη μορφή κόστους/οφέλους, που επιτρέπουν στους τελικούς χρήστες να λαμβάνουν ενημερωμένες αποφάσεις όσον αφορά την ατομική τους κατανάλωση, με τη διάθεση των κατάλληλων πληροφοριών: πληροφορίες για τα μέτρα που προβλέπονται προκειμένου να βελτιωθεί η ενεργειακή απόδοση, σύγκριση των χαρακτηριστικών των τελικών χρηστών, ειδικές αντικειμενικές τεχνικές που αφορούν τον εξοπλισμό για τον οποίο χρησιμοποιείται ενέργεια (11).

2.1.12 Κάθε είδους πληροφορία για την ενεργειακή απόδοση, κυρίως το σχετικό κόστος, θα πρέπει να διαδίδεται ευρέως, σε κατάλληλη μορφή στους ενδιαφερόμενους παραλήπτες. Στις πληροφορίες πρέπει να περιλαμβάνονται και τα οικονομικά και νομικά πλαίσια, πρέπει να διαδίδονται με εκστρατείες ενημέρωσης και προώθησης και να προβάλλουν τις βέλτιστες πρακτικές σε όλα τα επίπεδα.

2.1.13 Τα μέτρα που περιορίζονται αποκλειστικά στις τεχνικές πτυχές είναι απαραίτητα, αλλά δεν επαρκούν για τη μείωση της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων. Είναι αναγκαίο να αντιμετωπιστεί το μάλλον πολύπλοκο θέμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ του μεγάλου και ποικίλου πλήθους των χρηστών και του συνεχούς γίνεσθαι της τεχνολογίας.

2.1.14 Στο πλαίσιο του προηγούμενου προγράμματος για την ευφυή ενέργεια 2003-2006, αναπτύχθηκε η πρωτοβουλία μιας πλατφόρμας για τα κτήρια EPDB (12), που παρέχει υπηρεσίες ώστε να διευκολυνθεί η εφαρμογή της 2002/91/EK για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων, η οποία τέθηκε σε πλήρη εφαρμογή στις αρχές του 2006. Στην οδηγία περιλαμβάνονται οι ακόλουθες διατάξεις που ισχύουν για τα κράτη μέλη:

- απαιτήσεις και μια μεθοδολογία υπολογισμού της ολοκληρωμένης ενεργειακής απόδοσης κτηρίων·

(10) Ορίζονται ως «παθητικά» τα κτήρια όπου η κατανάλωση ενέργειας είναι μικρότερη από 15 kWh/mq/έτος.

(11) Ορισμένες από αυτές τις χρήσιμες πληροφορίες θα μπορούσαν να παρέχονται ήδη στους τελικούς χρήστες σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 6, της οδηγίας 2003/54/EK.

(12) EPDB — *European Energy Performance of Buildings Directive*. (Ευρωπαϊκή Οδηγία για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων)

- εφαρμογή ελαχίστων απαιτήσεων για την ενεργειακή απόδοση των νέων κτηρίων·
- εφαρμογή ελαχίστων απαιτήσεων για την ενεργειακή απόδοση μεγάλων υφιστάμενων κτηρίων στα οποία γίνεται μεγάλη κλιμακας ανακαίνιση·
- ενεργειακή πιστοποίηση των κτηρίων, που είναι υποχρεωτική για τα νέα κτήρια, για τα κτήρια που υφίστανται σημαντικές ανακαινίσεις, για όλα τα διαμερίσματα που αλλάζουν χρήστη ⁽¹³⁾·
- τακτική επιθεώρηση των λεβήτων και των εγκαταστάσεων κλιματισμού κτηρίων και, επί πλέον, μια αξιολόγηση των εγκαταστάσεων θέρμανσης των οποίων οι λέβητες είναι παλαιότεροι των 15 ετών.

2.1.15 Από τεχνικής πλευράς, είναι καθοριστικής σημασίας για τους πολίτες και τους καταναλωτές να κατανοήσουν ότι απαιτείται μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, στην οποία να λαμβάνονται υπόψη διάφοροι παράγοντες, μεταξύ των οποίων οι εξής:

- η ποιότητα της θερμομόνωσης,
- ο τύπος των εγκαταστάσεων θέρμανσης και κλιματισμού,
- η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,
- η θέση του ακινήτου,
- η αποφυγή υγρασίας και μούχλας.

2.1.15.1 Στην ουσία, δύο είναι οι βασικοί δείκτες:

- **η ειδική ενεργειακή ανάγκη του κελύφους του κτηρίου:** που μπορεί να εκτιμήσει τις επιδόσεις του κελύφους, για να ελαχιστοποιηθεί η απώλεια θερμότητας τον χειμώνα και να περιοριστεί η υπερθέρμανση το καλοκαίρι,
- **η συνολική ειδική ανάγκη πρωτογενούς ενέργειας:** που συμβάλλει στην εκτίμηση της απόδοσης των εγκαταστάσεων που μετατρέπουν την πρωτογενή ενέργεια σε μέσο άνετης διαβίωσης και σε ποικίλες υπηρεσίες.

2.1.16 Οι στόχοι για την μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών αερίων που μολύνουν και αλλοιώνουν το κλίμα πρέπει να επιτευχθούν με πολιτικές που να αποσκοπούν:

1. παράλληλη πραγματοποίηση σε παρεμβάσεις θερμομόνωσης (παθητική ενέργεια) αισθητών βελτιώσεων των τεχνολογικών εγκαταστάσεων (ενεργητική ενέργεια)·
2. επέκταση της κλιμακας και του μεγέθους των παρεμβάσεων εξοικονόμησης ενέργειας·
3. ενσωμάτωση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε «υβριδικά» συστήματα υψηλής απόδοσης·
4. επενδύσεις σε καινοτόμα συστήματα: **solar-cooling (ψύξη με ηλιακή ενέργεια), συμπαραγωγή μικρής κλιμακας τριπλή συνδυασμένη παραγωγή: αντλίες νερού και υβριδικές εγκαταστάσεις** ⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Σε περίπτωση αγοράς, πώλησης, μίσθωσης ή εκχώρησης.

⁽¹⁴⁾ Μέση ενεργειακή συγκέντρωση: ηλιακές συστοιχίες: ~ 0,2 kW/mq· ανεμοκινητήρες: ~ 1-2 kW/mq· υδραυλική μηχανή: ~ 5 000 kW/mq· θερμική μηχανή: ~ 10 000 kW/mq (Πηγή: Πανεπιστήμιο του Bergamo, σχολή μηχανολόγων).

2.1.17 Τα κοινοτικά προγράμματα καινοτομίας και έρευνας διαδραματίζουν καθοριστικής σημασίας ρόλο για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων, σε σχέση με τον τεχνολογικό στόχο ανάπτυξης ευφών κτηρίων «μηδενικής ενέργειας», δηλαδή κτηρίων με παθητική ενέργεια που να παράγουν περισσότερη ενέργεια από όση καταναλώνουν με τη χρήση πιο κοινών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, δηλαδή την ηλιακή, την αιολική και τη γεωθερμική.

2.1.18 Σε κοινοτικό επίπεδο, εκτός από το προαναφερθέν πρόγραμμα για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα (ΚΑΠ), καθοριστικό ρόλο για την υποστήριξη της ανάπτυξης των καθαρών ενεργειακών τεχνολογιών διαδραματίζει το 7^ο πρόγραμμα πλαίσιο ΕΤΑ, το οποίο προβλέπει την σχετική θεματική προτεραιότητα στο ειδικό πρόγραμμα «Συνεργασία».

2.1.19 Η ευρωπαϊκή τεχνική τυποποίηση στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων είναι θεμελιώδους σημασίας. Η CEN — Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης — έλαβε εντολή από την Επιτροπή για την επεξεργασία των τεχνικών κανόνων που απαιτούνται στην εφαρμογή της προαναφερθείσας οδηγίας για την εξοικονόμηση ενέργειας στα κτήρια ⁽¹⁵⁾. Η εντολή προβλέπει:

- εναρμονισμένα πρότυπα υπολογισμού της κατανάλωσης ενέργειας για τα υφιστάμενα κτήρια,
- εναρμονισμένα πρότυπα για τα νεόδομητα κτήρια,
- ενιαία πρότυπα πιστοποίησης,
- κοινά πρότυπα για τις διαδικασίες ελέγχου.

2.1.20 Σχεδόν 30 ευρωπαϊκοί κανόνες (CEN) έχουν θεσπιστεί ⁽¹⁶⁾. Τα κράτη μέλη έχουν ήδη δηλώσει ότι προτίθενται να εφαρμόσουν τους κανόνες αυτούς σε εθελοντική βάση. Εάν διαπιστωθεί ότι δεν υπάρχει η εθελοντική συμμόρφωση προς τους κανόνες, ενδείκνυται να καταστούν υποχρεωτικοί μέσω των κατάλληλων νομοθετικών διατάξεων.

2.1.21 Εν πάση περιπτώσει, εναπόκειται στην Επιτροπή να παράσχει στα κράτη μέλη τα κατάλληλα μέσα για την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης και ενιαίας μεθοδολογίας υπολογισμού της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων. Από τη στιγμή που τα κράτη μέλη

⁽¹⁵⁾ Βλ. υποσ. 16 οι κανόνες UN- CEN/CENELEC αναφοράς, που έχουν θεσπιστεί έως σήμερα.
WWW.CEN.EU/CENORM/BUSINESSDOMAINS/SECTORS/UTILITIE-SANDENERGY/NEWS.ASP

⁽¹⁶⁾ EN ISO 6946 Δομικά συστατικά και στοιχεία· EN 10339 Αεραυλικές εγκαταστάσεις με στόχο την ευημερία· EN 10347 Θέρμανση και ψύξη των κτηρίων· EN 10348 Θέρμανση των κτηρίων· EN 10349 Θέρμανση και ψύξη των κτηρίων· EN 13465 Αερισμός των κτηρίων· EN 13779 Αερισμός κτηρίων που δεν κατοικούνται· EN 13789 Θερμική απόδοση των κτηρίων· EN ISO 13790 Θερμική απόδοση των κτηρίων· EN ISO 10077-1 Θερμική απόδοση των παραθύρων, των πορτών και των περιφράξεων· EN ISO 10077-2 Θερμική απόδοση των παραθύρων, των πορτών και των περιφράξεων· EN ISO 13370 Θερμική απόδοση των κτηρίων· EN ISO 10211-1 Αγωγοί θερμότητας στα κτήρια· EN ISO 10211- Αγωγοί θερμότητας στα κτήρια· EN ISO 14683 Αγωγοί θερμότητας στα κτήρια· EN ISO 13788 Υγρομετρική απόδοση των συστατικών και των στοιχείων των κτηρίων· EN ISO 15927-1 Θερμοϋγρομετρική απόδοση των κτηρίων· EN ISO 13786 1 Θερμοϋγρομετρική απόδοση των δομικών συστατικών· EN 10351 Υλικά οικοδομών· EN 10355 Τοιχοποιία και δάπεδα· EN 410 Γυαλί για κτήρια. Καθορισμός των φωτεινών και ηλιακών χαρακτηριστικών των υαλοστασίων· EN 673 Γυαλί για κτήρια. Καθορισμός της θερμοπερατότητας (αξία U)· EN ISO 7345. Θερμομόνωση. Φυσικά μεγέθη και ορισμοί.

θα έχουν καθορίσει τις ελάχιστες απαιτήσεις για την ενεργειακή απόδοση, αυτές πρέπει να υπάρχουν στα «πιστοποιητικά ενεργειακής απόδοσης» πρόκειται βασικά για σήματα που χορηγούνται για τα κτήρια, ανάλογα με εκείνα που χορηγούνται για τις οικιακές ηλεκτρικές συσκευές. Τα πιστοποιητικά για τα κτήρια είναι ωστόσο πιο λεπτομερή και πολύπλοκα και συνοδεύονται από συστάσεις για την αύξηση της απόδοσης.

2.1.22 Τα σχέδια έρευνας έχουν καταδείξει σαφώς ότι, μαζί με τις τεχνικές εγκαταστάσεις που έχουν τα κτήρια, η συμπεριφορά των ατόμων που χρησιμοποιούν τα ακίνητα (ως χώρο κατοικίας ή ως χώρο εργασίας κατά τη διάρκεια της ημέρας) με την έννοια της μείζονος ή ήσσονος προσοχής στην εξοικονόμηση ενέργειας αποτελεί σημαντικό και καθοριστικής σημασίας παράγοντα για την κατανάλωση ενέργειας.

2.1.22.1 Για τον σκοπό αυτό είναι θετικό να υιοθετηθούν κατάλληλες ενδυματολογικές συνήθειες για τις υψηλές θερμοκρασίες, αποφεύγοντας για παράδειγμα τη χρήση σακακιού και γραβάτας τις θερμές περιόδους ⁽¹⁷⁾· καθώς και κατάλληλη χειμερινή ενδυματολογία, που να επιτρέπει, στο εσωτερικό των διαμερισμάτων και των γραφείων τη διατήρηση μιας θερμοκρασίας γύρω στους 20, 21 βαθμούς Κελσίου ⁽¹⁸⁾.

2.1.23 Ακόμη και ο προσανατολισμός της οικίας επηρεάζει την ποσότητα θερμότητας που απαιτείται για την ευημερία όσων την κατοικούν. Η κατανάλωση ενέργειας για τη θέρμανση ομοιόμορφων σπιτιών με μεσοτοιχία μπορεί να ποικίλει με συντελεστή έως και 2,5 (και με συντελεστή 3 για τις πανταχόθεν ελεύθερες οικίες), ενώ η κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος μπορεί να ποικίλει με συντελεστή που μπορεί να πολλαπλασιαστεί έως και 4-5 φορές.

2.1.23.1 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, ενδείκνυται να διευρυνθεί η υφιστάμενη νομοθεσία με ορισμένες προδιαγραφές για την ενεργειακή απόδοση, όχι μόνο των κτηρίων, αλλά και των συνοικιών.

2.1.24 Ακόμη περισσότερο, και σε σχολικό επίπεδο ⁽¹⁹⁾, ο πολίτης πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι το σπίτι του χρειάζεται σημαντική ποσότητα πρωτογενούς ενέργειας για:

- τη θέρμανση τον χειμώνα,
- τον κλιματισμό το καλοκαίρι,
- τη θέρμανση του ζεστού νερού,
- την κίνηση των ανεγκυστήρων,
- τον φωτισμό,
- την λειτουργία των οικιακών συσκευών,

και ότι ένα μεγάλο μέρος αυτής της ενέργειας μπορεί να εξοικονομηθεί ⁽²⁰⁾ με λίγη προσοχή και καλή θέληση.

⁽¹⁷⁾ Βλ. Απόφαση του Πρωθυπουργού της Ιαπωνίας.

⁽¹⁸⁾ Η θερμοκρασία του Green House των Βρυξελλών δεν υπερβαίνει, κατά τη χειμερινή περίοδο τους 21 °C.

⁽¹⁹⁾ Το joule, ως μονάδα μέτρησης της ενέργειας, και το watt (1 joule/δευτερόλεπτο), ως μονάδα μέτρησης της ηλεκτρικής ισχύος, συγκρίνονται, στην εκπαιδευτική διαδικασία, με την έννοια του μέτρου, του λίτρου και του χιλιόγραμμου.

⁽²⁰⁾ Μεταξύ των διαφόρων τύπων ενέργειας η πιο οικονομική είναι αυτή που έχει **εξοικονομηθεί!**

2.1.25 Οι τελικοί χρήστες οφείλουν συχνά να λάβουν σημαντικές αποφάσεις σχετικά με επενδύσεις, για παράδειγμα όταν ανακαινίζουν τα σπίτια τους ή όταν αποφασίζουν σημαντικές τροποποιήσεις σε σπίτια που βρίσκονται στη φάση του σχεδιασμού ή της κατασκευής. Σημαντικές συνέπειες στην ενεργειακή απόδοση των κτηρίων έχουν οι αποφάσεις επένδυσης σε νέες τεχνολογίες που επιτρέπουν σημαντική εξοικονόμηση ενέργειας, όπως:

- υλικά που αυξάνουν τη μόνωση,
- σκελετοί (πόρτες, παράθυρα) με καλύτερη θερμοπερατότητα ⁽²¹⁾,
- μηχανισμοί ηλιακής προστασίας όπως, π.χ. τα απλά πατζούρια,
- η επιλογή ή η προσαρμογή του συστήματος θέρμανσης ⁽²²⁾,
- η εγκατάσταση ολοκληρωμένων συστημάτων όπως τα φωτοβολταϊκά, τα συστήματα ηλιακής θέρμανσης, τα οριζόντια ή κάθετα γεωθερμικά συστήματα ⁽²³⁾,
- αποφυγή υγρασίας και μούχλας.

2.1.26 Είναι σαφές ότι για την αλλαγή του πλαισίου αναφοράς που χρησιμοποιείται γενικά έως σήμερα θα πρέπει να δοθούν νέα κίνητρα, αφενός, για την αντιστάθμιση του μεγαλύτερου κόστους και, αφετέρου, για την αύξηση του ενδιαφέροντος προς:

- τον σχεδιασμό της έρευνας,
- την αναθεώρηση των μεθόδων κατασκευής,
- τη χρήση υλικών ποιότητας που πρέπει να εισαχθούν στη διαδικασία της κατασκευής,
- την προσοχή σε νέες διαρθρωτικές λύσεις για την τοποθέτηση συσκευών χρήσιμων για την ηλιακή θέρμανση ⁽²⁴⁾,
- τον καθορισμό καταλληλότερων χώρων για την εγκατάσταση των φωτοβολταϊκών συστοιχιών,
- την προληπτική αξιολόγηση για τη χρήση οριζόντιων ή κάθετων γεωθερμικών συστημάτων.

⁽²¹⁾ Η αξία της θερμοπερατότητας αποσκοπεί στο να πετύχει και να υπερβεί την αισθητική αξία των συστατικών των κτηρίων.

⁽²²⁾ Ένας λέβητας συμπύκνωσης έχει απόδοση 120 % σε σχέση με έναν παραδοσιακό λέβητα η απόδοση του οποίου υπολογίζεται στο 80 %.

⁽²³⁾ Το κάθετο γεωθερμικό σύστημα βασίζεται στην αρχή ότι η θερμοκρασία της γης είναι πιο υψηλή στο βάθος, συνεπώς μια ποσότητα νερού ωθείται σε σωλήνα, σε ένα συγκεκριμένο βάθος, στη συνέχεια αναβαίνει ξανά σε υψηλότερη θερμοκρασία, και κατά συνέπεια απαιτεί μικρότερη ποσότητα θερμότητας για να φτάσει τη θερμοκρασία που απαιτείται για να ζεστάνει τους χώρους. Το οριζόντιο γεωθερμικό σύστημα επιτρέπει την εκμετάλλευση της σταθερής θερμοκρασίας της γης σε ένα βάθος 4-5 μέτρων και κατά συνέπεια επιτρέπει να έχουμε νερό σε υψηλότερη θερμοκρασία από αυτή του εξωτερικού περιβάλλοντος, σε μια σπειροειδή σωληνώση που έχει τοποθετηθεί σε αυτό το βάθος. Συνεπώς το θερμικό δέλτα δεν είναι τόσο υψηλό. Πολύ διαφορετική είναι η ποσότητα θερμότητας που απαιτείται ώστε μια ποσότητα νερού από τους 6 ° να φτάσει τους 30 ° ή από τους 14 ° να φτάσει πάλι τους 30 °.

⁽²⁴⁾ Ηλιακή ψύξη: από την ηλιακή θέρμανση μπορούμε να περάσουμε στην παραγωγή φρέσκου κλιματισμένου αέρα, με σημαντική εξοικονόμηση ενέργειας. Η διαδικασία βασίζεται σε ψυκτικό μηχανήμα με απορρόφηση θερμότητας. Η χρήση συστοιχίας ηλιακών συλλεκτών, ως γεννητριών θερμότητας για την τροφοδότηση ψυκτικών μηχανημάτων απορρόφησης επιτρέπει τη χρήση συστοιχιών κατά τις περιόδους της μεγαλύτερης μόνωσης.

2.1.27 Μεταξύ των κινήτρων θα πρέπει αν ληφθούν υπόψη τα εξής:

- αύξηση της επιφάνειας δόμησης,
- μείωση των εξόδων δεύτερης διαμόρφωσης των χώρων,
- απλούστευση των διαδικασιών χορήγησης άδειας δόμησης,
- μη υπολογισμός του μεγαλύτερου πάχους που απαιτεί μια κάθετη συμπαγής δομή (τοιχος) που έχει στρώματα μονωτικών υλικών,
- απονομή σημάτων ποιότητας στη βάση του επιτευχθέντος επιπέδου εξοικονόμησης.

2.1.28 Σε όλα τα μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν για την επιδίωξη μιας σημαντικής εξοικονόμησης ενέργειας πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η μεγάλη πλειοψηφία των ευρωπαϊών κατοικεί σε κτήρια που ήδη υπάρχουν και ότι τα νέα κτήρια αποτελούν μόνο ένα μικρό ποσοστό.

2.1.29 Στα μισθωμένα ακίνητα το πρόβλημα δημιουργείται από το γεγονός ότι, γενικά, ο ιδιοκτήτης είναι αυτός που αναλαμβάνει τα έξοδα για μέτρα που αποσκοπούν στην αύξηση της ενεργειακής απόδοσης (π.χ. νέα διάκενα, λέβητες υψηλής απόδοσης, εγκαταστάσεις για την παραγωγή καθαρής ενέργειας), αλλά οι χρήστες είναι αυτοί που επωφελούνται της μείωσης του κόστους που προκύπτει.

2.1.30 Το πρόβλημα αυτό θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί με τη μέθοδο της «**εκ μέρους τρίτων χρηματοδότησης**»⁽²⁵⁾. Η μέθοδος αυτή συνίσταται **στην προώθηση** παρεμβάσεων για την εξοικονόμηση ενέργειας στα κτήρια, οι οποίες πραγματοποιούνται από εταιρείες που συνδέονται με πιστωτικά ιδρύματα και **στην απόσβεση**, εντός συγκεκριμένου αριθμού ετών, των επενδύσεων εξοικονόμησης που πραγματοποιήθηκαν μέσω της διαφοράς μεταξύ των μικρότερων δαπανών που υποστηρίχθηκαν λόγω των μέτρων που ελήφθησαν και των δαπανών που θα έπρεπε να αντιμετωπιστούν γενικά την ίδια περίοδο εάν δεν είχαν πραγματοποιηθεί οι επενδύσεις.

2.1.31 Ένα έγκυρο σύστημα χρηματοδότησης, που χρησιμοποιείται στις βιομηχανικές χώρες και το οποίο θα μπορούσε να υποστηριχθεί και επεκταθεί είναι η αποκαλούμενη διαχείριση της ζήτησης ενέργειας (*Demand Side Management* — DSM). Οι εταιρείες που παράγουν ή προμηθεύουν ενέργεια επενδύουν σε προγράμματα ενεργειακής εξοικονόμησης των κτηρίων της αρμοδιότητάς τους. Οι οικονομίες που πραγματοποιούνται μετά τις επενδύσεις καλύπτουν τις πραγματοποιηθείσες δαπάνες.

2.1.32 Είναι σαφές ότι το σύστημα αυτό θα βελτιωθεί με την θέσπιση κατάλληλου νομικού πλαισίου, το οποίο να ενθαρρύνει τους προμηθευτές ενέργειας να επενδύουν σε έργα θερμικής εξοικονόμησης των κτηρίων στα οποία προμηθεύουν ενέργεια.

2.1.33 Το πολύπλοκο πρόβλημα της εξοικονόμησης ενέργειας στις πολυκατοικίες παρουσιάζεται με τον ίδιο τρόπο στα περισσότερα από τα νέα κράτη μέλη της Ένωσης και δεν γίνεται να επωμιστούν, ούτε το κόστος ούτε την πολυπλοκότητά του, οι τελικοί

χρήστες και οι πολίτες. Η Δημοκρατία της Τσεχίας για παράδειγμα, χρησιμοποίησε μέρος των πόρων της πολιτικής για τη συνοχή για παρεμβάσεις εξοικονόμησης στις πολυκατοικίες.

2.1.34 Οι αναδιαρθρώσεις που πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με διαδικασίες υπολογισμού της ενέργειας αποτελούν συνεπώς τον βασικό τομέα στον οποίο πρέπει να αναληφθεί δράση. Οι στόχοι μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών αερίων που ρυπαίνουν μπορούν να επιδιωχθούν με πολιτικές που να αποσκοπούν:

- στην παράλληλη πραγματοποίηση σε παρεμβάσεις θερμομόνωσης (παθητική εξοικονόμηση ενέργειας) των αναγκαίων βελτιώσεων των τεχνολογικών εγκαταστάσεων (ενεργητική εξοικονόμηση ενέργειας),
- στην επέκταση της κλίμακας και του μεγέθους των παρεμβάσεων εξοικονόμησης ενέργειας μέσω πολιτικών που να προβλέπουν οικονομικές και χωροταξικές διευκολύνσεις,
- στη διάδοση των «υβριδικών» συστημάτων, δηλαδή ολοκλήρωση των παραδοσιακών μορφών ενέργειας με την συνδρομή των εναλλακτικών πηγών ενέργειας ή καθαρής ενέργειας για να μειωθεί η χρήση ορυκτών καυσίμων.

2.1.35 Για να είναι αποτελεσματική, μια πολιτική που αποσκοπεί στην εξοικονόμηση ενέργειας των κτηρίων οφείλει συνεπώς να επιδιώκει, πέρα από τη συμμετοχή των πολιτών και τη συμμετοχή των διαφόρων επαγγελματικών κλάδων και των επιχειρηματιών διαφόρων τομέων, όπως:

- οι σχετικοί επαγγελματικοί κλάδοι,
- οι υποστηρικτές μιας πράσινης και βιοκλιματικής αστυφιλίας,
- οι διαχειριστές σχεδίων,
- οι διαχειριστές ενέργειας,
- οι εταιρείες ESCO,
- οι οικοδομικές επιχειρήσεις,
- οι εταιρείες ακινήτων,
- οι μεταποιητικές βιομηχανίες που δρουν στον οικοδομικό τομέα,
- οι πάροχοι υπηρεσιών και οι συντηρητές.

3. Η υφιστάμενη κατάσταση

3.1 Η σημερινή κατάσταση σε επίπεδο ΕΕ

3.1.1 Ο στόχος ενίσχυσης της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων αποτελεί αντικείμενο πολυάριθμων κοινοτικών διατάξεων, μεταξύ των οποίων: η οδηγία για τα προϊόντα του τομέα των δομικών κατασκευών⁽²⁶⁾ του 1989 και, για το τμήμα που αφορά τα κτήρια, η οδηγία SAVE του 1993⁽²⁷⁾, η οδηγία για την ενεργειακή πιστοποίηση των κτηρίων⁽²⁸⁾ του 1993, η οδηγία για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων (EPBD) του 2002⁽²⁹⁾, η οδηγία 2005/32/CE για θέσπιση πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων

⁽²⁵⁾ Αντικείμενο της σύστασης της ΕΕ στο άρθρο 4 της οδηγίας 93/76/ΕΟΚ (ΕΕ L 237 της 22.9.1993, σελ. 28). Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια οικονομικοτεχνική λύση που εφαρμόζεται με δημόσιες συμβάσεις όπου προβλέπεται η συνολική παροχή υπηρεσιών ελέγχου, χρηματοδότησης, εγκατάστασης, διαχείρισης και συντήρησης των τεχνολογικών εγκαταστάσεων από μια εξωτερική εταιρεία που αποκαλείται ESCO (Εταιρεία παροχής ενεργειακών υπηρεσιών) και καλείται να πληρώσει την επένδυση για την κατασκευή νέων εγκαταστάσεων, υποθηκεύοντας για κάποια χρόνια ένα τμήμα της οικονομικής αξίας της προβλεπόμενης εξοικονόμησης ενέργειας. Βλ. παράρτημα.

⁽²⁶⁾ Οδηγία 89/106/ΕΟΚ.

⁽²⁷⁾ Οδηγία 93/76/ΕΟΚ.

⁽²⁸⁾ Οδηγία 93/76/ΕΟΚ, που καταργήθηκε από την οδηγία 2006/32/CE.

⁽²⁹⁾ Οδηγία 2002/91/ΕΚ.

οικολογικού σχεδιασμού όσον αφορά τα προϊόντα που καταναλώνουν ενέργεια ⁽³⁰⁾ του 2005, η οδηγία για την ενεργειακή απόδοση κατά την τελική χρήση και τις ενεργειακές υπηρεσίες ⁽³¹⁾ του 2006, ενώ υπάρχουν πολυάριθμα άλλα νομοθετικά μέτρα ανά προϊόν όπως η οδηγία για τους λέβητες ⁽³²⁾, η απόφαση για τον εξοπλισμό γραφείου ⁽³³⁾, η οδηγία για την ένδειξη της κατανάλωσης ενέργειας των οικιακών συσκευών ⁽³⁴⁾, η οδηγία για την ενεργειακή απόδοση των ηλεκτρικών ψυγείων ⁽³⁵⁾, η οδηγία για τα στραγγαλιστικά πηνία που προορίζονται για τους λαμπτήρες φθορισμού ⁽³⁶⁾. Η οδηγία EPBD του 2002 αφορά ειδικότερα την βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων που χρησιμεύουν ως κατοικίες ή γραφεία, είτε κτηρίων νέας κατασκευής είτε υφιστάμενων.

3.1.2 Ως τελευταία προδεσμία για την μεταφορά της οδηγίας αυτής είχε οριστεί η 4^η Ιανουαρίου 2006, αλλά διάφορα κράτη μέλη ζήτησαν και τους εδόθη παράταση ⁽³⁷⁾, ενώ σε άλλα βρίσκεται σε εξέλιξη μια διαδικασία παράβασης από πλευράς της Επιτροπής για ελλιπή ή μη ορθή μεταφορά ⁽³⁸⁾. Ωστόσο σε όλα τα κράτη μέλη η θέσπιση κριτηρίων για την επίτευξη της ενεργειακής πιστοποίησης θα έπρεπε να είχε πραγματοποιηθεί έως τα τέλη του 2007.

3.2 Η σημερινή κατάσταση όσον αφορά την τυπολογία των κατοικιών και τις κλιματικές ζώνες

3.2.1 Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, για να αντιμετωπιστεί πλήρως το πρόβλημα που αφορά τη συμβολή των τελικών χρηστών στην ενεργειακή απόδοση των κτηρίων, πρέπει να προβληθεί η ιδιαιτερότητα των μεγάλων περιοχών της ΕΕ και ειδικότερα:

- οι διάφορες τυπολογίες κατοικιών,
- οι διάφορες κλιματικές ζώνες.

3.2.2 **Τυπολογίες κατοικιών.** Στα νέα κράτη μέλη (NKM) και στα πέντε κρατίδια της Ανατολικής Γερμανίας, τα κτήρια έχουν μεγάλες δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας σε σύγκριση με τα υφιστάμενα κτήρια στην ΕΕ των 15.

3.2.2.1 Το κτηριακό δυναμικό αυτών των περιοχών είναι σε μεγάλο βαθμό καρπός επιλογών χωροταξικού σχεδιασμού της περιόδου μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο, που βασίζεται στη χρήση προκατασκευασμένων στοιχείων στις μεγάλες πολυκατοικίες, στα πλαίσια μαζικής και ταχείας παραγωγής και μοιόμορφων, τυποποιημένων και κεντρικών τεχνολογικών λύσεων. Εξάλλου τα κτήρια αυτά, για μεγάλο χρονικό διάστημα, δεν υπήρξαν αντικείμενο συντήρησης ή ανακαίνισης ⁽³⁹⁾.

⁽³⁰⁾ Οδηγία 2005/32/ΕΚ.

⁽³¹⁾ Οδηγία 2006/32/ΕΚ.

⁽³²⁾ Οδηγία 92/42/ΕΟΚ.

⁽³³⁾ Απόφαση 2006/1005/ΕΚ.

⁽³⁴⁾ Οδηγία 92/75/ΕΟΚ.

⁽³⁵⁾ Οδηγία 96/57/ΕΟΚ.

⁽³⁶⁾ Οδηγία 2000/55/ΕΚ.

⁽³⁷⁾ Μεταξύ άλλων η Ιταλία

⁽³⁸⁾ Βλ. Αποστολή «Αιτιολογημένης γνώμης» στη Γαλλία και στη Λετονία στις 16.10.2007

⁽³⁹⁾ Επισκόπηση για την κατανάλωση ενέργειας και το δυναμικό εξοικονόμησης (*Overview on Energy Consumption and Saving Potentials*) — Carsten Petersdorff, Ecofys ECOFYS GmbH, Eupener Straße 59, 50933 Cologne, Germany. May 2006.

3.2.2.2 Στη Ρουμανία, για παράδειγμα, το 2002 καταγράφηκαν 4 819 104 κτήρια κατοικιών. Υπάρχουν 83 799 μεγάλα συγκροτήματα που αριθμο 2 984 577 διαμερίσματα, σχεδόν το 60 % του συνόλου των υφιστάμενων διαμερισμάτων. Εξάλλου το 53 % των κτηρίων κατοικιών είναι πάνω από 40 ετών · το 37 % πάνω από 20 ετών· μόνο δε το 10 % είναι κάτω των 10 ετών.

3.2.2.3 Στην περίπτωση μεγάλων συγκροτημάτων, που συνήθως υπάρχουν σε όλες τις χώρες του πρώην σοβιετικού μπλοκ, η παροχή θερμικής ενέργειας που προορίζεται για τη θέρμανση, τον εξαερισμό και το ζεστό νερό εξασφαλίζεται σε μεγάλο βαθμό (πάνω από το 95 %), από κεντρικά συστήματα. Οι μελέτες που πραγματοποιήθηκαν το 2005 για αυτού του τύπου τα κτήρια έδειξαν ότι υπάρχει δυναμικό εξοικονόμησης ενέργειας έως και 38-40 %.

3.2.2.4 Αυτές οι μεγάλες απώλειες ενέργειας οφείλονται, αφενός, στους τελικούς χρήστες: κακή ποιότητα υλικών, ανεπαρκής θερμομόνωση, παλιές τεχνολογίες με μεγάλη κατανάλωση ενέργειας, πεπαλαιωμένες εγκαταστάσεις θέρμανσης, λαμπτήρες φωτισμού υψηλής κατανάλωσης, εγκαταστάσεις καύσης χαμηλής απόδοσης, αντλίες κακής ποιότητας, κλπ· και αφετέρου, στην μη αποτελεσματική διαχείριση της ενέργειας με σημαντικές απώλειες ⁽⁴⁰⁾ τις οποίες στο τέλος πληρώνει ο καταναλωτής. Μεταξύ όλων των υφιστάμενων δυνατοτήτων, η **ενεργειακή απόδοση είναι η πιο προσιτή, αυτή που ρυπαίνει λιγότερο και η πιο φθηνή.**

3.2.3 Κλιματικές ζώνες

3.2.3.1 Στο σύνολο των μεγάλων κλιματικών ζωνών της Βόρειας και της Νότιας Ευρώπης, ενώ η μέση κατανάλωση του τομέα των κατοικιών ανέρχεται σε 4.343 kWh/έτος ⁽⁴¹⁾, η ηλεκτρική ενέργεια χρησιμοποιείται κυρίως στη θέρμανση, η οποία απορροφά συνολικά το 21,3 % της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας, αν και η χρήση αυτή εντοπίζεται κυρίως στις χώρες της Βόρειας και της Κεντρικής Ευρώπης. Ακολουθεί το ποσοστό ηλεκτρικής ενέργειας που χρησιμοποιείται για ψύξη (14,5 %) και για φωτισμό (10,8 %).

3.2.3.2 Στις χώρες της Νότιας Ευρώπης (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Μάλτα, Ελλάδα, Κύπρο και Νότια Γαλλία), ο κυριότερος παράγοντας αύξησης της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας είναι η διάδοση των οικιακών κλιματιστικών χαμηλής ισχύος ⁽⁴²⁾ και χαμηλής απόδοσης (<12 kW output cooling power) και η ευρεία χρήση τους κατά τις θερινές περιόδους.

⁽⁴⁰⁾ Σε σχέση με την ενεργειακή περιεκτικότητα του καυσίμου που χρησιμοποιείται, οι συνολικές απώλειες ενέργειας ισούνται με 35 % για τα αποδοτικότερα συστήματα και με 77 % για τα λιγότερα αποδοτικά συστήματα.

⁽⁴¹⁾ Σύνολο κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας που διαιρείται με τον αριθμό των νοικοκυριών.

⁽⁴²⁾ Γι αυτού του τύπου τις συσκευές η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε τον Μάρτιο του 2002 μια οδηγία (2002/31/ΕΚ) η πλήρης εφαρμογή της οποίας είχε οριστεί για τον Ιούνιο του 2003 αλλά αναβλήθηκε για το καλοκαίρι του 2004, με στόχο την εισαγωγή αποδοτικότερων συσκευών. Ειδικότερα οι δείκτες ενεργειακής απόδοσης που είχαν οριστεί για μικρά κλιματιστικά κατηγορίας α ήταν ίσοι με 3,2. Ωστόσο, υπάρχουν ήδη στην αγορά μοντέλα με μεγαλύτερο δείκτη απόδοσης, από 4 έως 5,5 για τα καλύτερα μοντέλα. Τούτο σημαίνει ότι η γενικευμένη διάδοση της κατηγορίας α δεν αποτελεί πλέον φιλόδοξο στόχο, αλλά σημαίνει επίσης ότι είναι ευρύτερα τα περιθώρια εξοικονόμησης ενέργειας εφόσον στην ευρωπαϊκή αγορά είναι ακόμη πολύ διαδεδομένα τα μοντέλα κατηγορίας δ και ε, με δείκτη απόδοσης σχεδόν 2,5.

3.2.3.3 Η οικιακή κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας των κλιματιστικών —στα οποία εφαρμόζεται η οδηγία 2002/31/ΕΚ— υπολογίστηκε κατά μέσο όρο το 2005 στα 7-10 TWh το έτος στην ΕΕ των 25 ⁽⁴³⁾. Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι στην Ευρώπη οι νέες σύγχρονες συσκευές πολυμέσων, οι προσωπικοί υπολογιστές, οι εκτυπωτές, τα scanner, τα modem και οι φορτιστές κινητών τηλεφώνων σε συνεχή λειτουργία αποτελούν σχεδόν το 20 % της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας των νοικοκυριών.

3.3 Ορισμένες συγκρίσεις σε διεθνές επίπεδο

3.3.1 **Στην Ιαπωνία** η κατανάλωση ενέργειας αντιπροσωπεύει σχεδόν το 6 % της παγκόσμιας κατανάλωσης και έχουν από καιρό ληφθεί μέτρα, ειδικότερα στον τομέα των μεταφορών και στον κατασκευαστικό τομέα, προκειμένου να αναζητηθούν λύσεις για τη μείωση αυτής της κατανάλωσης και των εκπομπών CO₂ που συνεπάγεται, δεδομένου ότι ο τομέας της κατοικίας αποτελεί σχεδόν το 15 % της συνολικής κατανάλωσης.

3.3.2 Στο τομέα των κατοικιών, η εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας, η μείωση των εκπομπών CO₂ και η μείωση των ενεργειακών δαπανών, χάρη σε μέτρα ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων, υπολογίζονται αντιστοίχως γύρω στο 28 %, στο 34 %, και στο 41 % ⁽⁴⁴⁾. Τα ιαπωνικά πρότυπα ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων ⁽⁴⁵⁾ έχουν αναθεωρηθεί το 1999 και περιλαμβάνουν πρότυπα τόσο απόδοσης όσο και προδιαγραφών: στόχος είναι η επίτευξη της πλήρους εφαρμογής των προτύπων αυτών από το 50 % και πλέον των νέων κτηρίων.

3.3.3 Η μέθοδος της Ιαπωνίας για την από κοινού αξιολόγηση των οικοδομικών σκελετών και των ηλεκτρικών οικιακών συσκευών που χρησιμοποιούνται έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- α) αξιολόγηση της ενεργειακής απόδοσης των οικοδομικών σκελετών και των ηλεκτρικών οικιακών συσκευών·
- β) αξιολόγηση της ενεργειακής απόδοσης ολόκληρης της οικίας, με τη χρησιμοποίηση της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης, με ιδιαίτερη αναφορά στην κατανάλωση των κλιματιστικών, στη θέρμανση του νερού, στον φωτισμό και στις συσκευές αερισμού, **κατά τη στιγμή της κατασκευής·**
- γ) αξιολόγηση της ενεργειακής απόδοσης όσον αφορά τα κλιματιστικά, τη θέρμανση νερού και τις συσκευές αερισμού **κατά τη διάρκεια της πραγματικής λειτουργίας·**
- δ) πραγματοποίηση λεπτομερών μετρήσεων της απόδοσης κατά τη διάρκεια λειτουργίας των νέων κατοικιών προκειμένου να επιτευχθούν έως το 2010 τα προβλεπόμενα πρότυπα εξοικονόμησης.

⁽⁴³⁾ Βλ. υποσημείωση 37.

⁽⁴⁴⁾ Πρότυπο ενεργειακής απόδοσης όπως μετράται από την ιαπωνική διαβάθμιση «CASBEE». Πηγή: From Red Lights to Green Lights: Town Planning Incentives for Green Building presentation to the Talking and walking sustainability international conference, February 2007 Auckland. Author: Mr. Matthew D. Paetz, Planning Manager, BA, BPlan (Hons), MNZPI. Co-Author: Mr. Knut Pinto-Delas, Urban Designer, Masters of Urban Design (EIVP, Paris)

⁽⁴⁵⁾ Ιαπωνία: Νόμος για την ορθολογική χρήση της ενέργειας, νομοθετικό διάταγμα αριθ. 49 της 22 Ιουνίου 1979)

3.3.4 **Στις ΗΠΑ**, σύμφωνα με τα κεφάλαια για τις κατοικίες του Διεθνούς Κώδικα Εξοικονόμησης Ενέργειας (International Energy Conservation Code) (IECC ⁽⁴⁶⁾), ήδη από το 1987 ⁽⁴⁷⁾ έχουν θεσπιστεί οι ελάχιστες απαιτήσεις απόδοσης, για δώδεκα κατηγορίες ηλεκτρικών οικιακών συσκευών, που αποτελούν τη βάση του Κώδικα Ενέργειας των ομοσπονδιακών πολιτειών.

3.3.5 Ο έλεγχος της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων είναι αρμοδιότητα των επιμέρους πολιτειών και σε πολλές περιπτώσεις κάθε κομητείας, ακόμη και μετά την υιοθέτηση του Νόμου για την Ενεργειακή Πολιτική το 2005, (EPACT) που ενθαρρύνει τους ιδιοκτήτες των εμπορικών κτηρίων, με φορολογικές μειώσεις, να εφαρμόζουν συστήματα ενεργειακής απόδοσης προκειμένου να μειωθεί η εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα.

3.3.6 Το πρότυπο του Κώδικα Ενέργειας (MEC) ⁽⁴⁸⁾ που αναπτύχθηκε στη βάση του IECC την δεκαετία του ογδόντα, και αναθεωρήθηκε τακτικά με τελευταία την αναθεώρηση του 2006, συνοδεύτηκε από το πρόγραμμα του ομοσπονδιακού τμήματος ενέργειας της Αμερικής σχετικά με τους κώδικες ενέργειας για τα κτήρια (DOE's Building Energy Codes Program), με στόχο την προώθηση ολοένα και καλύτερων προτύπων ενέργειας των κτηρίων και τη συνδρομή των ομοσπονδιακών πολιτειών κατά την υιοθέτηση και την εφαρμογή των προτύπων αυτών που υποβάλλονται σε τακτική αναθεώρηση για:

- τον εκ νέου ορισμό των κλιματικών ζωνών,
- την απλούστευση των περιοριστικών διατάξεων,
- την εξάλειψη παρωχημένων, ανώφελων και αντιφατικών ορισμών.

3.3.7 Το 2007 υποβλήθηκε ένα ομοσπονδιακό σχέδιο νόμου για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων (Energy Efficient Buildings Act), που αποσκοπεί:

- στην εκπόνηση πιλοτικού προγράμματος για την παροχή επιχορηγήσεων στις επιχειρήσεις και στους οργανισμούς για νέες κατασκευές ή ανακαινίσεις των υφιστάμενων με αποδοτικές για την ενέργεια τεχνολογίες·
- στη δέουσα συνεκτίμηση προτάσεων για κτήρια που προορίζονται για άτομα με χαμηλό εισόδημα·

⁽⁴⁶⁾ USA: Residential Energy Code Compliance — IECC 2006 on the residential requirements of the 2006 International Energy Conservation Code., <http://www.energycodes.gov/>

⁽⁴⁷⁾ USA: the National Energy Policy and Conservation Act (NEPCA) 1987

⁽⁴⁸⁾ Στις ΗΠΑ το 63 % των Πολιτειών έχει υιοθετήσει τον κώδικα MEC για τις κατοικίες και το 84 % έχει υιοθετήσει το πρότυπο ASHRAE/IES 90.1-2001 για τα εμπορικά κτήρια, ένα τεχνικό πρότυπο που ανέπτυξε η American Society of Heating, Refrigerating and Air-Conditioning Engineers — ASHRAE και η Illuminating Engineering Society of North America — IES/IESNA. Βλ. <http://www.ashrae.org/> και http://www.greenhouse.gov.au/buildings/publications/pubs/international_survey.pdf

— στον σαφή ορισμό της «ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων» δηλαδή των κτηρίων που μετά την κατασκευή ή την ανακαίνιση χρησιμοποιούν συστήματα θέρμανσης, αερισμού και κλιματισμού με απόδοση ανώτερη ή κατώτερη των ορίων που θέτουν οι κανόνες Energy Star, ή στην περίπτωση που αυτοί δεν εφαρμόζονται, με τη χρήση προϊόντων θέρμανσης, αερισμού και κλιματισμού που προτείνονται από το ομοσπονδιακό πρόγραμμα διαχείρισης της ενέργειας (Federal Energy Management Program).

3.3.8 Σύμφωνα με το Ομοσπονδιακό Τμήμα Ενέργειας DOE, η παράδοση νέων κτηρίων πιο άνετων και πιο αποδοτικών ενδέχεται να μειώσει τις δαπάνες ψύξης και θέρμανσης κατά 50 %, και τα μέτρα ενσωμάτωσης των προτύπων ενεργειακής απόδοσης στα κτήρια θα συμβάλουν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον οικοδομικό τομέα, στον τομέα των ανακαινίσεων και των εγκαταστάσεων.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα εκφράσει την άποψή της για την αναγκαιότητα σημαντικής και σταθερής εξοικονόμησης ενέργειας με την ανάπτυξη τεχνικών, προϊόντων και υπηρεσιών χαμηλής κατανάλωσης ενέργειας καθώς και για την ανάγκη αλλαγής της συμπεριφοράς προκειμένου να μειωθεί η κατανάλωση ενέργειας αλλά να διατηρηθεί ωστόσο η ίδια ποιότητα ζωής.

4.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η ενεργειακή απόδοση συμβάλλει σημαντικά στην προστασία του κλίματος και στην τήρηση των δεσμεύσεων που ανέλαβε η ΕΕ στο Κυότο για τη μείωση των εκπομπών και συνιστά να συνεχιστούν και να ενταθούν οι προσπάθειες στο επίπεδο των καταναλωτών.

4.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι για να προωθηθεί η εξοικονόμηση ενέργειας των κτηρίων πρέπει να πραγματοποιηθεί σε βάθος ανάλυση των εμποδίων που ανέστειλαν την πλήρη εφαρμογή της οδηγίας EPBD αλλά και να δοθεί μια μεταβατική περίοδος που θα μπορούσε να είναι έως και δέκα έτη για να καταστεί υποχρεωτική η πιστοποίηση για όλα τα υφιστάμενα κτήρια που εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

4.4 Ήδη το 2001, η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της σχετικά με την οδηγία για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων (EPBD), κατά τη συζήτηση για την υποστήριξη της πρωτοβουλίας της Επιτροπής και της βούλησης για ανάπτυξη κοινής μεθοδολογίας σε ότι αφορά τον σταθερό έλεγχο και ισορροπία της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων, είχε υπογραμμίσει μεταξύ άλλων την σκοπιμότητα: «να μην προκληθούν δυσβάστακτες δεσμεύσεις για τα κράτη μέλη έναντι του διεθνούς ανταγωνισμού» και «να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα ώστε οι ιδιοκτήτες που εκμισθώνουν ή χρησιμοποιούν οι ίδιοι το κτίριό τους να μην επιβαρυνθούν δυσανάλογα προς τις δυνατότητές τους, πράγμα που θα έχει ως αποτέλεσμα να εξουδετερωθούν οι στόχοι που επιδιώκονται από την οδηγία και να καταλήξουν οι πολίτες να απορρίψουν την ιδέα της Ενωμένης Ευρώπης»⁽⁴⁹⁾.

4.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό το γεγονός ότι μια ενδεχόμενη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας EPBD πρέπει να εγγυάται την ενσωμάτωση μιας ανάλυσης του κύκλου ζωής του

οικοδομικού συστήματος, προκειμένου να αποδείξει τις επιπτώσεις στον κύκλο του άνθρακα, επιτρέποντας έτσι στους καταναλωτές και στις αρμόδιες ρυθμιστικές αρχές να έχουν μια σαφέστερη ιδέα των συνεπειών των προϊόντων που προβλέπονται για την κατασκευή κτηρίων στις εκπομπές άνθρακα.

4.5.1 Μια ενδεχόμενη διεύρυνση της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας, από τη στιγμή που προορίζεται να έχει αντίκτυπο στη αγορά και στο κόστος που επιβαρύνει τους τελικούς καταναλωτές —είτε είναι ιδιοκτήτες είτε ενοικιαστές—, θα πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να τύχει της δέουσας αξιολόγησης των επιπτώσεων.

4.5.2 Πρέπει επίσης να εξασφαλισθεί ότι τα επιθυμητά μέτρα που θα βελτιώσουν την θερμομόνωση θα επιτρέπουν επαρκή ανανέωση του αέρα και των υδρατμών, θα εμποδίζουν την εμφάνιση υγρασίας και δεν θα δημιουργούν ζημιές στην κατασκευή π.χ. με τη δημιουργία μούχλας.

4.6 Όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ⁽⁵⁰⁾, «Οι σχετικές δράσεις για την ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό λόγω των διαφορετικών καταστάσεων και δράσεων που έχουν έως σήμερα αναληφθεί σε τοπικό επίπεδο. Ο αντίκτυπος των δράσεων αυτών στην εσωτερική αγορά εμφανίζεται περιορισμένος. Στο πλαίσιο αυτό, προκύπτει ένα σημαντικό ερώτημα, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, για το τι είδους πρόσθετες δράσεις σε κοινοτικό επίπεδο προκειμένου να δώσουν γνήσια επιπρόσθετη αξία».

4.7 Η διαδικασία πιστοποίησης θα πρέπει να συνοδεύεται από δημόσια προγράμματα προώθησης ώστε να εξασφαλιστεί ίση πρόσβαση στα μέτρα βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης, ειδικότερα στην περίπτωση των κατοικιών που κατασκευάζονται ή αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής στέγασης.

4.8 Η τακτική συντήρηση, από ειδικευμένο προσωπικό, των λεβήτων, των εγκαταστάσεων κλιματισμού και των άλλων εγκαταστάσεων για εναλλακτικές ενέργειες, συμβάλλει στο να εξασφαλίσει την ορθή ρύθμισή τους, στη βάση των προδιαγραφών του προϊόντος και κατά συνέπεια διασφαλίζει τη βέλτιστη απόδοσή τους.

4.9 Η ΕΟΚΕ με βάση τις θετικές εμπειρίες ορισμένων κρατών μελών και τα αποτελέσματα που επετεύχθησαν κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, κατά την εφαρμογή σημαντικών κοινοτικών πολιτικών, προτείνει ορισμένα μέτρα που θα μπορούσαν να αποδειχτούν χρήσιμα για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης γενικά, και των κτηρίων ειδικότερα:

- δωρεάν παροχή συμβουλών για την ενέργεια
- χορήγηση επιστροφών φόρων και/ή επιδοτήσεων που επιτρέπουν την πραγματοποίηση «ενεργειακών ελέγχων»,
- φορολογικές ελαφρύνσεις για την κατανάλωση καυσίμων θέρμανσης, ηλεκτρισμού και παροχής θερμού ύδατος,
- επιδοτούμενα δάνεια για την αγορά εξοπλισμού και αποτελεσματικών συσκευών από ενεργειακής πλευράς (π.χ. λέβητες συμπύκνωσης, ατομικοί θερμοστάτες ...)

⁽⁴⁹⁾ Γνωμοδότηση Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων, ΕΕ C 36/20 της 8.2.2002.

⁽⁵⁰⁾ Γνωμοδότηση περί της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση και των ενεργειακών υπηρεσιών, εισηγήτρια: Sirkeinen, ΕΕ C 120 της 20.5.2005, σελ. 115.

- επιδοτούμενα δάνεια για παρεμβάσεις μέσω των ESCO,
- ενισχύσεις ή φοροαπαλλαγές για επενδύσεις σε δράσεις έρευνας και ανάπτυξης, ή σε πιλοτικά σχέδια με στόχο την προώθηση της διάδοσης των νέων τεχνολογιών σε θέματα ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων,
- ενισχύσεις σε οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα και στους συνταξιούχους για να βελτιωθεί η ενεργειακή απόδοση των κατοικιών,
- μακροπρόθεσμα δάνεια με επιδοτούμενο επιτόκιο με στόχο τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων.

4.10 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ουσιώδη, για τους τελικούς χρήστες, που αντιμετωπίζουν άμεσα τα προβλήματα ενημέρωσης και χρηματοδότησης, την ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων: **είναι απαραίτητο οι ιδιοκτήτες και οι ενοικιαστές να μην θεωρήσουν αυτά τα νέα κοινοτικά μέτρα ως έναν νέο φόρο που επιβάλλεται σε ένα πρώτης ανάγκης αγαθό όπως η κατοικία.**

Βρυξέλλες, 14 Φεβρουαρίου 2008.

4.11 Η τήρηση του πρωτοκόλλου του Κυότο και η εξοικονόμηση ενέργειας δεν πρέπει να φανεί ως μια απλή μεταφορά του μεγαλύτερου κόστους, από τις βιομηχανίες που παράγουν ενέργεια προς τους τελικούς χρήστες και τους ευρωπαίους πολίτες.

4.12 Για να περιοριστούν οι δαπάνες και οι επιβαρύνσεις στους μεμονωμένους ιδιοκτήτες, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, όπου αυτό είναι δυνατό, η πιστοποίηση να πραγματοποιηθεί για ολόκληρο το κτήριο, με την επιλογή κάποιων διαμερισμάτων ως δειγμάτων, και να ισχύει ως πιστοποίηση για το κάθε διαμέρισμα του κτηρίου.

4.13 Η υλοποίηση μιας κοινοτικής ιστοσελίδας, που προωθεί η Επιτροπή, σε σύνδεση με τις εθνικές ιστοσελίδες, ενδέχεται να είναι χρήσιμη για την υπέρβαση των νομικών, θεσμικών, διαχειριστικών και τεχνικών εμποδίων που τίθενται στους τελικούς χρήστες σε μια φιλική προς τον χρήστη πρόσβαση.

4.14 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι έχει σημασία να δώσει το καλό παράδειγμα όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση στη διαχείριση των κτηρίων της. Υπογραμμίζει το εξαιρετικό παράδειγμα που αποτελεί το γειτονικό της κτήριο στις Βρυξέλλες —το «Σπίτι ανανεώσιμης ενέργειας»— που αποδεικνύει ότι μπορούν να γίνουν σημαντικές βελτιώσεις σε υφιστάμενο κτήριο και μάλιστα κατά τρόπο αποτελεσματικό από άποψη κόστους. Έχουν ήδη επιτευχθεί ορισμένες βελτιώσεις στα κτήρια της ΕΟΚΕ, καθώς και στις εργασίες για την πιστοποίηση EMAS. Η ΕΟΚΕ ζητά από τη διοίκηση να εκπονήσει νέα έκθεση στην οποία θα εξετάζεται η πρόοδος που έχει επιτευχθεί και θα επισημαίνεται τι επιπλέον βελτιώσεις θα μπορούσαν να επέλθουν.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ενδεχόμενος θετικός ή αρνητικός αντίκτυπος των αυξανόμενων περιβαλλοντικών και ενεργειακών απαιτήσεων στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας»

(2008/C 162/14)

Στις 20 Σεπτεμβρίου 2007 η Σλοβενική Προεδρία ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα:

«Ο ενδεχόμενος θετικός ή αρνητικός αντίκτυπος των αυξανόμενων περιβαλλοντικών και ενεργειακών απαιτήσεων στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας».

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή τους στις 23 Ιανουαρίου 2008, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. WOLF.

Κατά την 442α σύνοδο ολομέλειάς της, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου), η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 128 ψήφους υπέρ και μία αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

Περιεχόμενο:

1. Σύνοψη και συμπεράσματα
2. Υφιστάμενη κατάσταση και γενικές παρατηρήσεις
3. Ειδικές παρατηρήσεις — Αναλύσεις και συμπεράσματα
4. Επιμέρους προσεγγίσεις και συστάσεις

1. Σύνοψη και συμπεράσματα

1.1 Η ΕΟΚΕ εστιάζει την παρούσα γνωμοδότηση στον θεματικό κύκλο ενεργειακή πολιτική και αλλαγή του κλίματος. Θα εξετάσει το ζήτημα των πλεονεκτημάτων ή μειονεκτημάτων που προκύπτουν για την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ εάν μειωθούν σημαντικά η κατανάλωση ενέργειας και οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζονται κατά κύριο λόγο οι οικονομικές πτυχές.

1.2 Λόγω της αλληλεξάρτησης μεταξύ ανταγωνιστικότητας, οικονομικής ισχύος, θέσεων εργασίας και κοινωνικής ευημερίας των πολιτών, το εν λόγω ζήτημα είναι ζωτικής σημασίας και για το κοινωνικό μέλλον της Ευρώπης.

1.3 Η ΕΟΚΕ συνάγει ότι οι προκλήσεις που συνδέονται με αυτό προσφέρουν την ευκαιρία να ενεργοποιηθεί στην Ευρώπη ένα κύμα καινοτομίας και επενδύσεων και, με αυτόν τον τρόπο, να ενισχυθεί η οικονομία και η (παγκόσμια) ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Εάν επιτευχθεί αυτός ο στόχος, υπερισχύουν τα πλεονεκτήματα, επίσης όσον αφορά τον αριθμό των θέσεων εργασίας γενικά και την ενίσχυση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου.

1.4 Καθοριστική προϋπόθεση για την υλοποίηση του ανωτέρου στόχου είναι η λήψη των κατάλληλων μέτρων στους τομείς της ενεργειακής, οικονομικής και ερευνητικής πολιτικής, η εφαρμογή των ορθών αρχών και η αποφυγή υπερβολικών ρυθμίσεων. Σε διαφορετική περίπτωση, θα υπάρχουν λόγοι ανησυχίας ότι τα μειονεκτήματα — υψηλή κατανάλωση, υπερβολικά υψηλές τιμές ενέργειας, απώλεια της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, μετεγκαταστάσεις, διακινδύνευση του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου — θα υπερισχύσουν και μπορεί να οδηγήσουν σε κρίσιμες εξελίξεις. Η προστιθέμενη ενέργεια αποτελεί το απαραίτητο ελιξίριο ζωής των σύγχρονων βιομηχανικών κοινωνιών και των κοινωνιών της γνώσης με όλα τα κοινωνικά και πολιτιστικά τους επιτεύγματα. Για το λόγο αυτό, το κόστος της ενέργειας δεν θα πρέπει να αυξηθεί ακόμη περισσότερο — πέρα από τις αναγκαίες αυξήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος και λόγω της εξάντλησης των πόρων — μέσω περαιτέρω κρατικών μέτρων.

1.5 Συνεπώς, η κατευθυντήρια αρχή των στόχων και μέσων της ενεργειακής και κλιματικής πολιτικής πρέπει να είναι η μεγαλύτερη

δυνατή οικονομική αποδοτικότητα· μόνο με αυτό τον τρόπο μπορούν να ελαχιστοποιηθούν το οικονομικό κόστος και η κοινωνική επιβάρυνση των πολιτών. Όσον αφορά την προστασία του κλίματος, μέτρο σύγκρισης είναι το κόστος αποφυγής συγκεκριμένης ποσότητας εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (π.χ. κόστος αποφυγής εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα). Σε ό,τι αφορά την κατανάλωση ενέργειας και την ασφάλεια του εφοδιασμού, το καταλληλότερο μέτρο σύγκρισης είναι η ενεργειακή απόδοση. (Είναι σημαντικό να δοθεί ένας ουσιαστικός ορισμός αυτών των μεταβλητών στην κάθε περίπτωση). Ως εκ τούτου, οι ευρωπαϊκές δράσεις της πολιτικής για την ενέργεια και το κλίμα θα πρέπει να επικεντρώνονται σε οικονομικά μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και στη χρήση οικονομικά αποδοτικών και βιώσιμων τεχνολογιών ενέργειας.

1.6 Κατευθυντήρια αρχή των ευρωπαϊκών μέτρων πολιτικής θα πρέπει να είναι μια κλιματική και ενεργειακή πολιτική που ενθαρρύνει τη συνεργασία, με την ανάπτυξη συμπράξεων μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και η οποία συνενώνει και αξιοποιεί με βέλτιστο τρόπο τα οικονομικά και γεωγραφικά πλεονεκτήματα, καθώς και εκείνα που συνδέονται με τους πόρους κάθε κράτους μέλους. Παραδείγματος χάρη, οι τεχνικές για την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν σε τοποθεσίες της Ευρώπης όπου επικρατούν οι ευνοϊκότερες συνθήκες, ιδίως κλιματικές, συμπεριλαμβανομένων των διαύλων μετάδοσης, και όχι εκεί όπου χορηγούνται οι υψηλότερες κρατικές ενισχύσεις. Πέραν αυτού, θα πρέπει επίσης να καταβληθούν προσπάθειες για δημιουργία παγκόσμιων συνεργασιών όσον αφορά την ανάπτυξη και χρήση τεχνολογιών με τις οποίες εξοικονομείται ενέργεια και αποφεύγονται οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

1.7 Παρά τον επείγοντα χαρακτήρα του θέματος της αλλαγής του κλίματος, ο ρυθμός των απαιτούμενων μεταβολών και προσαρμογών στους τομείς του ενεργειακού εφοδιασμού και της κατανάλωσης ενέργειας δεν θα πρέπει να επιβαρύνει υπερβολικά την προσαρμοστικότητα της οικονομίας και της κοινωνίας. Ως μεταβλητές μπορούν να ληφθούν π.χ. οι κύκλοι απόσβεσης, οι περίοδοι κατάρτισης, τα στάδια ανάπτυξης για τις καινοτόμες τεχνολογίες, καθώς και οι κοινωνικά αποδεκτές προσαρμογές, οι δράσεις κατάρτισης και άλλες κοινωνικές μεταβολές. Η έρευνα και η ανάπτυξη πρέπει να συμβάλουν καθοριστικά σε αυτό.

1.8 Κατά την έννοια της προσέγγισης από τη βάση προς την κορυφή πρέπει να ενθαρρυνθεί η ίδια πρωτοβουλία όλων των ενδιαφερόμενων μερών και να προωθηθεί η πολυμορφία, η διαφοροποίηση και η ευελιξία των τεχνολογικών και οικονομικών πρακτικών, διότι μόνο μέσω της πολυμορφίας και του ανταγωνισμού μεταξύ

διαφορετικών προσεγγίσεων, καινοτομιών και διαδικασιών επιτυγχάνεται η αναγκαία ανθεκτικότητα απέναντι σε μεμονωμένες κρίσεις και δημιουργούνται οι επιμέρους τεχνολογίες υψηλής απόδοσης. Επομένως, είναι απαραίτητη η χρήση ενός ευρέως ενεργειακού μίγματος, από το οποίο δεν θα πρέπει να αποκλειστεί πρόωρα καμία χρήσιμη τεχνολογία (1).

1.9 Σε ό,τι αφορά τον καθορισμό των στόχων της ενεργειακής πολιτικής, οι κανονισμοί και τα μέσα θα πρέπει να συνυπολογίζουν τα όρια του τεχνικά εφικτού, ενώ θα πρέπει να αποφεύγεται η υπερβολική ρύθμιση και οι επικαλύψεις που οδηγούν σε αντιφάσεις. Οι επικαλύψεις επιφέρουν εσφαλμένη κατανομή πόρων και, κατά συνέπεια, οδηγούν σε περιττές αυξήσεις του κόστους που είναι επιζήμιες για την ευημερία και τον ανταγωνισμό. Επίσης, αυτοί οι στόχοι και αυτά τα μέσα πρέπει να χαρακτηρίζονται από μακροπρόθεσμη αξιοπιστία, δεδομένου ότι βάσει αυτών πραγματοποιούνται δαπανηρές επενδύσεις και καινοτομίες. Το οικονομικό όφελος από αυτές τις επενδύσεις, μεταξύ άλλων θέσεις απασχόλησης και ευημερία, μπορεί να προκύψει μόνον ύστερα από την μακροπρόθεσμη χρήση τους.

1.10 Όταν αυτό είναι δυνατόν, θα πρέπει να προτιμάται η παροχή κινήτρων αγοράς, όπως π.χ. μια ορθά προσδιορισμένη κατανομή δικαιωμάτων εκπομπής, αντί των λεπτομερών κανονισμών. Το οικονομικά προσιτό κόστος της ενέργειας εξακολουθεί να αποτελεί βασική προϋπόθεση για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα, για την παροχή βασικών κοινωνικών υπηρεσιών καθώς και για τη συγκέντρωση εκ μέρους της ευρωπαϊκής βιομηχανίας του κεφαλαίου που απαιτείται για νέες επενδύσεις και δαπάνες στην Ε&Α.

1.11 Επιπλέον, πρέπει να ενισχυθεί και να επεκταθεί σημαντικά η έρευνα και ανάπτυξη τεχνολογιών ενέργειας που είναι φιλικές προς το κλίμα και συμβάλλουν στην εξοικονόμηση πόρων, σε συνδυασμό με την κατάρτιση των απαραίτητων για το σκοπό αυτό μηχανικών, επιστημόνων και τεχνικών. Οι καινοτόμες πρακτικές για τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, οι οποίες απέχουν ακόμη πολύ από την οικονομική αποδοτικότητα πρέπει να αναπτυχθούν εντατικά περαιτέρω, ωστόσο, δεν θα πρέπει να διοχετευτούν πρόωρα στην αγορά μέσω δαπανηρών επιδοτήσεων (ή μέσω επιβαλλόμενων τιμών αγοράς). Αντιθέτως, αυτό το κόστος θα πρέπει να επενδυθεί στην εντατική έρευνα και ανάπτυξη αειφόρων τεχνολογιών ενέργειας που συμβάλλουν στην αποφυγή εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα έως ότου διαφανεί η βιωσιμότητά τους στην αγορά. Για το λόγο αυτό, το επίκεντρο όλων των δράσεων θα πρέπει να αποτελέσει η καινοτόμος ανάπτυξη και η αποτελεσματική εφαρμογή τεχνολογιών ενέργειας που συμβάλλουν στην εξοικονόμηση ενέργειας, δεν επιβαρύνουν το κλίμα και είναι ανταγωνιστικές.

1.12 Ωστόσο, προκειμένου να δημιουργηθούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, πρέπει να καθοριστούν δεσμευτικοί στόχοι για την προστασία του κλίματος που θα ισχύουν για όλους τους μεγάλους ρυπαντές. Μόνο με αυτόν τον τρόπο μπορεί να αποφευχθεί ένα σενάριο σύμφωνα με το οποίο το κατά τα άλλα υψηλότερο κόστος ενέργειας στην ΕΕ οδηγεί σε επιβαρυντικές στρεβλώσεις του παγκόσμιου ανταγωνισμού, αρχή των οποίων αποτελεί η σταδιακή μετεγκατάσταση ενεργοβόρων βιομηχανιών, χωρίς να έχει συμβάλει με κανένα τρόπο στην προστασία του κλίματος («διαρροή άνθρακα»). Η ΕΟΚΕ δίνει έμφαση στις προσπάθειες που καταβάλλουν όλοι οι ευρωπαϊκοί φορείς για την εκπλήρωση αυτού του στόχου (π.χ. διάσκεψη του Μπαλι). Έως ότου επιτευχθεί αυτός ο στόχος, πρέπει να αποφευχθούν επιβαρύνσεις για αυτές τις βιομηχανίες που οδηγούν σε στρέβλωση του ανταγωνισμού. Χωρίς αυτές τις βιομηχανίες, η Ευρώπη δεν μπορεί να διατηρήσει μακροπρόθεσμα την ανταγωνιστικότητά της.

(1) Με την επιφύλαξη της εκάστοτε απόφασης των κρατών μελών για την πυρηνική ενέργεια.

2. Υφιστάμενη κατάσταση και γενικές παρατηρήσεις

2.1 **Η σπουδαιότητα της ενέργειας.** Η ανάπτυξη και εντατική αξιοποίηση ενεργοβόρων βιομηχανικών διαδικασιών, μηχανών και μέσων μεταφοράς συνέβαλε καθοριστικά στην επίτευξη του σύγχρονου βιοτικού επιπέδου. Η ενέργεια απάλλαξε τον άνθρωπο από τη βαριά σωματική εργασία, πολλαπλασίασε την παραγωγικότητά του, κατέστησε δυνατή την παροχή θέρμανσης και φωτισμού, επέφερε επανάσταση στην γεωργική παραγωγή, ενώ έφερε την κινητικότητα και την επικοινωνία σε επίπεδα που υπερβήσαν κάθε προσδοκία. Η ενέργεια αναδείχθηκε σε ελιξίριο ζωής των σύγχρονων κοινωνικών οικονομιών και αποτελεί προϋπόθεση για όλες τις παρεχόμενες βασικές υπηρεσίες.

2.2 **Τα προβλήματα.** Οι περισσότερες προβλέψεις υποδεικνύουν ότι η μελλοντική παγκόσμια ζήτηση ενέργειας αναμένεται να διπλασιαστεί (ή ακόμη και να τριπλασιαστεί) έως το 2060, λόγω της πληθυσμιακής αύξησης και των αναπτυξιακών αναγκών πολλών χωρών. Ωστόσο, είναι γνωστό ότι αυτή η τάση παρεμποδίζεται από δύο σημαντικές εξελίξεις, οι οποίες απαιτούν την ανάληψη παγκόσμιας πολιτικής δράσης, προκειμένου να αντιμετωπιστούν σοβαρές συγκρούσεις και οικονομικές κρίσεις: **Εξάντληση των πόρων και προστασία του περιβάλλοντος.** Παρά το γεγονός ότι, σε αυτό το πλαίσιο, η ανθρωπογενής συμβολή στην αλλαγή του κλίματος («επιβλαβή αέρια για το κλίμα» ή «αέρια του θερμοκηπίου», ιδίως το διοξείδιο του άνθρακα, το μεθάνιο και το υποξείδιο του αζώτου) συνιστά το κύριο περιβαλλοντικό πρόβλημα, πρέπει επίσης να συνυπολογιστούν οι επιπτώσεις όλων των δράσεων στη βιοποικιλότητα, στην υγεία και την αειφόρο διαχείριση των πόρων και των αποβλήτων.

2.3 **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.** Στα συμπεράσματα του εαρινού Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του 2007 υπογραμμίζονται οι ακόλουθες προτεραιότητες όσον αφορά την ενεργειακή πολιτική:

- αύξηση της ασφάλειας του εφοδιασμού,
- εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών οικονομιών και της διαθεσιμότητας οικονομικά προσιτής ενέργειας,
- προαγωγή της περιβαλλοντικής αειφορίας και καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος.

2.3.1 Η ΕΟΚΕ έχει καταρτίσει πρωτοποριακές σημαντικές γνωμοδοτήσεις σχετικά με αυτό τον θεματικό κύκλο, οι οποίες παρατίθενται στο παράρτημα (2).

2.4 **Αίτηση της σλοβενικής Προεδρίας του Συμβουλίου.** Με επιστολή του Υπουργού Οικονομίας της Σλοβενίας, κ. A. Vizjak, η ΕΟΚΕ ενημερώθηκε ότι στις προτεραιότητες της σλοβενικής Προεδρίας του Συμβουλίου στον τομέα της βιομηχανικής πολιτικής θα συμπεριλαμβάνεται ο στόχος μιας ευρωπαϊκής οικονομίας, η οποία θα χαρακτηρίζεται από υψηλή ενεργειακή απόδοση και όσο το δυνατόν λιγότερες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Για την υλοποίηση αυτού του στόχου είναι ιδιαίτερα σημαντικό να δοθούν κίνητρα για την προώθηση της καινοτομίας και τη χρήση φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών και προϊόντων. Επί του παρόντος εκπονείται ένα ανάλογο σχέδιο δράσης για την αειφόρο βιομηχανική πολιτική και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα το εξετάσει κατά την εαρινή σύνοδο κορυφής του 2008. Στο πλαίσιο αυτό, ζητήθηκε από την ΕΟΚΕ να παρουσιάσει τις απόψεις της σχετικά με τον ενδεχόμενο θετικό ή αρνητικό αντίκτυπο των αυξανόμενων περιβαλλοντικών και ενεργειακών απαιτήσεων (πολιτικών) στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

(2) Οι σχετικές με αυτό το θέμα γνωμοδοτήσεις που εκπόνησε η ΕΟΚΕ τα τελευταία τέσσερα έτη απαριθμούνται στο παράρτημα.

2.5 Ανταγωνιστικότητα, οικονομική ισχύς και κοινωνική ευημερία. Πρόσφατες δημοσιεύσεις ⁽³⁾ της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών και της ΕΟΚΕ ⁽⁴⁾ (π.χ. «58 concrete measures to ensure the success of the Libon strategy» — «58 συγκεκριμένα μέτρα για να διασφαλιστεί η επιτυχία της στρατηγικής της Λισσαβώνας») κατέδειξαν τη στενή συνάφεια μεταξύ ανταγωνιστικότητας, οικονομικής ισχύος και περιθωρίου ελιγμών για τις αναγκαίες κοινωνικές παροχές. Για το λόγο αυτό, η παρούσα γνωμοδότηση εστιάζεται στις συναφείς οικονομικές πτυχές ⁽⁵⁾ της αίτησης στο πλαίσιο αυτό.

2.6 Βιομηχανικές χώρες. Στο πλαίσιο αυτό οι πολύ ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες έχουν ιδιαίτερη ευθύνη. Η ευθύνη αυτή στοιχειοθετείται αφενός από το υψηλότερο μερίδιο εκπομπών αυτών των αερίων και, αφετέρου, από το προβάδισμα που ήδη διαθέτουν τα βιομηχανικά κράτη στην ανάπτυξη νέων τεχνικών. Οι τεχνικές αυτές εκτείνονται από την εξοικονόμηση ενέργειας, την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και τη χρησιμοποίηση ενεργειακών πηγών χωρίς εκπομπές (ή με χαμηλότερες εκπομπές) ⁽⁶⁾ μέχρι την ανάπτυξη τεχνικών μεθόδων και εγκαταστάσεων που ανταποκρίνονται στο στόχο αυτό. Ως εκ τούτου, στο πεδίο έντασης ανάμεσα σε αναγκαιότητες, ευσεβείς πόθους και οικονομική πραγματικότητα, είναι απαραίτητο να αναγνωριστεί η ορδή προσέγγιση και, εν συνεχεία, να εφαρμοστεί με μέτρο και αποφασιστικότητα.

2.7 Κόστος ⁽⁷⁾. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις, η χρήση φιλικότερων προς το κλίμα μορφών ενέργειας συνεπάγεται σαφώς υψηλότερο κόστος για τους μεμονωμένους καταναλωτές και για τις βιομηχανικές διαδικασίες, ⁽⁸⁾ Παραδείγματα αποτελούν η αιολική και η ηλιακή ενέργεια ⁽⁹⁾ (λόγου χάρι, στη Γερμανία μόνο το 2007, δαπανήθηκαν περίπου 4 δισεκατομμύρια ευρώ για τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας οι οποίες επιδοτούνται από τους καταναλωτές ⁽¹⁰⁾) ή οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής με καύση άνθρακα που δεσμεύουν και αποθηκεύουν CO₂ (CCS). Ακόμη και για τις αντλίες θερμότητας ή τα οχήματα με κατανάλωση καυσίμου με μειωμένες ή χωρίς εκπομπές CO₂ απαιτείται πιο περίπλοκη τεχνολογία που συνεπάγεται και υψηλότερο κόστος.

2.8 Κίνδυνοι. Εφόσον αυτό το υψηλό κόστος δεν αντισταθμίζεται από αντίστοιχες εξοικονομήσεις μέσω της μείωσης της κατανάλωσης πόρων και ενόσω οι ανταγωνιστικές οικονομίες εκτός της Ευρώπης δεν επιβαρύνονται με συγκρίσιμο κόστος, αυτό θα έχει αρνητικές συνέπειες στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα. «Η Ευρώπη μπορεί να αποτελέσει παράδειγμα στην καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος, ωστόσο, η Ευρώπη δεν μπορεί να αποδεχθεί τον αθέμιτο ανταγωνισμό με χώρες που δεν επιβάλλουν περιβαλλοντικούς περιορισμούς στις επιχειρήσεις τους» ⁽¹¹⁾. Σε σύγκριση με τις αναδυόμενες οικονομίες π.χ. της Κίνας και της Ινδίας, οι δαπάνες προσωπικού (μισθοί, κοινωνικές παροχές) στην Ευρώπη είναι σαφώς υψηλότερες και επιβαρύνουν ήδη αυτές καθαυτές την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης· η λήψη οποιωνδή-

ποτε περαιτέρω μονομερών μέτρων που επιβάλλονται από τους στόχους για την προστασία του κλίματος και αυξάνουν το κόστος παραγωγής είναι ιδιαίτερα σοβαρές και επικίνδυνες.

2.9 Ευκαιρίες. Σε περίπτωση όμως που η συντριπτική πλειοψηφία μη ευρωπαϊκών κρατών, όπως η Κίνα, η Ινδία και οι ΗΠΑ, προβεί σε παρόμοια μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, προσφέρεται στην Ευρώπη η ευκαιρία να εξαγει τις φιλοπεριβαλλοντικές τεχνολογίες ενέργειας που αναπτύσσονται στην επικράτειά της και, με αυτό τον τρόπο, μπορούν, από τη μια πλευρά, να προκύψουν οφέλη για την ευρωπαϊκή οικονομία και, από την άλλη πλευρά, να μειωθούν η παγκόσμια κατανάλωση και οι εκπομπές CO₂. Εξάλλου, η οικονομική ιστορία καταδεικνύει ότι περίοδοι που επίκειται κρίση ακολουθούνται από ενίσχυση του πνεύματος καινοτομίας, καθώς και από την ανάπτυξη και εφαρμογή νέων τεχνολογιών, οι οποίες οδήγησαν μακροπρόθεσμα σε ανάκαμψη και οικονομική μεγέθυνση (αλλά μέχρι σήμερα και σε αυξημένη χρήση ενέργειας!). Για το λόγο αυτό, το επίκεντρο όλων των δράσεων που αναπτύσσονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θα πρέπει να αποτελέσει η καινοτόμος ανάπτυξη και η αποτελεσματική εφαρμογή τεχνολογιών ενέργειας που συμβάλλουν στην εξοικονόμηση ενέργειας, δεν επιβαρύνουν το κλίμα και είναι ανταγωνιστικές. Ταυτόχρονα θα πρέπει να συνεχιστούν εντατικά οι προσπάθειες στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής με στόχο την επίτευξη διεθνών συμφωνιών. Τα αποτελέσματα της Διάσκεψης του Μπαλί καταδεικνύουν ότι τουλάχιστον συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις. (Βλ. κατωτέρω σημείο 2.11).

2.10 Προβλήματα. Ωστόσο, εάν οι προσπάθειες αυτές δεν στεφθούν με επιτυχία, θα δημιουργηθούν σοβαρά προβλήματα. Κατ' αρχάς, βιομηχανικοί κλάδοι το κόστος παραγωγής των οποίων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το κόστος της ενέργειας και του διοξειδίου του άνθρακα δεν θα είναι πλέον ανταγωνιστικοί στην παγκόσμια αγορά, θα αναγκαστούν να παύσουν την παραγωγή τους στην Ευρώπη, θα καταργήσουν τις θέσεις εργασίας και θα μεταφερθούν σε χώρες όπου το κόστος ενέργειας και CO₂ είναι χαμηλότερο. Για ορισμένους βιομηχανικούς κλάδους, όπως για τη βιομηχανία αλουμινίου και τη βιομηχανία τσιμέντου ⁽¹²⁾, αυτή η διαδικασία έχει ήδη ξεκινήσει. Αν και η Επιτροπή γνωρίζει το πρόβλημα αυτό λόγω μιας αξιολόγησης αντικτύπου ⁽¹³⁾, η ΕΟΚΕ θεωρεί επείγοντως αναγκαίο να βρεθεί το συντομότερο δυνατό μια ικανοποιητική λύση προκειμένου να περιοριστούν οι συνέπειες για τις εθνικές οικονομίες. Εκτός από την μετεγκατάσταση επιχειρήσεων υπάρχει κυρίως ο κίνδυνος η παγκόσμια ροή κεφαλαίων να μην διοχετεύει πλέον τις μελλοντικές επενδύσεις προς νέες μονάδες παραγωγής στην Ευρώπη, αλλά σε περιοχές με χαμηλότερο κόστος ενέργειας και CO₂. Πάνω απ' όλα όμως, η παγκόσμια ροή κεφαλαίων δεν θα διοχετεύει πλέον τις μελλοντικές επενδύσεις προς νέες μονάδες παραγωγής στην Ευρώπη, αλλά σε περιοχές με χαμηλότερο κόστος ενέργειας και CO₂.

2.10.1 Μετεγκατάσταση και «διαρροή». Τέτοιου είδους μετεγκαταστάσεις αναμφίβολα θα επιφέρουν μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στην ΕΕ, ωστόσο, σε παγκόσμιο επίπεδο, η ποσότητα CO₂ που εκλύεται στην ατμόσφαιρα είναι ίδια, αν όχι και μεγαλύτερη· εάν οι μονάδες που έχουν μετεγκατασταθεί χρησιμοποιούν για την παραγωγή τους φθηνότερες τεχνικές απ' ό,τι αυτές που εφαρμόζονται σήμερα ή θα εφαρμοστούν μελλοντικά στην Ευρώπη, οι ποσότητες αερίων του θερμοκηπίου που εκλύονται είναι, κατά κανόνα, ακόμη μεγαλύτερες (εξαιρέση αποτελεί η υδροηλεκτρική ενέργεια π.χ. στη Νορβηγία). Σε αυτά προστίθενται και οι αυξήσεις των εκπομπών CO₂ που προκαλούνται λόγω των μεταφορών.

⁽³⁾ Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών με θέμα «Επιπτώσεις της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας στις βιομηχανικές μεταλλαγές» CESE 696/2007, εισηγητές οι κκ. Pezzini και Novicki.

⁽⁴⁾ CESE-2007-09, Πρόλογος του κ. Serpi.

⁽⁵⁾ Ορισμένες από τις κοινωνικές πτυχές που αφορούν την παρούσα γνωμοδότηση θα εξετασθούν και στη μελλοντική γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με τίτλο: «Οι κοινωνικές επιπτώσεις τη γενικής εξέλιξης του τομέα ενέργεια και μεταφορές».

⁽⁶⁾ Και σε αυτή την περίπτωση υπάρχουν απογοητεύσεις, όπως πρόσφατα με τις αισιόδοξες προσδοκίες για τα βιοκαύσιμα, βλ. TEN/286.

⁽⁷⁾ Βλ. σχετικά τη εκτίμηση που κοινοποίησε η Επιτροπή στις 23 Ιανουαρίου 2008 σχετικά με το κόστος της δέσμης μέτρων της ΕΕ για το κλίμα: 0,45 % του ΕγχΑΠ, δηλαδή 60 δισεκατομμύρια € ετησίως, ήτοι 3 € ανά ευρωπαϊκό πολίτη την εβδομάδα (πάνω από 600€ για μια τετραμελής οικογένεια ετησίως).

⁽⁸⁾ Εξαιρούνται η υδροηλεκτρική και η πυρηνική ενέργεια.

⁽⁹⁾ Η τεχνολογία αποθήκευσης που θα απαιτούνταν σε περίπτωση αύξησης του εφοδιασμού θα οδηγούσε σε περαιτέρω δραστηρή αύξηση του κόστους.

⁽¹⁰⁾ Και για τις θέσεις εργασίας που δημιουργούνται για το σκοπό αυτό.

⁽¹¹⁾ Απόσπασμα από την ομιλία του Προέδρου κ. Σαρκοζί στις 13 Νοεμβρίου 2007 ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο.

⁽¹²⁾ Βλ. TEN/286 με θέμα «Η εξέλιξη της ευρωπαϊκής βιομηχανίας τσιμέντου».

⁽¹³⁾ «Commission eyes end to free pollution credits», EurActiv, 10/01/08, <http://www.euractiv.com/en/climate-change/commission-eyes-free-pollution-credits/article-169434>

2.10.2 Ένταση ενέργειας στην οικονομία. Εάν συνέβαινε κάτι τέτοιο, η ευρωπαϊκή οικονομία θα έχανε σημαντικούς βιομηχανικούς κλάδους παραγωγής και θέσεις απασχόλησης, χωρίς να συμβάλει στην προστασία του κλίματος. Ταυτόχρονα, η ΕΕ, θα σημείωνε μάλιστα (φαινομενική) βραχυπρόθεσμη επιτυχία στον ανταγωνισμό για την ενεργειακή απόδοση της οικονομίας, δηλαδή της λεγόμενης έντασης ενέργειας (κατανάλωση ενέργειας/ακαθάριστο εγχώριο προϊόν) ⁽¹⁴⁾, χάρη στην μετεγκατάσταση της ενεργοβόρου βιομηχανίας.

2.10.3 Ο τομέας των υπηρεσιών. Ακόμη και ο τομέας των υπηρεσιών, στον οποίο εντοπίζεται ένα μεγάλο μέρος της οικονομικής ισχύος της Ευρώπης, μπορεί να ανθίσει μακροπρόθεσμα, μόνον εφόσον διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και επομένως θα πλήττεται στον ίδιο βαθμό — σε σύγκριση με τα παγκόσμια δεδομένα — από υπερβολικά υψηλό κόστος ενέργειας.

2.11 Παγκόσμιες συμφωνίες. Επομένως, η σύναψη δεσμευτικών και ισόρροπων παγκόσμιων συμφωνιών για τη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου πρέπει να αποτελέσει στόχο προτεραιότητας όλων των διεθνών προσπαθειών σε αυτόν τον τομέα, όχι μόνο για την προστασία του κλίματος, δεδομένου ότι μπορεί να επιτευχθούν απτά αποτελέσματα μόνον εάν οι μεγάλοι ρυπαντές CO₂ όπως π.χ. η Κίνα, η Ινδία και οι ΗΠΑ, δεσμευτούν να συμμετάσχουν στις δράσεις προστασίας. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επικροτεί όλες τις προσπάθειες που καταβάλλουν η Κοινότητα, τα κράτη μέλη και οργανώσεις όπως η G8, ο ΟΗΕ, η UNESCO, ο ΟΟΣΑ, η ΔΟΕ κλπ. προς αυτή την κατεύθυνση, λόγω χάρη, η διάσκεψη του Μπαλί που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα.

3. Ειδικές παρατηρήσεις — Αναλύσεις και συμπεράσματα

3.1 Ενεργειακή και κλιματική πολιτική. Μια επιτυχημένη ενεργειακή και κλιματική πολιτική πρέπει να διασφαλίσει μια σημαντική μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, να προετοιμάσει την κοινωνία και τους συναφείς ενδιαφερόμενους φορείς για τις σχετικές αναγκαίες αλλαγές (π.χ. αρχιτέκτονες, επενδυτές, επιχειρηματίες, εκπαιδευτικοί, μαθητές, πολιτές, καταναλωτές, κλπ.... καθότι πρόκειται για μια υπόθεση που αφορά όλους, από το ένα άκρο της αλυσίδας μέχρι το άλλο), αλλά ταυτόχρονα πρέπει να διαμορφώσει αυτή τη διαδικασία της αλλαγής με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην θιγεί η παγκόσμια ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας και να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ των στόχων που αναφέρονται στο σημείο 2.3. Από τα ανωτέρω προκύπτουν προκλήσεις και ευκαιρίες.

3.2 Προκλήσεις. Τόσο η εξέλιξη της παγκόσμιας ζήτησης ενέργειας, όσο και η ευρωπαϊκή ενεργειακή και κλιματική πολιτική των τελευταίων ετών έχουν οδηγήσει σε σημαντικές αυξήσεις των τιμών της ενέργειας και των παράγωγων προϊόντων. Προκειμένου να δοθεί ίση προτεραιότητα στους τρεις στόχους που αναφέρονται στο σημείο 2.3 και να εξασφαλιστούν τα απαραίτητα κεφάλαια για μελλοντικές επενδύσεις σε καινοτόμες τεχνολογίες, η ενέργεια θα πρέπει να διατίθεται στην ευρωπαϊκή οικονομία — παρά την αυξανόμενη παγκόσμια ζήτηση και υπό την προϋπόθεση της διασφάλισης της αναγκαίας προστασίας του κλίματος — σε όσο το δυνατόν πιο προσιτές τιμές. Για το λόγο αυτό, το κόστος της ενέργειας δεν θα πρέπει να αυξηθεί ακόμη περισσότερο — πέρα από τις αυξήσεις που είναι αναγκαίες για την προστασία του περιβάλλοντος και λόγω της εξάντλησης των πόρων — μέσω περαιτέρω κρατικών μέτρων.

Στο πλαίσιο αυτό, σε ό,τι αφορά τα απαραίτητα μεμονωμένα μέτρα και τον αντίκτυπό τους, μπορεί να προκύψουν συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ των προμηθευτών ενέργειας και των καταναλωτών ενέργειας.

⁽¹⁴⁾ Συγκεκριμένα, ενόσω δεν παρουσιάζεται γενική ύφεση.

3.3 Κίνητρα και εμπορία δικαιωμάτων εκπομπής. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να δοθούν επαρκή κίνητρα αγοράς, ούτως ώστε να διασφαλιστεί ότι στο πλαίσιο των επενδυτικών κύκλων χρησιμοποιούνται ενεργειακά αποδοτικές τεχνικές, ακόμη και αν το κόστος επένδυσης είναι υψηλότερο. Εάν δεν πραγματοποιηθούν αυτού του είδους επενδύσεις, παρά την οικονομική τους αποδοτικότητα, πρέπει να αναλυθούν και να αρθούν τα σχετικά εμπόδια, καθώς οι επενδύσεις στην ενεργειακή απόδοση (βλέπε επίσης το σημείο 4.1), στις πλειονότητα των περιπτώσεων, αποτελούν τον φθηνότερο τρόπο για την αποφυγή των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Κατά βάση, το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής (Emission Trading) θα μπορούσε να αποτελέσει ένα από αυτά τα μέσα της αγοράς. Προϋπόθεση είναι όμως να βελτιωθεί σημαντικά ο σημερινός τρόπος εφαρμογής του συστήματος (βλέπε σχετικά και το σημείο 4.3), προκειμένου μια δεδομένη ποσότητα CO₂ να μειωθεί στο ελάχιστο δυνατό κόστος. Εξαιτίας της αλληλοεπικάλυψης με κοινοτικά μέσα χρηματοδότησης, καθώς και λόγω εσφαλμένων κινήτρων που δίνονται κατά την εκχώρηση πιστοποιητικών (ιδίως η απουσία συσχέτισμού μεταξύ εκχώρησης και πραγματικής παραγωγής γεγονός που καθιστά το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής πριμοδότηση για την παύση της παραγωγής) προκύπτουν π.χ. τα λεγόμενα «απροσδόκητα κέρδη» (windfall profits), τα οποία έχουν οδηγήσει σε αυξήσεις των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας ύψους δισεκατομμυρίων ευρώ. Η πλήρης δημοπράτηση που προτείνει η Επιτροπή θα οδηγούσε σε ακόμη μεγαλύτερες αυξήσεις.

3.4 Πραγματικές ευκαιρίες. Εάν κατορθώσουμε στα επόμενα 15-25 έτη να επικεντρώσουμε το πλήθος των νέων επενδύσεων και των επανεπενδύσεων σε τεχνολογίες που είναι αποτελεσματικές από άποψη κόστους/οφέλους, ενεργειακά αποδοτικές και μειώνουν τις εκπομπές αερίων, τότε η προστασία του κλίματος μπορεί να επιδράσει θετικά στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και έτσι να αποτελέσει μια ευκαιρία για μεγαλύτερη συνολική ευημερία, παρά τις αυξημένες τιμές ενέργειας.

3.5 Προϋποθέσεις και συστάσεις. Συνεπώς, στην παρούσα παράγραφο εξετάζονται ορισμένες προϋποθέσεις προκειμένου να καταστεί δυνατή η υλοποίηση αυτών των ευκαιριών, ενώ παράλληλα διατυπώνονται σχετικές συστάσεις. Καθοριστική προϋπόθεση για την υλοποίηση του ανωτέρου στόχου είναι η λήψη των κατάλληλων μέτρων στους τομείς της ενεργειακής, οικονομικής και ερευνητικής πολιτικής, η εφαρμογή των ορθών αρχών και η αποφυγή υπερβολικών ρυθμίσεων. Τα πολιτικά μέσα πρέπει να ενεργοποιήσουν και να υλοποιήσουν τις οικονομικά αποδοτικότερες λύσεις: οι ποσοτικές στοχοθετήσεις πρέπει να συνεκτιμήσουν το ρυθμό των αναγκαίων προσαρμογών που μπορεί να γίνει ανεκτός από μια υγιή οικονομία. Ως μεταβλητές του πιθανού ρυθμού μπορούν να ληφθούν π.χ. οι κύκλοι απόσβεσης, οι περίοδοι κατάρτισης, τα στάδια ανάπτυξης για τις καινοτόμες τεχνολογίες, καθώς οι κοινωνικά αποδεκτές προσαρμογές, οι δράσεις κατάρτισης και άλλες κοινωνικές μεταβολές. Στο πλαίσιο αυτό η έρευνα και η ανάπτυξη πρέπει να συμβάλλουν καθοριστικά.

3.6 Ευρεία προσέγγιση — Πολυμορφία, διαφοροποίηση, ευελιξία και αμοιβαιότητα. Κατά την έννοια της προσέγγισης από τη βάση προς την κορυφή (bottom-up) πρέπει να ενθαρρυνθεί η ίδια πρωτοβουλία όλων των ενδιαφερόμενων μερών και να προωθηθεί η πολυμορφία, η διαφοροποίηση και η ευελιξία των τεχνολογικών και οικονομικών πρακτικών, χωρίς να ευνοηθούν στο πλαίσιο αυτό μεμονωμένοι τομείς. Μόνο μέσω της πολυμορφίας και του ανταγωνισμού μεταξύ διαφορετικών προσεγγίσεων, καινοτομιών και διαδικασιών επιτυγχάνεται η αναγκαία ανθεκτικότητα απέναντι σε

μεμονωμένες κρίσεις και αναπτύσσονται οι εκάστοτε ιδιαίτερα αποδοτικές μέθοδοι και τεχνολογίες και επιτυγχάνεται ο ιδανικός συνδυασμός τους. Επομένως, είναι απαραίτητη η χρήση ενός ευρέως ενεργειακού μίγματος, από το οποίο δεν θα πρέπει να αποκλειστεί πρόωρα καμία χρήσιμη τεχνολογία⁽¹⁵⁾. Η διασφάλιση του ενεργειακού μας εφοδιασμού επιτυγχάνεται μέσω της δέουσας δικτύωσης παραγωγών, προμηθευτών και πελατών μέσω της εφοδιαστικής αλυσίδας από το σημείο γεώτρησης μέχρι τον πελάτη. Για το σκοπό αυτό πρέπει να αναπτυχθούν αμοιβαίες οικονομικές σχέσεις, δηλαδή, δημιουργία ασφαλών επενδυτικών προϋποθέσεων για τα εξωτερικά κεφάλαια στην ΕΕ και, αντιστρόφως, ασφαλείς συνθήκες για τις κοινοτικές επενδύσεις στις προμηθευτρίες χώρες.

3.7 Μέτρα ευρωπαϊκής πολιτικής και παγκόσμια συνεργασία. Η ευρωπαϊκή κλιματική και ενεργειακή πολιτική πρέπει να ενθαρρύνει τη συνεργασία, με την ανάπτυξη συμπράξεων μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, και η οποία συνενώνει και αξιοποιεί με βέλτιστο τρόπο τα οικονομικά και γεωγραφικά πλεονεκτήματα, καθώς και εκείνα που συνδέονται με τους πόρους κάθε κράτους μέλους. Παραδείγματος χάρη, οι τεχνικές για την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν σε τοποθεσίες της Ευρώπης όπου επικρατούν οι ευνοϊκότερες συνθήκες, ιδίως κλιματικές, συμπεριλαμβανομένων των διαύλων μετάδοσης, και όχι εκεί όπου χορηγούνται οι υψηλότερες κρατικές ενισχύσεις. Πέραν αυτού, θα πρέπει επίσης να καταβληθούν προσπάθειες για τη δημιουργία παγκόσμιων συνεργασιών όσον αφορά την ανάπτυξη και χρήση τεχνολογιών με τις οποίες εξοικονομείται ενέργεια και αποφεύγονται οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

3.8 Αντιφατικοί⁽¹⁶⁾ και αλληλεπικαλυπτόμενοι ποσοτικοί στόχοι. Η βέλτιστη οικονομική αποδοτικότητα ελαχιστοποιεί το οικονομικό κόστος και την κοινωνική επιβάρυνση των πολιτών.

Εντούτοις, οι αλληλεπικαλυπτόμενοι στόχοι της ενεργειακής και κλιματικής πολιτικής οδηγούν σε ένα υπερβολικά ρυθμισμένο σύστημα και σε οικονομικά ασύμφορες λύσεις· επομένως, θα πρέπει να αποφευχθούν τέτοιου είδους στόχοι. Αυτή η άποψη διασαφηνίζεται με τα παρακάτω παραδείγματα:

- Ο γενικός στόχος της ΕΕ για την προστασία του κλίματος που προβλέπει μείωση κατά 20 % των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατά την περίοδο 1990-2020 σύμφωνα με την απόφαση του εαρινού Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2007, θα οδηγούσε σε απώλεια του ΑΕγχΠ⁽¹⁷⁾ της τάξης των 480 (εκτίμηση της Επιτροπής της 23 Ιανουαρίου 2008) έως 560 δισεκατομμυρίων ευρώ (GWS/Prognos)⁽¹⁸⁾ για την περίοδο 2013-2020. Ο στόχος αυτός πρέπει να γίνει αποδεκτός και θα πρέπει να αποτελέσει κατευθυντήρια αρχή για περαιτέρω δράση.
- Ο καθορισμός ενός πρόοδου φιλόδοξου στόχου, σύμφωνα με τον οποίο το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) θα πρέπει να ανέλθει στο 20 %, αυξάνει το προαναφερόμενο κόστος ακόμη περισσότερο, δεδομένου ότι το κόστος αποφυγής εκπομπών CO₂ κατά την αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέρ-

γιας είναι σαφώς υψηλότερο σε σύγκριση με άλλα μέτρα μείωσης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

- Επιπλέον, ανακύπτουν περαιτέρω μειονεκτήματα και περιπλοκές, σε περίπτωση που και η ενεργειακή απόδοση της οικονομίας (βλέπε σχετικά το σημείο 2.10.2) αναδεικνύεται σε πρόσθετο, ρητώς ποσοτικοποιημένο στόχο (20 %). Διότι ο ευκολότερος τρόπος για να εκπληρωθεί αυτός ο στόχος είναι η μετακατάσταση της βιομηχανίας ή, λόγω του ορισμού της ενεργειακής απόδοσης, ή, η μετατροπή του ενεργειακού μίγματος από το συνδυασμό πυρηνικής ενέργειας και άνθρακα στο συνδυασμό (σαφώς ακριβότερου) αερίου και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας⁽¹⁹⁾. Αυτές οι ανεπιθύμητες παράπλευρες συνέπειες καταδεικνύουν ότι η ενεργειακή απόδοση αυτή καθαυτή δεν θα πρέπει να αποτελεί στόχο, αλλά ένα μέσο — ωστόσο εξαιρετικά σημαντικό — προκειμένου να επιτευχθούν με βιώσιμο τρόπο οι τρεις θεμελιώδεις στόχοι που αναφέρονται στο σημείο 2.3.

Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά κατ' αρχάς να αξιολογηθούν προσεκτικά και αντικειμενικά όλοι οι στόχοι για την προστασία του κλίματος ως προς τον αντίκτυπό τους στο ΑΕγχΠ, προκειμένου να διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας στο πλαίσιο της μείωσης των αερίων του θερμοκηπίου και να επιτευχθεί μια βέλτιστη κατανομή των πόρων.

3.8.1 Μελέτες. Μελέτες⁽²⁰⁾ υποδεικνύουν ότι

- ο στόχος μείωσης των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα στην ΕΕ σε ποσοστό λίγο κάτω του 20 % είναι οικονομικά αποδοτικός, εάν οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και η κοινωνία κατορθώσουν να υλοποιήσουν με συνέπεια τα πλέον αποτελεσματικά μέτρα από άποψη κόστους/οφέλους (μελέτη McKinsey από τη βάση προς την κορυφή, στην οποία προσδιορίζονται με ακρίβεια τα μέτρα που είναι απαραίτητα και εφικτά για το σκοπό αυτό). Υπάρχουν βέβαια και μελέτες που παρουσιάζουν υψηλότερους στόχους μείωσης ως οικονομικά αποδοτικούς, αλλά επειδή ακολουθούν την προσέγγιση από την κορυφή προς τη βάση δεν υποδεικνύουν με πιο τρόπο μπορεί να επιτευχθεί αυτός ο στόχος.
- ωστόσο, το κόστος για κάθε πρόσθετη ποσοστιαία μονάδα μείωσης του CO₂ αυξάνεται κατακόρυφα (σωρευτική απώλεια του ΑΕγχΠ ύψους 480 — 560 δισεκατομμυρίων ευρώ, βλέπε το σημείο 3.8)· συνεπώς, ο στόχος μείωσης κατά 20 % προϋποθέτει τη δαπανηρή μετατροπή του ενεργειακού μίγματος από τον άνθρακα στο συνδυασμό φυσικού αερίου και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας·
- ο καθορισμός του συμπληρωματικού στόχου που προβλέπει το μερίδιο των ΑΠΕ να ανέρχεται στο 20 % συνεπάγεται περαιτέρω δαπάνες δισεκατομμυρίων ευρώ, καθώς ο εν λόγω στόχος μπορεί να επιτευχθεί μόνον με τη χρήση οικονομικά ασύμφωνων τεχνολογιών (τουλάχιστον στο σημερινό επίπεδο ανάπτυξης), οι οποίες χρήζουν μαζικών επιδοτήσεων.

3.8.2 Ισορροπία μεταξύ των στόχων του σημείου 2.2. Κατά την έννοια της αναγκαίας ισορροπίας μεταξύ των τριών στόχων της ενεργειακής και περιβαλλοντικής πολιτικής που αναφέρονται στο σημείο 2.3, τα μέσα πολιτικής θα πρέπει να επιδιώξουν, μέσω οικονομικά ελκυστικών μέτρων για τη μείωση του CO₂, την εκπλήρωση

⁽¹⁵⁾ Με την επιφύλαξη της εκάστοτε απόφασης των κρατών μελών για την πυρηνική ενέργεια.

⁽¹⁶⁾ Ένα ιδιαίτερα αποτελεσματικό μέσο για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα θα μπορούσε να αποτελέσει η τεχνολογία δέσμευσης και αποθήκευσης άνθρακα (Carbon-Capture and -Storage — CCS), η οποία βρίσκεται στο στάδιο εξέλιξης. Ωστόσο, σε αυτή τη μέθοδο η ενεργειακή απόδοση μειώνεται σε σύγκριση με μια αντίστοιχη μονάδα παραγωγής που δεν χρησιμοποιεί τεχνολογία CCS. Ως εκ τούτου, εν προκειμένω δημιουργείται αντίφαση ανάμεσα στην αποφυγή του CO₂ και της ενεργειακής απόδοσης. Λαμβανομένων υπόψη των ακόμη πολύ μεγάλων αποθεμάτων άνθρακα, αυτή η απώλεια όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση είναι ένα τίμημα που προσωρινά μπορεί να γίνει δεκτό. Συνεπώς, η ενεργειακή απόδοση δεν μπορεί να καθορίζεται επιπροσθέτως ως **ποσοτικός στόχος**.

⁽¹⁷⁾ Ομιλία του Προέδρου της Επιτροπής Barroso στις 23 Ιανουαρίου 2008

⁽¹⁸⁾ Fn Prognos 2007, μετά από αίτηση του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικονομίας της Γερμανίας

⁽¹⁹⁾ Η αιτία είναι ο ορισμός της ενεργειακής απόδοσης, η οποία προσδιορίζεται ως ο λόγος κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας και ΑΕγχΠ. Η κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας υπολογίζεται μέσω της λεγόμενης «μεθόδου απόδοσης». Αυτό σημαίνει ότι η ενεργειακή απόδοση τριπλασιάζεται π.χ. όταν ένας πυρηνικός σταθμός παραγωγής ενέργειας αντικαθίσταται με μια μονάδα αιολικής ή ηλιακής ενέργειας, χωρίς να εξοικονομείται ούτε μια κιλοβατώρα ηλεκτρικής ενέργειας. Ακόμη και ένας πυρηνικός σταθμός ηλεκτροπαραγωγής αντικαθίσταται με μονάδα που χρησιμοποιεί φυσικό αέριο, η ενεργειακή απόδοση αυξάνεται επίσης, μολονότι ταυτόχρονα αυξάνονται και οι εκπομπές CO₂.

⁽²⁰⁾ McKinsey, γερμανική καμπύλη του κόστους αποφυγής CO₂- Σεπτέμβριος 2007- EEFΑ, Μελέτη για ενεργοβόρες βιομηχανίες, Σεπτέμβριος 2007.

των υλοποιήσιμων στόχων χωρίς να επιφέρουν οικονομικές ζημιές. Εντούτοις, το αίτημα για μετατροπή του ενεργειακού μίγματος και τη στροφή του προς ένα για την οικονομία εξαιρετικά υψηλό μερίδιο ΑΠΕ — μια πρόωρη, από την σκοπιά του σύγχρονου επιπέδου τεχνολογικής εξέλιξης, και, ως εκ τούτου, δαπανηρή προοπτική — καθώς και για έναν υπερβολικά απαιτητικό στόχο όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση οδηγεί, αφενός, σε εσφαλμένη κατανομή των μέσων παραγωγής στο σύνολο της οικονομίας ⁽²¹⁾, ενώ, από την άλλη πλευρά, ενισχύεται ο κίνδυνος η ζήτηση για ιδιαίτερα αποδοτικές περιβαλλοντικές τεχνολογίες να μην μπορεί πλέον να καλυφθεί από την ευρωπαϊκή παραγωγή. Παραδείγματος χάρι, μια έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατέδειξε ⁽²²⁾, η τιμή του CO₂ ανά τόνο που ανέρχεται σε 20-25 ευρώ έχει ήδη σημαντικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα πολλών κλάδων της βιομηχανίας.

3.9 Έρευνα και ανάπτυξη. Κατάρτιση.

3.9.1 Η ενίσχυση της έρευνας και ανάπτυξης (E&A) σε όλη την έκταση της ενεργειακής αλυσίδας αποτελεί βασική προϋπόθεση για τις αναγκαίες τεχνολογικές εξελίξεις, τον εντοπισμό νέων επιλογών, τη μείωση του κόστους, καθώς και την αύξηση της απόδοσης κατά την ανεύρεση και την αξιοποίηση των πόρων, τη μετατροπή της ενέργειας, την αποθήκευση ενέργειας έως και την τελική χρήση της ενέργειας από τη βιομηχανία, τις μεταφορές, τα νοικοκυριά και τον τελικό καταναλωτή. Η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει για αυτό επανειλημμένα την ουσιαστική αύξηση των δαπανών για E&A. Συνεπώς, εν λόγω ενισχύσεις θα πρέπει να επωφεληθούν από μια μείωση των υψηλών επιδοτήσεων της αγοράς που χορηγούνται σε τεχνολογίες, οι οποίες δεν είναι ακόμη εμπορεύσιμες.

3.9.2 Στο πλαίσιο αυτό, οι κρατικές ενισχύσεις υπέρ της έρευνας για την ενέργεια θα πρέπει να εστιαστούν στην άκρως σημαντική βασική έρευνα (π.χ. κατάλυση, λευκή/πράσινη βιοτεχνολογία, έρευνα στο χώρο των υλικών, πυρηνική σύντηξη, κατάργηση ακτινίδων, κλπ.), ενώ το κόστος της εφορμοσμένης έρευνας και ανάπτυξης θα πρέπει να αναλάβουν κατά κύριο λόγο οι επιχειρήσεις (συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ). Εκτός αυτού, κρίνεται απαραίτητη η εντατική κατάρτιση όλου του αναγκαίου εξειδικευμένου δυναμικού, από τους τεχνικούς έως τους μηχανικούς και τους επιστήμονες, καθώς και η εκπαίδευση όλων των ενδιαφερομένων φορέων που εμπλέκονται έμμεσα στον τομέα της ενέργειας — ακόμη και υπό την ιδιότητα τους ως καταναλωτών.

4. Επιμέρους προσεγγίσεις και συστάσεις

4.1 Όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση μια «No-regret-Option» (επιλογή για την οποία δεν θα μετανοήσουμε)

- Ενισχύει την ασφάλεια του εφοδιασμού, μειώνει τις περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις και σταθεροποιεί τις τιμές της ενέργειας.
- Σε παγκόσμιο επίπεδο, η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης μπορεί να συμβάλει σε μείωση των εκπομπών CO₂ έως και 6 Gt (δισεκατομμύρια τόνοι) μέχρι το 2030 με αρνητικό κόστος ⁽²³⁾.
- Η ενεργειακή απόδοση αποτελεί τον παράγοντα-κλειδί προκειμένου να ενταχθούν μη ευρωπαϊκά κράτη σε μια παγκόσμια συμφωνία για την προστασία του κλίματος.
- Για τη βελτιστοποίησή της πρέπει να αντιμετωπιστούν οι αλληλοσυγκρουόμενοι νομοθετικοί στόχοι: νομοθεσία περί μισθώσεων, ποσοστά ανακύκλωσης.

⁽²¹⁾ Αυτό αντικατοπτρίζεται ήδη στα υφιστάμενα βραχυπρόθεσμα μέτρα πολιτικής που αφορούν πενταετή σχέδια σχετικά με τα — συχνά σε εθνικό επίπεδο — μερίδια των ΑΠΕ και την κατανομή δικαιωμάτων εκπομπής CO₂.

⁽²²⁾ «EU ETS Review. Report on International Competitiveness», European Commission/McKinsey/Ecofys, Δεκέμβριος 2006.

⁽²³⁾ Καμπύλη McKinsey.

— Η «μέτρηση» της ενεργειακής απόδοσης κάθε κράτους πρέπει να συνοπλοποιεί τον τρόπο χρήσης των αγαθών από τους τελικούς καταναλωτές και όχι μόνο τον λόγο κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας προς το ΔΕγγΠ.

— Στην περίπτωση αλληλοσυγκρουόμενων στόχων για τα ενεργόβρα αγαθά θα πρέπει να δοθεί έμφαση στη φάση της χρήσης των προϊόντων.

— Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στην προώθηση της ενεργειακής απόδοσης σε τομείς που διαθέτουν αξιόλογο δυναμικό εξοικονόμησης κόστους: κυρίως στον τομέα των κτιρίων και των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

— Η οικονομική της αποδοτικότητα εξαρτάται από τους επενδυτικούς κύκλους και τη διάρκεια απόσβεσης.

— Αυτές οι δύο παράμετροι πρέπει να διαδραματίσουν αποφασιστικό ρόλο και για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (πιο αναλυτικά στην ενότητα για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας).

— Οι βιομηχανικές μονάδες που πληρούν ήδη τα κριτήρια αξιολόγησης όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση, δεν πρέπει να επιβαρύνονται με πρόσθετο κόστος εξαιτίας μέσων πολιτικής, όπως το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής (π.χ. δημοπράτηση).

— Το δυναμικό ενεργειακής απόδοσης σε παγκόσμιο επίπεδο θα πρέπει να διερευνηθεί ανά τομέα ⁽²⁴⁾.

4.2 Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

4.2.1 Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) συμβάλλουν στον βιώσιμο ενεργειακό εφοδιασμό (αυξημένη ασφάλεια εφοδιασμού, παραγωγή ενέργειας ουδέτερη ως προς το CO₂ ή με μηδενικές εκπομπές CO₂). Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας πρέπει να κατορθώσουν εδραιωθούν μακροπρόθεσμα χωρίς επιδοτήσεις και, συνεπώς, να καταστούν σαφώς πιο αποδοτικές.

4.2.2 Ως εκ τούτου, στην περαιτέρω στήριξη και ανάπτυξη των ΑΠΕ θα πρέπει να συνοπλογοποιηθούν οι ακόλουθες πτυχές, με τον προσανατολισμό να ενισχυθεί η οικονομική αποδοτικότητα της προώθησής τους:

— Η στήριξη θα πρέπει να είναι προσανατολισμένη στη βέλτιστη δυνατή οικονομική αποδοτικότητα.

— Οι πρωτοπόρες αγορές θα πρέπει κατά κύριο λόγο να αναπτυχθούν μέσω της θέσπισης ορθού ρυθμιστικού πλαισίου και να συνάδουν με άλλους υφιστάμενους βιομηχανικούς κλάδους, η αξία των οποίων έχει αποδειχθεί, και όχι να λειτουργούν σε βάρος τους.

— Τα μέσα στήριξης θα πρέπει να διοχετεύονται στις εκάστοτε καλύτερες τοποθεσίες στην ΕΕ. Η βιομάζα θα πρέπει να χρησιμοποιείται για ενεργειακούς σκοπούς στον τόπο όπου παράγεται. (κόστος μεταφοράς).

— Οι τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, οι οποίες απέχουν ακόμη πολύ από την οικονομική αποδοτικότητα, θα πρέπει αρχικά να αναπτυχθούν περαιτέρω μέσω δράσεων E&A, αντί μέσω της δαπανηρής και επιδοτούμενης πρόωρης μαζικής εφαρμογής.

⁽²⁴⁾ Σύμφωνα με την προσέγγιση της ΔΟΕ.

— Η ενεργειακή απόδοση και η ενίσχυση των ΑΠΕ θα πρέπει να συνδυαστούν αποτελεσματικά: αρχική προτεραιότητα πρέπει να αποτελέσουν τα μέτρα για την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και, στη συνέχεια, θα πρέπει να προωθηθεί η χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Παραδείγματος χάρι: η σχεδιαζόμενη οδηγία για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τη θερμότητα προβλέπει την προώθηση των ΑΠΕ μόνο για τη θέρμανση κτιρίων που έχουν προηγουμένως επισκευαστεί έτσι ώστε να μειωθούν στο ελάχιστο οι απαιτήσεις θέρμανσης.

4.3 Περαιτέρω συστάσεις για την ανάληψη δράσης

— Προτού καθοριστούν μελλοντικοί στόχοι θα πρέπει να αναλυθούν οι πιθανότητες υλοποίησης από τεχνική άποψη, καθώς και οι οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες. Στη συνέχεια, ο εν λόγω καθορισμός θα πρέπει να βασιστεί σε μια ευρωπαϊκή συμφωνία και, στην καλύτερη δυνατή περίπτωση, σε μια παγκόσμια συμφωνία.

— Τα μέσα πολιτικής θα πρέπει να επιφέρουν τις επιδιωκόμενες ρυθμιστικές επιδράσεις (π.χ. κίνητρα για επενδύσεις σε οικονομικές δράσεις, ανάπτυξη νέων αγορών), αλλά θα πρέπει να αποφευχθούν ανεπιθύμητες συνέπειες (π.χ. μετατόπιση επενδύσεων, υψηλό κόστος για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές).

— Τα μέσα πολιτικής θα πρέπει να είναι προσανατολισμένα με μεγαλύτερη συνοχή απ' ό,τι μέχρι σήμερα στις πτυχές του κλίματος, της ενεργειακής απόδοσης και της αποτελεσματικότητας του κεφαλαίου, και μάλιστα, βάσει ποσοτικοποιημένων αξιών. Το καταλληλότερο μέτρο σύγκρισης για το σκοπό αυτό είναι το κόστος αποφυγής εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

— Η ΕΕ θα πρέπει να απλουστεύσει τον υπερβολικά ρυθμιστικό συνδυασμό μέσων (εμπορία δικαιωμάτων εκπομπής, ενίσχυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, προώθηση της συνδυασμένης παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρικής ενέργειας, ενεργειακοί φόροι, κανονιστικό δίκαιο με πλήθος μεμονωμένων οδηγιών). Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να διευθετηθούν και αντιπαραθέσεις όσον αφορά τους στόχους. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε αποδοτικά από άποψη κόστους/οφέλους μέτρα έναντι οικονομικά ασύμφωνων μέσων (κατά κανόνα, κρίνεται σκόπιμο να αποδίδεται προτεραιότητα στην ενεργειακή απόδοση έναντι της περαιτέρω ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας).

— Το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής θα πρέπει να τροποποιηθεί κατά τρόπο ώστε να προωθείται η ενεργειακή απόδοση και να αποφεύγεται η παύση της παραγωγής. Προκειμένου οι επιχειρήσεις να διαθέτουν το αναγκαίο κεφάλαιο για επενδύσεις στην ενεργειακή απόδοση, τα πιστοποιητικά δεν θα πρέπει να χορηγούνται μέσω δημοπράτησης, αλλά βάσει συγκριτικών δεικτών αξιολόγησης της ενεργειακής απόδοσης σε σύνδεση με την πραγματική παραγόμενη ποσότητα. Έτσι, κατά την έννοια των επιδιωκόμενων ρυθμιστικών επιδράσεων (αύξηση της ενεργειακής απόδοσης), το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων

εκπομπής θα έχει τον ίδιο αντίκτυπο με μια πλήρη δημοπράτηση, ενώ, ταυτόχρονα, θα αποφευχθούν οι αρνητικές συνέπειες (όπως παγίωση περιττών αυξήσεων των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας — απροσδόκητα κέρδη — και επιβάρυνση των ενεργοβόρων βιομηχανικών κλάδων). Κατά την εκχώρηση των πιστοποιητικών θα πρέπει να αποφευχθούν οι αλληλεπικαλύψεις με χρηματοδοτικά μέσα για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η παροχή εσφαλμένων κινήτρων και, αντ' αυτού, θα πρέπει να συνυπολογιστεί ο συσχετισμός μεταξύ εκχώρησης και πραγματικής παραγωγής (ούτως ώστε το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής να μην καταστεί πρωτοδότηση για την παύση της παραγωγής!). Σε ορισμένους κλάδους, η δημοπράτηση θα συνεπαγόταν έως και 10 % αύξηση του καθαρού κόστους παραγωγής, ενώ, ταυτόχρονα, θα προκαλούσε αναστολή των επιθυμητών μισθολογικών αυξήσεων.

— Η ενίσχυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα πρέπει να εναρμονιστεί σε ολόκληρη την ΕΕ, προκειμένου να κατασκευαστούν μονάδες αιολικής ενέργειας και φωτοβολταϊκά συστήματα στις πλέον ευνοϊκές τοποθεσίες στην ΕΕ. Η εκτεταμένη ενίσχυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την παραγωγή θερμότητας, ηλεκτρισμού και καυσίμων δεν θα πρέπει να έχει ως γνώμονα τις περιφερειακές ανάγκες, αλλά θα πρέπει να προσανατολίζεται στις εκάστοτε βέλτιστες κλιματικές συνθήκες (και τις τεχνικές δυνατότητες μετάδοσης).

— Η ενέργεια, ως συντελεστής παραγωγής, θα πρέπει να εξαιρεθεί σε μεγάλο βαθμό από την κρατική επιβολή πρόσθετου ενεργειακού και κλιματικού κόστους (σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής, ενίσχυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, προώθηση της συνδυασμένης παραγωγής θερμότητας και ηλεκτρικής ενέργειας, ενεργειακοί φόροι, κλπ.) — πέρα δηλαδή από το κόστος που έχουν ήδη εφαρμόσει οι προμηθευτές ενέργειας και το οποίο καθορίζει την τιμή πώλησης της ενέργειας στην εκάστοτε περίπτωση — προκειμένου να μην υπονομευθεί η παγκόσμια ανταγωνιστικότητα και να αποφευχθούν οι μετεγκαταστάσεις. Μόνον οι οικονομικά υγιείς επιχειρήσεις είναι σε θέση να αναλάβουν τις αναγκαίες δράσεις για την βελτίωση της απόδοσης, την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και τη συγκέντρωση του αναγκαίου κεφαλαίου.

— Στις παγκόσμιες συμφωνίες θα πρέπει να δοθεί έμφαση στις σχετικές μεταβλητές (ενεργειακή απόδοση, εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου/ΑΕγχιΠ), ούτως ώστε οι χώρες με υψηλό δυναμικό ανάπτυξης (επίσης υψηλή αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου) να αποκτήσουν κίνητρα για συμμετοχή. Τα κίνητρα αυτά θα πρέπει κατά κύριο λόγο να λάβουν τη μορφή μεταφοράς τεχνολογίας, όπως προβλέπει ο στόχος του φόρουμ AP-6⁽²⁵⁾ το οποίο αποτελείται από έξι κράτη στην περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού, έτσι ώστε οι περιοχές που παρουσιάζουν την μεγαλύτερη υστέρηση να έχουν τη δυνατότητα ταχείας πρόσβασης σε αυτές τις αποτελεσματικές τεχνολογίες.

Βρυξέλλες 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽²⁵⁾ Το «Asia-Pacific Partnership on Clean Development and Climate» (Εταιρική σχέση Ασία-Ειρηνικός για την καθαρή ανάπτυξη και το κλίμα) αποτελεί ένα νέο φόρουμ, το οποίο εστιάζεται στην επιτάχυνση της ανάπτυξης και χρήσης καθαρών τεχνολογιών ενέργειας. Οι χώρες που συμμετέχουν είναι: η Αυστραλία, ο Καναδάς, η Κίνα, η Ινδία, η Ιαπωνία, η Κορέα, και οι ΗΠΑ. Σκοπός είναι, σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις, η εκπλήρωση των στόχων της ενέργειας και του κλίματος κατά τρόπο ώστε να προαχθεί η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και η καταπολέμηση της φτώχειας. Οι δράσεις θα πρέπει να εστιαστούν στις επενδύσεις, το εμπόριο και τη μεταφορά τεχνολογίας.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποιήσεως του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 460/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών ως προς τη διάρκειά του»

COM(2007) 861 τελικό — 2007/0291 (COD)

(2008/C 162/15)

Στις 24 Ιανουαρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποιήσεως του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 460/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών ως προς τη διάρκειά του»

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά τη 442η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2008) απεφάσισε, με 134 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 2 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Εργαλεία διαχείρισης με βάση τα αλιευτικά δικαιώματα»

(2008/C 162/16)

Στις 27 Σεπτεμβρίου 2007, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«Εργαλεία διαχείρισης με βάση τα αλιευτικά δικαιώματα»

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 22 Ιανουαρίου 2008 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. SARRÓ IPARRAGUIRRE.

Κατά την 442η σύνοδο ολομέλειας, της 13ης και 14ης Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13ης Φεβρουαρίου 2008), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 110 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα

1.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι αναγκαίο, αφού λήξει η περίοδος προβληματισμού, να πραγματοποιήσει η Επιτροπή μια μελέτη όπου θα εμφανίζεται η σημερινή ικανότητα των κοινοτικών στόλων και οι ποσοστώσεις που απαιτούνται προκειμένου να είναι ανταγωνιστικοί οι στόλοι, με σεβασμό της βιωσιμότητας των κοινοτικών αλιευτικών πεδίων.

1.2 Η μελέτη αυτή θα πρέπει επίσης να συμπεριλάβει την αναπροσαρμογή των αλιευτικών δικαιωμάτων των κρατών μελών, που έχουν αποκτηθεί με βάση την αρχή της σχετικής σταθερότητας, λαμβάνοντας υπόψη την πάροδο 24 ετών από το 1983.

1.3 Η αναπροσαρμογή θα πρέπει να λάβει τη μορφή περιοδικής εκχώρησης των ποσοστώσεων, λ.χ. για πέντε χρόνια, έτσι ώστε, στην περίπτωση που θα δημιουργηθούν εκ νέου ανισορροπίες, να μπορούν να ανακατανέμονται.

1.4 Για την αναπροσαρμογή αυτήν, θα πρέπει να μελετηθούν οι καλύτερες δυνατές λύσεις προκειμένου να αποτραπούν στο μέλλον οι ανισορροπίες οι οποίες παρατηρούνται σήμερα ως προς τις ποσοστώσεις ορισμένων πελαγικών και βενθοπελαγικών ειδών σε συγκεκριμένες περιοχές αλιείας, και εξαιτίας των οποίων η πλειονότητα των κρατών μελών διαθέτουν «πλεονάζουσες ποσοστώσεις» και «ελλειμματικές ποσοστώσεις».

1.5 Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να εξετασθούν οι πραγματικές ποσοστώσεις με βάση διαπιστωμένα επιστημονικά δεδομένα. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες στον τομέα της επιστημονικής γνώσης των αλιευτικών πόρων, δεδομένου ότι σήμερα οι περισσότερες ποσοστώσεις θεσπίζονται με βάση το κριτήριο της προφύλαξης, λόγω της έλλειψης επαρκών επιστημονικών δεδομένων.

1.6 Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το κριτήριο της σχετικής σταθερότητας συνεπάγεται κεκτημένα δικαιώματα για τα κράτη μέλη. Τα δικαιώματα αυτά δεν πρέπει απλούστατα να εξαφανίζονται, αλλά μπορούν να αναπροσαρμόζονται σε συνάρτηση με τις ανάγκες βιωσιμότητας των πόρων και ανταγωνιστικότητας των κοινοτικών στόλων, την ικανοποίηση των οποίων απαιτεί σήμερα η Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΠ).

1.7 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, εάν η Επιτροπή εκτιμά ότι πρέπει να προβλεφθεί ένα σύστημα διαχείρισης στηριζόμενο στα αλιευτικά δικαιώματα, τούτο πρέπει να εφαρμοστεί σε κοινοτική κλίμακα.

1.8 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι τα αλιευτικά δικαιώματα, εάν αναπροσαρμοστούν δεόντως, μπορούν να συμβάλουν στη μείωση των απορρίψεων ιχθύων στη θάλασσα και σε σημαντικό περιορισμό της υπεραλιεύσης.

1.9 Ωστόσο, επειδή θεωρεί ότι έχουν προτεραιότητα τα δικαιώματα των αλιέων μικρής κλίμακας, οι οποίοι έχουν μεγάλη σημασία στα νησιωτικά κράτη μέλη και στις νησιωτικές περιφέρειες, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η αλιεία μικρής κλίμακας, η οποία ορίζεται ως εκείνη που πραγματοποιείται από αλιευτικά σκάφη συνολικού μήκους κάτω των 12 μέτρων ⁽¹⁾, θα πρέπει να εξαιρεθεί από ενδεχόμενο σύστημα διαχείρισης σε κοινοτική κλίμακα, το οποίο θα στηρίζεται στα αλιευτικά δικαιώματα.

1.10 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, εάν πρόκειται να θεσπίσει η Επιτροπή τη διαχείριση των αλιευτικών πόρων με βάση τα αλιευτικά δικαιώματα, θα πρέπει να αρχίσει από τα αλιευτικά πεδία στα οποία, επειδή παρατηρούνται ανισορροπίες μεταξύ πλεοναζόντων και ελλειμματικών ποσοστώσεων, υπάρχει ευρεία συναίνεση των ενδιαφερομένων κρατών μελών.

1.11 Στην περίπτωση αυτή, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι θα εναπόκειται στην Επιτροπή να ορίσει σε ποιο επίπεδο θα διεξάγονται οι διαπραγματεύσεις των αλιευτικών δικαιωμάτων —σε κοινοτική κλίμακα, σε κλίμακα κρατών μελών, οργανώσεων παραγωγών ή επιχειρήσεων—, καθώς και να ελέγχει τις συναλλαγές.

1.12 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, εάν υπερβληθούν οι σημερινές ανισορροπίες με την τήρηση του κριτηρίου της σχετικής σταθερότητας, θα έχει πραγματοποιηθεί ένα σημαντικό βήμα προς ένα σύστημα διαχείρισης στηριζόμενο στα αλιευτικά δικαιώματα.

2. Εισαγωγή

2.1 Με την Ανακοίνωσή της σχετικά με εργαλεία διαχείρισης στον τομέα της αλιείας με βάση τα αλιευτικά δικαιώματα ⁽²⁾, η Επιτροπή θέλησε να δώσει το έναυσμα για έναν προβληματισμό —διάρκειας ενός χρόνου περίπου (27.02.08)— σχετικά με την ανάγκη εξεύρεσης λύσεων για την αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων της βιωσιμότητας των πόρων και της ανταγωνιστικότητας του κοινοτικού στόλου, που προβλέπονται στη νέα Κοινή Αλιευτική Πολιτική (ΚΑΠ).

2.2 Στην Πράσινη βίβλο για το μέλλον της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής ⁽³⁾, η Επιτροπή είχε ταχθεί υπέρ της διερεύνησης νέων μεθόδων διαχείρισης, όπως «συστήματα βασισμένα στην αγορά για

την κατανομή ποσοτώσεων, όπως ατομικές μεταβιβάσιμες ποσοτώσεις και δημοπρασίες, οι οποίες διαμορφώνουν μια αγορά για αλιευτικά δικαιώματα και πιθανώς αυξάνουν το ενδιαφέρον των κατόχων δικαιωμάτων για τη μακροπρόθεσμη αειφορία της αλιείας».

2.3 Στον Χάρτη πορείας για τη μεταρρύθμιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής ⁽⁴⁾, η Επιτροπή εξέφραζε την άποψη ότι «ο τομέας της αλιείας χαρακτηρίζεται ακόμη από ειδικά στοιχεία τα οποία καθιστούν δύσκολη την βραχυπρόθεσμη εφαρμογή κανονικών οικονομικών όρων, όπως είναι ο ελεύθερος ανταγωνισμός μεταξύ των παραγωγών και η ελευθερία επενδύσεων». Τα ειδικά αυτά στοιχεία αφορούν τη διαρθρωτική έλλειψη ισορροπίας ανάμεσα στους λιγιστούς αλιευτικούς πόρους και το μέγεθος του κοινοτικού στόλου, καθώς και την συνεχιζόμενη εξάρτηση από την αλιεία ορισμένων παράκτιων κοινοτήτων. Η Επιτροπή, στον εν λόγω χάρτη πορείας, όριζε ένα χρονοδιάγραμμα δράσεων που επρόκειτο να αρχίσει το 2002, με τη διοργάνωση εργαστηρίων για την οικονομική διαχείριση, προκειμένου να συζητηθεί ένα σύστημα εμπορευσιμων αλιευτικών δικαιωμάτων (ατομικών ή συλλογικών). Το 2003, η Επιτροπή θα ενημέρωνε το Συμβούλιο για τα αποτελέσματα των συζητήσεων αυτών. Με κάποια καθυστέρηση σε σχέση με το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα, τον Μάιο του 2007, πραγματοποιήθηκε εργαστήριο σχετικά με την οικονομική διάσταση της αλιείας, όπου, μεταξύ άλλων, συζητήθηκε το θέμα των αλιευτικών δικαιωμάτων ⁽⁵⁾.

2.4 Η ΕΟΚΕ έκρινε σκόπιμο να καταρτίσει την παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, προκειμένου να συμβάλει με την άποψη της στον προβληματισμό που κίνησε η Επιτροπή όσον αφορά τους τρόπους βελτίωσης της διαχείρισης των πόρων, πράγμα που θα έπρεπε να αποτελεί τον βασικό πυλώνα της ΚΑΠ ώστε να επιτευχθεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των πόρων και, ταυτόχρονα, η ανταγωνιστικότητα των κοινοτικών στόλων.

2.5 Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι να επισημάνει τις υφιστάμενες δυσχέρειες που εμποδίζουν την επίτευξη μιας αποτελεσματικής οικονομικής διαχείρισης των αλιευτικών πόρων με βάση τα αλιευτικά δικαιώματα και να προτείνει ενδεχόμενες λύσεις για την υπέρβαση των δυσχερειών αυτών.

2.6 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι απαιτείται «ένα κλίμα το οποίο θα είναι ευνοϊκότερο για την εισαγωγή περισσότερο κανονικών οικονομικών όρων και για την εξάλειψη εμποδίων στην ομαλή οικονομική δραστηριότητα, όπως είναι οι εθνικές κατανομές αλιευτικών δυνατοτήτων και η αρχή της σχετικής σταθερότητας» ⁽⁶⁾.

2.7 Γι' αυτό, η παρούσα γνωμοδότηση επιχειρεί, κατά πρώτο λόγο, να εμβαθύνει στην ανάλυση του κριτηρίου της σχετικής σταθερότητας, το οποίο, κατά την άποψη των κύριων επαγγελματικών αλιευτικών ενώσεων της Κοινότητας ⁽⁷⁾, αλλά και της ίδιας της Επιτροπής, συνιστά ένα από τα κύρια εμπόδια για την καθιέρωση ενός συστήματος αλιευτικών δικαιωμάτων σε κοινοτική κλίμακα, εφόσον η αγοραπωλησία ή η οριστική μεταφορά κατοχής των δικαιωμάτων μεταξύ επιχειρήσεων που ανήκουν στα κράτη μέλη θα τροποποιούσε τις σημερινές κλειδές κατανομές των ποσοστώσεων μεταξύ των κρατών μελών και, συνεπώς, την σχετική σταθερότητα. Κατά δεύτερο λόγο, επιχειρεί να προτείνει τα στοιχεία με βάση τα οποία θα μπορούσε να τεθεί σε εφαρμογή αυτό το σύστημα διαχείρισης, το οποίο λειτουργεί ήδη, σε εθνική κλίμακα, σε ορισμένα κράτη μέλη και σε ορισμένες τρίτες χώρες που ανταγωνίζονται εντός της κοινοτικής αγοράς.

⁽⁴⁾ COM(2002) 181 τελικό, της 28.5.2002.

⁽⁵⁾ Εργαστήριο που διοργάνωσε η Επιτροπή στις Βρυξέλλες, στις 14 και 15 Μαΐου 2007.

⁽⁶⁾ COM(2002) 181 τελικό, σελ. 27.

⁽⁷⁾ Στις 18.9.2007, η ΑΕΟΡ και η EUROPPÉCHE/COGÉCA παρουσίασαν στην ομάδα εργασίας «πόροι» της συμβουλευτικής επιτροπής αλιείας, από ένα έγγραφο (στοιχεία: ΕΑΡΟ 07-29 της 17.9.2007· στοιχεία EUROPECHE/COGÉCA ΕΡ(07)117f/CP(07)1053.3 της 17.9.2007), στα οποία εκτίθεται η ανησυχία αυτή σχετικά με τα αλιευτικά δικαιώματα.

⁽¹⁾ Άρθρο 26 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1198/2006 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουλίου 2006, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΕ L 223 της 15.8.2006).

⁽²⁾ COM(2007) 73 τελικό, της 26.2.2007.

⁽³⁾ COM(2001) 135 τελικό, της 20.3.2001.

2.8 Ιστορική αναδρομή

2.8.1 Το 1972 ⁽⁸⁾, το Συμβούλιο αποφάσισε την αναστολή της αρχής της ίσης πρόσβασης των κρατών μελών στους αλιευτικούς πόρους, η οποία είχε θεσπιστεί το 1970 ⁽⁹⁾, και τούτο για μεταβατική περίοδο η οποία, κατ' αρχήν, θα έληγε στις 31.12.1982.

2.8.2 Κατά συνέπεια, και με στόχο την προστασία των παράκτιων περιοχών όταν θα έληγε η μεταβατική περίοδος, το Συμβούλιο υιοθέτησε, το 1976, τις λεγόμενες «προτιμήσεις της Χάγης» ⁽¹⁰⁾, οι οποίες, σε εσωτερικό επίπεδο, επιχειρούσαν να προστατέψουν την παράκτια αλιεία δηλώνοντας την πρόθεση να ληφθούν υπόψη οι «ζωτικές ανάγκες» των τοπικών κοινοτήτων που εξαρτώνται από την αλιεία.

2.8.3 Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών για την κατανομή του συνόλου των επιτρεπομένων αλιευμάτων (ΤΑC) συνεχίστηκαν μέχρι το 1983, οπότε και υιοθετήθηκε ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 170/83 περί θεσπίσεως κοινοτικού καθεστώτος διατήρησης και διαχείρισεως των αλιευτικών πόρων ⁽¹¹⁾, στον οποίο θεσπίστηκε η οριστική κατανομή, με βάση τα εξής κριτήρια: τις παραδοσιακές αλιευτικές δραστηριότητες του κάθε κράτους μέλους, τις ιδιαίτερες ανάγκες των περιφερειών ο τοπικός πληθυσμός των οποίων είχε ιδιαίτερη εξάρτηση από την αλιεία (λαμβάνοντας υπόψη τις «προτιμήσεις της Χάγης») και την εν δυνάμει απώλεια αλιευμάτων στα ύδατα τρίτων χωρών ως συνέπεια της επέκτασης των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών (ΑΟΖ) σε 200 ναυτικά μίλια.

2.8.4 Το εν λόγω καθεστώς κατανομής, γνωστό ως κριτήριο της σχετικής σταθερότητας, εξασφάλιζε στο κάθε κράτος μέλος ⁽¹²⁾ ένα αμετάβλητο ποσοστό του ΤΑC που αντιστοιχεί στο κάθε είδος αποθέματος. Η έννοια της «σχετικής σταθερότητας» νοείται από το Συμβούλιο ως εξής: «πρέπει, δεδομένης της παρούσας βιολογικής κατάστασης των αποθεμάτων, να διαφυλαχτούν οι ειδικές ανάγκες των περιοχών των οποίων οι πληθυσμοί είναι ιδιαίτερα εξαρτημένοι από την αλιεία και τη συνδεδεμένη μ' αυτή βιομηχανία» ⁽¹³⁾. Δηλαδή, όριζε ότι διατηρούνται οι «προτιμήσεις της Χάγης», όπως ακριβώς είχε ορίσει το Συμβούλιο το 1976, με διατήρηση της αναστολής της αρχής της ίσης πρόσβασης.

2.8.5 Σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 170/83, η Επιτροπή όφειλε να καταρτίσει έκθεση, έως τις 31 Δεκεμβρίου 1991, σχετικά με την κοινωνική και οικονομική κατάσταση των παράκτιων περιοχών. Με βάση την έκθεση αυτή, το Συμβούλιο θα αποφάσιζε τις αναγκαίες προσαρμογές, ενώ υπήρχε δυνατότητα παράτασης του καθεστώτος των προϋποθέσεων πρόσβασης και των κριτηρίων κατανομής των ποσοστώσεων έως τις 31 Δεκεμβρίου 2002.

2.8.6 Προτού υποβληθεί η έκθεση από την Επιτροπή, το Συμβούλιο επέλεξε, με πολιτική απόφαση, την παράταση του καθεστώτος των προϋποθέσεων πρόσβασης και των κριτηρίων κατανομής των ποσοστώσεων έως τις 31.12.2002 ⁽¹⁴⁾.

⁽⁸⁾ Σύμφωνα με τις Πράξεις Προσχώρησης που υπεγράφησαν μεταξύ της Κοινότητας και της Δανίας, της Μεγάλης Βρετανίας και της Ιρλανδίας, η μεταβατική περίοδος θα έληγε στις 31 Δεκεμβρίου 1982. Βλ. ΕΕ L 73 της 27.3.1972.

⁽⁹⁾ Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 2141/70, που δημοσιεύθηκε στην ΕΕ L 236 της 27.10.1970.

⁽¹⁰⁾ Ψήφισμα του Συμβουλίου της 3.11.1976 (ΕΕ C 105 της 7.5.1981).

⁽¹¹⁾ Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 170/1983, ΕΕ L 24 της 27.1.1983.

⁽¹²⁾ Το 1983, η Κοινότητα απαριζόταν από τις εξής χώρες: Βέλγιο, Δανία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες και Ηνωμένο Βασίλειο.

⁽¹³⁾ Αιτιολογικές σκέψεις 6 και 7 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 170/1983, ΕΕ L 24 της 27.1.1983.

⁽¹⁴⁾ Άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 170/1983.

2.8.7 Τελικά, ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2371/2002 του Συμβουλίου, για τη διατήρηση και βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στο πλαίσιο της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής, θέσπισε, στο άρθρο 20, ότι «οι αλιευτικές δυνατότητες θα κατανομηθούν μεταξύ των κρατών μελών κατά τρόπο [που να] διασφαλίζ[εται] σε κάθε κράτος μέλος σχετική σταθερότητα αλιευτικών δραστηριοτήτων για κάθε απόθεμα αλιείας». Ομοίως, στο άρθρο 17, παρατείνει εκ νέου την αναστολή της αρχής της ίσης πρόσβασης έως τις 31.12.2012, και προβλέπει και πάλι την κατάρτιση έκθεσης σχετικά με την αναστολή της αρχής αυτής.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, φαίνεται σαφές ότι το κριτήριο της σχετικής σταθερότητας, δηλαδή το αμετάβλητο ποσοστό του συνόλου των επιτρεπομένων αλιευμάτων (ΤΑC) που ορίστηκε για το κάθε κράτος μέλος εδώ και 24 χρόνια, δεν λαμβάνει υπόψη την οικονομική και κοινωνική εξέλιξη των πληθυσμών που σήμερα εξαρτώνται από την αλιεία και τη συνδεδεμένη μ' αυτή βιομηχανία. Η σημερινή ικανότητα, δηλαδή, των κοινοτικών στόλων, η σημερινή εκμετάλλευση των πόρων και οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται στις παράκτιες περιοχές δεν έχουν μεγάλη σχέση με την αντίστοιχη κατάσταση το 1983, όταν ακόμη δεν είχαν ενταχθεί στην Κοινότητα ορισμένα κράτη μέλη με συμφέροντα στον τομέα της αλιείας.

3.2 Στους κανονισμούς της Επιτροπής σχετικά με την προσαρμογή των ποσοστώσεων ⁽¹⁵⁾ παρατηρείται ότι κάθε χρόνο, σε ορισμένα αλιευτικά πεδία και ορισμένες αλιευτικές ζώνες της Κοινότητας, προκύπτουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των ποσοστώσεων που έχουν κατανομηθεί στα κράτη μέλη και των πραγματικών αλιευμάτων των κρατών αυτών, τόσο για πελαγικά όσο και για βενθοπελαγικά είδη. Οι ανισορροπίες αυτές, που σε ορισμένες περιπτώσεις καταλήγουν σε «πλεονάσματα ποσοστώσεων» ή σε «ελλείμματα ποσοστώσεων», ή ακόμη και σε «μη αξιοποιήσιμες ποσοστώσεις» λόγω έλλειψης στόλου, παρατηρούνται στην πλειονότητα των κρατών μελών για ορισμένα από τα αλιευτικά πεδία τους ή ορισμένες από τις αλιευτικές τους ζώνες και δεν οφείλονται αποκλειστικά σε βιολογικά αίτια, αλλά και στις συνέπειες της εφαρμογής του κριτηρίου της σχετικής σταθερότητας.

3.3 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το πρωταρχικό μέλημα κατά την κατανομή δικαιωμάτων στο πλαίσιο του ΤΑC θα πρέπει να είναι η αποκατάσταση (και η διατήρηση) των αποθεμάτων των διαφόρων ειδών ιχθύων και άλλων θαλάσσιων πόρων σε υψηλότερα και πιο βιώσιμα επίπεδα. Η ΕΟΚΕ συνιστά να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες για τη βελτίωση της επιστημονικής γνώσης σχετικά με την κατάσταση των αλιευτικών αποθεμάτων και την καλύτερη δυνατή διαχείριση των παραχωρούμενων ποσοστώσεων και των αλιευτικών πρακτικών, προκειμένου να εξασφαλιστούν τα βέλτιστα αποτελέσματα, αφενός, για τη διατήρηση των ιδίων των αλιευτικών αποθεμάτων και, αφετέρου, για την οικονομική ευημερία των αλιευτικών κοινοτήτων που εξαρτώνται από αυτά. Το σύνολο των παραχωρούμενων αλιευτικών δικαιωμάτων θα πρέπει να είναι σαφώς χαμηλότερο από τη μέγιστη βιώσιμη απόδοση που έχει καθοριστεί επιστημονικά, ενώ τα όρια των ατομικών ποσοστώσεων θα πρέπει να ελέγχονται και να επιβάλλονται αποτελεσματικά.

3.4 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Επιτροπή θα πρέπει να εκπονήσει μια μελέτη σχετικά με τη σημερινή αλιευτική ικανότητα του στόλου και τις ποσοστώσεις που απαιτούνται προκειμένου να διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα του με παράλληλη βιωσιμότητα των αλιευτικών

⁽¹⁵⁾ Οι αναφερόμενοι στα τρία τελευταία χρόνια είναι: κανονισμός της Επιτροπής (ΕΚ) αριθ. 776/2005, ΕΕ L 130 της 24.5.2005, σ. 7· (ΕΚ) αριθ. 742/2006, ΕΕ L 300 της 31.10.2006, σ. 54, και (ΕΚ) αριθ. 609/2007, ΕΕ L 141 της 2.6.2007, σ. 33.

αποθεμάτων. Η μελέτη θα πρέπει επίσης να εξετάσει την αναπροσαρμογή των κεκτημένων δικαιωμάτων των κρατών μελών με βάση την αρχή της σχετικής σταθερότητας, ούτως ώστε να μελετηθούν οι καλύτερες δυνατές λύσεις προκειμένου να αποτραπούν στο μέλλον οι ανισορροπίες που παρατηρούνται σήμερα ως προς τις ποσοτώσεις ορισμένων πελαγικών και βενθοπελαγικών ειδών σε συγκεκριμένες περιοχές αλιείας. Όλα αυτά με απώτερο σκοπό την επίτευξη της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των αλιευτικών πόρων και της ανταγωνιστικότητας των κοινοτικών αλιευτικών στόλων, που αποτελούν τους κυριότερους στόχους της ΚΑΠ.

3.5 Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το κριτήριο της σχετικής σταθερότητας συνεπάγεται κεκτημένα δικαιώματα για τα κράτη μέλη. Τα δικαιώματα αυτά δεν πρέπει απλούστατα να εξαφανιστούν, αλλά θα μπορούσαν να αναπροσαρμοστούν σε συνάρτηση με τις ανάγκες βιωσιμότητας των πόρων και ανταγωνιστικότητας των κοινοτικών στόλων, την ικανοποίηση των οποίων απαιτεί σήμερα η ΚΑΠ.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Επιτροπή θα πρέπει να εκπονήσει την προαναφερόμενη μελέτη το συντομότερο δυνατόν, αφού ολοκληρωθεί η περίοδος προβληματισμού, δεδομένου ότι η σημερινή κατάσταση των κοινοτικών αλιευτικών πόρων και η ανταγωνιστικότητα του κοινοτικού στόλου δεν θα πρέπει να περιμένουν έως το 2012 την νέα έκδοση της Επιτροπής προκειμένου να διορθωθούν οι ανισορροπίες που παρατηρούνται σήμερα μεταξύ ποσοτώσεων αλιευμάτων και κοινοτικού στόλου.

4.2 Η αναπροσαρμογή αυτή θα πρέπει να λάβει τη μορφή περιοδικής κατανομής των ποσοτώσεων, λ.χ. για πενταετή περίοδο, ούτως ώστε, στην περίπτωση που θα προκύπτουν εκ νέου ανισορροπίες, να μπορούν να ανακατανέμονται.

4.3 Επίσης, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, εάν, με βάση τον προβληματισμό που αναπτύσσεται για την εξεύρεση λύσεων για την σημερινή κατάσταση, η Επιτροπή κρίνει ότι πρέπει να εξεταστεί η καθιέρωση ενός συστήματος διαχείρισης με βάση τα αναπροσαρμοσμένα αλιευτικά δικαιώματα των κρατών μελών, τότε, θα πρέπει να καθιερωθεί το σύστημα αυτό σε κοινοτική κλίμακα.

4.4 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, μετά την υπογραφή της μεταρρυθμιστικής συνθήκης (Συνθήκης της Λισσαβόνας) τον Δεκέμβριο του 2007, το κλίμα μεταξύ των κρατών μελών είναι πολύ ευνοϊκό για την αποδοχή του συστήματος αυτού για τη διαχείριση της αλιείας.

4.5 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση των δυσχερειών που ενέχει η καθιέρωση ενός συστήματος διαχείρισης σε κοινοτική κλίμακα, με βάση τα διαπραγματεύσιμα αλιευτικά δικαιώματα, εκτιμά όμως ότι μπορεί να αποτελέσει το μέσον που θα οδηγήσει σε μια «εκμετάλλευση των έμβιων υδρόβιων πόρων που [θα] παρέχει βιώσιμες οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές συνθήκες»⁽¹⁶⁾, εάν ληφθούν υπόψη, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα κριτήρια:

4.5.1 Προκειμένου να μην θιγούν τα δικαιώματα των αλιέων μικρής κλίμακας, η αλιεία μικρής κλίμακας⁽¹⁷⁾ —από την οποία εξαρτώνται πολλές παράκτιες κοινότητες, όλως ιδιαιτέρως μάλιστα στα νησιωτικά κράτη μέλη και στις νησιωτικές περιφέρειες— θα πρέπει να εξαιρεθεί από την καθιέρωση ενδεχόμενου συστήματος διαχείρισης κοινοτικής κλίμακας με βάση τα αλιευτικά δικαιώματα.

4.5.2 Για να αποτραπεί η δημιουργία δεσποζουσών θέσεων στην αγορά, η δυνατότητα αγοραπωλησίας των αλιευτικών δικαιωμάτων θα μπορούσε να περιοριστεί σε ένα ποσοστό του μέγιστου ετήσιου ΤΑC ανά είδος αποθέματος στο εκάστοτε κράτος μέλος.

4.5.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το εν λόγω σύστημα διαχείρισης θα πρέπει να εφαρμοστεί σταδιακά, με βαθμιαία ένταξη των διαφόρων κοινοτικών αλιευτικών πεδίων, αρχής γενομένης από τα αλιευτικά πεδία στα οποία, επειδή παρατηρούνται ανισορροπίες μεταξύ πλεοναζόντων και ελλειμματικών ποσοτώσεων, υπάρχει ευρεία συναίνεση των ενδιαφερομένων κρατών μελών.

4.5.4 Η Επιτροπή θα πρέπει να καθορίσει, για τα αλιευτικά πεδία που θα περιληφθούν στο σύστημα διαχείρισης των αλιευτικών δικαιωμάτων, εάν οι διαπραγματεύσεις θα διεξάγονται σε κοινοτική κλίμακα, σε κλίμακα κρατών μελών, σε κλίμακα οργανώσεων παραγωγών ή σε κλίμακα επιχειρήσεων, καθώς και να ορίσει σαφώς πώς θα γίνεται ο έλεγχος των συναλλαγών.

4.6 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι τα αλιευτικά δικαιώματα, εάν αναπροσαρμοστούν δεόντως, μπορούν να συμβάλουν στη μείωση των απορρίψεων ιχθύων στη θάλασσα και σε σημαντικό περιορισμό της υπεραλίευσης.

4.7 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, εάν υπερβληθούν οι σημερινές ανισορροπίες με την τήρηση του κριτηρίου της σχετικής σταθερότητας, θα έχει πραγματοποιηθεί ένα σημαντικό βήμα προς ένα σύστημα διαχείρισης στηριζόμενο στα αλιευτικά δικαιώματα. Το σύστημα αυτό, εάν ρυθμιστεί δεόντως ώστε να αποτρέπεται η ύπαρξη δεσποζουσών θέσεων στην αγορά, θα οδηγήσει σε μια πιο ισορροπημένη και πιο κατάλληλα προσαρμοσμένη κατανομή των πόρων μεταξύ των διαφόρων κοινοτικών στόλων, γεγονός που θα συμβάλει στην επίτευξη μεγαλύτερης βιωσιμότητας των αλιευτικών πεδίων και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των κοινοτικών αλιευτικών στόλων.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽¹⁶⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2371/2002 του Συμβουλίου, για τη διατήρηση και βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στο πλαίσιο της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής, ΕΕ L 358 της 31.12.2002, σ. 59.

⁽¹⁷⁾ Ως αλιεία μικρής κλίμακας ορίζεται, από το άρθρο 26 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1198/2006, εκείνη που πραγματοποιείται από αλιευτικά σκάφη συνολικού μήκους κάτω των 12 μέτρων.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί τροποποίησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς, όσον αφορά το καθεστώς στήριξης για το βαμβάκι»

COM(2007) 701 τελικό — 2007/0242 (CNS)

(2008/C 162/17)

Στις 4 Δεκεμβρίου 2007 το Συμβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την:

«Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου περί τροποποίησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1782/2003 για τη θέσπιση κοινών κανόνων για τα καθεστώτα άμεσης στήριξης στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής και για τη θέσπιση ορισμένων καθεστώτων στήριξης για τους γεωργούς, όσον αφορά το καθεστώς στήριξης για το βαμβάκι».

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 22 Ιανουαρίου 2008 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. NARRO SÁNCHEZ.

Κατά την 442η σύνοδο ολομέλειας, της 13ης και 14ης Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 14ης Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 141 ψήφους υπέρ, 33 κατά και 13 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Το νέο καθεστώς για το βαμβάκι θα εφαρμοστεί από 1ης Ιανουαρίου 2008. Το Συμβούλιο Υπουργών πρέπει να υιοθετήσει απόφαση το ταχύτερο δυνατόν, ώστε να διαθέτουν οι γεωργοί την απαραίτητη ασφάλεια σχετικά με το ισχύον νομικό πλαίσιο για την προσεχή περίοδο εμπορίας.

1.2 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η αποσύνδεση του 65 %, που είχε θεσπιστεί από τον καταργούμενο κανονισμό και που διατηρείται αμετάβλητη στην πρόταση της Επιτροπής, δεν συνιστά αποτελεσματικό σύστημα για τη διατήρηση της καλλιέργειας σε ορισμένες παραγωγικές ζώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η υψηλή απασχόληση εργατικού δυναμικού, οι υψηλές δαπάνες της παραγωγής, η αστάθεια των παγκόσμιων τιμών και άλλοι παράγοντες ποικίλης φύσεως δεν επιτρέπουν στην πρόταση της Επιτροπής να συνιστά αποτελεσματικό μηχανισμό για την αποτροπή της εξαφάνισης της καλλιέργειας αυτής.

1.3 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι το σύστημα που ίσχυε έως τη μεταρρύθμιση του 2004 και το οποίο βασιζόταν στην ενίσχυση στην παραγωγή εξασφάλιζε τη βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων σε όλες τις παραγωγικές ζώνες της Ένωσης. Παρά την διαπίστωση αυτήν, η ΕΟΚΕ δεν μπορεί να παραγνωρίσει ότι είναι αδύνατη η επιστροφή στο προηγούμενο καθεστώς, λόγω του νέου πολιτικού προσανατολισμού της ΚΓΠ και των διεθνών δεσμεύσεων που έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

1.4 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η κατάσταση της παραγωγής παρουσιάζει διαφορές μεταξύ της Ελλάδας και της Ισπανίας. Σήμερα, εάν εξααιρεθεί η ενίσχυση στην παραγωγή, είναι δύσκολο να βρεθεί ένα ενιαίο σύστημα ενισχύσεων που να μπορεί να προσαρμοστεί εξίσου και στις δύο χώρες. Λόγω των διαφορών αυτών, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ του να επιτραπεί η μέγιστη δυνατή ευελιξία στο καθεστώς του βαμβάκα, βάσει της αρχής της επικουρικότητας, η οποία αποτέλεσε οδηγό για τις τελευταίες τομεακές μεταρρυθμίσεις των ΚΟΑ του οίνου και των οπωροκηπευτικών. Το κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να διαθέτει τα αναγκαία περιθώρια βάσει της επικουρικότητας ώστε να εφαρμόζει την καλύτερη λύση για τις δικές του ζώνες παραγωγής.

1.5 Εάν διατηρηθεί ένα υψηλό ποσοστό αποσύνδεσης των ενισχύσεων, θα πρέπει να θεσπιστεί μεταβατική περίοδος για τη σταδιακή προσαρμογή στα υψηλότερα επίπεδα αποσύνδεσης. Επιπλέον, το υψηλό ποσοστό συνδεδεμένης ενίσχυσης δεν εξασφα-

λίζει από μόνο του τη διατήρηση της παραγωγής βάμβακα. Η εισαγωγή της απαίτησης συγκομιδής και της έννοιας της «υγιούς, ανόθευτης και σύμφωνης με τα συναλλακτικά ήθη» ποιότητας δεν εξασφαλίζει, ούτε και αυτή, τη διατήρηση της παραγωγής στα πριν από τη μεταρρύθμιση επίπεδα. Επομένως, απαιτείται να θεσπιστούν προϋποθέσεις επιλεξιμότητας που να περιλαμβάνουν ποσοτικά κριτήρια όσον αφορά τον όγκο της παραδιδόμενης παραγωγής.

1.6 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το νέο σύστημα πρέπει να ενθαρρύνει την υποστήριξη της ποιότητας του τελικού προϊόντος, αντίθετα από το ισχύον καθεστώς, που προξενεί σημαντική απώλεια ποιότητας και δυσχεραίνει την εμπορία του ευρωπαϊκού βάμβακα στην αγορά. Το βαμβάκι είναι ένα προϊόν που χρησιμοποιείται στην υφαντουργία και πρέπει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες μιας βιομηχανίας που υπόκειται σε σκληρό ανταγωνισμό. Είναι, συνεπώς, απαραίτητο να προβλεφθούν μέτρα τα οποία ευνοούν την ποιοτική παραγωγή. Επιπλέον, πρέπει να διευκολυνθούν η εισαγωγή νέων τεχνολογικών λύσεων, τα συστήματα ολοκληρωμένης παραγωγής και η οικολογική παραγωγή, στις περιοχές όπου αυτό είναι εφικτό.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Το καθεστώς ενίσχυσης του βάμβακα χρονολογείται από το 1980, έτος προσχώρησης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Το καθεστώς αυτό επεκτάθηκε στις δύο χώρες που ολοκλήρωσαν την προσχώρησή τους το 1986: την Ισπανία και την Πορτογαλία. Ο τομέας του βάμβακα διαρθρώνονταν με βάση ένα σύστημα «αντισταδμιστικών πληρωμών» ή «deficiency payments», σύμφωνα με το οποίο χορηγείτο ενίσχυση στους μεταποιητές που είχαν καταβάλει μια ελάχιστη τιμή αγοράς στους βαμβακοπαραγωγούς. Το 2000, το σύστημα αυτό υπέστη τροποποίηση, η οποία συνοδεύτηκε από την καθιέρωση μέγιστων εγγυημένων ποσοτήτων και την ενσωμάτωση νέων περιβαλλοντικών απαιτήσεων.

2.2 Τον Απρίλιο του 2004, το Συμβούλιο Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθέτησε ένα νέο καθεστώς ενίσχυσης για το βαμβάκι, το οποίο βασιζόταν στις κατευθυντήριες αρχές της μεταρρύθμισης της ΚΓΠ του 2003, την αποσύνδεση δηλαδή των ενισχύσεων που ήταν συνδεδεμένες με την παραγωγή. Έτσι, οι αποσυνδεδεμένες πληρωμές θα αντιστοιχούσαν σε ποσοστό 65 % των συνολικών ενισχύσεων, ενώ η συνδεδεμένη με την παραγωγή ενίσχυση θα ανερχόταν σε 35 %. Η μεταρρύθμιση αυτή, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2006, δεν προέβλεπε τη δυνατότητα μεταβολής των ποσοστών της μερικής αυτής αποσύνδεσης.

2.3 Στις 7 Σεπτεμβρίου 2006, με πρωτοφανή απόφασή του, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, βάσει αιτήματος που διατυπώνονταν σε προσφυγή την οποία άσκησε το Βασίλειο της Ισπανίας, αποφάσισε να ακυρώσει το καθεστώς του βάμβακα που είχε υιοθετηθεί το 2004, λόγω παράβασης της αρχής της αναλογικότητας. Αυτό σημαίνει, σύμφωνα με τη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ότι οι δράσεις που προτείνονται στη μεταρρύθμιση του κοινοτικού καθεστώτος του βάμβακα κρίνονται δυσανάλογες με τον επιδιωκόμενο στόχο. Η Επιτροπή δεν είχε συνυπολογίσει το κόστος εργασίας κατά την εκτίμηση της προβλεπόμενης αποδοτικότητας της βαμβακοκαλλιέργειας και δεν είχε λάβει υπόψη τον αντίκτυπο της μεταρρύθμισης στην κατάσταση της εκκοκκιστικής βιομηχανίας. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ανέστειλε την ακύρωση της μεταρρύθμισης μέχρι την υποβολή νέας πρότασης εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

2.4 Κατά την περίοδο εκπόνησης της νέας πρότασης, η Επιτροπή ανέθεσε δύο μελέτες, σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και με τον κοινωνικο-οικονομικό αντίκτυπο της παραγωγής βάμβακα. Παράλληλα με τις μελέτες αυτές, πραγματοποιήθηκαν διάφορες συνεδριάσεις εργασίας με τους εκπροσώπους του κλάδου και διοργανώθηκε δημόσια διαβούλευση.

2.5 Τέλος, στις 9 Νοεμβρίου 2007, προς μεγάλη έκπληξη του κλάδου, η Επιτροπή υπέβαλε μια πρόταση μεταρρύθμισης του καθεστώτος του βάμβακα, η οποία είναι στην πράξη πανομοιότυπη με τη σημερινή, δηλαδή μερική αποσύνδεση της ενίσχυσης, με το 65 % των πληρωμών αποσυνδεδεμένο από την καλλιέργεια και το υπόλοιπο 35 % συνδεδεμένο με την παραγωγή. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η πρόταση της Επιτροπής πρέπει να επαναποθετηθεί, προκειμένου να προσαρμοστεί στις διαφορές που παρουσιάζει η κατάσταση της παραγωγής στην Ελλάδα και την Ισπανία.

2.6 Το ισχύον καθεστώς του βάμβακα έφερε στο φως τη σαφή μείωση της παραγωγής, τον περιορισμό των εσόδων και την επακόλουθη σταδιακή εγκατάλειψη του κλάδου σε ορισμένες βαμβακοπαραγωγούς περιοχές. Η ΕΟΚΕ, ήδη από τη γνωμοδότησή της για την μεταρρύθμιση του 2004, είχε προειδοποιήσει την Επιτροπή για τη σημαντική μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων που θα προκάλυψε η μερική αποσύνδεση.

2.7 Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η παραγωγή είναι σχεδόν αποκλειστικά συγκεντρωμένη σε ορισμένες περιφέρειες δύο μεσογειακών χωρών: της Ελλάδας και της Ισπανίας. Η Ελλάδα είναι η κύρια βαμβακοπαραγωγός χώρα της Ευρώπης, με περίπου 380 000 εκτάρια αφιερωμένα στην καλλιέργεια αυτή. Η Ισπανία αριθμούσε, το 2007, εκτάσεις καλλιέργειας βαμβακιού που ανέρχονταν γύρω στα 63 000 εκτάρια. Η Πορτογαλία δεν καλλιεργεί πλέον βαμβάκι, ενώ η Βουλγαρία παράγει μια πολύ περιορισμένη ποσότητα. Γενικά, η καλλιέργεια του βαμβακιού εντοπίζεται σε περιοχές ιδιαίτερα υποβαθμισμένες, που δεν διαθέτουν πολλές εναλλακτικές επιλογές απασχόλησης και που εξακολουθούν να περιλαμβάνονται στις περιφέρειες του στόχου «Σύγκλιση» για την περίοδο 2007-2013.

2.8 Στην Ελλάδα, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις περιορίστηκαν κατά 11 %, ενώ η ποσότητα της παραγωγής μειώθηκε κατά ποσοστό ανάλογο προς τη μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων, λόγω δυσμενών κλιματικών συνθηκών και κυρίως λόγω της εφαρμογής της μεταρρύθμισης του 2004.

2.9 Στην Ισπανία, οι συνέπειες του ισχύοντος καθεστώτος προκάλεσαν πολύ πιο ριζικές αλλαγές στον κλάδο απ' ό,τι στην Ελλάδα. Η Ανδαλουσία, η κύρια βαμβακοπαραγωγός περιφέρεια της Ισπανίας, απώλεσε, σε δύο και μόνον περιόδους εμπορίας, το 30 %

της έκτασής της και το 65 % της παραγωγής: η συγκομιδή, από 347 000 τόνους βάμβακα το 2004, έπεσε στους 130 000 το 2007. Την τελευταία διετία, το 30 % των παραγωγών εγκατέλειψε την καλλιέργεια. Με τέτοια μείωση της παραγωγής, η συνέχιση του μεγαλύτερου μέρους της βιομηχανίας στην Ισπανία δεν θα είναι βιώσιμη βραχυπρόθεσμα, γεγονός που πλήττει σημαντικά την απασχόληση εργατικού δυναμικού στα εκκοκκιστήρια και στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

2.10 Ενώπιον της κατάστασης που περιγράφεται στα προηγούμενα σημεία, η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή μεγαλύτερη ευελιξία στην πρότασή της, ούτως ώστε να αφευθούν στα κράτη μέλη μεγαλύτερα περιθώρια ελιγμών, βάσει της αρχής της επικουρικότητας.

2.11 Η εισαγωγή οιοδήποτε βαθμού αποσύνδεσης στον κλάδο του βάμβακα θα οδηγήσει τον κλάδο σε εκ βάθρων αναδιάρθρωση. Η εκκοκκιστική βιομηχανία θα κληθεί να αντιμετωπίσει ουσιαστικές μεταβολές για να προσαρμοστεί στη νέα κατάσταση και θα χρειαστεί τη χρηματοδοτική στήριξη της Επιτροπής για να αναδιάρθρωθεί χωρίς απώλεια της απασχόλησης στις παραγωγούς περιοχές. Απαιτείται ειδική χρηματοδοτική στήριξη, που θα επιτρέψει στις βιομηχανίες εκκοκκισμού να αντεπεξέλθουν στις δαπάνες εγκατάλειψης αυτής της δραστηριότητας και να στραφούν προς άλλες οικονομικές δραστηριότητες που θα καταστήσουν δυνατή τη διατήρηση της απασχόλησης. Τα μέτρα για τον αναπροσανατολισμό του βιομηχανικού κλάδου που περιλαμβάνονται στην τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΟΑ της ζάχαρης θα μπορούσαν να υποδείξουν κάποιες σχετικές κατευθύνσεις.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με την Επιτροπή ως προς τη σημασία των καθηκόντων που προτείνεται να ανατεθούν στις διεπαγγελματικές οργανώσεις για τον συντονισμό της διάθεσης του προϊόντος στην αγορά, την κατάρτιση τυποποιημένων συμβάσεων και την προαγωγή της παραγωγής ποιοτικού βάμβακα. Ωστόσο, η μορφή που προβλέπει το ισχύον καθεστώς για αυτές τις διαρθρώσεις και η μη σύνδεσή του με άλλα μέτρα κατέστησαν αυτό το μέσο ελάχιστα αποτελεσματικό κατά τα δύο χρόνια ισχύος του καθεστώτος και περιορίσαν τη δραστηριότητά του στην εξασφάλιση της πρόσβασης των μελών τους στη συμπληρωματική ενίσχυση. Πράγματι, στην Ισπανία υπάρχει μόνο μία διεπαγγελματική οργάνωση, που καλύπτει 10 000 εκτάρια καλλιέργειας.

3.2 Τον Οκτώβριο του 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει να δημοσιεύσει πράσινη βίβλο σχετικά με την εφαρμογή της πολιτικής για την ποιότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επομένως, οι σχετικές νομοθετικές προτάσεις δεν πρόκειται να υποβληθούν πριν από το 2009. Η Επιτροπή δήλωσε πρόσφατα την πρόθεσή της να μελετήσει το ενδεχόμενο να συμπεριλάβει το βαμβάκι στο παράρτημα I του κανονισμού 510/2006 του Συμβουλίου για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης.

3.3 Η ένταξη του βαμβακιού στο εν λόγω καθεστώς προστασίας θα συνιστούσε χρήσιμο εργαλείο για πολλούς παραγωγούς που επιχειρούν να αυξήσουν την προστιθέμενη αξία της παραγωγής τους για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που απορρέουν από μια ιδιαίτερα ανταγωνιστική ελεύθερη αγορά και να μπορέσουν να εξασφαλίσουν δίκαια εισοδήματα μέσω των αγορών. Η Επιτροπή θα πρέπει να επεκτείνει τον κανόνα στο βαμβάκι, μέσω επειγουσας διαδικασίας.

3.4 Η δέουσα πιστοποίηση της χώρας προέλευσης και οι ευρωπαϊκοί έλεγχοι ποιότητας ενδέχεται να συμβάλουν ώστε η κοινοτική παραγωγή βάμβακα να αποκτήσει την αναγκαία προστιθέμενη αξία που επιδιώκουν όλες οι σχετικές ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες. Ωστόσο, δεδομένου ότι η ΕΕ είναι καθαρός εισαγωγέας βαμβακιού, επιβάλλεται να βελτιωθούν και να ενισχυθούν οι έλεγχοι του εισαγόμενου προϊόντος. Από αυτή την άποψη, το βαμβάκι θα πρέπει να περιληφθεί στον κατάλογο των προϊόντων που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο δράσεων ενημέρωσης και προώθησης, αν και αυτό το μέτρο, από μόνο του, δεν θα αποτελέσει λύση για τον κλάδο.

3.5 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει όλες τις προτάσεις της Επιτροπής που αποβλέπουν στη βελτίωση της ποιότητας του βαμβακιού. Κατά τα τελευταία χρόνια, ο κλάδος πραγματοποίησε σημαντικές προόδους ως προς την προστασία του περιβάλλοντος μέσω της προώθησης των ολοκληρωμένων συστημάτων παραγωγής, των γεωργο-περιβαλλοντικών ενισχύσεων και της βιολογικής παραγωγής. Στην Ισπανία διαδίδεται όλο και περισσότερο η ολοκληρωμένη παραγωγή, σε συνδυασμό με την εφαρμογή γεωργο-περιβαλλοντικών μέτρων, ενώ

στην Ελλάδα θα υιοθετηθεί το 2008 μηχανισμός ρύθμισης της ολοκληρωμένης παραγωγής. Το νέο καθεστώς θα πρέπει να ενθαρρύνει τέτοιου είδους πρωτοβουλίες.

3.6 Η ΕΕ θα πρέπει να διευκολύνει τη προσαρμογή του κοινοτικού κλάδου του βαμβακιού στη χρήση νέων μέσων τεχνολογικής καινοτομίας.

3.7 Η ΕΕ είναι καθαρός εισαγωγέας βαμβακιού. Η κοινοτική παραγωγή αντιπροσωπεύει μόλις το 2 % της παγκόσμιας κατανάλωσης βαμβακιού και τοποθετείται πολύ μακριά από τους μεγάλους παραγωγούς (Ηνωμένες Πολιτείες, Κίνα, Ινδία κ.ά.). Επομένως, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν συμμετέχει στον καθορισμό των τιμών της πρώτης αυτής ύλης σε διεθνές επίπεδο και η κοινοτική στήριξη προς τους βαμβακοπαραγωγούς δεν παράγει αποτελέσματα στρέβλωσης του ανταγωνισμού. Συνάγεται, λοιπόν, ότι η Επιτροπή οφείλει να προστατεύει τον ευρωπαϊκό κλάδο του βόμβακα όταν εγκαλείται σε πολυμερή φόρουμ όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου.

Βρυξέλλες, 14 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την περιορισμένη χρήση γενετικώς τροποποιημένων μικροοργανισμών (Αναδιτύπωση)

COM(2007) 736 τελικό — 2007/0259 (COD)

(2008/C 162/18)

Στις 10 Ιανουαρίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την περιορισμένη χρήση γενετικώς τροποποιημένων μικροοργανισμών (Αναδιτύπωση)

Επειδή θεωρεί την πρόταση απολύτως ικανοποιητική, και δεδομένου ότι έχει ήδη εκφέρει γνώμη για το θέμα αυτό στις γνωμοδοτήσεις CESE 1235/1988, η οποία υιοθετήθηκε στις 24 Νοεμβρίου 1988, και CESE 887/1996, η οποία υιοθετήθηκε στις 10 Ιουλίου 1996, η ΕΟΚΕ, κατά την 442^η σύνοδο ολομέλειας της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2008), αποφάσισε, με 133 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 3 αποχές, να εκφέρει θετική γνώμη για το προτεινόμενο κείμενο και να παραπέμψει στη θέση που υποστηρίζει στα προαναφερόμενα έγγραφα.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ίδρυση του ευρωπαϊκού οργανισμού περιβάλλοντος και του ευρωπαϊκού δικτύου πληροφοριών και παρατηρήσεων σχετικά με το περιβάλλον (Κωδικοποιημένη έκδοση)»

COM(2007) 667 τελικό — 2007/0235 (COD)

(2008/C 162/19)

Στις 22 Νοεμβρίου, και σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο, απεφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ίδρυση του ευρωπαϊκού οργανισμού περιβάλλοντος και του ευρωπαϊκού δικτύου πληροφοριών και παρατηρήσεων σχετικά με το περιβάλλον (Κωδικοποιημένη έκδοση)»

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 442^η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου), απεφάσισε, με 132 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 2 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. .../... του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των γενικών κανόνων σχετικά με τον ορισμό, τον χαρακτηρισμό και την παρουσίαση των αρωματισμένων οίνων, των αρωματισμένων ποτών με βάση τον οίνο και των αρωματισμένων κοκτέιλ αμπελοοικονομικών προϊόντων

COM(2007) 848 τελικό — 2007/0287 (COD)

(2008/C 162/20)

Στις 22 Ιανουαρίου 2008, και σύμφωνα με τα άρθρα 37 και 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με τον

Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. .../... του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των γενικών κανόνων σχετικά με τον ορισμό, τον χαρακτηρισμό και την παρουσίαση των αρωματισμένων οίνων, των αρωματισμένων ποτών με βάση τον οίνο και των αρωματισμένων κοκτέιλ αμπελοοικονομικών προϊόντων

Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ανεπιφύλακτα την πρόταση και έχει ήδη διατυπώσει τις απόψεις της επί του θέματος στην προηγούμενη γνωμοδότησή της CESE 413/1996 (*), που υιοθετήθηκε στις 27 Μαρτίου 1996. Ως εκ τούτου κατά την 442^η σύνοδο ολομελείας που πραγματοποιήθηκε στις 13 και 14 Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου), αποφάσισε με ψήφους 131 υπέρ, 1 ψήφο κατά και 8 αποχές να εκδώσει γνωμοδότηση στην οποία υποστηρίζει την πρόταση και παραπέμπει στη θέση που έλαβε στο προαναφερθέν έγγραφο.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

(*) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου με θέμα κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1601/91 του Συμβουλίου της 10ης Ιουνίου 1991, για τη θέσπιση των γενικών κανόνων σχετικά με τον ορισμό, τον χαρακτηρισμό και την παρουσίαση των αρωματισμένων οίνων, των αρωματισμένων ποτών με βάση τον οίνο και των αρωματισμένων κοκτέιλ αμπελοοικονομικών προϊόντων —COM(1995) 570 final— (ΕΕ C αριθ. 174 της 17.6.1996, σ. 30).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εκμετάλλευση και τη θέση στο εμπόριο των φυσικών μεταλλικών νερών (Αναδιατύπωση)

COM(2007) 858 τελικό — 2007/0292 (COD)

(2008/C 162/21)

Στις 30 Ιανουαρίου 2008, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο, αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εκμετάλλευση και τη θέση στο εμπόριο των φυσικών μεταλλικών νερών (Αναδιατύπωση)

Επειδή θεωρεί την πρόταση απολύτως ικανοποιητική, και δεδομένη ότι έχει ήδη εκφέρει γνώμη για το θέμα αυτό στην παλαιότερη γνωμοδότησή της που υιοθετήθηκε στις 24 Φεβρουαρίου 1971 (*) και στη γνωμοδότηση CESE 196/1995, η οποία υιοθετήθηκε στις 23 Φεβρουαρίου 1995 (**), η ΕΟΚΕ, κατά την 442^η σύνοδο ολομέλειας της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2008) αποφάσισε, με 2 ψήφους υπέρ, και 2 αποχές, να εκφέρει θετική γνώμη για το προτεινόμενο κείμενο και να παραπέμψει στη θέση που υποστηρίζει στα προαναφερόμενα έγγραφα.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

(*) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την εκμετάλλευση και τη θέση στο εμπόριο των φυσικών μεταλλικών νερών (Ε.Ε. C 36 της 19.4.1971, σ. 14).

(**) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 80/777/ΕΟΚ περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την εκμετάλλευση και τη θέση στο εμπόριο των φυσικών μεταλλικών νερών — COM(1994) 423 τελικό (Ε.Ε. C 110 της 2.5.1995, σ. 55).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι προοπτικές έρευνας στους τομείς του άνθρακα και του χάλυβα στην Ευρώπη»

(2008/C 162/22)

Στις 27 Σεπτεμβρίου 2007, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, να καταρτίσει πρόσθετη γνωμοδότηση με θέμα:

Οι προοπτικές έρευνας στους τομείς του άνθρακα και του χάλυβα στην Ευρώπη.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες για το θέμα, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 2 Φεβρουαρίου 2008. Εισηγητής ήταν ο κ. Zboril και συνεισηγητής ο κ. Gibellieri.

Κατά την 442η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2008), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρακάτω γνωμοδότηση με 158 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά, και 3 αποχές.

Μέρος πρώτο — Συμπεράσματα και συστάσεις

A. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η πρόταση αναθεώρησης των τεχνικών κατευθυντήριων γραμμών του ερευνητικού προγράμματος του Ταμείου Έρευνας για τον Άνθρακα και το Χάλυβα (TEAX), που υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Συμβούλιο για απόφαση, αποσκοπεί στην περαιτέρω βελτίωση των ικανοποιητικών αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί μέχρι σήμερα. Δεν απαιτείται καμία ουσιαστική μεταρρύθμιση, λαμβανομένης υπόψη της θέσης της Επιτροπής, πρόθεση της οποίας είναι να καταστήσει το πρόγραμμα όσο το δυνατόν πιο απλό για τους συμμετέχοντες.

B. Η ΕΟΚΕ συμπεριφέρει την άποψη του Επιτρόπου κ. Potočnik ότι το ερευνητικό πρόγραμμα του TEAX πρέπει να παραμείνει διακεκριμένο και συμπληρωματικό του προγράμματος-πλαίσιου έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (ΠΠ Ε&ΤΑ) και να καλύπτει όλες τις πτυχές που συνδέονται με τον άνθρακα και τον χάλυβα.

Γ. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η πρόταση απόφασης απλουστεύει τις διοικητικές διαδικασίες, καταργώντας, μεταξύ άλλων, ορισμένα συνοδευτικά μέτρα, δεδομένου ότι ήδη καλύπτονται από το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας, αυξάνει τη χρηματοδοτική συνεισφορά στα πιλοτικά έργα και στα έργα επίδειξης από 40 % σε 50 % και προβλέπει τη δυνατότητα προκήρυξης ειδικών προσκλήσεων υποβολής ερευνητικών προτάσεων για προτεραιότητες που έχουν προσδιοριστεί από τη βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα με βάση τις στρατηγικές της ανάγκες, συγκλίνουν με το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας και συνάδουν με τα στρατηγικά προγράμματα ερευνών των ενδιαφερόμενων ευρωπαϊκών τεχνολογικών πλατφορμών.

Δ. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να δοθεί απόκριση στο αίτημα των ενδιαφερομένων βιομηχανικών κύκλων να ανατεθεί ένας πιο σημαντικός και πιο πρωτόβουλος ρόλος τόσο στη ΣΕΑ (Συμβουλευτική Ομάδα Άνθρακα) όσο και στη ΣΟΧ (Συμβουλευτική Ομάδα Χάλυβα) στη διαχείριση του ερευνητικού προγράμματος του TEAX, αναθέτοντας στις εν λόγω συμβουλευτικές ομάδες την αρμοδιότητα:

- να ασκούν τον ρόλο τους σύμφωνα με την απόφαση 2003/78/ΕΚ·
- να προτείνουν καταλόγους εμπειρογνομόνων από τη βιομηχανία, τα ερευνητικά κέντρα και τους πανεπιστημιακούς κύκλους για συμμετοχή στην αξιολόγηση των πιλοτικών έργων και των έργων επίδειξης·

- να ορίζουν προτεραιότητες του ερευνητικού προγράμματος συμπληρωματικά προς τις ενδιαφερόμενες ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες (ESTEP — Ευρωπαϊκή Τεχνολογική Πλατφόρμα του Χάλυβα, ZEP — Τεχνολογική Πλατφόρμα Μηδενικών Εκπομπών των Σταθμών Παραγωγής Ενέργειας από Ορυκτά Καύσιμα, SMR — Πλατφόρμα Βιώσιμων Ορυκτών Πόρων) (1)·

- να αποφασίζουν κατά πόσο υπάρχει ανάγκη προκήρυξης ειδικών προσκλήσεων υποβολής προτάσεων για πολύ συγκεκριμένα συναφή θέματα·

- να τροποποιούν, εάν απαιτείται, τους ορισμούς του «άνθρακα» και του «χάλυβα» στο προσάρτημα της απόφασης.

E. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να επανετάξει στους διαδικαστικούς κανόνες για τη διαβούλευση με τη Συμβουλευτική Επιτροπή Χάλυβα και Άνθρακα (COSCO) τα σχόλια και τις προτάσεις τόσο της ΣΕΑ όσο και της ΣΕΧ σχετικά με την αξιολόγηση των ερευνών, των πιλοτικών έργων και των έργων επίδειξης.

1. Μέρος δεύτερο — Ιστορικό

1.1 Την 1η Ιουλίου 2004, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα

Οι προοπτικές έρευνας στους τομείς του άνθρακα και του χάλυβα στην Ευρώπη.

(1) Οι προτεραιότητες του στρατηγικού προγράμματος ερευνών (ΣΠΕ) της Ευρωπαϊκής Τεχνολογικής Πλατφόρμας του Χάλυβα (ESTEP) εστιάζονται στη βιώσιμη ανάπτυξη με έμφαση στη διαρκή ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας με βάση την καινοτομία, τη συνεργασία με τους εταίρους, την έντονη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και τη στενή σχέση με τους παραγωγούς χάλυβα, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στα ερευνητικά προγράμματα της ΕΕ.

Παράλληλα, οι προτεραιότητες της Τεχνολογικής Πλατφόρμας Μηδενικών Εκπομπών των Σταθμών Παραγωγής Ενέργειας από Ορυκτά Καύσιμα (ZEP) στοχεύουν στον εντοπισμό και την εξάλειψη των εμποδίων για τη δημιουργία σταθμών παραγωγής ενέργειας υψηλής απόδοσης με σχεδόν μηδενικές εκπομπές ρύπων, οι οποίοι θα μειώσουν δραστικά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της χρήσης ορυκτών καυσίμων. Στις προτεραιότητες περιλαμβάνονται η δέσμευση και αποθήκευση του CO₂ και οι τεχνολογίες καθαρής μετατροπής που συντελούν στην ουσιαστική βελτίωση της αποτελεσματικότητας, της αξιοπιστίας και του κόστους των εγκαταστάσεων. Θα ληφθεί, επίσης, υπόψη η Πλατφόρμα Βιώσιμων Ορυκτών Πόρων (SMR).

1.2 Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες για το θέμα, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της (CCMI/018 — CESE 845/2005) στις 13 Ιουνίου 2005. Εισηγητής ήταν ο κ. Lagerholm και συνεισηγητής ο κ. Gibellieri.

1.3 Κατά την 419η σύνοδο ολομελείας της, της 13ης και 14ης Ιουλίου 2005 (συνεδρίαση της 13ης Ιουλίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την εν λόγω γνωμοδότηση με 57 ψήφους υπέρ, καμία κατά και 3 αποχές.

1.4 Περισσότερο από δύο χρόνια μετά τη δημοσίευση της παραπάνω γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ, υπήρξαν ορισμένες μεταβολές στο ερευνητικό πρόγραμμα του TEAX. Συγκεκριμένα, στις 10 Ιουλίου 2007, μετά από διαβουλεύσεις με τη Συμβουλευτική Επιτροπή Χάλυβα και Άνθρακα (COSCO), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την αναθεώρηση των τεχνικών κατευθυντήριων γραμμών του ερευνητικού προγράμματος του TEAX σχετικά με τη χρήση κοινωμάτων για έρευνα στους τομείς του άνθρακα και του χάλυβα.

1.5 Η αναθεώρηση προβλέπεται από τις αποφάσεις του Συμβουλίου 2003/76/ΕΚ, 2003/77/ΕΚ και 2003/78/ΕΚ της 1ης Φεβρουαρίου 2003, οι οποίες θέσπισαν το TEAX. Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι η απόφαση του Συμβουλίου αριθ. 2003/76/ΕΚ μεταβίβασε, επίσης, τα περιουσιακά στοιχεία της EKAX στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και διέθεσε το καθαρό τους υπόλοιπο για έρευνα στους κλάδους που συνδέονται με τον άνθρακα και τον χάλυβα.

2. Μέρος τρίτο — Αιτιολόγηση

2.1 Το Ταμείο Έρευνας για τον Άνθρακα και το Χάλυβα (TEAX) διαθέτει ετήσιο προϋπολογισμό μεταξύ 50 και 60 εκατομμυρίων ευρώ για έρευνα στους δύο αυτούς τομείς, η οποία χρηματοδοτείται από τους τόκους των περιουσιακών στοιχείων της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, η οποία έχει πλέον εκπνεύσει. Το πρόγραμμα του TEAX είναι χωριστό συμπληρωματικό πρόγραμμα του 7ου προγράμματος-πλαίσου E&TA και καλύπτει όλες τις πτυχές του άνθρακα και του χάλυβα, από τις μεθόδους παραγωγής έως την εφαρμογή, εξετάζοντας τη χρήση και την μετατροπή των πόρων, την ασφάλεια στον χώρο εργασίας και την προστασία του περιβάλλοντος χάρη στη βελτιωμένη χρησιμοποίηση του άνθρακα ως καθαρής πηγής ενέργειας και τη μείωση των εκπομπών CO₂ από τη χρήση του άνθρακα και την παραγωγή χάλυβα.

2.2 Η πρόταση απόφασης απλουστεύει ορισμένες διοικητικές διαδικασίες διαμέσου, μεταξύ άλλων:

- της κατάργησης ορισμένων συνοδευτικών μέτρων, δεδομένου ότι ήδη καλύπτονται από το έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (ΠΠ E&TA).
- της αύξησης της χρηματοδοτικής συνεισφοράς στα πιλοτικά έργα και στα έργα επίδειξης από 40 % σε 50 % και της δυνατότητας προκήρυξης ειδικών προσκλήσεων υποβολής προτάσεων για προτεραιότητες που συγκλίνουν με το έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας και συνάδουν με τα στρατηγικά προγράμματα ερευνών των ενδιαφερόμενων ευρωπαϊκών τεχνολογικών πλατφορμών.

2.3 Η συμμετοχή είναι απλή: προτάσεις μπορούν να υποβληθούν οποιαδήποτε χρονική στιγμή μέχρι τις 15 Σεπτεμβρίου κάθε έτους.

Δεν υπάρχει ανώτατο όριο όσον αφορά τον προϋπολογισμό των έργων ή τον αριθμό των συμμετεχόντων εταίρων σε κάθε έργο. Τρίτες χώρες μπορούν να συμμετάσχουν, χωρίς όμως ευρωπαϊκή χρηματοδοτική στήριξη. Τα έργα αξιολογούνται από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες και επιλέγονται βάσει της ποιότητας της προτεινόμενης έρευνας. Η παρακολούθηση των έργων γίνεται βάσει ετήσιας διαδικασίας «αξιολόγησης από ομότιμους».

2.4 Ήταν, επίσης, απαραίτητο να αλλάξουν ορισμένοι κανόνες που διέπουν τη συμμετοχή στις συμβουλευτικές ομάδες και τον ρόλο των κρατών μελών στη Συμβουλευτική Επιτροπή Χάλυβα και Άνθρακα (COSCO), ιδιαίτερα υπό το φως των πρόσφατων διευρύνσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (περιοδικότητα των αναθεωρήσεων, διάρκεια των εντολών, σύστημα επιλογής των προτάσεων και παρακολούθηση των έργων για την αποτροπή σύγκρουσης συμφερόντων κλπ.).

2.5 Η αναθεώρηση αυτή προβλέπεται από τη νομοθετική απόφαση που θέσπισε το TEAX. Κατά την Επιτροπή, οι επιδόσεις του TEAX είναι μέχρι στιγμής ικανοποιητικές και, κατά συνέπεια, δεν απαιτείται καμία ουσιαστική μεταρρύθμιση.

2.6 Εν τω μεταξύ, η Ευρωπαϊκή Τεχνολογική Πλατφόρμα του Χάλυβα (ESTEP) συνέχισε τις δικές της εργασίες. Η ανακοίνωση τύπου της ESTEP τον Ιούλιο του 2007 παρουσιάζει τα πρώτα αποτελέσματα της μακροπρόθεσμης δέσμευσής της υπέρ ενός βιώσιμου μέλλοντος. Τον Δεκέμβριο του 2003 η ESTEP πρότεινε ένα στρατηγικό πρόγραμμα ερευνών, το οποίο εγκαινιάστηκε τον Μάρτιο του 2004.

2.7 Η ESTEP ήταν από τις πρώτες τεχνολογικές πλατφόρμες που ανέλαβαν την πρωτοβουλία να δημοσιεύσουν το όραμά τους για το μέλλον. Οι προτεραιότητες του στρατηγικού προγράμματος ερευνών της εστιάζονται στη βιώσιμη ανάπτυξη: δίνουν έμφαση στη διαρκή ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας με βάση την καινοτομία, τη συνεργασία με τους εταίρους, την έντονη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και τη στενή σχέση με τους παραγωγούς χάλυβα, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στα ερευνητικά προγράμματα της ΕΕ.

2.8 Σύμφωνα με την προτεινόμενη προτεραιότητα «Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με σχεδόν μηδενικές εκπομπές ρύπων» (ZEP) του 7ου ΠΠ, βασικός στόχος της πλατφόρμας είναι ο εντοπισμός και η εξάλειψη των εμποδίων που τίθενται στη δημιουργία σταθμών παραγωγής ενέργειας υψηλής απόδοσης με σχεδόν μηδενικές εκπομπές ρύπων, οι οποίοι θα μειώσουν δραστικά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της χρήσης ορυκτών καυσίμων. Στις προτεραιότητες περιλαμβάνονται η δέσμευση και αποθήκευση του CO₂, καθώς και οι τεχνολογίες καθαρής μετατροπής που συντελούν στη σημαντική βελτίωση της αποτελεσματικότητας, της αξιοπιστίας, και του κόστους των εγκαταστάσεων.

2.9 Όσον αφορά τη βιομηχανία, υπάρχουν αναφορές στην εποχή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (EKAX, η οποία εξέπνευσε τον Ιούλιο του 2002), κατά την οποία τα έργα E&A που χρηματοδοτούνταν από το αντίστοιχο πρόγραμμα στήριξης της E&A αξιολογούνταν και επιλέγονταν ως επί το πλείστον με σημαντική συμβολή των ενεχόμενων παραγωγών χάλυβα. Η διαχείριση του μέρους του προγράμματος που αφορούσε τον χάλυβα ακολουθούσε την ίδια προσέγγιση με τις αντίστοιχες τεχνικές κατευθυντήριες γραμμές. Ο ρόλος αυτός της βιομηχανίας δικαιολογείται από το γεγονός ότι οι πόροι της EKAX προέρχονταν αποκλειστικά από φόρους στη βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα.

2.10 Η κατάσταση άλλαξε σημαντικά με την ίδρυση του TEAX το 2003 (αποφάσεις του Συμβουλίου 2003/76/ΕΚ, 2003/77/ΕΚ, και 2003/78/ΕΚ της 1ης Φεβρουαρίου 2003, ΕΕ αριθ. L 29/22, αριθ. L 29/25 και αριθ. L 29/28 της 5ης Φεβρουαρίου 2003). Την εποχή εκείνη, οι εναπομένοντες πόροι της ΕΚΑΧ μεταβιβάστηκαν στο νέο ταμείο και στην Επιτροπή ανατέθηκε η διαχείρισή τους και η διαχείριση του σχετικού προγράμματος Ε&Α σύμφωνα με τα βασικά στοιχεία των προηγούμενων ερευνητικών προγραμμάτων της ΕΚΑΧ.

2.11 Η αντίληψη της Επιτροπής για την επιρροή της βιομηχανίας άνθρακα και χάλυβα στο πρόγραμμα του TEAX διαφέρει από την αντίληψη του κλάδου. Σύμφωνα με τις διατάξεις της απόφασης 2003/78/ΕΚ, η COSCO και οι δυο συμβουλευτικές ομάδες ΣΕΑ και ΣΕΧ θα πρέπει να μπορούν να ασκούν πλήρως τον ρόλο που τους έχει ανατεθεί, ο οποίος δεν πρέπει να περιοριστεί με μεταβολή

της επιρροής τους από την άμεση αξιολόγηση μόνο στις πτυχές πριν από τη δημοσίευση των προσκλήσεων για την υποβολή προσφορών.

2.12 Με την πρόσφατη πρόταση για αναθεώρηση των τεχνικών κατευθυντήριων γραμμών του προγράμματος του TEAX, η Επιτροπή επιδιώκει να προσαρμόσει, όπου κρίνεται επωφελές, τις τυπικές διαδικασίες και διαρθρώσεις σε εκείνες που χρησιμοποιούνται στο 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας της ΕΕ. Συνεπώς, κάθε εναρμόνιση με τους κανόνες και τις διαδικασίες του 7ου ΠΠ θα πρέπει να περιορίζεται αυστηρά στους τομείς όπου υπάρχει αποδείξιμη πραγματική απλοποίηση ή/και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Μολονότι πρέπει να αξιοποιούνται, όποτε είναι δυνατό, οι συνέργειες μεταξύ του 7ου ΠΠ και του TEAX, είναι απαραίτητο να διατηρηθεί ο ρόλος του TEAX ως συμπληρωματικού και ανεξάρτητου προγράμματος (βλ. Μέρος πρώτο — σημείο Β).

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την κατάργηση της απόφασης 85/368/ΕΟΚ του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την αντιστοιχία των τίτλων επαγγελματικής εκπαίδευσης μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας»

COM(2007) 680 τελικό — 2007/0234 (COD)

(2008/C 162/23)

Στις 27 Νοεμβρίου 2007, το Συμβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την:

«Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την κατάργηση της απόφασης 85/368/ΕΟΚ του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την αντιστοιχία των τίτλων επαγγελματικής εκπαίδευσης μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας»

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 29 Ιανουαρίου 2008 (εισηγητής: ο κ. Metzler).

Κατά την 442η σύνοδο της ολομέλειάς της, στις 13 και 14 Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13ης Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 156 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα

1.1 Κατόπιν λεπτομερούς εξέτασης της αιτιολογικής σκέψης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη τόσο τις εκδόσεις όσο και τις εμπειρίες, τις οποίες πρέπει να επιβεβαιώσει και οι οποίες αφορούν την εκπόνηση κοινών επαγγελματικών προφίλ, η ΕΟΚΕ συμπεραίνει ότι η συλλογιστική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι συνεκτική, εφικτή και ορθά τεκμηριωμένη. Αυτό υπογραμμίζεται με έμφαση από την ΕΟΚΕ, με σκοπό τη δημιουργία άλλων εργαλείων για την ενίσχυση και τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων, δηλαδή του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων.

1.2 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η εν λόγω απόφαση συμβάλει στη βελτίωση της νομοθεσίας, δεδομένου ότι μέσω αυτής οι αχρησιμο-

ποίητοι, ανεφάρμοστοι κανόνες υπόκεινται σε κριτική εξέταση και αντικαθίστανται από καλύτερα εργαλεία.

1.3 Η ΕΟΚΕ στηρίζει το στόχο της Επιτροπής να δημιουργήσει ένα σύστημα που θα επιτρέψει την καλύτερη αξιοποίηση της πρακτικής εμπειρίας και κατάρτισης, προς όφελος της κυκλοφορίας και για τη διευκόλυνση της μετανάστευσης προσώπων στην εσωτερική αγορά υπηρεσιών. Επικροτεί δε ειδικότερα το γεγονός ότι το σύστημα αυτό έχει καταρχάς προαιρετικό χαρακτήρα.

1.4 Έχοντας υπόψη την πείρα που έχει αποκτηθεί, η ΕΟΚΕ προτείνει να αντιμετωπισθεί το φαινόμενο της αβεβαιότητας που προκαλείται από την κατάργηση διατάξεων, με την ενίσχυση της διαφάνειας και την επισήμανση των σχετικών επιπτώσεων, καθώς και να δοθεί προσοχή στην αποφυγή σύγχυσης με την Οδηγία 2005/36/ΕΚ σχετικά με την αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο συμφώνησαν να καταργηθεί η απόφαση 85/368/ΕΟΚ, δεδομένου ότι η εν λόγω ρύθμιση εισήγαγε ένα σύστημα για τη δημιουργία συγκρίσιμων προσόντων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης το οποίο απεδείχθη πρακτικά δυσεφάρμοστο. Από τότε που τέθηκαν σε εφαρμογή οι διατάξεις αυτές, τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα καθόρισαν 219 τίτλους από 19 επαγγέλματα, όπου υπήρχε η μεγαλύτερη πιθανότητα μετακίνησης εργαζομένων σε άλλες χώρες. Μέχρι το 1990, δημοσιεύθηκαν στοιχεία για την αντιστοιχία τίτλων μόνον για 5 από τους επιλεγμένους κλάδους, που κάλυπταν 66 επαγγέλματα.

2.2 Όπως διαπίστωσε η Επιτροπή, αυτός ο ήδη μικρός αριθμός μειώθηκε εκ των υστέρων ακόμα περισσότερο, διότι τα κράτη μέλη επιχείρησαν γρήγορα αλλαγές στα βάσει χαρακτηριστικών περιγραφέντα επαγγελματικά προφίλ, γεγονός που, λόγω και της συγκεντρωτικής προσέγγισης, επέφερε την ανάγκη σημαντικής μεταρρύθμισης. Αυτός ο πρόσθετος φόρτος εργασίας δεν μπόρεσε να αντιμετωπισθεί από το σύστημα. Βάσει των παραπάνω, πρέπει πλέον να συναχθεί ότι, στα 20 χρόνια λειτουργίας του μετά τη θέσπιση του το 1985, το σύστημα αυτό αποδείχθηκε αναποτελεσματικό όσον αφορά την αύξηση της κυκλοφορίας εργαζομένων στα πλαίσια της διασυνοριακής κυκλοφορίας υπηρεσιών και τη διευκόλυνση της μετεγκατάστασης υπηρεσιών προσωποπαγούς χαρακτήρα.

2.3 Στη θέση της ως άνω εναρμονιστικής προσέγγισης, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα θέσπισε το σύστημα του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (ΕΠΠ). Χάρη στην απλή κλίμακα ταξινόμησης που το χαρακτηρίζει, το ΕΠΠ παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να ταξινομήσουν τα δικά τους συστήματα προσόντων και με αυτόν τον τρόπο να αναπτύξουν κριτήρια σύγκρισης. Ο επιφορτισμένος με την επιτήρηση της ταξινόμησης φορέας, ο οποίος δημιουργήθηκε από της Ευρωπαϊκή Κοινότητα, οφείλει να εγγυάται την ποιότητα και το επίπεδο. Ως συμπλήρωμα του ΕΠΠ, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα θέσπισε δύο περαιτέρω εργαλεία, το Europass και το ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς ακαδημαϊκών μονάδων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Επιπλέον, δημιούργησε την πύλη Ploteus για την αναγνώριση και την επικύρωση της ανεπίσημης και της άτυπης μάθησης. Η Επιτροπή ενέταξε τις δραστηριότητες και τις προσπάθειές της στη συνολική επιδίωξη στόχων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στο πλαίσιο της διαδικασίας της Λισσαβώνας για τη βελτίωση της εσωτερικής αγοράς και τη διοικητική απλοποίηση.

3. Συστάσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα καταπιάνεται αποφασιστικά με το ζήτημα της διευκόλυνσης της μετανάστευσης, με σκοπό τη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς όσον αφορά τόσο τους εργαζομένους, όσο και τις προσωποπαγείς υπηρεσίες.

3.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την εκτίμηση ότι για τη συγκριτική αξιολόγηση της διαφάνειας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι πρακτικές εμπειρίες. Υπογραμμίζει δε με ιδιαίτερη έμφαση τη διαπίστωση ότι το ΕΠΠ δεν εμπίπτει στο πεδίο της οδηγίας 2005/36/ΕΚ για την αμοιβαία αναγνώριση προσόντων στον τομέα των νομοθετικά κατοχυρωμένων επαγγελμάτων, για την οποία η ΕΟΚΕ έχει ήδη καταρτίσει γνωμοδότηση, και θα πρέπει να εξακολουθήσει να μην συζητείται με την εν λόγω οδηγία.

3.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η εφαρμογή του ΕΠΠ θα έχει προαιρετικό χαρακτήρα μέχρι το έτος 2012. Κατ'αυτό τον τρόπο, θα υπάρχει αρκετός χρόνος για την απόκτηση πείρας και για τη βελτίωση της αποδοχής του νέου συστήματος μέσω της διαφάνειας και της επικοινωνίας.

3.4 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στο εγχείρημα αυτό, πολύ περισσότερο μάλιστα, δεδομένου ότι, μεσοπρόθεσμα, οι ταξινομήσεις του ΕΠΠ δεν αποκλείεται να διαδραματίσουν κάποιο ρόλο και στην πολιτική τιμολόγησης. Το ίδιο ισχύει και για τις εξελίξεις σε σχέση με τη μπλε κάρτα.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών (βάσει του άρθρου 128 της συνθήκης ΕΚ)

COM(2007) 803 τελικό/2 (Μέρος V) — 2007/0300 (CNS)

(2008/C 162/24)

Στις 17 Ιανουαρίου 2008 το Συμβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών (βάσει του άρθρου 128 της συνθήκης ΕΚ).

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 29 Ιανουαρίου 2008 με βάση την εισηγητική έκθεση του **κ. Greif**.

Κατά την 442η σύνοδο της ολομέλειάς της, στις 13 και 14 Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 147 ψήφους υπέρ, 5 κατά και 7 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει την ικανοποίησή της για τη νέα ολοκληρωμένη προσέγγιση και για τον πολυετή κύκλο διακυβέρνησης τόσο στη γνωμοδότηση της σχετικά με την υιοθέτηση των κατευθυντήριων γραμμών 2005-2008, (1) όσο και σε πλήθος άλλων γνωμοδοτήσεων, υπογραμμίζοντας ωστόσο, μεταξύ άλλων, ότι πρέπει να διασφαλιστεί η ουσιαστική διαβούλευση και συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων, των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών σε όλα τα στάδια της διαδικασίας συντονισμού της πολιτικής για την απασχόληση.

1.2 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη υπογραμμίσει ότι καθοριστικό στοιχείο για την επιτυχία των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων αποτελεί η όσο το δυνατόν ευρύτερη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων κοινωνικών φορέων — και ιδιαίτερα των κοινωνικών εταίρων — σε όλα τα στάδια της διαδικασίας. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει τη λύπη της για το γεγονός ότι, τα τελευταία χρόνια, το επίπεδο διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους και οι συζητήσεις με την κοινωνία των πολιτών δεν ικανοποίησαν. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να ενισχυθούν τα συστήματα εργασιακών σχέσεων, τόσο σε ευρωπαϊκή όσο και σε εθνική κλίμακα.

1.3 Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, η ΕΟΚΕ εκφράζει για άλλη μια φορά τη λύπη της για τα εξαιρετικά περιορισμένα χρονικά περιθώρια που μεσολαβούν μεταξύ της δημοσίευσης της πρότασης για απόφαση του Συμβουλίου και της ίδιας της απόφασης και δεν παρέχουν αρκετό χρόνο για ενδελεχείς συζητήσεις και διαβουλεύσεις. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επιφυλάσσεται να επανεξετάσει την εν λόγω στρατηγική εν όψει της εαρινής συνόδου κορυφής του 2008.

1.4 Η ΕΟΚΕ έχει διατυπώσει πλήθος προτάσεων σε διάφορες γνωμοδοτήσεις σχετικά με την προηγούμενη δέσμη κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση. Εν όψει του αυστηρού χρονοδιαγράμματος που έχει καθοριστεί, η ΕΟΚΕ συγκέντρωσε όλες αυτές τις προτάσεις σε μια συλλογή που απεστάλη στις αρμόδιες υπηρεσίες της Επιτροπής, οι οποίες και την επικρότησαν (2).

1.5 Μολονότι οι κατευθυντήριες γραμμές δεν έχουν χάσει σε καμία περίπτωση τη βασική τους ισχύ, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η νέα δέσμη κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση είναι όμοια με την προηγούμενη. Παρόλα αυτά, το συνοδευτικό κείμενο επικαιροποιήθηκε

ελαφρώς και τώρα πλέον περιλαμβάνει ορισμένες από τις προτάσεις της ΕΟΚΕ.

1.6 Στο πλαίσιο μιας τυπικής διαδικασίας, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να καταρτίσει παράρτημα στο οποίο θα περιέχεται κατάλογοι όλων των ποσοτικοποιημένων στόχων της οδηγίας που καθορίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές, προκειμένου να ενισχυθεί η διαφάνειά τους.

1.7 Δεδομένων των χρονοδιαγραμμάτων που έχουν καθοριστεί, η ΕΟΚΕ επαναδιατυπώνει τις απόψεις της όσον αφορά ορισμένες πτυχές που πρέπει να συνηγορηθούν στην απόφαση και οι οποίες απορρέουν από τη γενική ανάγκη να προσαρμοστούν οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση. Οι απόψεις αυτές παρατίθενται στην παρακάτω σύνοψη των προτάσεων (3).

(1) Στη σύνοψη συμπεριλαμβάνονται παραδείγματα από τις εξής γνωμοδοτήσεις: Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 25.4.2007 με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τις κατευθυντήριες γραμμές των πολιτικών απασχόλησης των κρατών μελών», εισηγήτρια: η κ. O'Neill (EE C 168 της 20.7.2007). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 12.7.2007 με θέμα «Απασχόληση των κατηγοριών προτεραιότητας (Στρατηγική της Λισαβώνας)», εισηγήτρια: ο κ. Greif (EE C 256 της 27.10.2007). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 26.10.2005 με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο σχετικά με τις ευρωπαϊκές πολιτικές για τη νεολαία — Αντιμετώπιση των θεμάτων που απασχολούν τους νέους στην Ευρώπη — Εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Νεολαία και προώθηση της ενεργού συμμετοχής στα κοινά», εισηγήτρια: η κ. van Turnhout (EE C 28 της 3.2.2006). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 13.9.2006 με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Χάρτης πορείας για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών 2006-2010», εισηγήτρια: η κ. Attard (EE C 318 της 23.12.2006). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 11.7.2007 με θέμα «Απασχολησιμότητα και επιχειρηματικό πνεύμα — Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών εταίρων και των περιφερειακών και τοπικών οργανισμών υπό το πρίσμα του φύλου», εισηγήτρια: ο κ. Pariza Castaños (EE C 256 of 27.10.2007). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 17.1.2007 με θέμα «Ισες ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρίες», εισηγήτρια: ο κ. Joost, (EE C 93 της 27.04.2007). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 26.9.2007 με θέμα «Προώθηση της βιώσιμης παραγωγικότητας της εργασίας στην Ευρώπη», εισηγήτρια: η κ. Kurki (EE C ...). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 11.7.2007 με θέμα «Ευέλικτη ασφάλεια (διάσταση εσωτερικής ευελιξίας — συλλογικές διαπραγματεύσεις και ο ρόλος του κοινωνικού διαλόγου ως μέσα ρύθμισης και μεταρρύθμισης της αγοράς εργασίας)», εισηγήτρια: ο κ. Janson (EE C 256 της 27.10.2007). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 25.4.2007 με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τις κατευθυντήριες γραμμές των πολιτικών απασχόλησης των κρατών μελών», εισηγήτρια: ο κ. Greif (EE C 195 της 18.08.2006). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 30.5.2007 με θέμα «Πρόταση σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη διά βίου μάθηση», εισηγήτρια: ο κ. Rodríguez García-Caro (EE C 175 της 27.7.2007). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 6.4.2005 με θέμα «Πρόταση σύστασης του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για περαιτέρω ευρωπαϊκή συνεργασία με σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση», εισηγήτρια: ο κ. Soares (EE C 255 της 14.10.2005).

(2) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 31ης Μαΐου 2005 με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών (βάσει του άρθρου 128 της Συνθήκης ΕΚ)» (εισηγήτρια: ο κ. Malosse), EE C 286 της 17.11.2005.

(3) Σύντομα αναμένεται να εκδοθεί έντυπο με τις προτάσεις της ΕΟΚΕ. Οι γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για την απασχόληση και τα συναφή θέματα διατίθενται στη διεύθυνση http://eesc.europa.eu/sections/soc/index_en.asp.

2. Σύνοψη των ειδικών προτάσεων της ΕΟΚΕ

2.1 Φιλοδοξίες και μετρήσιμοι στόχοι

Η ΕΟΚΕ επισημαίνει εκ νέου την ανάγκη για:

- πιο φιλόδοξους, αποτελεσματικούς και μετρήσιμους στόχους, οι οποίοι θα μπορούν να αξιολογούνται σε σχέση με τις νέες κατευθυντήριες γραμμές στο επίπεδο τόσο της ΕΕ όσο και των κρατών μελών, και για την εκχώρηση περισσότερων εξουσιών επιβολής στην Επιτροπή· εν όψει αυτής της κατάστασης, πρέπει να καταβληθούν σοβαρές προσπάθειες για να αποτραπεί η αποδυνάμωση των στόχων της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισσαβώνας και, συνεπώς, να επανεστιαστούν οι δράσεις στους ποσοτικούς ευρωπαϊκούς στόχους, κυρίως στους τομείς της ενεργοποίησης, της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης, της απασχόλησης των νέων και της ισότητας των φύλων·
- χρονοδιαγράμματα και διαδικασίες που μπορούν να κοινοποιηθούν δεόντως σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, προκειμένου να διασφαλιστεί η μέγιστη συμμετοχή και να παρασχεθεί αρκετός χρόνος για απαντήσεις σε επίπεδο ΕΕ και σε εθνικό επίπεδο κατά το στάδιο του σχεδιασμού. Πάνω απ' όλα, στο πλαίσιο αυτό, είναι απαραίτητη η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, της κοινωνίας των πολιτών και της ΕΟΚΕ σε ένα όσο το δυνατόν πιο πρώιμο στάδιο του σχεδιασμού και της εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών, καθώς και στο στάδιο της παρακολούθησης·
- βελτίωση της συλλογής δεδομένων, διευκόλυνση της παρακολούθησης και αξιολόγηση τόσο εκ μέρους των κρατών μελών όσο και της Επιτροπής·
- εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων τα οποία να περιλαμβάνουν πιο συγκεκριμένα στοιχεία για τους καθοριζόμενους στόχους, τα χρονοδιαγράμματα, τις δαπάνες και τον προβλεπόμενο προϋπολογισμό. Με αυτόν τον τρόπο, τα ΕΠΜ θα γίνουν πιο φιλόδοξα, με σημαντική βελτίωση της ποιότητάς τους σε ό,τι αφορά τα χρονοδιαγράμματα, την υπευθυνότητα, τον δεσμευτικό χαρακτήρα των μέτρων και τη χρηματοδότηση, συμπεριλαμβανομένων συγκεκριμένων στόχων για τη δέσμευση των απαραίτητων δημοσιονομικών πιστώσεων προκειμένου να χρηματοδοτηθούν μέτρα της ενεργού πολιτικής για την αγορά εργασίας στα επιμέρους κράτη μέλη·

- ισχυρότερη έμφαση στη συμπερίληψη των ατόμων με ειδικές ανάγκες, με καθορισμό συγκεκριμένων στόχων και μεγαλύτερη αναγνώριση των απαιτήσεων της κοινωνικής πολιτικής· επιπλέον, πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι θετικές εξελίξεις στους τομείς της οικονομίας και της απασχόλησης ενισχύουν και την κοινωνική ένταξη στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας· για το λόγο αυτό, στη νέα δέσμη κατευθυντήριων γραμμών θα πρέπει να δοθεί πολύ μεγαλύτερη έμφαση στους κοινούς κοινωνικούς στόχους των κρατών μελών για την προώθηση της ενεργού κοινωνικής ένταξης (π.χ. καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού των προσώπων και ομάδων που αντιμετωπίζουν τη μεγαλύτερη περιθωριοποίηση).

2.2 Απασχόληση των νέων

Η ΕΟΚΕ επισημαίνει εκ νέου την ανάγκη:

- να καθοριστούν από κάθε κράτος μέλος στόχοι για μείωση της ανεργίας των νέων κατά 50 % τουλάχιστον την περίοδο 2006-2010, ούτως ώστε να καταστεί σαφές ότι η καταπολέμηση της ανεργίας των νέων απαιτεί εντατικότερες προσπάθειες από όλους τους ενδιαφερομένους·

- να δοθεί πολύ μεγαλύτερη έμφαση στην ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας και να τους εξασφαλιστεί μια πρώτη θέση εργασίας με μελλοντικές προοπτικές· και, σε αυτό το πλαίσιο, να εφαρμοστούν μέτρα που μειώνουν τον κίνδυνο εγκλωβισμού των νέων σε επισφαλείς θέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου·

- να υιοθετηθεί μια πολύ πιο αποφασιστική και στοχοθετημένη προσέγγιση της επαγγελματικής κατάρτισης, προκειμένου να δημιουργηθούν επαγγελματικές σταδιοδρομίες για τους νέους, καθώς και της διά βίου μάθησης για να μειωθεί η ανεργία των νέων· υπάρχει επίσης πρόβλημα στη σχέση των βάσεων της εκπαίδευσης με τη σύγχρονη αγορά εργασίας, δεδομένου ότι παρατηρείται έλλειψη βασικών και ενδιάμεσων δεξιοτήτων και αναντιστοιχία αφενός μεταξύ δεξιοτήτων και επαγγελματικών προσόντων και, αφετέρου, της αγοράς απασχόλησης·

- να αναπτυχθούν συστήματα κοινωνικής προστασίας τα οποία επιτρέπουν στους νέους να είναι σε θέση να αποφασίζουν για το μέλλον τους· σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να θεοπιστούν μέτρα για την κοινωνική ένταξη των νέων, ιδίως εκείνων που δεν ακολουθούν σχολική πανεπιστημιακή εκπαίδευση ούτε ασκούν επάγγελμα και δεν είναι δηλωμένοι ως ανεργοί·

- να μειωθεί το επίπεδο της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου κατά 50 % την περίοδο 2006-2010 και να προωθηθούν περιόδους πρακτικής εξάσκησης σε επιχειρήσεις·

- να αναπτυχθούν κατάλληλα κίνητρα και να παρασχεθεί συνδρομή σε επιχειρήσεις προκειμένου να προσλαμβάνουν περισσότερους νέους καθώς και ηλικιωμένους εργαζομένους που αντιμετωπίζουν ξεχωριστές δυσκολίες στην εύρεση εργασίας·

- να μειωθεί η μέγιστη προθεσμία των έξι μηνών για την είσοδο στον ενεργό βίο νέων που αναζητούν εργασία ή θέση μαθητείας (σημειώνεται ότι η κατευθυντήρια γραμμή 18 προβλέπει τη μείωση αυτής της περιόδου σε 4 μήνες έως το 2010)·

- για προώθηση της ισότητας, υποστήριξη ατόμων με αναπηρίες και ένταξη των μεταναστών.

2.3 Ισότητα των φύλων

Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει εκ νέου ότι:

- χρειάζονται κοινές προτεραιότητες κατά τον συντονισμό των πολιτικών απασχόλησης, προκειμένου να αυξηθεί το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών· μεταξύ άλλων, θα πρέπει να διατυπωθούν συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής για την ενθάρρυνση των μόνων γονέων να αναπτύξουν αξιοποιήσιμες στην αγορά δεξιότητες και για τη διευκόλυνση της πρόσβασής τους στην απασχόληση·

- θα πρέπει να ζητείται η άποψη των κοινωνικών εταίρων για τις πτυχές που αφορούν την ενσωμάτωση κριτηρίων σχετικών με το φύλο·

- οι κυβερνήσεις, οργανισμοί ισότητας και οι κοινωνικοί εταίροι όλων των κρατών μελών οφείλουν να διασφαλίζουν ότι τα συστήματα αμοιβής που εφαρμόζουν δεν εισάγουν διακρίσεις μεταξύ γυναικών και ανδρών· σε αυτό το πλαίσιο, οι κοινοτικοί προσανατολισμοί πρέπει να ενισχύουν, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο επιχειρήσεων, τους εθνικούς στόχους για την μισθολογική ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, με τη χρήση συγκεκριμένων δεικτών· ως εκ τούτου, πρέπει να καθοριστούν στόχοι για τη μείωση των διαφορών μεταξύ των αγοριών και των κοριτσιών όσον αφορά την πρόσβαση στην επαγγελματική και τεχνολογική κατάρτιση και τη μείωση των μισθολογικών διαφορών κατά την πρόσληψη·

- είναι αναγκαίο να θεσπιστούν μέτρα για την εξάλειψη των υφιστάμενων διακρίσεων στην αγορά εργασίας και των διαρθρωτικών παραμέτρων που έχουν ως αποτέλεσμα εισοδηματικές διαφορές με βάση το φύλο και, κυρίως για, την προώθηση της αυτόνομης κοινωνικής ασφάλισης των γυναικών, μέσω δράσεων για τον περιορισμό των χαμηλά αμειβόμενων μορφών μερικής απασχόλησης που συνοδεύονται από επισφαλείς συνθήκες κοινωνικής προστασίας, καθώς και για τη βελτίωση της ρύθμισης της μερικής απασχόλησης (π.χ. επέκταση του δικαιώματος μερικής απασχόλησης στους γονείς, με δικαίωμα επιστροφής στην πλήρη απασχόληση έπειτα από ορισμένη χρονική περίοδο· ενίσχυση της ενσωμάτωσης των γυναικών στα ενδοεπιχειρησιακά προγράμματα επιμόρφωσης)·
 - να προσδιοριστούν νέοι στόχοι για την ισότητα των φύλων στις πολιτικές απασχόλησης, με ποιοτικούς και ποσοτικούς δείκτες, προκειμένου να εξαλειφθούν τα στερεότυπα με βάση το φύλο και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες που ξεκινούν την επαγγελματική τους σταδιοδρομία σε συγκεκριμένους τομείς και αναλαμβάνουν επιχειρηματική δραστηριότητα (*)·
 - να συμπεριληφθεί στα εθνικά προγράμματα της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα, ιδίως για τις γυναίκες, και να ληφθούν μέτρα για να αυξηθεί το ποσοστό των γυναικών μεταξύ των πτυχιούχων θετικών και τεχνικών κατευθύνσεων, προκειμένου να μειωθεί το χάσμα μεταξύ των δύο φύλων ως προς την απασχόληση σε τεχνικούς τομείς, όπως η μηχανική ή οι υπηρεσίες που σχετίζονται με τις ΤΠΕ·
 - να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην ισότητα των φύλων και στην ανάγκη εξισορρόπησης της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι αναγκαίο να εξαλειφθεί στην αγορά εργασίας ο διαχωρισμός λόγω φύλου, με τη θέσπιση αποτελεσματικών μέτρων για τον συνδυασμό της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή (ειδικά με τη μαζική ανάπτυξη επαρκών, υψηλής ποιότητας και οικονομικά προσιτών εγκαταστάσεων παιδικής μέριμνας και την παροχή διαφόρων μορφών στήριξης για τα εξαρτώμενα πρόσωπα και τις οικογένειές τους, συμπεριλαμβανομένων διευκολύνσεων 24 ώρες το εικοσιτετράωρο)·
 - πρέπει να προωθηθεί αποτελεσματικά η ισοκατανομή των γονικών ευθυνών (ιδίως η παροχή κινήτρων για ενίσχυση της συμμετοχής των πατέρων στη φροντίδα των παιδιών) και να καταργηθούν τα μέτρα οικογενειακής πολιτικής που παρέχουν στους γονείς ισχυρά κίνητρα για να εγκαταλείψουν την αγορά εργασίας οριστικά ή για μεγάλες χρονικές περιόδους. Οι γονείς θα πρέπει να ενθαρρύνονται να επιστρέψουν στην αγορά εργασίας. Τα επιδόματα γονικής άδειας δεν θα πρέπει να έχουν επιπτώσεις στην εξέλιξη των εισοδημάτων, ούτε να δημιουργούν κίνητρα για την αποχώρηση των γυναικών από τον ενεργό βίο ή νέα εμπόδια όσον αφορά την ισοκατανομή των ευθυνών ανατροφής των παιδιών μεταξύ των δύο γονέων.
- 2.4 *Ηλικιωμένοι εργαζόμενοι, εργαζόμενοι με αναπηρίες, εργαζόμενοι μετανάστες*
- Η ΕΟΚΕ ζητεί:
- να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες για την καταπολέμηση των συνεχιζόμενων διακρίσεων και των μειονεκτημάτων που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι λόγω ηλικίας, φύλου, αναπηρίας ή εθνικής καταγωγής, ιδίως όσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση και την πρόσβαση και παραμονή στην αγορά εργασίας. Πρέπει να παρακολουθείται στενά η ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία και η εφαρμογή της·
 - να αποδοθεί μεγαλύτερη προσοχή στον αντίκτυπο της δημογραφικής αλλαγής και στις προκλήσεις που δημιουργεί η γήρανση του εργατικού δυναμικού· σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να πραγματοποιηθούν εκτεταμένες επενδύσεις στην ποιότητα της απασχόλησης και στη διαμόρφωση ευνοϊκών συνθηκών εργασίας για τους ηλικιωμένους, προκειμένου να διατηρήσουν τη σωματική και ψυχική
- ικανότητα να παρατείνουν την παραμονή τους στον ενεργό βίο, ιδίως με την ενθάρρυνση των ηλικιωμένων εργαζομένων να συμμετέχουν πιο ενεργά σε δράσεις επιμόρφωσης καθώς και με τη μείωση των πιέσεων για επιδόσεις στις επιχειρήσεις και την προσαρμογή των εργασιακών συνθηκών στο προφίλ των ηλικιωμένων (μεταξύ άλλων παροχή κινήτρων για την ενίσχυση της προστασίας της υγείας στο χώρο εργασίας, ευρέως διαθέσιμα προγράμματα για την προώθηση της υγείας και την προληπτική ιατρική, καθώς και την προστασία των εργαζομένων στις επιχειρήσεις)·
- την ανάληψη δράσεων ευαισθητοποίησης υπέρ της αξίας των ηλικιωμένων εργαζομένων (αναγνώριση της αξίας της πείρας των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και μεταφορά δεξιοτήτων που αποκτήθηκαν στον ενεργό βίο σε νεότερους εργαζομένους), καθώς και παροχής συμβουλών και στήριξης σε επιχειρήσεις, ιδίως ΜΜΕ, όσον αφορά τον προγραμματισμό των προσλήψεων προσωπικού και την ανάπτυξη ευνοϊκών μορφών οργάνωσης της εργασίας για τους ηλικιωμένους·
 - να δοθεί μεγαλύτερη προτεραιότητα στα θέματα που σχετίζονται με την αναπηρία στο πλαίσιο των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων και να ενισχυθεί η συμμετοχή των εθνικών οργανώσεων των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κατάρτιση αυτών των προγραμμάτων· στο πλαίσιο αυτό, ζητήθηκε από την Επιτροπή να αναλύσει τον σχετικό αντίκτυπο και να αξιοποιήσει πιθανές synergies που μπορούν να δημιουργηθούν ως απόρροια των νέων τάσεων που επικρατούν στον τομέα της απασχόλησης, όπως π.χ. ο συνδυασμός ευελιξίας και ασφάλειας, και οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες·
 - την ενίσχυση και παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών μετανάστευσης και του αντίκτυπού τους στον εθνικό σχεδιασμό για το εργατικό δυναμικό· σε αυτόν τον τομέα, ιδιαίτερη βαρύτητα πρέπει να δοθεί στην εξατομικευμένη (προ)σχολική υποστήριξη και την έγκαιρη επένδυση στη γλωσσική και επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και στην εξάλειψη θεσμικών εμποδίων και κατάργηση των διακρίσεων όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας στα κράτη μέλη και στην πρόληψη του μισολογικού ντάμπινγκ.
 - την παρακολούθηση και τη λήψη μέτρων, προκειμένου να επιτευχθεί ισορροπία όσον αφορά τη διατήρηση ειδικευμένου και καταρτισμένου εργατικού δυναμικού με στόχο τη διασφάλιση της αειφορίας. Μολονότι η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την κινητικότητα των εργαζομένων μεταξύ των κρατών μελών, ανησυχεί ωστόσο για τον αντίκτυπο που έχει για τη χώρα προέλευσης η μετακίνηση ειδικευμένων εργαζομένων και η μεταφορά δεξιοτήτων από μια χώρα της ΕΕ προς κάποια άλλη.

2.5 Υψηλής ποιότητας θέσεις εργασίας και μεταβατικές αγορές εργασίας

Η ΕΟΚΕ επισημαίνει εκ νέου την ανάγκη:

- να ληφθούν μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας και, ως εκ τούτου, να δημιουργηθεί ευρωπαϊκός δείκτης που να περιγράφει την ποιότητα του επαγγελματικού βίου, ο οποίος θα πρέπει να διαρθρωθεί στη βάση κριτηρίων έρευνας «εργασίας σε καλές συνθήκες» (*good work*) και να μετριέται και να δημοσιεύεται τακτικά, ούτως ώστε να επισημαίνονται οι αλλαγές και οι εξελίξεις της ποιότητας της εργασίας στην Ευρώπη και οι συνέπειες για την παραγωγικότητα·
- για ενίσχυση της ασφάλειας της απασχόλησης και αποτροπή των «παγίδων επισφαλούς απασχόλησης», μεταξύ άλλων, με την αποφυγή του ενδεχομένου αναγκαστικής αποδοχής θέσεων εργασίας που δεν παρέχουν καμία ασφάλεια, την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και την αποτροπή της εκμετάλλευσης των συμβασιούχων·

(*) Για το θέμα αυτό, βλ. επίσης τις εξής γνωμοδοτήσεις: Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 6.7.2006 με θέμα «Προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης», εισηγήτρια: η κ. Jerneck (EE C 309 της 16.10.2006), και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 25.10.2006 με θέμα «Επιχειρηματικό πνεύμα και Ατζέντα της Λισαβόνας», εισηγήτρια: η κ. Sharma, συνεισηγήτρια: ο κ. Olsson (SOC/267) (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη).

- για προστασία των εργαζομένων από διακρίσεις·
- να ληφθούν πολλά συμπληρωματικά μέτρα για τη βελτίωση των υφιστάμενων συστημάτων προστασίας της υγείας, με στόχο την προώθηση της πρόληψης και του υγιούς τρόπου ζωής, προκειμένου να μειωθούν οι επιβαρύνσεις λόγω ασθενειών, να αυξηθεί η παραγωγικότητα της εργασίας και να παραταθεί ο επαγγελματικός βίος·
- για εκσυγχρονισμό και βελτίωση, της κοινωνικής ασφάλισης για τις άτυπες μορφές απασχόλησης οπουδήποτε αυτό κρίνεται απαραίτητο·
- για εξάλειψη των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με υποχρεώσεις φροντίδας τρίτων κατά την επάνοδο και παραμονή τους στην αγορά εργασίας, και για παροχή κινήτρων για τη μεγαλύτερη συμμετοχή των πατέρων στην φροντίδα της οικογένειας·
- για ανάπτυξη μεταβατικών αγορών εργασίας για τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες, με την παροχή κατάλληλων κινήτρων στις επιχειρήσεις για περισσότερες προσλήψεις και την ταυτόχρονη υποστήριξη των εργαζομένων, προκειμένου να ξεπεράσουν τα προβλήματα που αποτελούν την αιτία του κοινωνικού τους αποκλεισμού (πρέπει να προληφθούν η ανεπιθύμητη εκμετάλλευση αυτών των ρυθμίσεων, καθώς και οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού)·
- μη κερδοσκοπικές πρωτοβουλίες στο χώρο της απασχόλησης, ειδικά στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας, οι οποίες μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο σε αυτό το πλαίσιο· ταυτόχρονα, πρέπει να διασφαλιστεί η δέουσα στήριξη στο πλαίσιο των προϋπολογισμών της πολιτικής για την αγορά εργασίας.

2.6 Ευέλικτη ασφάλεια

Η ΕΟΚΕ έχει διατυπώσει τις ακόλουθες προτάσεις:

- Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να συμμετέχουν σε όλες τις συζητήσεις για την ευέλικτη ασφάλεια και να διαδραματίσουν πρωταγωνιστικό ρόλο στις διαβουλεύσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς και στον ορισμό της έννοιας της ευέλικτης ασφάλειας.
- Η ενίσχυση των συστημάτων εργασιακών σχέσεων, τόσο σε ευρωπαϊκή όσο και σε εθνική κλίμακα, είναι ζωτικής σημασίας. Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να συμμετέχουν ενεργά, να διαπραγματεύονται, να επηρεάζουν και να αναλαμβάνουν την ευθύνη του ορισμού και των συνιστωσών της ευέλικτης ασφάλειας. Γι' αυτό, κατά την αξιολόγηση των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων, θα πρέπει επίσης να εξετάζεται πώς μπορούν να ενισχυθούν ο κοινωνικός διάλογος και τα συστήματα συλλογικών συμβάσεων.
- Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα πρέπει να δώσουν μεγαλύτερη προσοχή στην ισότητα ανδρών και γυναικών και στη διαπεριφερειακή αλληλεγγύη στο πλαίσιο της ευέλικτης ασφάλειας. Οι γυναίκες, οι ηλικιωμένοι και οι νέοι βρίσκονται συχνά σε μειονεκτική θέση στην αγορά εργασίας όσον αφορά την ευελιξία και την ασφάλεια. Πρέπει, συνεπώς, να καταβληθούν προσπάθειες για την ανόδικο σύγκλιση της κατάστασης των εν λόγω ομάδων και για τη λήψη των ευνοϊκότερων δυνατών μέτρων.
- Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή θα πρέπει να διερευνήσουν την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας μέσω της εσωτερικής ευελιξίας και να την καθιερώσουν ως βιώσιμη και αποδεκτή διάσταση της ευελιξίας με ασφάλεια. Η εσωτερική ευελιξία μπορεί να διαδραματίσει ρόλο-κλειδί στην ενίσχυση της παραγωγικότητας, της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας και να συμβάλει έτσι στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβώνας.
- Πρέπει να αναζητηθεί μια ισορροπία μεταξύ ελαστικού ωραρίου εργασίας και προστασίας των εργαζομένων. Ο καλύτερος τρόπος διασφάλισης της εν λόγω ισορροπίας είναι ο καθορισμός ρυθμίσεων μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων και σύμφωνα με τις εθνικές πρακτικές. Διαπραγματεύσεις αυτού του είδους για το ελαστικό ωράριο εργασίας απαιτούν ένα ισχυρό πλαίσιο δικαιωμάτων, λειτουργικών κοινωνικών φορέων και φιλικών προς την απασχόληση συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης για να τις υποστηρίξει.

2.7 Επενδύσεις, καινοτομία και έρευνα

Η ΕΟΚΕ ζητεί:

- τη δημιουργία ενός ευνοϊκού μακροοικονομικού περιβάλλοντος, το οποίο να αποδίδει έμφαση σε μια οικονομική πολιτική προσανατολισμένη προς την ανάπτυξη, προκειμένου να υπερνικηθούν οι παρατεινόμενες κυκλικές αδυναμίες και να υλοποιηθεί το πλήρες δυναμικό των ενεργών πολιτικών για την αγορά εργασίας·
- περισσότερη συνέπεια όσον αφορά την ολοκλήρωση των επενδύσεων στην έρευνα, στην ανάπτυξη και στην καινοτομία, τόσο για την τόνωση της οικονομίας όσο και για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να σημειωθεί ότι πολλά προγράμματα μεταρρυθμίσεων εξακολουθούν να μην συνεκτιμούν επαρκώς την ανάγκη υιοθέτησης πολιτικών προσανατολισμένων προς τη ζήτηση, για την τόνωση της ανάπτυξης και της απασχόλησης, παράλληλα με τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας·
- αύξηση των δημοσιονομικών περιθωρίων για την πραγματοποίηση των αναγκαίων επενδύσεων στον τομέα των υποδομών στα κράτη μέλη. Στο πλαίσιο αυτό, τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων θα μπορούσαν στο μέτρο του δυνατού, να σχεδιάζονται, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να καταλήξουν σε ένα πανευρωπαϊκό πρόγραμμα για την ανάκαμψη της οικονομίας·
- για να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό για την ανάπτυξη και την πλήρη απασχόληση, πρέπει να δημιουργηθούν οι κατάλληλες γενικές συνθήκες για την τόνωση τόσο της εξωτερικής, όσο και της εσωτερικής ζήτησης. Αναφορικά με αυτό, έχει υπογραμμιστεί ότι λίγα μόνο κράτη μέλη δίνουν επαρκή βαρύτητα στην τόνωση της οικονομίας στα μεταρρυθμιστικά τους προγράμματα·
- κατάλληλη χρηματοδότηση σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ, η οποία είναι σημαντική για την εφαρμογή των μέτρων της πολιτικής για την απασχόληση. Ως προς αυτό έχει επισημανθεί ότι πρέπει να εξαιρεθεί το χάσμα που εντοπίζεται σε πολλά κράτη μέλη μεταξύ των προτάσεων για ανάληψη πρωτοβουλιών στον τομέα της πολιτικής για την αγορά εργασίας και των πραγματικών δυνατοτήτων δημοσιονομικής κάλυψης.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, με θέμα: «Χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση: οι ευρωπαϊκές χρηματιστηριακές αγορές» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2008/C 162/25)

Στις 16 Ιανουαρίου 2007 και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του εσωτερικού της κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να συντάξει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«Χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση: οι ευρωπαϊκές χρηματιστηριακές αγορές».

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 24 Ιανουαρίου 2008, με εισηγητή τον κ. LEHNHOFF.

Κατά τη 442η σύνοδο ολομέλειάς της, της 13^{ης} και 14^{ης} Φεβρουαρίου 2008 (συνεδρίαση της 13^{ης} Φεβρουαρίου 2008), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 103 ψήφους υπέρ, 4 ψήφους κατά και 9 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συνιστά στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να προβούν σε πληρέστερη ενημέρωση των πολιτών της κοινότητας σχετικά με τα πλεονεκτήματα που τους προσφέρει ένα εναρμονισμένο νομικό πλαίσιο για τις συναλλαγές κινητών αξιών. Με αυτόν τον τρόπο, είναι δυνατόν να αντιμετωπισθεί το συνεχιζόμενο και διαδεδομένο φαινόμενο του περιορισμού των επενδύσεων στην εκάστοτε εθνική αγορά (εθνική προτίμηση).

1.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εξετάσει προσεκτικά, στα πλαίσια της εκ των υστέρων αξιολόγησης του σχεδίου δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, η οποία ανακοινώθηκε στη Λευκή Βίβλο σχετικά με την πολιτική για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες⁽¹⁾, κατά πόσον οι πολυάριθμες τροποποιήσεις βασικών διατάξεων της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, που ρυθμίζουν τις χρηματιστηριακές και εξωχρηματιστηριακές διαπραγματεύσεις, προάγουν την ορθή ολοκλήρωση των ευρωπαϊκών χρηματιστηριακών αγορών, όπως επίσης κατά πόσον διευκολύνουν τη διασυνοριακή επένδυση περιουσιακών αγαθών.

1.3 Τούτο ισχύει κυρίως για τις επιπτώσεις της οδηγίας σχετικά με τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων⁽²⁾, της οδηγίας σχετικά με το ενημερωτικό δελτίο⁽³⁾ και της οδηγίας σχετικά με την εναρμόνιση των απαιτήσεων διαφάνειας⁽⁴⁾, οι οποίες εντάσσονται στο σχέδιο δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, όπως επίσης για τις προσπάθειες που επί του παρόντος καταβάλλονται για τη διευκόλυνση των διασυνοριακών διαπραγματεύσεων που αφορούν χρηματοπιστωτικά μέσα (κυρίως για την καθιέρωση της ανάληψης δέσμευσης εκ μέρους των φορέων που διαχειρίζονται υποδομές, μέσω του κώδικα συμπεριφοράς για τον συμψηφισμό και τον διακανονισμό, όπως επίσης τις προσπάθειες εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για την επίτευξη ενιαίας ευρωπαϊκής πλατφόρμας διακανονισμού (αγοραπωλησίες τίτλων σε νόμισμα κεντρικής τραπεζής — Target2/Securities).

(1) http://ec.europa.eu/internal_market/finances/policy/index_en.htm

(2) Οδηγία 2004/39/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, για την τροποποίηση των οδηγιών 85/611/ΕΟΚ και 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 2000/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και για την κατάργηση της οδηγίας 93/22/ΕΟΚ του Συμβουλίου, ΕΕ L 145 της 30.04.2004, σ. 1-44.

(3) Οδηγία 2003/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το ενημερωτικό δελτίο που πρέπει να δημοσιεύεται κατά τη δημόσια προσφορά κινητών αξιών ή την εισαγωγή τους προς διαπραγμάτευση και την τροποποίηση της οδηγίας 2001/34/ΕΚ, ΕΕ L 345 της 30.04.2004, σ. 64-89.

(4) Οδηγία 2004/109/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 2004, για την εναρμόνιση των προϋποθέσεων διαφάνειας αναφορικά με την πληροφόρηση σχετικά με εκδόσεις.

1.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να μην πραγματοποιηθούν πρόσθετα, ούτε συμπληρωματικά βήματα για την προώθηση της ολοκλήρωσης, πριν ολοκληρωθεί η εν λόγω διαδικασία αξιολόγησης. Αν θεωρηθεί αναγκαίο, θα υποβάλει μεταγενέστερα προτάσεις για την προώθηση της ολοκλήρωσης των χρηματιστηριακών αγορών.

1.5 Στην ανακοίνωση του 2005 σχετικά με την βιομηχανική πολιτική⁽⁵⁾ εξαγγέλλονται επτά κύριες οριζόντιες δράσεις, με στόχο την προώθηση διατομεακών πρωτοβουλιών πολιτικής. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι στον κατάλογο των διατομεακών μέτρων θα πρέπει να περιληφθούν και αποτελεσματικές χρηματοπιστωτικές αγορές, όπως επίσης και εκείνες που είναι προσβάσιμες, έναντι λογικού κόστους, στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, και ιδιαίτερα στις μικρές και στις μικρομεσαίες (ΜΜΕ). Η οδηγία για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων (MiFID) έχει ως στόχο τη βελτίωση του τρόπου λειτουργίας των εν λόγω αγορών. Εξαιτίας των επιπτώσεων που συνδέονται με τις χρηματιστηριακές αγορές, επιβάλλεται μία συνολική εξέταση του ρόλου τον οποίο διαδραματίζουν οι αγορές αυτές στην προώθηση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η ενδιάμεση εξέταση της βιομηχανικής πολιτικής⁽⁶⁾ δεν αποτέλεσε το έναυσμα για την εκκίνηση ενός σχετικού διαλόγου.

Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να αποδοθεί στις τοποθεσίες των χρηματιστηρίων, εξαιτίας της κεντρικής τους σημασίας για τη συνολική οικονομία της αγοράς. Θα πρέπει να μελετηθούν βασικά οι κινήσεις των κεφαλαίων των δεσποζόντων εκδοτών και των κρατικών ομολόγων αναπτυσσομένων χωρών ή χωρών πλουσιών σε φυσικούς πόρους, κυρίως όταν το μερίδιο των επενδύσεων τους στις χρηματιστηριακές αγορές είναι ιδιαίτερα υψηλό, όπως στην περίπτωση του Χρηματιστηρίου του Λονδίνου, όπου οι εταιρείες επενδύσεων από το Ντουμπάι και το Κατάρ κατέχουν πλέον το 48 % των αξιών. Σε γενικές γραμμές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να συνεργασθεί με τα κράτη μέλη και τις εποπτικές αρχές, προκειμένου να βελτιωθεί η διαφάνεια των εν λόγω εταιρειών επενδύσεων, να γίνουν αντιληπτές οι επιδιώξεις τους, και να εξασφαλισθεί ότι δεν υποκρύπτονται οι οποιοδήποτε πολιτικές σκοπιμότητες. Κατ' αρχήν η ΕΟΚΕ «καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, να υποβάλει το ταχύτερο δυνατόν τη νομοθετική της πρόταση που αποβλέπει στην ενίσχυση των πληροφοριών που παρέχουν οι θεσμικοί επενδυτές σχετικά με την πολιτική που ακολουθούν στα θέματα των επενδύσεων και της ψηφοφορίας». (7)

(5) COM(2005) 474 τελ.: «Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισσαβώνας: Πλαίσιο πολιτικής για την ενίσχυση του μεταποιητικού τομέα της ΕΕ — προς μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση της βιομηχανικής πολιτικής».

(6) KOM(2007) 374, «Ενδιάμεση εξέταση της βιομηχανικής πολιτικής».

(7) ECO/202 και INT/332.

2. Επιχειρήματα υπέρ της γνωμοδότησης

2.1 Ανάθεση της γνωμοδότησης

2.1.1 Η χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της ευρωπαϊκής οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Από την ημερομηνία της καθιέρωσης του ευρώ, η ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος έχει αναχθεί σε σημαντικό στόχο. Οι περισσότερες μελέτες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η ολοκλήρωση αυτή θα έχει σαφώς θετικό αντίκτυπο για την ευρωπαϊκή οικονομία.

2.1.2 Ενόψει των σημαντικών πλεονεκτημάτων, τα οποία θα επιφέρει η ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση για το σύνολο της οικονομίας, η σημερινή κατάσταση, η οποία χαρακτηρίζεται από την ανεπαρκή ολοκλήρωση πολυάριθμων τμημάτων της αγοράς, καθιστά αναγκαία τη συστηματική συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων προκειμένου να συνεχισθεί η διαδικασία έως την ολοκλήρωσή της.

2.1.3 Η δημιουργία ολοκληρωμένων, ανταγωνιστικών και αποτελεσματικών χρηματοπιστωτικών αγορών αποτελεί σημαντική πτυχή της εσωτερικής αγοράς και των στόχων της Λισσαβόνας, και επιτρέπει την πλήρη αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων όσον αφορά τη μεγέθυνση και την απασχόληση.

2.1.4 Όλα τα χρηματοοικονομικά κέντρα επιτελούν σημαντικές λειτουργίες δημόσιας υπηρεσίας. Δεδομένου του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν στις εσωτερικές χρηματοπιστωτικές αγορές, τα χρηματιστήρια εξομοιώνονται συχνά με δημόσιους οργανισμούς εθνικής σημασίας. Στον ευρωπαϊκό χρηματιστηριακό κλάδο κυριαρχούν παραδοσιακοί και συχνά εθνικοί παράγοντες. Παρά τις ορισμένες ενώσεις και συμμαχίες μεταξύ χρηματιστηρίων, η εν λόγω αγορά εξακολουθεί να είναι κατακερματισμένη σε μία δεκάδα από διαφορετικά χρηματοοικονομικά κέντρα. Χάρη, ωστόσο, στην αυτοματοποίηση των διακανονισμών, αποφεύγονται οι περιορισμοί και οι συγκρούσεις που προκύπτουν εξαιτίας της συγκεκριμένης γεωγραφικής τους εμβέλειας.

2.1.5 Η χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση αποτελεί πρωτίστως μία διαδικασία η οποία προκαλείται από την αγορά, απαιτεί εντούτοις έναν αποτελεσματικό συνδυασμό των δυνάμεων της αγοράς με τη δράση των δημοσίων αρχών. Οι κρατικές υπηρεσίες στην Ε.Ε οφείλουν να είναι απολύτως αποφασισμένες να ενισχύσουν την διαδικασία ολοκλήρωσης. Απαιτείται ιδιαίτερα η ακλόνητη βούληση εκ μέρους των εθνικών και ευρωπαϊκών αρχών να καθιερώσουν ένα νομικό και κανονιστικό πλαίσιο, προσανατολισμένο στην προώθηση της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς και την χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

2.1.6 Η σημασία των ευρωπαϊκών χρηματιστηριακών αγορών ως πηγών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων έχει με την πάροδο του χρόνου αυξηθεί, σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις κατά εντυπωσιακό τρόπο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, σε μία σωστά εξελιγμένη χρηματιστηριακή αγορά επιτυγχάνεται αύξηση των συνολικών επενδύσεων και μείωση των εξόδων. Η χρηματιστηριακή αγορά μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη διάθεση πρόσθετων εξωτερικών πόρων. Ως εκ τούτου ο χρηματοπιστωτικός τομέας είναι σημαντικός, δεδομένου ότι, μεταξύ άλλων, εξασφαλίζει την κατανομή οικονομικών μέσων, χάρη στα οποία καθίσταται δυνατή η περαιτέρω ανάπτυξη των υπολοίπων οικονομικών κλάδων.

2.1.7 Οι πολύ ανομοιόμορφοι εθνικοί κανόνες που διέπουν τις χρηματιστηριακές αγορές συνιστούν ένα εμπόδιο. Οι ενώσεις των χρηματιστηρίων δεν επαρκούν από μόνες τους —ως στρατηγικές πτυχές των χρηματοπιστωτικών ρυθμίσεων— ούτως ώστε να εξασφαλίσουν την απαραίτητη εναρμόνιση των σχετικών διατάξεων.

2.1.8 Στην περίπτωση των αγορών κινητών αξιών, όπως παραδείγματος χάρη της αγοράς ομολόγων και της αγοράς μετοχών, έχει εξαιρετική σημασία να συνεχισθεί η ολοκλήρωση των υποδομών για τα συστήματα εκκαθάρισης και διακανονισμού. Ο αριθμός των κατά ανεπαρκή τρόπο συνδεδεμένων συστημάτων εκκαθάρισης και διακανονισμού εξακολουθεί να είναι υψηλός.

2.1.9 Σε μία εποχή, κατά την οποία η νομισματική ένωση ευνοεί ουσιαστικά μία πανευρωπαϊκή προσέγγιση όσον αφορά τη διαχείριση των κινητών αξιών, οι χρηματιστηριακές αγορές της ηπειρωτικής-δυτικής Ευρώπης βρίσκονται στην παράδοξη θέση να λειτουργούν μεν βάσει αυτοματοποιημένων εντολών, οι οποίες ωστόσο συνεπάγονται υψηλό κόστος διακανονισμού. Η αντίφαση αυτή διαπιστώνεται κατά κύριο λόγο από το γεγονός, ότι το κόστος των διασυνοριακών διακανονισμών εξακολουθεί να κυμαίνεται σε πολύ υψηλά επίπεδα.

2.2 Γενικές παρατηρήσεις — οι ευρωπαϊκές χρηματιστηριακές αγορές

2.2.1 Τα χρηματιστήρια (τίτλων) φέρνουν σε επαφή, μέσω χρηματοπιστωτικών μέσων, την προσφορά και τη ζήτηση (λειτουργία αγοράς του χρηματιστηρίου). Όσον αφορά τους επενδυτές, το χρηματιστήριο καθιστά εφικτή την αγοραπωλησία χρηματοπιστωτικών μέσων. Όσον αφορά τους επιχειρηματίες, τα χρηματιστήρια αποτελούν σημαντική προϋπόθεση για την απόκτηση ιδίων κεφαλαίων ή για δανεισμό. Συνεπώς, τα χρηματιστήρια αποτελούν, παράλληλα με την πιστωτική δραστηριότητα των τραπεζών, βασική συνιστώσα χρηματοδότησης των επιχειρήσεων. Χωρίς την ύπαρξη αποτελεσματικής χρηματιστηριακής αγοράς, οι δυνατότητες τοποθέτησης χρηματοπιστωτικών μέσων θα ήταν πολύ περιορισμένες. Η δημιουργία ενός πραγματικά ευρωπαϊκού χρηματιστηρίου μπορεί να προσφέρει στις επιχειρήσεις νέες δυνατότητες για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους με την έκδοση αξιογράφων. Αυτό ισχύει επίσης και ιδιαίτερος για τις επιχειρήσεις στις χώρες όπου οι χρηματιστηριακές συναλλαγές καταδεικνύουν περιορισμένη ρευστότητα, με αποτέλεσμα οι εκδόσεις αξιογράφων να είναι ουσιαστικά εφικτές μόνο υπό όρους. Επιπλέον, η ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής χρηματιστηριακής αγοράς θα πρέπει να επιτρέψει στους επενδυτές να αποφύγουν την τάση συγκέντρωσης στην εγχώρια αγορά, που δυστυχώς συνεχίζει να παρατηρείται, και να επωφεληθούν από την ανάπτυξη που σημειώνεται στον συνολικό ευρωπαϊκό οικονομικό χώρο..

2.2.2 Διαπιστώνεται, ωστόσο, συνολικά, ότι οι επιχειρήσεις τοποθετούν στις χρηματιστηριακές αγορές μόνον έναν μικρό τμήμα των επενδύσεών τους (ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου). Όσον αφορά τις καθαρές εκδόσεις μετοχών, στις μεν ΗΠΑ σημειώνουν μείωση, στην δε Ευρώζωνη δεν υφίστανται διόλου. Τούτο δεν δικαιολογείται από τον διαφορετικό αριθμό των επιχειρήσεων, των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες σε χρηματιστήριο, δεδομένου ότι ο αριθμός αυτός δεν σημειώνει καμία αυξομείωση. Μπορεί εντούτοις να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις επιδίδονται στην επαναγορά των ιδίων τους των μετοχών, προκειμένου να επιτύχουν αύξηση της απόδοσης τους, κάτι που αποτελεί τον σημαντικότερο δείκτη για τις χρηματιστηριακές αγορές.

2.2.3 Προκειμένου να μπορούν τα χρηματιστήρια να εκπληρώσουν την δημοσίου χαρακτήρα αποστολή τους, πρέπει να πληρούνται δύο προϋποθέσεις: αφενός πρέπει να πραγματοποιείται συναλλαγή (εμπόριο) και, αφετέρου ανταλλαγή χρηματοπιστωτικών μέσων και του ισοδύναμou τους σε χρήμα (διακανονισμός) ^(*). Μολονότι μόνον η συνύπαρξη αυτών των δύο διαδικασιών καθιστά εφικτή τη λειτουργία χρηματιστηρίου, οι συναλλαγές και ο διακανονισμός

(*) Συνήθως χρησιμοποιείται ο όρος «συμφιρισμός και διακανονισμός» (clearing and settlement)

αποτελούν δύο χωριστές διαδικασίες. Ενώ η συναλλαγή διοργανώνεται από το ίδιο το χρηματιστήριο, ο διακανονισμός πραγματοποιείται μέσω κεντρικών αντισυμβαλλομένων (CCP) και κεντρικών αποθετηρίων αξιών (CSD, Central Securities Depositories). Τα τελευταία λειτουργούν ως κεντρικά αποθετήρια τίτλων και διεκπεραιώνουν τη μεταβίβαση της κυριότητας μέσω πιστωτικής εγγραφής.⁽⁹⁾

2.2.4 Κάθε κράτος μέλος διαθέτει τουλάχιστον ένα χρηματιστήριο⁽¹⁰⁾. Παράλληλα, υπάρχουν πολυμερείς μηχανισμοί διαπραγμάτευσης (ΠΜΔ) που λειτουργούν όπως τα χρηματιστήρια, δηλαδή εκτελούν εντολές αγοράς και πώλησης με χρηματοπιστωτικά μέσα και εσωτερικοποιητές, οι οποίοι συνάπτουν συμβάσεις άμεσα με τους πελάτες τους. Ο διακανονισμός πραγματοποιείται ως επί το πλείστον μέσω εθνικών κεντρικών αποθετηρίων αξιών, τα οποία κατέχουν για ορισμένες υπηρεσίες μονοπωλιακή θέση στο εκάστοτε κράτος μέλος.

2.2.5 Ο μεγάλος αριθμός τόπων διαπραγμάτευσης δεν πρέπει να θεωρηθεί εξάρχης ως μειονέκτημα της ευρωπαϊκής κεφαλαιαγοράς αλλά μάλλον ως πλεονέκτημα: ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός μεταξύ τόπων διαπραγμάτευσης συντελεί, σύμφωνα με τους κανόνες της οικονομίας της αγοράς, σε μειωμένο κόστος διακανονισμού για τους επενδυτές. Επομένως, πολύ ορθά η οδηγία για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων⁽¹¹⁾ υιοθετεί την προσέγγιση με την οποία ενισχύεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των τόπων διαπραγμάτευσης⁽¹²⁾.

2.2.6 Η αποτελεσματική λειτουργία του ανταγωνισμού μεταξύ των τόπων διαπραγμάτευσης, προϋποθέτει, ωστόσο, ότι τα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια είναι όντως σε θέση να λειτουργούν υπό συνθήκες πραγματικού ανταγωνισμού. Εμπόδιο στον ανταγωνισμό αποτελούσε μέχρι σήμερα σε πολλά κράτη μέλη η ισχύον αποκαλούμενος κανόνας «συγκέντρωσης των συναλλαγών», σύμφωνα με τον οποίο οι εντολές πρέπει να κατευθύνονται συλλήβδην σε οργανωμένες αγορές — κατά κανόνα στα τοπικά χρηματιστήρια. Με την οδηγία για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, έπαψε να υφίσταται η δυνατότητα μιας τέτοιας εθνικής ρύθμισης. Δεδομένου ότι τα χρηματιστήρια είχαν από την ίδρυσή τους καθαρά εθνικό χαρακτήρα, εμπόδιο στον ανταγωνισμό μπορεί να εξακολουθήσει να αποτελεί η περιορισμένη προσφορά αποκλειστικά εθνικών διαπραγματευσιμων χρηματοπιστωτικών μέσων. Από τη στιγμή που, παραδείγματος χάριν, ένα γερμανικό χρηματιστήριο δεν έχει τη δυνατότητα να προσφέρει στην αγορά γαλλικά χρηματοπιστωτικά μέσα, δεν μπορεί να υπάρξει ανταγωνισμός.

2.2.7 Με μία όμως προσεκτικότερη εξέταση των χρηματοπιστωτικών μέσων που διατίθενται στα μεγάλα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια, διαπιστώνεται ότι πέρα από ενδεχόμενα εμπόδια νομικής φύσης, δεν υφίστανται πραγματικά εμπόδια για τον ανταγωνισμό μεταξύ των τόπων διαπραγμάτευσης. Στα γερμανικά χρηματιστήρια, παραδείγματος χάριν, διατίθενται πάνω από 13 000 ξένα χρηματοπιστωτικά μέσα⁽¹³⁾. Παρότι δεν διαθέτουμε συγκρίσιμα στοιχεία άλλων χρηματιστηρίων, από το ως άνω παράδειγμα καθίσταται σαφές ότι υφίστανται οι προϋποθέσεις για πραγματικό ανταγωνισμό των τόπων διαπραγμάτευσης. Τα ενδεχόμενα εθνικά εμπόδια νομικής φύσης εξομαλύνονται μέσω της εφαρμογής του σχεδίου δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες (ΣΔΧΥ). Κατ'αυτόν τον τρόπο, με την

οδηγία για το ενημερωτικό δελτίο θα καταστεί δυνατή η πανευρωπαϊκή διανομή χρηματοπιστωτικών μέσων, μέσω ενός μόνον ενημερωτικού δελτίου. Η οδηγία για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων (MiFID) δεν εναρμονίζει μόνον τις απαιτήσεις αναφορικά με την προστασία των επενδυτών, αλλά και τους κανόνες που ρυθμίζουν τη λειτουργία των χρηματιστηρίων και τις χρηματιστηριακές και εξωχρηματιστηριακές διαπραγματεύσεις. Τέλος, μέσω της οδηγίας για την εναρμόνιση των απαιτήσεων διαφάνειας ενοποιούνται οι πληροφορίες αναφορικά με τις κεφαλαιαγορές. Εφεξής τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα θα είναι αρμόδια να αξιολογούν τις συγκεκριμένες επιπτώσεις του νέου νομικού πλαισίου και να διορθώνουν τις τυχόν στρεβλώσεις. Οι στόχοι του ΣΔΧΥ, και ιδιαίτερα η διασυννοιακή οργάνωση των χρηματοπιστωτικών αγορών θα αποτελέσουν στο πλαίσιο αυτό σημείο αναφοράς.

2.2.8 Ωστόσο, απομένει το ερώτημα, κατά πόσον ένας ανταγωνισμός μεταξύ των χρηματιστηρίων δημιουργεί επίσης κινδύνους για την ποιότητα των μηχανισμών σχηματισμού των τιμών (και κατά παρέκταση και για την δημοσίου χαρακτήρα λειτουργία των χρηματιστηρίων), όπως επίσης κατά πόσον θα πρέπει να αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι αυτοί μέσω μιας αποφασιστικής προώθησης των ενοποιήσεων. Εκ πρώτης όψεως, ο κίνδυνος αυτός φαίνεται υπαρκτός λόγω της κατανομής της ρευστότητας σε πολλούς τόπους διαπραγμάτευσης. Από την άλλη πλευρά, ο μεγάλος αριθμός τόπων διαπραγμάτευσης στην Ευρώπη δεν συνεπάγεται αναγκαστικά μία ανεπάρκεια όσον αφορά τη διαμόρφωση των τιμών. Μηχανισμοί διαπραγμάτευσης όπως το αρμπιτράζ, λειτουργούν σε αυτή την περίπτωση ως σταθεροποιητές: επιπλέον, από την 1^η Νοεμβρίου 2007, οι τόποι διαπραγμάτευσης υπόκεινται σε ουσιαστικές εναρμονισμένες προϋποθέσεις διαφάνειας πριν και μετά τη διαπραγμάτευση (άρθρο 27 και επόμενα της οδηγίας για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων (MiFID)). Οι τελευταίες στοχεύουν στην διασφάλιση της συγκρισιμότητας των τιμών σε διαφορετικούς τόπους διαπραγμάτευσεων και, επομένως, στην αντιμετώπιση του ως άνω περιγραφέντος κατακερματισμού. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα που αντλούνται στη σύντομη περίοδο μετά την εφαρμογή της οδηγίας για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων στα κράτη μέλη, η προσέγγιση αυτή φαίνεται ότι αποδίδει. Οι ροές στοιχείων από εξωχρηματιστηριακές εκτελέσεις συναλλαγών δημοσιεύονται από το «Project Boat» —μία κοινοπραξία από εννέα επενδυτικές τράπεζες— και ενοποιούνται από τους παρόχους χρηματοοικονομικών πληροφοριών με τα στοιχεία των χρηματιστηρίων και των ΠΜΔ. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται μία αμφίπλευρη επίδραση επί των τιμών στους διαφορετικούς τόπους διαπραγμάτευσεων. Οι ενοποιήσεις, σε επίπεδο ιδιοκτητών χρηματιστηριακών εταιρειών, για την αύξηση της ρευστότητας δεν είναι επομένως απαραίτητες.

2.2.9 Η έγκριση ή η απαγόρευση συγχωνεύσεων ή μεταβιβάσεων συνιστούν —όπως τονίζει και ο Επίτροπος MacCreenny— κατά κύριο λόγο αποφάσεις μικροοικονομικού χαρακτήρα των ιδίων των χρηματιστηρίων και πρέπει, επομένως, να λαμβάνονται αποκλειστικά με κριτήρια της αγοράς. Από πολιτική άποψη, εκείνο που έχει καθοριστική σημασία είναι να εξακριβωθεί εάν υπάρχουν εμπόδια νομικού χαρακτήρα, καθώς και εάν τα εμπόδια αυτά μπορούν να υπερηγηθούν.

2.2.10 Συνεπώς, οι διαδικασίες συγχώνευσης ή μεταβίβασης μεταξύ φορέων συστημάτων διαπραγμάτευσης προσκρούουν στα ίδια εμπόδια νομικού χαρακτήρα όπως και οποιαδήποτε άλλη μορφή εταιρικής συγχώνευσης ή μεταβίβασης. Επικαιρα παραδείγματα αποτελούν η εξαγορά της Borsa Italiana από την London Stock Exchange καθώς και η συγχώνευση μεταξύ της New York Stock Exchange και της Euronext, που επιβεβαιώνουν το γεγονός αυτό, ακόμη και πέρα από τα όρια του ευρωπαϊκού νομικού χώρου.

2.2.11 Η καθιέρωση κοινής πλατφόρμας διαπραγμάτευσης ενδέχεται να δημιουργήσει ιδιαίτερα νομικά προβλήματα. Οι διαφορές που υφίστανται όσον αφορά τους όρους έκδοσης άδειας

⁽⁹⁾ Αναλαμβάνουν επίσης άλλες λειτουργίες που συνδέονται με την απόδοση τίτλων, όπως π.χ. εταιρικές πράξεις (corporate actions)

⁽¹⁰⁾ Η Επιτροπή έχει καταρτίσει πλήρη κατάλογο ο οποίος περιλαμβάνεται στην επισκόπηση των ρυθμιζόμενων αγορών (EE C 38 της 22.02.2007)

⁽¹¹⁾ Οδηγία 2004/39/ΕΚ (EE L 145 της 30^{ης} Απριλίου 2004, σ. 1)

⁽¹²⁾ Βλ. αιτιολογικό σημείο 34 και τις διατάξεις σχετικά με τη διαφάνεια της αγοράς, άρθρο 27 και επόμενα (οδηγία για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων)

⁽¹³⁾ Πηγή: Deutsche Börse Info Operation, Total Turnover Foreign Shares, March 2007 www.deutsche-boerse.com/dbag/dispatch/de/notescotent/gdb_navigation/listing/50.Reports_and_Statistics/60_Order_Book_Statistics/INTEGRATE/statistic?notesDoc=/maincontent/Monatsstatistik+auslaendischer+Aktien&expand=1

λειτουργίας και τις πρακτικές διαπραγμάτευσης, τις διατάξεις περί φορολογίας και λογιστικής ενδέχεται να αποτελέσουν εμπόδια ⁽¹⁴⁾. Ωστόσο, δεν έχει διενεργηθεί εμπειρισιαστική εξέταση της σημασίας αυτών των εμποδίων, κυρίως μετά την υιοθέτηση της οδηγίας για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και της οδηγίας για το ενημερωτικό δελτίο. Είναι αμφισβητήσιμο αν όντως είναι τόσο σημαντικά, ώστε να μην μπορεί να υπερβληθούν. Ένα στοιχείο που καταδεικνύει την μικρή μάλλον σημασία αυτών των εμποδίων, αποτελεί η επιτυχημένη ενοποίηση των συστημάτων διαπραγμάτευσης των χρηματιστηρίων του Άμστερνταμ, των Βρυξελλών, του Παρισιού και της Λισσαβόνας στους κόλπους του Europext και η συνένωση των χρηματιστηρίων των χρηματιστηρίων των βορείων χωρών και των χωρών της Βαλτικής στον όμιλο χρηματιστηρίων OMX των Βορείων χωρών. Επιπλέον, ήδη λίγο μετά την υιοθέτηση της οδηγίας για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, φάνηκε ότι τα χρηματιστήρια θα αντιμετώπιζον στο μέλλον σε μεγαλύτερο βαθμό ανταγωνισμό εξαιτίας πολυμερών συστημάτων συναλλαγών, τα οποία ενδέχεται να λειτουργούν σε όλα τα κράτη μέλη βάσει ενός «ευρωπαϊκού διαβατηρίου». Παραδείγματα αποτελούν πρόσφατη πρωτοβουλία «Turquoise» επτά τραπεζών επενδύσεων και η πλατφόρμα Chi-X της Chi-X Europe Limited, που ξεκίνησε στο Λονδίνο τον Μάρτιο του 2007. Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές, όχι μόνον ότι η είναι δυνατή η εντονότερη ολοκλήρωση των ευρωπαϊκών χρηματιστηριακών αγορών, αλλά ότι θα πρέπει να συντελεσθεί επιτυχώς στο εγγύς μέλλον ⁽¹⁵⁾.

2.2.12 Ωστόσο, η πρόταση για την προώθηση της ολοκλήρωσης των χρηματιστηριακών αγορών δε θα πρέπει να παρερμηνευτεί ως αίτημα για τη συγκέντρωση των τόπων διαπραγμάτευσης και διακανονισμού σε μία εμπορική πανευρωπαϊκή πλατφόρμα. Δεν πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός ότι τόσο οι νέοι εξωχρηματιστηριακοί τόποι διαπραγμάτευσης, όσο και τα καθιερωμένα χρηματιστήρια αποτελούν κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, και ότι μία μονοπωλοποίηση θα οδηγούσε σε χειρότερους όρους για τους εκδότες και τους επενδυτές ⁽¹⁶⁾.

2.2.13 Η ΕΟΚΕ συνιστά στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να εξετάσουν εναλλακτικούς τρόπους για την προώθηση της ολοκλήρωσης μέσω του ανταγωνισμού μόνον τότε, όταν η συγκέντρωση των χρηματιστηρίων θα οδηγήσει ενδεχομένως σε δραστική δυσχέρηση της πρόσβασης των μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε περιφερειακό επίπεδο. Δεν πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός ότι, πολύ συχνά, η εισαγωγή μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε ένα περιφερειακό χρηματιστήριο επιτυγχάνεται ευκολότερα από ό,τι στα μεγάλα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια. Τούτο δικαιολογείται από το γεγονός ότι στα περιφερειακά χρηματιστήρια, χάρη στους στενούς τοπικούς συνδέσμους, οι περιφερειακοί επενδυτές ανταποκρίνονται αμεσότερα. Επομένως, θα πρέπει να εξετασθεί προσεκτικά, κατά πόσον οι αναμενόμενες πραγματικές εξελίξεις δυσχεραίνουν την εισαγωγή μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων στα χρηματιστήρια. Εάν αποδειχθεί κάτι τέτοιο, θα μπορούσε να αναζητηθεί μία λύση στη σύσταση ενός η περισσότερων χρηματιστηρίων χωρίς δημόσιο χαρακτήρα, τα οποία θα εξυπηρετούν τα συμφέροντα των μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

3. Ειδικές παρατηρήσεις — Ο συμφωνισμός και ο διακανονισμός στις χρηματιστηριακές αγορές

3.1 Καθοριστικό εμπόδιο στην αποτελεσματικότερη διάδρωση των χρηματιστηρίων θεωρείται, όχι ο παραδοσιακός περιφερειακός

προσανατολισμός των χρηματιστηρίων, αλλά η συνύπαρξη διαφορετικών συστημάτων διακανονισμού εντός της Ευρώπης. Τα συστήματα αυτά είναι κατακερματισμένα σε εθνικά συστήματα, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται ενδεχομένως ο διασυνοριακός διακανονισμός χρηματιστηριακών συναλλαγών και να αυξάνεται το κόστος. Τα εθνικά συστήματα διακανονισμού για αμιγώς εθνικές συναλλαγές τίτλων, προσφέρουν συχνά πολύ αποτελεσματικές και οικονομικές λύσεις οι οποίες θα πρέπει οπωσδήποτε να διατηρηθούν στο πλαίσιο οποιασδήποτε προσπάθειας ενοποίησης. Όμως, έχουν ήδη αρχίσει να αναπτύσσονται σημαντικές πρωτοβουλίες με στόχο την διαμόρφωση αποτελεσματικότερων ευρωπαϊκών συστημάτων διακανονισμού.

3.2 Οι εκδόσεις Giovannini ⁽¹⁷⁾ έφεραν στο φως και ανέλυσαν τους φραγμούς που εμποδίζουν τον ομαλό διακανονισμό χρηματιστηριακών συναλλαγών. Σύμφωνα με τις εκδόσεις αυτές, οι διαφορές που υφίστανται μεταξύ των κρατών μελών αφορούν τα τεχνικά πρότυπα, τις καθιερωμένες διαδικασίες συναλλαγών, τη φορολογία και το νομικό πλαίσιο ⁽¹⁸⁾. Όσον αφορά το πρώτο στοιχείο, οι φορείς υποδομών και οι συντελεστές της αγοράς (κυρίως οι τράπεζες) αναζητούν επί του παρόντος λύσεις σε συντονισμό με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα πλαίσια της Συμβουλευτικής και εποπτικής ομάδας εμπειρογνομών για το σχέδιο «εκκαθάριση και διακανονισμός» (Cesame) ⁽¹⁹⁾. Ήδη έχει υλοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό η ενιαία καθιέρωση των ημερών αργίας, κατά τις οποίες τα συστήματα διακανονισμού είναι κλειστά και συνεχίζονται οι εργασίες για περαιτέρω απλοποιήσεις όπως π.χ. η απλοποίηση του διακανονισμού εταιρικών πράξεων.

3.3 Τα τεχνικά πρότυπα και οι πρακτικές της αγοράς θα εναρμονισθούν εκτενώς, εάν επιτύχει η σημερινή πρωτοβουλία για τη δημιουργία πανευρωπαϊκής πλατφόρμας διακανονισμού των συναλλαγών κινητών αξιών. Τον Ιούλιο 2006, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και οι εθνικές νομισματικές τράπεζες υπέβαλαν μια πρόταση για τη δημιουργία ευρωπαϊκής πλατφόρμας διακανονισμού των συναλλαγών κινητών αξιών ⁽²⁰⁾. Η πρόταση αυτή ονομάζεται «Target2/Τίτλοι» (Target2/Securities) επειδή, από τεχνική άποψη, συνδέεται με το υφιστάμενο σύστημα «Target» (Διευρωπαϊκό Αυτόματοποιημένο Σύστημα Ταχείας Μεταφοράς Κεφαλαίων σε Συνεχή Χρόνο) Επιπλέον, τον Ιανουάριο του 2007, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δημοσίευσε μελέτες με αντικείμενο τον οικονομικό, νομικό και τεχνικό αντίκτυπο της προγραμματισμένης πλατφόρμας ⁽²¹⁾. Προς το παρόν διεξάγονται εργασίες από κοινού με τους χρήστες για τον προσδιορισμό των τεχνικών απαιτήσεων που πρέπει να πληρεί το σύστημα αυτό ⁽²²⁾.

3.4 Το σύστημα «Target2/Τίτλοι» θα καλύπτει, σύμφωνα με την πρόταση της ΕΚΤ, όλες τις συναλλαγές κινητών αξιών. Η μελλοντική πλατφόρμα θα διατίθεται με ενιαίο τρόπο σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και θα συμβάλει στην ουσιαστική απλοποίηση των διασυνοριακών συναλλαγών ακίνητων αξιών.

3.5 Σε περίπτωση που εφαρμοστεί με επιτυχία, το σύστημα Target2/τίτλοι θα συμβάλει στην άρση σημαντικών φραγμών που εμποδίζουν τις διασυνοριακές συναλλαγές κινητών αξιών σε νόμισμα της Κεντρικής Τράπεζας. Ορισμένοι άλλοι παράγοντες θα συμβάλουν, σε περίπτωση που εφαρμοστούν, σε σημαντική μείωση του κόστους των συναλλαγών τίτλων για τα ενδιαφερόμενα μέρη.

⁽¹⁷⁾ Βλ. http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/giovannini/clearing1101_en.pdf

⁽¹⁸⁾ Για το διακανονισμό ισχύουν οι εθνική νομοθεσία περί μεταβίβασης περιουσίας, λογιστικής καταχώρησης τίτλων (δικαίο περί κατάθεσης τίτλων) καθώς και η νομοθεσία περί αφερεγγυότητας

⁽¹⁹⁾ Βλ. <http://www.fbe.be/DocShareNoFrame/Common/GetFile.asp?PortalSource=1042&DocID=14502&mfd=off&pdoc=1>

⁽²⁰⁾ Βλ. <http://www.ecb.int/paym/market/secmar/integr/html/index.en.html>

⁽²¹⁾ Βλ. <http://www.ecb.int/paym/market/secmar/integr/html/index.en.html>

⁽²²⁾ Εκτενή στοιχεία διατίθενται στον ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (www.ecb.int)

⁽¹⁴⁾ McAndrew/Stefanadis, Current Issues in Economics and Finance (Federal Reserve Bank of New York), June 2002, 1, 3 f.

⁽¹⁵⁾ Βλ. σχετικά το Μηνιαίο δελτίο της ΕΚΤ, Νοέμβριος 2007, 67, 77 κ. επ

⁽¹⁶⁾ Βλ. σχετικά το Μηνιαίο δελτίο της ΕΚΤ, Νοέμβριος 2007, 67, 74 οπ.

3.6 Με την υιοθέτηση του κώδικα συμπεριφοράς, τα ευρωπαϊκά κεντρικά αποθετήρια αξιών (CSD), οι κεντρικοί αντισυμβαλλόμενοι (CCP) και τα χρηματιστήρια ανέλαβαν έναντι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τη δέσμευση να εφαρμόσουν πολυάριθμα μέτρα ⁽²³⁾. Σκοπός των μέτρων αυτών είναι να εντατικοποιηθεί η αποτελεσματικότητα και η διαλειτουργικότητα μεταξύ των φορέων υποδομών. Το αποτέλεσμα θα είναι η μείωση του κόστους των διασυννοριακών ευρωπαϊκών συναλλαγών. Ένα μέρος των δεσμεύσεων αυτών υλοποιήθηκε ήδη στις αρχές του 2007. Η δημοσίευση και η εναρμόνιση των τιμών επέφεραν βελτίωση της διαφάνειας και επέτρεψαν στους χρήστες να συγκρίνουν ευκολότερα τις τιμές. Οι φορείς υποδομών ανέλαβαν εξάλλου την υποχρέωση, να βελτιώσουν την πρόσβαση στο σύστημά τους και την διαλειτουργικότητα μεταξύ των συστημάτων. Τα μέτρα που δημοσιεύθηκαν στα τέλη του Ιουνίου 2007 συγκεκριμενοποιούν την υποχρέωση αυτή κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διευκολύνεται η αποτελεσματική δικτύωση των συστημάτων. Μετά την πολύ θετική αξιολόγηση της διαμόρφωσης και της εφαρμογής του κώδικα συμπεριφοράς, ιδιαίτερα εκ

μέρους του επιτρόπου McCreevy κατά την παρέμβασή του στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 10 Ιουλίου 2007, τίποτε πλέον δεν φαίνεται να εμποδίζει την προώθηση πανευρωπαϊκού διακανονισμού συναλλαγών τίτλων με χαμηλό κόστος.

3.7 Σε πολιτικό επίπεδο δεν φαίνεται επί του παρόντος να υπάρχει ανάγκη ανάληψης επιπλέον δράσεων, πέραν των περιγραφεισών πρωτοβουλιών, με σκοπό την προώθηση της ενοποίησης της ευρωπαϊκής αγοράς χρηματιστηρίων. Θα ήταν συνεπώς σκόπιμο να ολοκληρωθούν πρώτα οι διάφορες εργασίες για την διευκόλυνση της ενοποίησης της ευρωπαϊκής αγοράς χρηματιστηρίων, κυρίως όσον αφορά τον διακανονισμό με χρηματοπιστωτικά μέσα, και να αναλυθούν τα αποτελέσματά τους. Σε περίπτωση που αυτές αποτύχουν εντελώς, ή δεν οδηγήσουν τελικά σε αποτελεσματικότερες χρηματιστηριακές συναλλαγές στην Ευρώπη, θα πρέπει να εξετασθεί κατά πόσον χρειάζεται να ληφθούν πρόσθετα κανονιστικά μέτρα προκειμένου να επιτευχθεί βελτίωση.

Βρυξέλλες, 13 Φεβρουαρίου 2008.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽²³⁾ Βλ. http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/clearing/communication_de.htm#code